

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

AENEAS

Çeviren: İsmet Zeki Eyuboğlu

VERGİLİUS

PAYEL YAYINLARI : 115
Dünya Klasikleri : 4

ISBN : 975-388-082-0

Dizgi : Payel Yayınevi
Dizgi Operatörü : Gülcan Zengin
Baskı : Özal Matbaası
Kapak filmleri : Ebru Grafik
Kapak baskısı : İpomet Matbaası
Cilt : Esra Mücellithanesi

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://matney.org>

Publius Vergilius Maro, İÖ 15 Ekim 70'te İtalya'nın kuzeyinde, Mantua yakınlarındaki Andes'te doğdu. İÖ 21 Eylül 19'da Brindisi'de öldü. Babası iyi bir evlilik yaparak toprak sahibi olmuş, çömlekçilikle uğraşan bir köylüydü. Vergilius, Cremona ve Milano'da başladığı eğitimini Roma'da sürdürdü. Matematik, felsefe, tıp, fizik, Yunan ve Roma edebiyatı gibi çeşitli alanlarda iyi bir eğitim aldı. Aldığı bu eğitim onu avukat olmaya yönlendiriyordu ama Vergilius hiçbir zaman avukatlık yapmadı. Vergilius'un ilk dönemleri, Roma'nın siyasal kargaşalık ve çekişmelerle dolu ortamında geçti. Ancak Vergilius siyasal yaşama katılmadı, zamanını tümüyle şiire verdi.

İÖ 29'da ünlü tarihsel destanı *Aeneas*'ı yazmaya başladı. On yıl bu yapıtın üzerinde çalıştı. İÖ 19'da, üç yıl daha çalışarak destanın bazı bölümlerini gözden geçirmek üzere Yunanistan'a doğru yola çıktı. Yolda hummaya yakalandı, geri döndüğü İtalya'da öldü.

Vergilius'un ilk yapıtı *Bucalica* adıyla bilinen kiptan oluşmuştur. Başyapıtı ise *Aeneas*'tır. Ölçü anlatım ve şiir yapısı açısından tam bir yetkinliğin ürünü olan yapıtları, Roma'da uzun yıllar okullarda eğitim amacıyla kullanılmıştır. Vergilius, Ovidius'tan Dante'ye, Spenser'den Milton'a kadar birçok ünlü şairi etkilemiştir. Dante, *İlahi Komedy*a adlı yapıtında, Vergilius'u, cehenneme inerken kılavuzu yapmıştır.

Yapıtın özgün adı: L'ENEIDE

Birinci basım: 1995

Kapak resmi:

**Troya Savaşı'nda ölen Aias'ın ölüsünü taşıyan
Akhilleus. (Eski bir Yunan vazosundan ayrıntı.)**

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://ranney.org>

VERGİLİUS

AENEAS

Latineden çeviren
İSMET ZEKİ EYUBOĞLU

PAYEL YAYINEVİ
İstanbul

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

DÜNYA KLASİKLERİ dizisinden daha
önce çıkan kitaplarımız:

- ❑ AŞK SANATI
Ovidius
- ❑ DÖNÜŞÜMLER
Ovidius
- ❑ SIĞIRTMAÇ TÜRKÜLERİ
Vergilius

OKUYUCUYA

SEVGİLİ okuyucu, daha önce Ovidius'tan *Dönüşümler* adıyla çevirdiğimiz yapıtı okumamışsan, Vergilius'un tadına varmakta güçlük çekersin. Latin şiirinin özüne varamaz, özelliğini tüm ayrıntılarıyla kavrayamazsın. *Dönüşümler*'de göreceğin özel adlar, doğal varlıkların birbirine dönüşmesi sonucu ortaya çıkan, başka bir kılığa bürünerek gözlerimizin önüne gelen nesnelerdir. Bunların çoğu tanrıdır, tanrıların, tanrıçaların eylemleri sonucudur. Bu nedenle söylencebilimle yakınlık kurma gereği vardır.

Çevirisini sunduğumuz *Aeneas*'a gelince iş değişir, bütün özel adların savaşlarla bağlantılı olduğu görülür. Bu özel adların tanrılar, tanrıçalar dışında kalanları Vergilius'un Roma tarihiyle, Frigya ile, Troya ile ilgili yorumlarını içerir. Bu nedenle de, yine söylencebilime, özellikle de Roma tarihine başvurmak gerekecektir. Bu yapıtta beşyüz dolayında özel ad geçmektedir, onların ayrıntılarıyla açıklanması, çevirinin büyüklüğünde bir çalışmayı gerektirir. Ancak, bu adların da ozanın engin yaratıcılığının, düşgücünün ürünü olduğu unutulmamalı. Bu kapsamlı yapıtı, bir şiir sevgisiyle okumak, işe tarihi, söylencebilimi karıştırmamak daha iyidir, bizce. Nedeni de Troya savaşının, bütün ayrıntılarıyla bilinemediğidir. Böyle bir savaş sürmüştür, ancak bunu tanrıların, tanrıçaların gerçekleştirdiği gibi bir inanış günümüz anlayışıyla çelişir. O çağların tanrıları bugün yoktur, bilinmeyen, düşünülemeyen düşsel ülkelere göçmüştür. Sen, bir Türk okuyucusu olarak, o düşsel ülkelerde ancak şiirin kanatlarıyla uçabilirsin, yine de eli boş dönersin.

Peki, bu özel durum nedeniyle, Vergilius'u okumayalım mı? diye bir soru sorabilirsin. Okumalısın, bir değil birkaç kez, sindire sindire, tadını

çıkara çıkara okumalısın. Bu okuma seni bundan ikibin yıl önce yaşamış insanların düşünsel evrenine götürecektir. şiiri kuran dokuların hangi inanç iplikleriyle örüldüğünü gösterecektir. Ayrıca, sana Türk şiiriyle Latin şiiri arasında bir karşılaştırma olanağı sağlayacaktır. 9916 dizelik bir şiirin tadına varmak kolay değildir, bunu, bugüne değin otuzbin dizeye varan Latin şiiri çevirilerimizden anlamıştık. Bu şiirin başlıca özelliği bütüncül olması, düşünle gerçeği doğal bir varlık kılığına sokmasıdır. Oysa, Türk şiiri, özellikle Osmanlı dönemi, bütüncül değildir, bölümlüdür. Dıştan bakılınca bütüncül sanılan *Leyla ile Mecnun*, *Yusuf ile Zeliha*, *Namık ile Azra*, *Hüsn-ü Aşk* gibi ünlü yapıtlar da bölümlüdür, dizeler arasında şiirin bütününe kapsayan birlik yoktur.

Öte yandan İran şiirine bakarsan, özellikle Firdevsi'de bütünlüğe yaklaşan bir içerik sezersin, ancak Vergilius'taki bütünlüğü onda da bulamazsın. Bu özellik düşünce içeriğinden, düşünme yönteminden, şiirin çatısını kurma başkalığından gelir. Firdevsi'nin *Şehnâme*'si İslam topluluğunun en büyük, benzersiz bir ürünüdür, ancak bir bütün olarak derin değildir, yer yer derinleşirse de, genelde yüzeyseldir diyebiliriz. Latin şiirindeyse felsefe sorunlarının da yer aldığı görülür. Mevlânâ'nın *Mesnevî*'si yer yer ilginçtir, oysa derin, bütüncül değildir, birkaç bölüm dışında yavandır. Onun *gazel* türünde verdiği şiirleri daha ozancadır. Burada Doğu-Batı şiirini karşılaştırmak gibi bir düşüncemiz yoktur, karşılaştırsak çok iyi olur, ancak yeri değil.

Felsefeyle bağlantı kuramayan, onun besinleriyle beslenmeyen bir şiirin büyük olabileceği kanısında değiliz. Felsefe insanı bir *sorunlar varlığı* olarak görür, bu da Batı ilkçağının biricik özelliğidir. Nitekim, Anadolu'da yetişen ilk bilgelerin düşüncelerini şiir diliyle, şiir ölçüleriyle sergilediklerini biliyoruz, demek başlangıçta felsefeyle şiir eleleydi, ayrılık sonraları başladı, sürüp gidiyor. Burada, Hint düşüncesinin bir ayrıcalığı vardır. Bu düşünce, özellikle *Veda*'larda felsefeye değgin bölümlerde görülür.

İlkçağ şiirinin özelliklerinden biri de düşünülenle uygulanan arasındaki yakınlıktır. Ozan düşündüğünü, düşlediğini günlük yaşamına aktarabiliyor. Söz gelişi Troya savaşı anlatılırken, tanrılarla insanlar yan yana, karşı karşıya geliyor, ozan buna inanıyor, nedeni de yaratılanın ayakları

yerdedir, bir savaşının attığı ok, salladığı kargı öldürücü gücünü tanrıdan alıyor. Aeneas'ın tanrısal bir kimlik taşıması, o çağın okuyucusunu şaşırtmıyor. Bu inancın, yozlaştırılmış bir benzerini, günümüzde tanrıya yakınlığıyla övünen "şeyh" denen kişilerde görüyoruz. Ancak, Troya savaşında Aeneas'ın yaptığını, bu savaşta yıkılan Troya'yı yeniden İtalya'da kurmaya giriştiğini, bundaki nesnel başarıyı "şeyh"de görme olanağı yoktur, birinin tanrısı karşısında ötekinkinki düşte bile göremediğı boşluktur.

Vergilius, bugün bile dinci çevrelerde tartışılmaz bir gerçek sayılan bir doğa olayını vurguluyor. Denizlerin oluşmasında karaların yarıldığını içeren yorum ilginçtir. Böyle bir yorum (3/414-423) ilkçağ için önemli bir gözlemdir. Bugün oniki dilimli Alevi tacı vardır, oysa Kral Latinus'un da, günümüzden nerdeyse 3000 yıl önce (bir söylenceye göre) oniki dilimli tacı varmış (12/163-164). Bu alıntılar çağlar arasında kopmayan gizli bağların bulunduğunu vurgulama bakımından ilginçtir. Demek düşünce-inanç ürünleri belli sürelerce bağlanmıyor.

GİRİŞ

VERGİLİUS (İÖ 70-19) Roma şiirinin doruklarından biri, kîmlerine göre en büyüğü, en yükseği. Bu kanıya katılmak, bizce bir gönül işidir, çünkü bir de Ovidius var karşımızda. Vergilius ile Ovidius (İÖ 43-İS 17), çağdaş denebilecek önemde iki ozan. Birincisi, çevirisini sunduğumuz *Aeneas*'la, ikincisi, daha önce yayımlanan *Dönüşümler*'le ünlü. Birincisi yiğitliğin, birkaç şiirinde de sevginin tutkunu, ikincisi yalnız sevmenin sıcaklığında ısınmış bir aydın. İkisi de Roma'nın uygarlık alanında övünç yaratan işildakları.

Vergilius'un dilinde kalem kılıcın buyruğundadır, Ovidius'un dilinde kılıcın yeri yok denecek nitelikte azdır, biricik yönlendirici sevgidir. İnsanları birbirine yaklaştıran, bağlayan, özleten, ağlatan, güldüren, sevindiren sevgi. Yüreğin derinlerinden fışkırarak gövdenin bütün yüzeyine yayılan, gövdeyi yalımdan bir giysi gibi kucaklayan sevgi. Vergilius ise sevgiyi kanla yoğurur, bu birikimden Roma soyunu yaratan yiğitliği üretir. Yiğitlik ilkçağ felsefesinin "erdem" başlığı altında toplanan, öncü kavramlarından biridir. Nitekim Platon (İÖ 427-347) *Lakhes* adlı yazısında "yiğitlik"i konu edinmiş, başat değerlerden biri diye nitelmiştir. Burada, işlenen yiğitlik (*Aeneas*'da) düşünsel değil eylemsel bir olay anlamında görülür. Vergilius, Roma'nın yeniden kuruluşunda, onun Yeni Troya adıyla anılmasında yiğitliğin en üstün örneğini sergiler. Ovidius'un sevgiyi ele alışığı gibi. Bu iki konu, Roma düşüncesinin özünü oluşturur diyebiliriz. Herde çevirisini sunacağımızı sandığımız başka bir Latin ozanının, ünlü Lucretius'un (İÖ 96-55) *De Rerum Natura*'sında felsefe sorunlarını işlediği görülür. Böylece üç Latin ozanının yiğitlik-sevgi-bilgelik gibi uygarlığın kaynak-kavramlarından üçünü üleştirdiği görülür.

Vergilius'un şiirlerinde kılıç şakırtıları, kalkan gümbürtüleri okuyucunun kulaklarını uğuldatır, dökülen insan kanları gözlerini kızılaştırır, buğulandırır, yüreğini sızlatır, kimine de kıvanç verir. Ancak, bu dökülen kanların bir şiir ortamında, yiğitlikle, kılıçla, ataklıkla bağlantısının sergilendiğini de gözden ırak tutmamalı. *Sığırtmaç Türküleri* adlı çevirimizde, sevginin etkisinin, Vergilius'un yüreciğini ne denli avucunun içinde sımsıcak tuttuğunu da düşünmeli.

Vergilius bir dil ozanıdır, Latincenin tüm kıvraklığını, oynaklığını dizelerinde bulmak kolaydır. Ozan, kimi dizelerinde bilgedir, derin düşünen, eşsiz düşünceler sergileyen bir aydındır. Kimi dizelerinde de yüksek dağ doruklarından esip gelen hızlı yeller gibi yüzeyseldir, ancak etkindir. Nitekim Birinci Bölüm'ün sonunda sergilenen büyüleyici sevgi, insanı sürükler, sevenin ne denli kendinden geçtiğini, özellikle Eros'un sıcaklığında eridiğini vurgular. İlkçağ söylencelerinde Eros denen bu yaramaz çocuğun yıkmadığı ocak, yakmadığı yürek, döndürmediği baş, kamaştırmadığı göz kalmamıştır dersek, konuyu abartmış sayılmayız.

Vergilius'un bu yapıtında Homeros'tan etkilendiği açıktır, ancak bu etki kimilerinin ileri sürdükleri gibi öyle yüzeysel, kuru bir aktarma niteliğinde değildir. Bu etki yeni bir yaratmanın geliştirici besini olmaktan öteye geçemez. Açık söylemek gerekirse, Vergilius, genelde, Homeros'tan daha güçlü, daha bütüncül bir ozandır. Homeros büyüktür, uludur kuşkusuz ancak dağınıktır, yaygındır, düşünceleri serpiştirmedir. Vergilius öyle değildir. Onda Latin anlayışının, yasalara bağlılığın, düzenlemenin, ilkelere dayalı düşünmenin ağırlığını daha ilk dizelerinde görmek kolaydır. Homeros, söylendiğine göre, bütün şiirleri üretmemiş, toplamış, derlemiş, belleğinin çekmecelerine yerleştirmiş, gittiği yerlerde okuyup yaymış bir gezici ozan (rabsodes) kişiliğine bürünmüştür. Oysa Vergilius öyle değildir, ayağı yerde, başı Capitolium'un doruklarında bir ozandır.

Vergilius, birinci bölümünde tüm konunun özetini verir, son bölümünde de Aeneas'la Turnus arasında geçen ürpertici, sürükleyici, sarsıcı dövüşü sergiler. Turnus yıkılır, Roma (Yeni Troya) kurulur. Tanrılar, tanrıçalar Roma-Latin adlarının bırakılmasına karşıdır, bu da daha o çağda Latinlerdeki ulusal bilincin köklülüğünü kanıtlar. Ozan ne dilinin, ne geleneklerinin, ne de "latin" adının değiştirilmesinden yanadır. Bu düşüncayı şu dizelerle vurgular açıkça.

Sit Romana potens Itala virtute propage
Occidit, occideritque sinas cum nomine Troya. (12/827-28)

*(Gelişsin, yayılsın İtalya erdemiyile gücü Roma'nın
Kendi öldü, bırak ölsün adı da Troya'nın.)*

İşte, ulusal uygarlığı yaratan bu bilinçtir. Bu bilinç, uygarlığa Roma düşüncesinin eşsiz bir armağanıdır.

Vergilius'un şiirinde geçen sözcüklerin, nerdeyse hepsi, salt Latincedir. Grekçeden aktarılanlar genellikle özel adlardır. Olaylara karışan yiğitlerin çoğunun adları bile. Latinceye dönüştürülmüştür. Çevirimizde, elimizden geldiğince, bu Latince adları koruduk, okunuş özelliğine dayanarak değiştirmedik. Sözgelişi Arcadia, Hector, Iulus, Iulius gibi.

Bu bir dil sorunu olarak görülürse, Vergilius'un da öteki Latin ozanları gibi, tüm söyleyiş gücünü dilinden aldığı ileri sürülebilir. Nedenine gelince, onun bu uzun, kapsamlı şiirini yazarken gereken bütün niteleyici öğeleri kendi dilinde bulmasıdır. Oniki bölümlük bu uzun şiir incelendiğinde, belli bir evrede geçen olayların, düzenli bir akış içinde sürdüğü, ozanın savaşçıları nitelemede doğal varlıklarla ilgili, çarpıcı örnekler sergilediği kolayca anlaşılır. Özellikle Turnus'un kaçıışı, Aeneas'ın onu arayışı, başka savaşçıların birbirleriyle vuruşmaları, kadınların güzellikleri hep doğadan seçilmiş benzetme örnekleriyle sergilenir. Bu da bize, Latin insanının doğaya bağlılığını, kimi konularda somuttan yana olduğunu anımsatır. Nitekim Lucretius'un ünlü yapıtını sindire sindire okuyan bir kimse bu doğaya duyulan köklü özlemi yorulmadan kavrayabilir kanısındayız.

Aeneas, Latin dilinin de, şiirinin de, düşlem evreninin de bütün örneklerini içerir. Ozanın en etkili yanı birbirine bağlanan, birbirini izleyen benzetmelerde görülür. Sözgelişi, ozan bir güzelin yanağını anlatacak diyelim. Doğu şiirinde yanak bir çiçeğe, görkemli bir bitkiye, ya da aya, güneşe benzetilir, sorun biter. Vergilius'da öyle değil. Yanağın benzetildiği doğal nesnenin bütün bireysel özellikleri sayılır. Bilmem hangi yaylımda, yılın hangi ayında, günün hangi evresinde, güneş ışınlarının etkisiyle hangi görünümde görüldüğü vurgulanır. Sözün kısası benzetme öğesinin kimliği sergilenir, nitelikleri ortaya konur. Böylece, bir kavramla

vurgulanan nitelik yardımcı kavramların katılımıyla birkaç dizeye yayılır, bunun on dizeyi bulan örnekleri de vardır.

Vergilius'un işlediği, nerdeyse bütün yapıtı dolduran bir nitelik bolluğuyla sergilediği Aeneas yalnız yiğitliğin değil, erdemin de öncüsü durumundadır. Ona söylenen söylevlerin hepsinde yiğitlikle erdem, özveriyle soyluluk, yücelikle sevgi, öfkeyle acıma yanyanadır. Önce Turnus'u öldürmeyi düşünür, gözünü budaktan sakınmaz, sonra onun yakarıcı, duygulu konuşmasını, ölüsünün babasına verilmesini dileyen sözleri karşısında birden yumuşar. Ancak, Turnus'un boynunda daha önce öldürdüğü Pallas'tan alınan takıları görünce acıma korkunç bir öç alma duygusuna dönüşür, gözlerini kırpmadan Turnus'u öldürür. Burada çelişkiler birbirini kovalar, acıma-öfke, öç alma-bağışlama, ataklık-özveri gibi. Bu tür karşıtlıklar, çelişkiler şiirin derinleşmesine, duygusal yönden etkili, varsıl olmasına yarar, okuyucuyu sürüklerken düşündürür de.

Aeneas'ın kişiliğinde Latinlerin bencilliği, evrensel egemenlik eğilimi, ölümsüzlük özlemi gibi sorunlar da gündemdedir. Aeneas tanrısal niteliklerle donatılmıştır, tanrısal bir kaynaktır, tanrı oğludur, bu nedenle de ölümsüzdür. Ancak, bu ölümsüzlük onun kişiliğinde, Roma insanının da ölümsüzlük özlemini sergiliyor. Sözün kısası, Aeneas'ın kişiliğinde Roma'nın kurucusu yiğit tanrılaşıyor. Aeneas soy bakımından Romalı değildir, Latin değildir, Troyalıdır (görünüşe göre), oradan yazgının etkisiyle Yeni Troya'yı kurmak için İtalya'ya göçmüştür. Vergilius bu olayla şiirine başlamış, ilk dizeler bu duyguyu açıklamıştır.

Aeneas, Vergilius'un özel bir buluşu değildir, ondan önce gelmiş Latin ozanlarında bu sözcük (Aeneas) vardır. Ozanlar bu sözcüğü Roma ulusunun atası sayarlar. Nitekim, Vergilius'tan yirmialtı yıl önce doğan, bilge ozan Lucretius da *De Rerum Natura* adlı yapıtının ilk dizesinde tanrıça Venüs'ü överken, Aeneas adını kullanır:

Aeneadum genitrix hominum divumque voluptas

(Aeneaslar soyunun anası, insanların da, tanrıların da kıvancı...) demektedir. Aeneadum genitrix (Aeneaslar soyunun anası) sözcüklerini başka türlü yorumlama olanağı yoktur. Demek, Vergilius'un işlediği söylence,

onun özgün buluşu değil, özgünlük onun bilinen konuyu işleyiş, şiir diliyle sergileyiş biçimindedir. Lucretius, yukarki alıntı dizenin ardından, ikinci dizeye "alma Venus" sözcükleriyle başlar, bunu dilimize "yüce Venüs" diye çevirebiliriz. Bu durumda tanrıça Venüs "Aeneaslar soyunun atasıdır, öyleyse Aeneas tanrıça Venüs'ün de oğludur". Bu ufak alıntı, kısa açıklama Latin söylencesinin ne denli bilinçli işlendiğini, Roma kentinin kurucularının tanrı soyundan geldiklerini gösteriyor (daha doğrusu bu inancı sergiliyor).

Vergilius, Aeneas'ı işlerken Roma'nın da söylencelerden kaynaklanan kuruluş nedenlerini, tanrısal niteliğini gündeme getiriyor. ilin tarihini tanrısal bir kişilikle başlatıyor. Bu da yeni bir buluş değildir. İlkçağ uygarlığında, bütün illerin kurucularının tanrı, tanrıça olarak açıklandığı yaygın bir inanç geleneğidir. Kimi illerin, ilçelerin kurucularının da tanrısal nitelikler taşıyan yiğitler olduğu vurgulanır. Latin yazınında, Roma'nın kuruluşuyla Troya arasındaki bağlantıyı, böyle kapsamlı bir şiir diliyle söyleyen en güçlü ozan Vergilius'tur. Burada, Vergilius'un kişiliğini, yaratıcı etkinliğini, gücünü uzun uzadıya anlatmanın gereği yoktur, ayrı, kapsamlı bir çalışına ister. Ancak şunu söylemek yararlı olur: Vergilius'u anlatırken, özellikle yazın tarihiyle uğraşanların yaptıkları gibi, bilgiçlik taslamak için, Roma'nın, Latinlerin söylenceyle ilgili tarihini sergilemenin okuyucuyu yormaktan başka bir anlamı yoktur.

Roma'nın kuruluşu, Troya'nın yıkılışı ile kesinlikle açıklanamaz. İki kurdun emzirdiği il kurucularının çağı geçmiştir, Roma'yı da dişi kurt değil, kendilerini doğuran kadınların sütünü emen insanlar kurmuştur. Geniş, yaygın bir söylenceye dayanılarak Vergilius'un şiirini açıklama olanağı yoktur. Kuşkusuz, Vergilius da, başka ozanlar gibi kendisinden nerdeyse sekizyüz yıl önce gelen Homeros'tan esinlenmiştir, öteki Grek ozanlarından, Latin ozanlarından yararlanmıştır. Ancak bunlar, bir ozanın bütün yaratıcı gücünü esin kaynaklarına bağlamaya yetmediği gibi, gereksiz birer sav olmaktan da öteye geçmez. Hangi bilgin çıkıp, Homeros olmasa Vergilius da olmazdı diyebilir? Bu tür tartışmalar konuya açıklık getirmez, bu nedenle sorunları kavram kargaşalarına boğmanın gereği yoktur. Bu konuda yapılacak en yararlı çalışma, Vergilius'da şiirin dokusunu kuran düşünsel öğelerin kaynağıdır. Bu kaynak Roma'nın kuruluş

söylenceleriyle açıklanamaz. İlkçağ tarihi İtalya topraklarının da birtakım konar-göçer topluluklara konaklama yeri olduğunu bildiriyor. Anadolu'dan Batı'ya göçüş, Roma'nın söylencelere dayanan kuruluşundan çok eskidir.

Vergilius, çağını bilen, özellikle kırsal kesim insanların yaşamlarını yakından tanıyan bir ozandır. Onun öteki şiirleri bunu gösteriyor (*Bucalica*, *Georgica* gibi). Özellikle kırsal yaşamı konu edinen *Georgica*'da gittikçe unutulan bir yaşam geleneğine duyduğu özlemi işler. Bu özlem, daha önce Yunan ozanı Theokritos (İÖ 315-250) eliyle de sergilenmişti, o da kırsal kesim yaşamını yakından biliyordu. Vergilius'un bunları bilmesi, okuması yaşadığı uygarlık alanı gereğidir. Ancak, onun şiirlerinde, Anadolu'dan izler, esinler de vardır. Aeneas, yalnızca bir tarih olayı, bir savaş ürünü olmasa gerek. Nitekim *Sığırtmaç Türküleri*'nde Frigya çobanlarının duygularını sezmemek elde değildir. Burada şunu vurgulamak gerekir: Vergilius'un şiiri bir birikimin ürünüdür. Bu birikimde eski Yunan şiirinin, İtalya'ya komşu ülkelerin düşünsel ürünlerinin, özellikle Anadolu'nun besleyici öğelerini bulmak, sağlıklı yöntemle çalışan bir araştırmacı için güç değildir. Bütün güçlük, başarısızlık konuya sığ bir yazın anlayışıyla yaklaşmaktır. İşte bu anlayış, kolayı güçleştirmek için yeter de artar bile. Bir insan yalnızca yazınla ilgili yapıtları okumakla yazın uzmanı olamaz. Başka bilimsel birikimler de gerekir. Yazın, alanı ne denli geniş olursa olsun, başka düşünce besinleriyle kamını doyurmayı öğrenemezse gelişemez, kurağa tutulmuş tarla gibi toprağı çatlar, yanklar açılır, okuyucu orada kolaylıkla dolaşamaz.

Vergilius'un, çevirisini sunduğumuz yapıtında, okuyucuyu şaşırtan, anlamayı güçleştiren yerler vardır. Bunlar, genellikle eski Latin söylenceleriyle ilgili bölümlerdir, daha doğrusu dizelerdir. Vergilius'un yaşadığı çağda, güncel inançlarla ilgili olduğundan, kolayca anlaşıldığı söylenebilen dizeler, günümüz için uzman işi olup çıkmıştır. O inanç varlıkları unutulmuş, yerlerini başkaları almış, hepsi geçmişin derinliğine gömülmüştür. Bugünün okuyucusu için tanrıların, tanrıçaların Troya savaşlarına katılmaları, insan kılığına girerek savaşa tutuşmaları anlamsızdır. Oysa Latin insanının inanç ortamında bunlar doğaldır, gerçektir. Okuyucu tanrıçaların insanlarla konuştuklarını, söyleştiklerini görecektir. Bu olay, ilkçağ insanının, günümüz insanından çok daha doğal bir yaşam

ortamında bulunduğunu gösterir. İlkçağ insanı tanrılarını, tanrıçalarını kendi eliyle yaratıyor, kendi düşüncesiyle biçimlendiriyordu, gökte oturan tanrıların koruyucuları yeryüzündeydi, onları besleyen besinlerin hepsi insandaki yaratıcı etkinliğin toprağında yetişiyordu.

Troya'dan İtalya kıyılarına göçmeyi yazgının bir buyruğu olarak gören Aeneas, bu başarısını Vergilius'un şiirinde olağanüstü bir çekicilikle gerçekleştirmekte, yeni bir yurt kurmanın bütün itimlerini yiğitliğin denetimi altında gündeme getirmektedir. Bu konu, bize, ilkçağ insanının belleğinde yerleşen yurt özleminin ne denli köklü, derin olduğunu gösteriyor. Yıkılmış, soyulmuş, ılgarlanmış bir yurdun yerine yenisini, daha görkemlisini kurma bilinci Roma insanının varlığını ölümsüzleştiren bir görüş özelliği taşır.

Vergilius'un bu yapıtından, Aeneas'ın kişiliğinde sergilediği ölümsüzlük, yurt kurma özleminden esinlenerek, başka bir düşünceyi vurgulamada yarar vardır. Türkler Anadolu'ya geldiklerinde, bu topraklar üzerinde hep kurulmuş, eski iller, kentler bulmuşlardır. Eski kentlerin yıkıntıları üzerinde birkaç ilin dışında, kent kuran Türk önderi görülmemiştir. Bunun en açık örneği Anadolu illerinin, ilçelerinin adlarıdır. Bu yerleşim yerlerinin birkaçı dışında hepsinin adı ilkçağ dillerinden kaynaklanır. Türk ılgarı, savaşmayı, soymayı biliyor, kent kurmayı bilmiyor. Bugün, Anadolu illerinin, ilçelerinin çoğunun kurucuları Yunan-Roma egemenliğinden önce bu topraklar üzerinde yaşamış uzak atalarımızdır. Hititler, Luviler, Hurriler, Urartu İnsanları, Lidyalılar, Misialılar, Likyalılar, Frigyalılar, daha bunlar gibi nice. Daha sonra Latinler, Grekler gibi bize daha yakın ilkçağ ulusları. İl kurmak öyle kolay değildir, yalnızca kılıç gücüne dayanmaz, kol egemenliğini gerektirmez.

Bir ilin kurulması, önce uygarlık alanında gidilecek yolun, uygulanacak yöntem bilincinin varlığını, etkinliğini gerektirir. Bilinç, düşünmenin ışıldağıdır, aydınlığa çıkaran kılavuzudur. Bilinç, kişinin çevresinden önce kendini bilmesini gerektirir, doğanın verdikleriyle yaşamaya alışmış bir toplumda egemen olan güç sürü bilincidir, kent kurma etkinliği değildir. Bir bakın Osmanlıya, tarihte pek uzun sayılmayacak bir dönemde bütün Akdeniz, Karadeniz yörelerine egemen olmuş, ancak uygarlık ışığı götürememiş, düşünce ortamında üretici, yaratıcı ola-

mamıştır, kendine özgü bir kent kuramamıştır. Eskiden kurulmuş kentlerde büyük, görkemli, gerçekten başarılı, özgün yapılar ortaya koymuştur. Ancak bu yapıların tümünde "İslamı yayma" özleminin etkinliği gözden kaçmıyor. Osmanlı bütün girişimlerinde, belli bir inancın çevresinde dolaşır, aktarıcıdır, yaratıcı, üretici değildir. Söz gelişi Osmanlı anlayışı Süleymaniye'nin, Sultanahmed'in, Selimiye'nin yanına o görkemde bir düşünür, bilge, aydın, yazar koyamamıştır. Oysa Roma'nın insanı Vergilius'u yetiştirirken, kalıntılarını bugün Anadolu'da gördüğümüz uygarlık tansıkları yaratmakta gecikmemiştir. Grekler de öyledir.

Vergilius inançlarına, geleneklerine çok bağlı bir kimsedir, bu nedenle şiirinde "kutsal" saydığı varlıklara büyük önem vermiştir. Ancak, burada ipin ucunu kaçırmadan şunları söylemeliyiz: bu inancın yaratıcısı kimdir? Sorunun yanıtı yanında: yine Roma insanı. Oysa Osmanlı'nın inancı kendi ürünü değildir, başkalarından aktarılmıştır, eğretidir. Bakıyoruz, Vergilius, Ovidius gibi ozanları yetiştiren bir ulus, bugün yıkıntıları bile insana şaşkınlık veren kurumlar, düzenler yaratmıştır. Demek büyük aydının yetişme ortamı büyük uygarlık yaratmaya elverişli olmalıdır. Küçükten büyük beklemenin anlamı yoktur, büyük büyüğü getirir.

Bu karşılaştırma, kimi okuyucuya biraz gereksiz, yersiz gelebilir. Ancak, uygarlık alanında doruklanmış bir aydının anlaşılması onu yaratan ortamın bütün ayrıntılarıyla bilinmesine bağlıdır, özü bilinmeyen topraktan istenen ekin alınamaz. Ekinle toprak sevişmedikçe, sarmaş dolaş olmadıkça tahılın yetişmesi umuda kalır, umudun sonu gelmez. Bir toplum, yaşadığı ortamda yaşamını biçimlendirme, düzenleme yeteneğinden yoksunsa, daha becerili komşularının egemenliği altında özünden kopması, crimesi kolaydır. Hangi balığın nerde avlanacağını, yılın hangi evresinde hangi balığın bulunacağını yemeği pişirenden önce balıkçı bilir. Roma'nın yetiştirdiği büyük aydınların hepsi, bu ülkenin görkemli, egemen çağlarında yetişmiştir. Üzerinde ilgiyle durulursa, Hristiyan inançlarını benimsemeye başlayan Roma ülkesinde, düşünsel alanda gerilemenin hızlandığı kolayca görülür. Hristiyanlık düşünen Romalıyı düşünmeden inanan, yaratan Romalıyı yaratılana bağlanan Romalı durumuna getirmiştir, bu bir ulusun çöküşüdür.

Vergilius, Roma egemenliğinin olgunluk çağında yaşamıştı, öteki çağdaşları gibi. Bu egemenlik yalnız kılıcı dayanmıyordu. Ünlü Roma

yasaları (Roma tüzesi) vardı, büyük imparatorlar, yazarlar, ozanlar, düşünürler (felsefede Grek üstünlüğü tartışmaya kapalı olsa bile) yetiştirmiştir. Toplumsal yasaların atası Roma düşüncesidir. Bu düşüncenin geliştiği evrende, insanlığın en büyük uygarlıkları kurulmuştur. Roma ülkesi büyük uygarlıklarla çevrilmiştir. Mısır-Kartaca-Anadolu-Yunanistan-Girit gibi eski uygarlık odaklarının hepsi Roma'yı dışı kurtlan önce emzirmiştir. Belli bir anlamda, Roma insanı Grek insanını, kendi bütünlüğü içinde, geleceğe taşımış, onu yeniden yorumlamanın, değerlendirmenin tadına varmıştır, ondan aldığı yaratıcı ışıldağı, Roma anlayışına uygun düşünsel dağ doruklarına ulaştırmıştır diyebiliriz. İşte bu nedenle Roma aydınının, ozanının büyüklüğünü beslediği kaynakların verimliliğinde aramanın gereğini vurgulayabiliriz. Bu nedenle Vergilius'u anlamak ondan önce Roma'yı anlamayı koşullandırır.

Vergilius'un bu yapıtında, şiir diliyle sergilediği düşünceler, inançlar arasında, daha önce de değinildiği gibi, tanrılar kişileştirilir, bir insanda gizlenen öfke, tutku, ataklık gibi olumsuz itimlerin hepsi tanrılara da yükletilir. Tanrıçalar da öyle, kimi sevişmeye vurgun, kimi kan dökmeye. Biz, bu çelişik tutkulardan, insan varlığının girintili çıkıntılı oyuklarını çıkarmak istiyoruz. Buna göre, Vergilius, insanda yerleşik tutkuların sergilenmesine öncülük ederken, onda gizli kalan atılımları da aydınlığa kavuşturuyor. Onun şiirinde insan savaşıyor, boğuşuyor, kan döken, kan içen, acımasız bir diridir. Üstelik, bu acımasızlığını da tanrılardan, tanrıçalardan almaktadır. Böylece tanrılar, tanrıçalar da sevecen-savaşkan olmak üzere ikiye ayrılıyor. İnsanın bu çelişkili, olumsuz niteliğini günümüzde de görmekteyiz. Yükseköğrenim kurumlarında okuyan gençlerimizin taşlı-değnekli, bıçaklı-tabancalı saldırıları, düşünce ayrılığı nedeniyle birbirlerini öldürmeleri, yaralamaları da öyle değil mi? Demek inanç, hangi yönde olursa olsun, insanı eğitemiyor, tersine yabanlaştırıyor. Özellikle İslam ülkelerinde, dincilerin döktükleri kanlar, yıktıkları ocaklar Troya savaşlarındakilerden sayılamayacak oranda çoktur. Ancak bu dökülen insan kanlarının suladığı topraklarda yetişen bitkiler, besine dönüşerek bir Vergilius, bir Ovidius yetiştiremiyor. Demek, kan dökmenin de bir çağı, bir ortamı varmış. Daha güçlü, daha yaratıcı bir aydının yetişmesine yaramayan kanın damarda dolaşmasıyla yere dökülmesi anlamlı değil.

Kuşkusuz, Troya savaşları, öyle onbinlerce, yüzbinlerce insanın ölümüne yolaçmamıştır, ancak uygarlık tarihinde nice yüce başların yetişmesine olanak sağlamıştır.

Vergilius'un etkisini öğrenmek için, onun yaşadığı çağdan günümüze değin, özellikle Avrupa şiirini çok iyi bilmek gerekir. Bugün, Vergilius'un *Aeneas*'ı kapsamında, niceliğinde ozanı bilinen büyük şiirlerin sayısı bir elin parmaklarını geçmez. Bizce, bunların en önemlileri, çağlarına göre Dante'nin *Divina Commedia*'sı, Milton'ın *Paradise Lost*'ı, Goethe'nin *Faust*'udur. Kuşkusuz, Shakespeare de gözardı edilemez, ancak tüm düşüncelerini belli yapıtta odaklaştırarak sergileyen bu adı geçenlerdir kanısındayız. Vergilius'un Dante üzerinde etkisi tartışılmaz, öte yandan İngiliz ozanı Milton da, bütün esinlerini *Kutsal Kitap*'tan almasına karşın konularını yoğuruşu Vergilius'u anımsatıyor. Batının tüm büyük ozanları Vergilius'u bilirler. Bu ilginin, yalnızca Roma uygarlığıyla, Troya'nın ılgarlanmasıyla bağlantılı olduğu sanılmasın. Troya ilginçtir, önemlidir, ancak bunda Homeros'la, Vergilius'un etkisini de gözardı etmemeli. Troya yıkılmış gitmiş, buna karşın onun biraz uzağında *Ilyada* ile *Aeneas* gibi iki büyük, yeni Troya insanlığı armağan edilmiştir.

Genelde, inançların donmuş, değişmez, katılaşmış yönlendirme öğeleri olduğu, kişinin bütün düşünme odaklarını baskı altında tuttuğu kanısı onaylanır. Kimi toplumlarda inancın egemenliği düşüncenin tutsaklığı sayılır. Oysa Roma insanında bunun tersini görmekteyiz. Vergilius'un burada çevirisini sunduğumuz yapıtında, inançların çok geniş bir yer tuttuğunu görüyoruz. Ozan sık sık geleneklerden, törelerden, inançlara, tapımlara dayalı uygulamalardan sözeder, kimi yerde onlara bağlılıkla övünür, *Aeneas*'ı anlatırken "*pietas*/dinsever-dinseverlik" sözcüğünü kullanır. Bu ilginç bir durumdur. Roma dini, Romalı düşünür için engelleyici değildir. Roma dinini de, tanrılarını, tanrıçalarını da yaratan bu düşüncedir, inanç düşünmenin ürünüdür. Daha açığı Roma insanının inançları yaratıcı düşünme eylemini besleyici içeriktedir. Oysa tektanrı dinlerde bu özellik, bu anlayış yoktur. Nitekim Hristiyanlık Roma topraklarında, çoktanrı inançlarını yermekle, suçlamakla, sapkınlıkla işe girişince büyük tepkiyle karşılaştı, onun tektanrı öncülerini dayanılmaz acılara uğrattı, ancak saldırının bu yeni dinden geldiğini de

unutmamalı. Roma inançları, Vergilius'un bu büyük şiirini yazmasında engelleyici bir öz taşıymıyordu. Oysa gerek Hristiyanlık, gerekse Müslümanlık kendi halkına bile yapmadığını bırakmadı. Burada Yunan bilgisi Sokrates'in özel bir durumu vardır. Gerek Sokrates, gerekse Aristoteles düşünmekle değil, yeni tanrılar bulmakla, yeni din kurmakla suçlanmıştır, bu suçlamanın arkasında yönetimin yetersizliğine karşı direniş saklıdır, yönetim biçimsel olarak doyurucu değildir.

Vergilius'un yaşadığı dönemde, Latin yazınının ünlü ozanları vardı. Bunların en ilginç, Homeros'un yapıtlarını Latinceye çeviren Andronicus idi. Bu ozan, Latin eğitime öncülük eden kişidir. Yunan öğretimi Homeros'un şiirlerinden seçilmiş örneklerle başladı, oysa Roma'da böyle örnek alınacak büyük çapta yapıt yoktu. İşte, bu boşluğu göz önünde bulunduran Andronicus, Homeros'u, öğretim için, Latinceye aktardı. Ancak bu ozan da, sonradan Latin ekinini benimsemiş bir Yunandı.

Başlangıç döneminde, başka uluslarda görüldüğü gibi, Roma kurumlarında da Yunan etkisi önemliydi, ancak Roma uygarlığının gelişmesinde özümleyici, içerik değiştirici bir etkisi olmamıştır, Romalı karakterinin özünü başkalaştırması söz konusu değildir. Naevius, Ennius, Pacuvius, Accius, Plautus, Terentius, Lucilius gibi ozanlar Vergilius'un öncüleridir. Bu ozanlarla Latin yazınında oyun yazarlığı da gelişme olanağı bulmuştur. Bunlara, yine Vergilius'tan önce gelen Cato, Scipio topluluğu, Gracchus Kardeşler gibi düzyazı öncülerini de katabiliriz. Demek, Vergilius'tan öncenin Romasında sağlam bir yazın geleneği vardı, bu gelenek Yunan yazarlarından seçme çevirilerle başlamışsa da, kısa sürede "Romalı karakteri"nin özelliklerini yansıtmaya başıyorsa göstermiştir. Bu aydınlar dizisinden öğrendiğimize göre, Roma düşüncesi (Latin. Roma hangi adla anılırsa anılsın) uzun bir geçmişten kaynaklanmıştır, Vergilius gökten inmemiş, Roma toprağından yükselmiştir. Burada Roma sözcüğünü, belli bir kentin adı olarak değil, bir uygarlığın, bir ulusun bütünü anlamında anlıyoruz.

Vergilius'un, *Aeneas*'ı yazdığı evre, uygarlık alanında kendini bulduğu, karakterini yansıttığı dönemi kapsar. Kimi kaynaklara göre, Vergilius bu ünlü yapıtını İÖ 29'da yazmaya başlamış, ölümüne değin yazımını sürdürmüş. Bu dönem, Roma egemenliğinin Augustus Çağı denen ke-

simidir, biraz daha görkemlidir. Vergilius'un bundan etkilenmesi, Romalı bilincinin gelişim evrelerine değin eskiye gitmesi, Roma uygarlığını tüm yanlarıyla bir bütünlük içinde görüp göstermeye çalışması doğaldır. Böylece tarihin Roması ile yaratıcı düşüncenin Romasını birlikte gösterme özlemini sergiler.

Aeneas'ı, özellikle Türk okuyucusu için, anlamak yalnız şiir etkinliği düşünülürse kolay, ekinsel gelişmeye değgin dizeler sözkonusu olunca güçtür demiştik. Buna söylenceye dayalı düşünsel üretimleri de katmak gerekir. Bu durumda iş sağlıklı bir söylencebilim bilgisi edinmeye kalır. Bu söylencebilim de, özellikle Roma insanının ürettiği, düzenlediği nitelikte olanıdır, nedeni de adların, kavramların, yorumların başkalığıdır.

Ülkemizde, Vergilius'un yeterince bilindiği söylenemez. Özellikle eski Türk yazınıyla uğraşan çevrelerde, yükseköğretim kurumlarında bile, Vergilius sözcüğü bir yansıma ses olmaktan öteye geçmez. Bu ozanın adı, yazınımızda, ilk kez geçen yüzyıl ortalarında, Avrupa'ya giden aydınlarımız aracılığıyla duyuruldu. Vergilius, Roma'nın çoktanrı inançlarına bağlı bir kimse olduğundan, kilise çevrelerinde de pek tutulmamıştır. Buna karşın, onu yücelten Hristiyanlar da vardır. Bizde, toplu olarak, Vergilius'un çevirisini sunduğumuz yapıtını dilimize kazandıran Ahmed Reşid (yaşamı konusunda bilgi bulamadım) olmuştur. Vergilius'un yapıtını Fransızca'ya aktaran Maurice Rat'dan yapılan çevirinin dili günümüz okuyucusu için bir demir leblebidir, sanırım 1936 yıllarının okuyucusu için de kolay anlaşılır türden değildi. Ahmed Reşid'in Osmanlıcası sözlüklerde bile güçlkle bulunan kavramlarla doludur. Sonra, aşırı bir Fransızca tutkunluğu nedeniyle o dönem Türkçesinde bulunan yer adlarını bile Fransız okuyuşuyla yazmayı yeğlemiştir. Sözgelisi Ege'ye "eje", Frigyalılara "firij", Likyalılara "lij" demektedir. Buna karşın, onun bu girişimi saygıdeğerdir, önemli bir ekin atılımıdır, ilgisi övülmeyi gerektirir. Çeviri düzyazıyladır, tümceler çok uzundur. Yükseköğretim kurumlarımızda Latince-Yunanca bölümleri (Klasik Filoloji) açılınca, bu ozandan da kısa çeviriler başlatıldı, ancak bütünü'nün çevirisine yanaşan olmadı. Homeros'un yapıtlarının çevirisinden sonra, bu ozanın Türk okuyucusuna sunulmaması önemli bir eksiklik yarattı kanısındayız. Şimdi

bu eksikliği gidermeye çalıştık. başardık başaramadık gibi bir düşüncemiz yoktur, kuşkusuz daha iyi bir çeviriyi, bizden sonrakiler yapacak. Vergilius'un daha kolay anlaşılmasını sağlayacaktır.

Burada, Vergilius'la ilgili birkaç yazının, Ankara Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi, Klasik Filoloji Bölümünce yayımlanan "Tercüme Dergisi"nde, sergilendiğini, *Aeneas*'tan birkaç kısa seçme şiirin aktarıldığını da söyleyelim. Adı geçen Ahmed Reşid çevirisi dışında yararlandığımız başlıca iki kaynak daha vardır. Çevirimizde kullandığımız Latince bası 1846 yılında Paris'te yayımlanan "L'Énéide De Virgile Traduite en Français avec Le texte latin en regard et des notes. Par M. Auguste Desportes, traducteur des satires de perse" başlığını taşımaktadır. Latince-Fransızca (düzyazı) yayımlanan yapıt, Vergilius'un bütün şiirlerini içermektedir. Fransızcası da biraz ağırdır, ancak Latince özgünü eksiksiz vermektedir. Yararlandığımız öteki kaynak "Ergil-Aeneis, Nach der Übertragung von Joseph Spitzenberger neubearbeitet von Leo Winter, München W. Goldman Verlag, 1958." başlığını taşıyan Almanca çeviridir (şiir olarak). Bu çeviri dil bakımından eski olmakla birlikte Latincesine çok bağlı kalmış, özgün kaynağın özelliklerini yansıtmıştır. Fransızca, Almanca çevirilerin ikisinde de bölümler kısaca özetlenmiştir. Fransızca çeviride, bölümlerin sonunda kısa açıklamalar da vardır. Bize kalırsa Ahmed Reşid çevirisinin özgünü, elimizde bulunan 1846 yıllı Fransızca çeviridir. Açıklamalar, yorumlar birbirine çok benziyor. Maurice Rat çevirisini gönnediğimiz için özelliklerini bilemiyoruz. Ahmet Reşid, yapıtı Türkçe'ye çevirirken, Fransızca'ya aktaran Maurice Rat'ın yazdığı önsözü de unutmamış, dilimize kazandırmıştır. Bu önsöz Avrupa'da Vergilius'un etkisini, önemini örneklerle açıklayan, uygarlık tarihindeki yerini saptamaya çalışan çok yararlı yazılardan biridir. Fransızca özgünü görmediğimiz için, bu yararlı yazıyı çevirmek istemedik. Yoksa Fransızcasına güvendiğimiz bir gönüldeşin yardımına başvurarak onu aktarırdık.

İsmet Zeki Eyuboğlu

AENEAS

BİRİNCİ KİTAP

BİR yiğitin savaşlarıdır anlattığım, Troya'dan
İlkin İtalya'ya, Lavinum kıyılarına, yazgının
Gönderdiği. Nice yıllar süresince azgın Juno'nun
Kışkırttığı tanrılarla uğraşmış denizde, karada,
5 Nice yıllar savaşmış, bir kent kurmuş güçlkle
Yerleştirmiş Latin tanrılarını, tapımı,
Bunlardır Latin soyunun, Roma'nın, Alplilerin ataları.
Anımsa, söyle bana nedenlerini bunun ey "musa",
Nedir azdıran, böyle kızdıran tanrıçalar ecesini,
10 O yiğiti sıkıntılara sokan, yoran, yıpratın,
Nedir göksel varlıklarda bu öfke, bu hınç?

Eski bir kent, Kartaca, Tyrliler yurdu,
İtalya'nın karşısında, Tiber'den, kaynağından
Öte, varsıl, savaşçı, korkusuz, atak,
15 Bütün yeryüzünde Juno'nun, Samos'tan
Bile çok sevdiği, ordaydı savaş araçları, arabası.
Böyledir söyleti. Egemen kılmak istemiş kenti
Tüm yeryüzüne tanrıça, güçlü, görkemli yeri,
Elverirse yazgı. Buymuş günün birinde, gelecek
20 Troya kanından yiğit bir kuşak, savaşçı.
Atak, Tyr surlarını tümünden yıkacak,
Alacak Libya'yı, Darcaların ördüğü yazgı bu.
Azmış Saturnus kızı, andıkça Troya sayasını
Sevdiği Argosluları, orada, çoğalmış hıncı:

- 25 İşlemiş yüreğine uğradığı saldırının acısı,
Güzelliğinin yerilmesi, Paris'in yargısıyla,
Kızmış bu yersiz işlere, bir de kaçırılması,
Ganimedes'in yüceltilmesi, yalımlamış öfkesini.
Atıyordu Juno Troyalıları Danaosların,
- 30 Acımasız Akhilleus'un hincından kurtulanları,
Engin sulara tutsak olanları Latium'dan uzaklara.
Bunlar, uzun yıllar, denizde başıboş dolaşılar,
Böylesine güç, çetin olmuş Roma'nın kuruluşu.

Uzaklaşırken sevinçle Sicilya kıyılarından

- 35 Yelken açan, tuzlu, köpüklü dalgaları yaran
Gemilerle Troyalılar, çok üzülmüş buna Juno.
Demiş ki yüreği yanarak: "Önlemezsem gitmekten
İtalya'ya Troya kralını, çekileyim mi geri, bunda
Yenik mi sayayım kendimi? Yazgıdır engel bana.
- 40 Yakmamış, batırmamış mıydı Pallas Yunan donanmasını,
Yensin diye tutkularını Oileus oğlu Ajax'ın?
Yalımlar göndermiş bulutlardan Jupiter, dağıtmış
Gemileri, allak bullak etmiş yellerle suları,
Delinmiş göğsünden yalımlar fışkıran suçluyu
- 45 Kavrayıp dalgalarla çakmış denizde bir kayaya,
Oysa, ben, tanrılar ecesi, Jupiter'in bacısı,
Karısı ben, yıllardır savaşırım yalnız başıma
Böyle bir boyla. Kim inanır gücüne Jupiter'in
Daha? Kim adaklar götürür onun sunaklarına?"
- 50 Böyle konuştu yüreği alevlenen tanrıça,
Uçtu fırtınalar yurduna, azgın güney yellerinin
Konağına, Aeolia'ya. Kral Aeolis orada,
Fırtınalar, yeller, kasırgalar, geniş mağarada
Sımsıkı bağlanmış, Kral Aeolis'in buyruğunda.
- 55 Doldurur böğürtülerle dağları yeller, fırtınalar,
Boralar gürler. Oturur kayanın doruğunda Aeolis

Elinde kutsal değneği, yatıştırır, azdırır onları.

Yoksa denizler, karalar altüst olur, dağılır

Toza dumana karışır gökler büyük boşlukta.

60 Tıkmış Zeus hepsini karanlık bir oyuğa,

Ürkmüş, ağır dağları yığmış üstlerine bir de,

Kalmış yerinde kral, tutmuş dizginleri

Yasalar gereğince, gevşetmiş, sıkmış buyruğa göre.

Y akaran bir sesle yönelmiş krala Juno,

65 Demiş ki: "Ey Aeolis sana vermiş tanrıların atası,

İnsanların kralı dalgaları azdırmayı, yatıştırmayı

Yellerle, dinle sevmediğim insanlar yola çıkmış

Tyrrhen denizinde gemilerle, götürmek için İtalya'ya

Yenilmiş Penatları, Troyalıları. Azdır yelleri,

70 Batır gemileri, karıştır denizi, dağılsın gövdeleri.

Ondört peri kızım, görkemli, güzel, Deirope'dir

En alımlısı, göz doldurana, karın olacak senin

Bağlanacak andiçerek sana, senin kucağında geçsin

Bütün yılları, senin kollarının arasında,

75 Güzel çocuklar doğursun sana, mutlu bir baba ol."

Y anıtlamış onu Aeolis demiş ki: "Ey kraliçe,

Seçmek, söylemek senin, buyruklarını yerine

Getirmek de benim görevim. Sana borçluyum tüm

Gücümü, koltuğumu, erkimi, Jupiter'in verdiği değneği,

80 Sensin oturan tanrılar sofrasına, yele, boraya buyuran."

B öyle deyip vurmuş kargının tersiyle dağın

Oyuk böğrüne, birden fırlamış gedikten sürüyle

Yeller, kasırgalar silip süpürmüş yeryüzünü.

Birden kaplamış denizleri, karaları, tüm kıyıları

85 Güneyden, güneydoğudan gelen yeller, kasırgalar,

Altını üstüne getirmiş denizin kabaran dalgalar.

Yükselir sulardan insan çılgınlıkları, halat gıcırtaıarı.
Kaçırır bulutlar güneşı, göğü Troyalıların
Gözlerinden, örter denizi koyu karanlık birden.

- 90 Doldurur uzayı gökgürültüleri, şimşekler, yıldırımlar
Parlar boşluk, ölüm görünür yiğitlere.

Birden sezer Aeneas gövdesinin soğuduğunu,
İnler, açar ellerini, uzatır yıldızlara seslenir:

"Onlar, üç dört kez mutluluğa varanlar, atalarının

- 95 Gözleri önünde, Troya'nın yüksek surları dibinde
Vurulanlar, ey Yunan soylu Tydes'in yiğit oğlu
Troya kırlarında ben de ölmeyeyim mi?

Ölüm senin elinden gelmesin mi bana,

Yiğit Hector'un Akhilleus'un kargısıyla vurulduğu

- 100 Yerde? Yüce Sarpedon'un yattığı köpüklü Samos
Sularında, nice yiğit ölüsünün, kalkanının, kargısının
Sürüklendiği yerde." Bindirdi böyle yakınırken

Yelkenlere gürleyen kuzey fırtınası, devrildi gemi

Dalgaların üstüne yıldızlara karşı, kırıldı kürekler

- 105 Çevrildi burnu geminin, yükseldi tepelerce sular,
Yüzer dalgalar üzerinde yatık gemiler, batar kimi,
Yellerle sürüklenir kıyılara kimi, kaynaşır kumlar,
Yarılır toprak. Yakalayıp çarpmış üç gemiyi kayaya
Güney yeli, denizin ortasında, İtalya'da sunak denen
110 Yarısı görünen dev kayaya. Kapmış üç gemiyi de
Güneydoğu yelleri sürüklemiş enginlere, ne acı durum.
Parçalamış, batırmış, kuşatmış kumlarla çepeçevre.

Likyalıları, onların gönüldeşi Orantes'i taşıyan

Gemiyi vurdu pupasından gözleri önünde Aeneas'ın,

- 115 Azgın bir dalga, sarsıldı, yuvarlandı kılavuz,
Gömüldü başüstü çevrintiye. Üç kez dönen gemi
Devrilmiş olduğu yerde, batmış azgın çevrintiye.

Yüzer ötede beride ölümler, kargılar, kalkanlar

Üzerinde kabaran dalgaların, Troya'nın gömüsü de.

- 120 Yiğit Achates'in bindiği sağlam Illion gemisi,
Abas'ı, yaşlı Aletes'i taşıyan gemi yenilmiş
Fırtınaya. Girer acımasız dalgalar dağılan geminin
Gövdesinde açılan yarıklardan içeri, sarsılır gemi.

Bu arada, denizden yükselen korkunç gürültüyü.

- 125 Azgın fırtınanın gümbürtüsünü duymuş Neptunus,
Sezmiş borayı kabaran denizden, derinlerden gelen,
Üzülmüş, kaldırmış başını yükselen dalgalar üstünden.
Görmüş dağılmış gemilerini Aeneas'ın sular üzerinde.
Göklerin, dalgaların altında ezilmiş Troyalılar.
130 Anlar Juno'nun öfkesini, çılgınlığını kardeşi de.
Çağırır yanına güneydoğu, doğu yellerini der ki:
"Kimdir azdıran sizi böyle soyunuz mu yoksa?
Neden karıştırırsınız yeri, göğü buyruğum olmadan?
Nerden aldınız bu gücü, bu acımasız yetkiyi?
135 İlk yatışmalı bu taşkın dalgalar bence.
Karşılıksız kalmayacak yaptığınız, bulacaksınız
Ettiğinizi. Yapacağım gerekeni ben de, gidin söyleyin
Kralınıza: ona değil bana verilmiş üçdişlisi
Deniz egemenliğinin, öyledir yazgı. Otursun görkemli
140 Konağında, büyük kayalarda, Acolis, oradır yellerin
Yeri, orda sürsün egemenliğini, gitmesin ileri."

Böyle söyler, yatıştırır kabaran dalgaları kolayca,
Kovar toplaşan bulutları, getirir güneşi. Elbir ederek
Triton'la Cymothoe, güçlkle kurtardılar sivri kayalarda
145 Sıkışan gemileri, yüzdürdüler. Çeker gemileri Neptunus
Üçdişli'siyle, açar suların akışına kumsalları, geçer
Dalgalar üzerinden yeğnik tekerli arabasıyla kayar
Gibi. Görülür güçlü toplumlarda sık sık ayaklanmalar,
Öfkenen, azan bilincsiz insanların saldırışları,

- 150 Taşlarla sopalarla taşkınlık güç verir pusatlara.

Çıkar ortaya saygın, erdemli bir kişi toplumda,
 Susar kalabalık, kulak verilir onun sözlerine,
 Yumuşatır konuşmaları gönülleri, esenlik verir görüşleri.
 Böyle yatışmış kabaran sular, dalgalar ışıyan
 155 Göklerin altında, atların çektiği görkemli arabasıyla
 Dolaşırken yüce Neptunus parlayan deniz üzerinde.

Yorgundu, bitkindi Aeneas'ın arkadaşları da,
 En yakın karaya, Likya kıyılarına çıkmak istediklerinde.
 Bir koy vardır orada geniş, içinde bir ada,
 160 Güvenli birer liman iki yanında. Bölünür uzaktan
 Gelen daigalar ikiye sonra döner geriye.
 Geniş, büyük kayalar iki yanda göklere yükselen,
 Ürkünç, yatıştırır dalgaları, önler yelleri bütün,
 Yaprakları hışırdayan bir koru yamaçta,
 165 Koyu gölgeler salar çevreye, dingin, esenli.
 Bir oyuk karşıda çıkıntılı kayaların altında,
 İçinde tatlı pınar, taştan oturma yerleri, peri
 Kızlarının evi, buraya sığınır gemiler, ne zincir
 Gerekir, ne demir atmak öylesine güvenli, durgun.

Buraya gelmiş Aeneas yedi gemisiyle, donanmasından
 Arta kalan, güvenli bir karaya çıkmak özlemiyle.
 Birden atlamışlar karaya Troyalılar, uzanmışlar
 Kumsalda, gidermişler tuzlu sular damlayan gövdelerinin
 Yorgunluğunu. Birden kalkıp Achates çakmak taşından
 175 Çıkardığı kıvılcımla tutuşturmuş kuru yaprakları,
 Dalları, bir ateş oluşturmuş çalılardan, yalımlanan.
 Açlıktan bunalmış insanlar ıslak ekinleri toplamışlar
 Tahılları almışlar gemilerden, ekmek yapmak için, ocakta
 Kurutmaya, taşlar arasında öğütmeye koyulmuşlar.

- 180 **A**eneas çıkararak bir kayanın üzerine burda,
 Çevirdi bakışlarını deniz yüzeyinden enginlere,
 Görür müyüm diye fırtınaya tutulan Anthesius'un, Capis'in
 Caicus'un Frigya gemilerinin üstünde yükselen bayrakları.
 Görünen bir gemi yok uzaklarda, çevrende.
- 185 Üç geyik görür kıyıda dolaşan, onların ardınca
 Bir sürü, geniş oylumda, çayırlarda yayılan, otlayan.
 Durdu, burada, alıp eline gönüldeşi Achates'in
 Taşıdığı gerilmiş yayı, okları, kargıyı hızla,
 Kılavuzları vurdu ilkin dik başlarında boynuzlar,
- 190 Yükselen. Sonra yapraklı ağaçların altında yayılan
 Otlayan bütün sürüye yöneltti oklarını, vurdu.
 Durmadı, gemilerin sayısına denk, yedi görkemli
 Geyiği yere sermeden oklarıyla bu yiğit.
 Üleştirmek için tüm arkadaşlarına avları, döndü
- 195 Gemilere, dağıttı sevecen Acestes'in Trinacius kıyısında
 Küplere doldurup gönderdiği şarabı da yola çıkmadan.
 Sonra şu sözlerle yiğit, avuttu kırıgın gönülleri:
 "Gönüldeşlerim, unutmadan gördüğümüz yıkımları, daha
 Büyükleri geldi başımıza, tanrı giderir onları.
- 200 Siz, korkunç Sicilya kayalarının, uğuldayan oyukların
 Önünden geçtiniz, gördünüz Cyclop kayalarını,
 Toparlanın, kovun bu korkuyu, bu sıkıntıyı aun,
 Kıvanırsınız andıkça bunları günün birinde.
 Nice sarsıntılar, nice sakıncalar içinde
- 205 Gidiyoruz Latium'a, yazgının bizi mutlu kılacağı
 Ülkeye, yeni bir Troya kurmaya. Dayanın, direnin
 Daha güzel bir gelecek için, çabalayın."
 Böyle dedi Aeneas, kaygılı yüzünde umut
 Işığı, gönlünde daraltan, bunaltan derin acı.
- 210 Troyalılar, yenecek yemekle uğraşırlar, kurulur sofra,
 Yüzerler avların derilerini, boşaltırlar içlerini,
 Kimi de doğrar etleri geçirir şışlere, kimi

- Kıyıları tunç kaplarda, ateş yakar, pişirmeye.
 Doyurunca yeterince karnlarını, gelir eski güçleri
 215 Yerine, çeker Bacchun şarabını uzanırlar çimenlere
 Açlık giderilip kalkınca sofra, sonra,
 Başlamış yiten arkadaşlar üstüne sorular.
 Söyleşi. Bir yanda korku, bir yanda umut,
 Yaşarlar mı, çağıranların seslerini duyarlar mı
 220 Duymazlar mı? Yakınır sevecen Aeneas kötü
 Yazgısından yiğit Oronthe'nin, Amycus'un, Lycus'un.
 Sızlanır acımasız yazgısına yiğit Gyas'la Cloanthus'un.

- B**aktı yükseklerden Jupiter bitince yakınmalar,
 Yelkenlilerle kaplı denize, insan dolu kıyılara,
 225 Karalara göklerin doruğundan,
 Çevirdi bakışlarını Libya krallığına.
 Düşünürken acıklı sonunu Troya'nın
 Işıyan gözleri yaşlarla dolan üzgün Venüs,
 Seslendi ona: "Ey insanların, tanrıların yazgısına
 230 Egemen olan, evreni titreten yıldırımlarıyla,
 Nedir suçu Aeneas'ımın sana karşı, Troyalıların,
 Neden bunca sıkıntıdan sonra kapanmış
 Yeryüzünde bütün İtalya yolları onlara?
 Söz vermiştin çağların akışında, günün birinde
 235 Romalılar Teucrosların soylu kanından gelenler,
 Egemenlik kuracaklar tüm denizlerde, karalarda
 Demiştin, neden döndün sözünden ey baba şimdi?
 Yürekler acısı Troya'nın yıkımı, daha güzel
 Bir yazgıya dönecek sanırdım, avunurdum
 240 Bugün bile değişmemiş erlerin kötü yazgısı,
 Ey yüce başbuğ, ne gün bitecek bu kötülükler?
 Antenor, Akhalar arasından kurtulan savaşçı,
 Ulaşmış Illirya koyuna Libirnis krallığı içine,
 Geçmiş Timavus kaynağından öteye, dağlardan

- 245 Gümbürtülerle dökülen, dokuz kaynaktan çıkan,
Geniş ovaları kaplayan, sulayan ırmağın uzağına.
Orada kurdu Patavium kentini Troyalılar için,
Bugün onun adıyla anılan, Troya armasını
Taşıyan, mutluluk içinde yaşadığı yeri.
- 250 Biz, torunların, gökte yer vereceğini söylediğin.
Yokoluyor gemilerimiz bütün, ne büyük yıkım,
Kovar İtalya kıyılarından birinin hıncı bizi
Uzağa, bu mu inancın, egemenlik savının ödülü?"

- İnsanların da, tanrıların da atası, gösterip yüzünü
- 255 Gökleri, fırtınaları yumuşatan, yatıştırın, gülerек
Öptükten sonra kızını, dedi ki ona: "Korkma daha
Cytherea güven altındadır yazgısı seninkilerin,
Göreceksin sana sözverilen kenti,
Lavinium'un surlarını çıkaracaksın gökte
- 260 Yıldızlara dek, yüce Aeneas değişmedi düşüncem.
Üzüldün bu olaylardan, açıklayacağım sana
Yazgının gizemlerini, sereceğim önüne hepsini:
Kanlı bir savaşa girecek o yiğit İtalya'da,
Yenecek azgın toplulukları, yasalar koyacak,
- 265 Surlar kuracak savaşçılar için, üç yaz sürecek
Yönetimi Latium'da, üç kış geçinceye dek Rutullerin
Yenilgisinden sonra. İulus denen genç Ascanius
İlus adını taşırdı İlion'da, otuz yıllık
Uzun aylar yörüngesinde sürdüreceк egemenliğini
- 270 Burada. Sonra gidecek Lavinium'dan Alba-Longa'ya.
Büyük, sağlam surlarla kuşatacak orasını,
Egemenliği sürecek burada üç kez yüz yıl
Hector soyunun, doğuruncaya değin ikizlerini
Kral kızı İlia, Vesta rahibesi Mars'tan gebe kalıp.
- 275 Sonra koyu tüylü dişi kurdun emzirdiği
Romulus örtünerek postu tutacak egemenlik esasını,

- Yaptırarak Mavors surlarını, verecek adını Romalılara.
 Ne süre, ne belli alan ayırdım Roma egemenliğine,
 Sonsuzdur verdiğim egemenlik onlara, hınçlı Juno
 280 Denizlere, göklere, karalara korku salan, titreten
 Daha yumuşak davranacak, koruyacak benimle birlikte
 Evren egemeni, toga giyen insanları, Romalıları,
 Budur buyruğum. Nice yıllar geçecek aradan
 Egemen olacak Assaracus soyu Phtia'ya,
 285 Ünlü Mycenaia'ya, vuracak Argosluları boyunduruğa.
 Caesar gelecek görkemli Troya soyundan,
 Varacak üzü yıldızlara, egemenliği Okyanuslara,
 Yüce lulo'dan alacak "Iulius" sanını da.
 Sen, bütün doğuya buyruk salan yiğiti,
 290 Sevinerek ağdıracaksın göğşe, adaklar sunulacak ona.
 Bitecek savaşlar, başlayacak mutlu çağlar.
 Egemen olacak yeryüzünde güzel tüze, güven, barış
 İçinde Vesta, Quirinus, Remus kardeşler bir de.
 Kapanacak demir zincirlerle kapıları savaş tapınağının
 295 Demir sürgülerle. Korkunç pusatlar üzerinde azgın,
 Ağzı kan köpüklü tutku, yüzlerce tunç bağda çırpınan."

- B**u sözlerden sonra gönderdi Maia'nın oğlunu gökten
 Konuk edilsin diye Troyalılar yeni Kartaca kalcsinde,
 Kovmasın yurdundan yazgıyı bilmeyen Dido.
 300 Yarmış uzayı yelken gibi açılmış kanatlarıyla
 Ulaşmış Libya kıyılarına kolayca.
 Bildirince buyruğunu Jupiter'in bırakır azgınlığı
 Fenikeliler, uyarlar Tanrının istencine.
 Davranır ilkin kraliçe Troyalılara sevecenlikle.

- Ç**ok düşünceli geçirmiş, inanmış Aeneas geceyi.
 305 Görününce güzel ışıkları günün tanımak istedi
 Bu yabancı yöreyi, yellerin götürdüğü kıyıyı,
 Kimler oturur bu boş yerlerde, insanlar mı yitici

- Yaratıklar mı bilmek, bildirmek için arkadaşlarına.
 310 Gizler donanmasını bir ormanın içerleğinde,
 Yapraklı dallar arasında, oyuk bir kaya gölgesinde,
 Yalnız Achate'ydi yoldaşı, geniş demir uçlu
 İki kargı varken elinde yola çıkışında.
 Görünür ona ormanın ortasında anası
 315 Ispartalı, kargılı bir kız kılığında,
 Ya da Trakyalı Harpalyce görünümünde, yarışan
 Uçar gibi, güney yelleriyle atlarını yoran.
 Bir yay asmış omuzlarına gelenek gereğince
 Bir avcı kadın kılığında, dalgaları yellerle
 320 Saçları, dizleri çıplak, düğmeyle tutturulmuş uçuşan
 Giysisi. Şöyle başladı söze: "Ey delikanlılar buralarda
 Görmediniz mi kızkardeşlerimden birini, dolaşırken
 Okluk omuzunda, benekli vaşak derisi giyen, yoksa
 Kovalarken ağzı köpüklü bir yaban domuzunu?"

- Y** anıtladı Venüs'ün sözlerini oğlu: "Ne gördüm,
 325 Ne de duydum senin kızkardeşlerinden kimseyi burada,
 Bilmem, kimsin ey kız? Pek benzemezsin ölümlülere,
 İnsan sesi değil sesin de, bir tanrıçasın belli,
 Phoebus'un bacısı mısın, yoksa, peri soylu musun?"
 330 Kim olursan ol, acılarımızı gider, sev, kayır,
 Bildir bize neresi bu kıyılar göklerin altında,
 Kimler yaşar buralarda, dolaşıyoruz, aylak,
 Bizi yellerin, dalgaların sürüklediği bu yerlerde,
 Bilmeden. Nice adak sunarız elimizle sunaklarına."

- K**arşılık verdi Venüs: "Olmaz, övgüye değmem ben,
 335 Bir gelenektir Tyr kızlarının okluk taşımaları,
 Dizlerine erguvan boyamlı dolak giymeleri.
 Görüyorsun, burada, Fenike Krallığı'nı, Tyrlileri,
 Agenor'un çocukları kurdu kenti, komşuları da savaşta

- 340 Tyrli Dido yönetir ili, kardeşlerinden kaçan.
 Bitmez anlatmakla serüvenleri, başına gelen yıkımlar,
 Anlatayım ilginç olaylarından bir kesimini.
 Sichaeus'tu kocası, Fenikelilerin en varlıklı,
 Bu mutsuz kadının çılgınca sevdiği erkişi.
- 345 Daha körpe kızken evlendirmiş törenle babası,
 Oysa kardeşi Pygmalion yönetiyordu Tyr ülkesini,
 İnsanların en azgını, en acımasız, kan dökeni.
 Açılmış araları, altın bürümüş gözlerini, bir gün
 İnançsız kral girer tapınağa birden, azgın,
- 350 Öldürür Sichaeus'u, düşünmez derin sevgisini bacısının,
 Gizler uzun süre bunu, boş umutlarla oyalar,
 Sayısız kandırmacalarla, avutur, mutsuz kız kardeşini.
 Düşte görünmüş kadına kocasının görüntüsü,
 Yüzü solgun, şaşılası bir biçim, pek görülmedik,
- 355 Göstermiş karısına kanlı sunağı, kılıçla yarılmış
 Göğsünü. Tüm kıyınları, gizli kötülükleri, kral evinde,
 Vurmuş açığa. Öğütlemiş karısına kaçsın yurdundan
 Diye. Göstermiş bilinmeyen gömüyü, yolda yarar,
 Eskiden toprağa gömülen, altını, gümüşü,
- 360 Korkar Dido, kaçacak sevilmiş tüm arkadaşlar.
 Toplanmış çevresine azgın tirana öfke duyanlar,
 Ondan ürküp kaçanlar, gemiler beklemektedir koyda.
 El koyarlar gemilere taşırlar açgözlü Pygmalion'un
 İsteddiği altınları denize, bir kadının yönetiminde.
- 365 Varınca görkemli surlarını göreceğin yere Fenikeliler
 Kurdular yüksek duvarlarla çevrili yeni Kartaca'yı.
 Byrsa dediler satın aldıkları bu toprağa da,
 Büyük bir boğa derisiyle çevrelediler.¹
 Siz kimsiniz? Hangi kıyıdandır buraya gelişiniz?

¹ Söylenceye göre, Kartaca kurnucuları önce bir boğa derisi büyüklüğünde yer satın almışlar, sonra deriyi ince ip gibi kesip ekleyerek geniş bir alanı sarmışlar.

- 370 Nereyedir gidişiniz?" Derin bir iççeğişle, yüreğinin
Derinlerinden gelen bir sesle karşılık verdi Aeneas:
"Ey Tanrıça! kaynağından başlasam anlatmaya öykümü
Dinlemen gerekir beni yıllarca, başımdan geçenleri,
Çektiklerimi. Kapatır Vesper de günün, Olympos'un
375 Kapılarını. Bilmem duydunuz mu Troya adını, biz
O Troya'dan ayrıldık, ters akıntılı sonsuz sularda
Sürüklemiş bizi yeller, gelişigüzel Libya kıyılarına,
Biz bilmeden. İnanmış Aeneas'ım ben, düşmandan kaçırdığı
Penatları gemileriyle yanında gezdiren üzü göklere
380 Yükselen. İtalya'dır aradığım, Jupiter soyundan
Atalarımın yurdu. Yirmi gemim vardı ayrıldığımda
Frigya kıyılarından, anam tanrıçanın gösterdiği
Yolda, yazgının izinde. Yedi gemim kurtuldu
Azgın dalgalardan, güneydoğu yellerinden. Şimdi şaşkın
385 Asya'dan, Avrupa'dan kovulmuş gezerim Libya çöllerinde."
Dayanamadı yakınmalarına Venüs, kesti sözünü oğlunun.

- "**K**im olursan ol, hence tanrılara sataşman kötü.
Kanma yasa değişmelerine, bak ulaştın Kartaca'ya.
Yürü yolunda, git konağına kraliçenin. Söyleyim
390 Sana, donanman, tüm arkadaşların ulaşmış etkisiyle
Değişik yellerin güvenilir bir kıyıya, baba beni
Yanıltmamışsa boşuna doğrusu budur, bildiğim.
Bak oniki kuğudan oluşan şu güzel sürüye,
Dağıtıyordu Jupiter'in yükseklerden süzülen kuşu
395 Onları boşlukta, açık uzayda. Uzun bir dizi,
Kimi iner, kimi, gökten karayı gözler.
Titrek kanatlarla dönerler, oynayırlar, toplanırlar,
Çevreler uzayı cıvıltılarla, türkülerle doldururlar.
İşte böyledir senin gemilerin, arkadaşların,
400 Koyda değilseler dolu yelken koya gitmekte.
Yoldur kılavuzun, ardınca git artık sen de.

- Böyle diyerek çevirdi gül gibi boynunu,
 Ölmezliğin kokusu yayıldı saçlarından, çevresine.
 Tepesinden, tanrılara özgü. dalgalı giysisi değmiş
 405 Ayaklarına. Anlamış bu tanrısal tutumundan oğlu
 Tanımış anasını, seslenmiş ona, giderken ardından:
 "Ey acımasız! Neden oyalarsın oğlunu el kılığında,
 Kandırırsın? Neden konuşmayız, verip el ele söyleşmeyiz.
 Duymayız gerçek seslerimizi birbirimizin?"
 410 Bunları söyleyip yürüdü surlara doğru.
 Karanlığa bürümüş, onlar giderken, ortalığı Venüs,
 Yoğun, koyu bulutlardan örtü çekmiş üstlerine,
 Tanımasın, engellemesin onları yollarında kimse,
 Sorulmasın gelişlerinin nedeni, gittikleri yer, diye.
 415 Sonra yükseldi göklere yollandı Paphos iline,
 Yüz sunağında Saba'dan gelen ödağaçlarının yakıldığı,
 Güzel kokuların doluştuğu tapınağın olduğu yere.

- B**u ara, hızla yürür iki yiğit, yolda,
 Tırmanırılar kente egemen yüksek bir tepeye,
 420 Doruğu güçlü bir kaleye karşı görünen.
 Görünce şaşar Aeneas otağların yerinde büyük
 Yapıları, bakar kapılara, döşeli yollara, şaşar
 Gürültülere. Tyrliler durmadan çalışanlar, surları
 Yapıyor kimi, kaleler kuruyor, elleriyle taşları
 425 Yuvarlıyor, yer seçiyor ev için, hendekle
 Çevreliyor. Yargıçlar, yöneticiler, saygın yönetim kurulu,
 Seçiliyor. Koyda sığınak yapan gemilere, tiyatro
 Kuran, derin temeller açan, büyük kayadan
 Sütunlar yontan süslemek için yarının oyunluklarını.
 430 Böyledir yeni çiçeklenen kırlarda yazın arıların
 Çalışması güneşin altında, yetişsin yavrular diye.
 Koyulaştırır süzen balı doldururlar tatlı tanrısal
 Besinle petekleri, gençlerin yüklerini azaltır, bir

- Topluluk oluşturur kovarlar kovanlarından
 435 Asalak an sürüsünü, böyle çalışır arılar,
 Ürettikleri bal da kekik kokusu yayar.
 "Ne mutludur böyle yüksek duvarlar içinde oturanlar"
 Demiş Aeneas, bakarak yeni kurulmuş kente.
 Sonra yararlandı kendini çevreleyen bulutlardan.
 440 Karıştı halkın içine görünmeden (tansık bu).

- Kentin ortasında güzel, gölgeli, kutsal orman,
 Dalgalardan, kasırgalardan kaçan, korkan Fenikeliler
 Burada toprağı kazıyarak çıkarmışlar kraliçe Juno'nun
 Buyruğunu yansıtan, onlarda yeryüzü egemenliği
 445 Tutkusunu besleyen, yüzyıllarca başarı sağlayan kutsal
 At başını. Juno'ya görkemli tapınak yaptırmış
 Orada Saydalı Dido, donatılmış tanrıçanın görüntüleriyle,
 Sunularla. Büyük bir kapı, tunç eşiği basamaklı,
 İki yanda tunç direkler menteşeler üzerinde dönen.
 450 İlkin bu kutsal koruda gitmiş sıkıntıları,
 Kurtulmuş darlıktan Aeneas, umutlanmış yarınından
 Soyunun, güvencesinden burada, görkemli tapınakta
 Beklerken kraliçeyi, gözlerken süslemeleri, donanımı
 Duyumsamış yazgısını kentin, şaşmış böyle yüce
 455 Yapıtları yaratan sanatçıların emeğine, başarısına.
 Gördü, söylencelere göre, düzenle yansıtılan, bütün
 Yeryüzüne yayılıp ünlenen Troya savaşlarını, Atreus
 Oğullarının, Priamus'un, Akhilleus'un betimlerini.
 Durdu, ağlayarak, dedi ki: "Var mı yeryüzünde
 460 Bir yer Achates, çektiğimiz acılarla dolmamış?
 İşte Priamus, burdadır êrdemin ödülleri, mutsuzluk
 Yüzünden dökülen yaşlar, ölümlülerin çektiği acılar.
 Korkma sakın, bu ün sana güvence sağlayacak."
 Baktı, bunları söyledikten sonra ölü betimlerine,
 465 İnler bu 'una, yaşlar doker ıslatır yüzünü.

- Orada görüyordu, Pergamus çevresinde geçen savaşları,
 Greklerin kaçışını Troyalı gençlerin karşısında,
 Arabasında, çatallı tolgalı, Akhilleus'un sıkıştırdığı
 Frigyalıları. Bir yanda gözyaşları dökerek tanıdığı
 470 Rhesus'un kar gibi otağları. Tydes oğlu, saldırıp
 İlk uykuda öldürmüş içindekileri, kana bulanmış
 Kendi de. Sonra Rhesus'un yalımlar soluyan atlarını
 Otlamadan Troya ovalarında, Ksanthos suyundan içmeden
 Götürmüş ordusuna. Bir yanda kargılarını yitirmiş
 475 Kaçan Troilus. Mutsuz çocuk, Akhilleus'tan korkan.
 Azmış atlar, sürükleniyor, yıkılmış arkaya, dizginler
 Elinde, yerlerde sürünüyor saçları, ensesi, toprağı
 Çiziyor kargısının ucu. Troyalı kadınlar, saçlar dağınık,
 Gidiyordu bu ara, acımasız Pallas'ın tapınağına,
 480 Acılı, yakınarak, götürüyorlardı kutsal örtüyü
 Adak diye, elleriyle döverlerdi göğüslerini de.
 Çevirmiş onlardan gözlerini Tanrıça, dikmiş yere.
 Üç kez sürüklemiş Hector'un ölüsünü çevresinde Troya
 Surlarının, ağırlığınca altın istemiş Akhilleus sonra.
 485 Derin bir inilti kopmuş yüreğinden Aeneas'ın
 Görünce gönüldeşinin pusatlarını, arabasını, ölüsünü,
 Bir de kargısız Priamus'un uzanan, yakaran ellerini.
 Tanımış kendini de savaşırken Yunan önderleriyle,
 Gördü Doğudan gelen savaşçıları, Habeş Memnon'un
 490 Kargılarını, ay biçimli kalkanlar taşıyan savaşçı
 Amazonların önderi Pantesile'yi binlerce savaşçı içinde
 Yiğit kadını, tutturmuş açık memelerini kılıcın kayışıyla,
 Korkusuz savaşan, erkeklerle boy ölçüşen genç kıızı.

- B**akarken betimlere şaşkınlık içinde Aeneas
 495 Sessiz, durgun, dikmişken bakışlarını birine, girdi
 Tapınağa görkemli görünüşüyle kraliçe Dido
 Kalabalık bir genç topluluğu çevresinde.

Böyleydi Eurotas kıyısında, ya da Cynthus tepesinde,
 Yönettiği binlerce Oread arasında, yükselen,
 500 Omuzunda okluğuyla dolaşan Diana, bütün tanrıçalar
 Arasında, hepsinin en görkemlisi görünen.
 O'dur Latona'nın gönlünü dolduran gizli kıvançlarla,
 Öyle kazanmış halkının gönlünü Dido, sevgiyle.
 Başkentin yapımında gelecek yönetimin sağlanmasında.
 505 Geçti bekçilerin beklediği kapılardan, durdu ortasında
 Tapınağın, oturdu görkemli koltuğuna Dido.
 Oradan yönetir ülkeyi, halkı, erdemli buyruklarla,
 Uygun yasalarla sürdürür işleri, yönergeler çıkarır.
 Bu arada, kalabalığın arasından, gördü Aeneas
 510 Antheus'u, Sergestus'u, yiğit Cloanthus'u,
 Öteki Troyalıların geldiklerini, dalgaların dağıttığı,
 Başka kıyılara sürüklediği arkadaşlarını hep.
 Şaşıverdi birden Aeneas kıvançla korku arasında,
 Öyleydi Achates de kucaklaşmak için yanıyordu ikisi de
 515 Arkadaşlarıyla, bilinmez bir kaygı vardı gönüllerinde.
 Gizlerler duygularını, örtükleri bulutlar içinde
 Saklanmayı yeğlerler, bu duyulmadık olayda, düşünürler
 Yazgının hangi kıyılara sürüklediğini, tüm arkadaşlarını,
 Bunlar yakarmaya gönderilmiş tapınağa seçilmiş gemilerden.

520 **G**irildikten sonra tapınağa, bulununca konuşma olanağı
 Ilioneus, en yaşlıları, başlamış içtenlikle söze:
 "Ey kraliçe, Jupiter'in, yeni kent kursun dediği,
 Dikbaş toplulukları doğrulukla yola getirmekle
 Görevlendirdiği, yakarıyoruz sana, kasırgaların tüm
 525 Denizlerde sürüklediği mutsuz Troyalılar, kurtar
 Azgın yalımlardan gemilerimizi. Koru bu inançlı
 Topluluğu, daha yakından tanı, anla bizi. Gelişimiz
 Libya tanrılarına kılıç çekmek için değil, mallarınızı
 Ucretsiz PDF Kitap Arşivi - <http://rante.org>
 Kapıp kaçırmak için değil. Ne duygularımıza sığar, ne

- 530 Yenilenlere yaraşır. Bir ülke var Grekler Hesperia
Derler, eski, toprağı verimli, erleri yiğit, Eonotrisler
Oturmuş, şimdi torunları, söylenti böyle, bugün İtalya
Denmiş oraya başkalarının adıyla. Giderken oraya
Gemilerimiz kabarmış birdenbire kocaman dalgalar
- 535 Islak Orion'un dalgaları. Sürüklemiş güçlü donanmamızı
Atmış ulaşılmaz kayalar arasına, dağıtmış hep,
Pek azımız çıkmış karaya yüzerek. Kimlerdir bunlar,
Hangi soydandırlar? Hangi barbar ülke benimser
Böyle bir geleneğı? Gösterilmiyor bize konukseverlik,
- 540 Savaş açıyorlar boyuna, bastırmıyorlar ayağımızı toprağı.
Saygınız, sevginiz yoksa insanlara, ölümlülerin savaş
Gücüne çekinin artık eğriyi de, doğruyu da gören
Tanrılardan. Bizim Aeneas'ı kralımız, gelmemiş
Ondan üstünü bir daha savaşta, doğrulukta, ondan
- 545 Daha büyüğü yeryüzüne, koruyorsa göklerde onu
Yazğı, yaşatıyorsa, ürkünç karanlıklara batmamışsa
Daha, bizim de korkumuz yoktur artık, bize
Yapacağın iyilikten, göstereceğın sevgiden,
Yakınlıktan dönersin diye, kuşku kalmaz içimizde.
- 550 Sicilya'da iller, tarlalar, Troya soyundan ünlü
Acestes var. Bırakın, çekelim kıyıya gemilerimizi,
Fırtınaların dağıttığı. Ağaç keselim ormanlardan
Direk, kürek yapalım. Bulursak arkadaşlarımızı
Gideriz İtalya'ya, varırız oraya, Latium'a doğru
- 555 Gitmekle seviniriz, dileğımız bu, esenlik uzak bizden,
Ey Troyalıların yüce babası, yutmuşsa beni de
Libya denizi, umut kalmamışsa İulus'tan da dönelim
Geldiğimiz Sicilya denizlerine, önceden durduğumuz
Yerlere, yine kral Acestes'in yanına." İlioneus
- 560 Böyle demiş, tüm Troyalılar da mırıldanıp dinlemiş.

nüne bakarak yanıtladı bu sözleri Dido: kısaca:

"Gitsin korkunuz da, kaygınız da ey Troyalılar,
Kötü yazgıdır gerektiren böyle davranmamı, kentin
Yeni kuruluşudur, çetin önlemler almamı, yurdu korumamı.

565 Kimdir bilmeyen Aeneas soyunu, Troya ilini, uğradığı
Yıkımları, ünlü yiğitlerini, o büyük savaşı, yangını?
Olmaz, öyle duygusuz bir yürek taşımaz Fenikeliler,
Sürmez güneş arabasının atlarını Tyrus'tan uzaklara.
İster Saturnus'un yönettiği büyük Hesperia tarlalarını,
570 İster Eryx ülkesini, kral Acestes'i dileyin
Yardımcınızım bütün gücümle, varlığımla yanınızdayım.
İster misiniz bu ülkede oturmayı benimle?
Sizindir bu kurduğum kent, çekin gemilerinizi karaya.
Eşittir gözümde Troyalılarla Tyrliler, benim.

575 Ne güzel olurdu getirseydi güney yeli Aeneas'ı da
Sizinle. Ulaklar göndereyim tüm Libya kıyılarına,
Araştırsınlar ormanlara mı, kentlere mi
Sürmüş onu fırtınalar öğrensiner."

İşlemiş bu sözler yüreklerine saygın Aeneas'la

580 Yiğit Achates'in, sıyrılmak istemişler bulut örtülerinden,
İlkin Achates başladı söze, seslendi Aeneas'a:
"Ey tanrıçanın oğlu, ne düşünüyorsun şimdi? Görüyorsun
İşler iyi, donanmamız, arkadaşlarımız bulundu.
Bir gemimiz eksik, dalgalara gömüldüğünü gördüğümüz.

585 Kalanlar hep anan tanrıçanın buyruğunda, güvenli."
Dağılır örtü birden, bunları söylerken, bulutlardan,
Açılır uzayın engininde, pırl pırl ışıktan çıkar
Ortaya Aeneas, görkemli bir tanrı görünümünde,
Öylesine güzel, uyumlu. Öyle bir dinçlik, güzellik
590 Vermiş ona anası, süslemiş, alım çalım yerinde,
Donatmış pırl pırl kılmış gözlerini.

Fildişinden yapılmış sanılırdı parlayan yüzü,

Benzerdi gümüş ya da Paros mermerini çevreleyen
Altın sarısı süslemelere saçları da.

- 595 **S**eslenir kraliçeye ortaya çıkan Aeneas
Halkın içinde der ki: "İşte aradığın karşında.
Dalgaların Libya kıyılarına sürüklediği Troyalı Aeneas.
Bir sendin acıyan, sızlanan Troyalıların yıkımına.
Biz, Argoslulara yenilmiş, mutsuz Troyalılardan kalanlar,
600 Yersiz, denizlerde, karalarda dolaşan, sen barındırdın
İlinde, konutlarında, yardım ettin, ödenmez iyiliğin
Ey Dido. Aşar bizim de, Dardanosların da gücünü.
Dilerim, evrende, tanrılar arasında doğruluk varsa
İyilik geçerliyse, tanrılar da, seni mutlu kılarlar.
605 Hangi çağlar, seni böyle, sevecen kıldılar?
Hangi saygın ana-babadır evrene getiren seni?
Akarsular koştukça denizlere, gölgelendikçe
Dağ yamaçları, gök besledikçe yıldız öbeklerini,
Senin adın, övgün kalacak, bende, yazgımla."
610 Böyle söyledi, sağ eliyle tuttu gönüldeşi İlioneus'u,
Uzattı sol elini Serestus'a, sonra yiğit Gyas'a,
Yiğit Cloanthus'a, daha sonra ötekilere.

- İ**lkin şaşakaldı, baktı ona Saydalı Dido,
Üzüldü yiğitin kötü yazgısına dedi ki:
615 "Hangi yıkımdır ey tanrıçanın oğlu seni sürükleyen
Bu korkunç durumlara, senin ardınca gelen?
Hangi güçtür seni bu ürkünç kıyalara götüren?
Sen misin görkemli Venüs'ün Simois kıyısında
Frigya'da Dardanos soyundan Anchis'e doğurduğu Aeneas?
620 Anımsadım, yurdundan kovulan Teucer'in yeni bir yurt
Bulmak için Sayda'ya gelişini Belus'un yardımıyla.
Atam Belus egemendi toprağı verimli Kıbrıs'a.
Bilirim o evreden beri Troya ülkesini, senin adını,

Pelasgların tüm krallarını da, bilirim.

- 625 Önceden düşmandı Troya'ya Teucres soyu Teucerler,
Barıştılar sonra, övündü Teucres soyuyla Troyalılar.
Gelin ey gençler girin, yerleşin konutlarımıza.
Nice yıkımlar gördüm ben de yerleşinceye değin
Buraya, yazgı yüzünden, çektiğim için bilirim
630 Çekenlerin durumunu, yardım ederim onlara."

Bunları söyleyip götürdü Aencas'ı kendi konağına.
Tören düzenletti bütün tapınaklarda tanrılar adına.
Kutlasınlar diye bu günü kıyıda duran arkadaşları
Yirmi boğa gönderdi, sırtı kalın kıllı yüz domuz,
635 Analarıyla birlikte yüz semiz kuzu, sürsün diye
Bacchus adına düzenlenen bütün şölenler.
Pırlıl pırlıl, görkemli, donanmış konağın içi hep.
Ortada şölen yeri, düzenli, derli toplu, bütün
Duvarlarda özenle dokunmuş erguvan boyamlı halılar,
640 Sofraların üzerinde gümüş takımlar, taslar,
Ünlü ataların başarılarını, serüvenlerini yansıtan,
Soyun kaynağına değgin betimler, altın işlemeli.

- Birden, baba sevgisiyle yanan Aeneas gönderdi
Ayağı hızlı Achates'i gemilere, bildirsin Ascanius'a
645 Durumu, çağırsın onu da buraya. Sevecen babasının
Biricik kaygısı Ascanius gelsin isterdi yanına.
Bir de Troya yıkıntılarından kalanların, buyurmuş
Getirilmesini, altın sırmalı, betimli üstlük,
Sarı yonca oyalı, değerli bir kadın başlığı,
650 Argoslu Helena'nın Mycenai'den Troya'ya getirdiği
Taki. Kaçamak bir evlilik içindi kızın bu kaçıışı da,
Anası Leda'nın verdiği değerli takıyı götürmesi de,
Değerli bir asa Priamus'un büyük kızı İlione
Törenlerde taşırdı, bir inci gerdanlık ayrıca.

655 Altınla, değerli taşlarla süslenmiş bir başlık.
Yürüdü hızla gemilere buyruğu alan Achates.

Yeni oyunlar, engeller oluşturur gönlünde
Cythera. değiştirir yüzünü Cupido'nun, biçimini,
Sokar güzel Ascanius kılığına, sunarken kraliçeye
660 Aeneas'ın armağanlarını, ateş döker kadının yüreğine.
Kuşkulu yerdir konağı, Saydalılar da hep ikiyüzlü,
Yakar kraliçenin gönlünü acımasız Juno, tutuşur
Gece yeniden. Şunları söyledi kanatlı Eros'a:
"Ey oğlum, gücüm, erkim, kolum kanadım, tanrılar
665 Atasının Typhon'a verdiği oklara aldırmayan
Oğlum, yardımına sığındım, yalvarırım, göster gücünü.
Kardeşin Aeneas, acımasın Juno'nun azgın hıncıyla,
Dolaşır kıyıdan kıyıya atılarak tüm denizlerde,
Bilirsin bunu, sen de çok katılmıştın acımıza,
670 Şimdi yanındadır Fenikeli Dido'nun, oyalanıyor,
Geciktiriyor tatlı sözlerle onun dönüşünü.
Ben korkuyorum Juno'nun bu konukseverliğinden,
Oyunbozanlık edecek. Bundandır kraliçeyi sevgi yalımlarıyla
Tutuşturmak, tanrısal istenci korumak isteyişim, Aeneas'a
675 Benim gibi derin sevgiyle bağlanmasını dileyişim.
Yapmalısın dediklerimi, kralın oğlu büyük kaygım,
Toparlanıyor gitmek için Sidonia kentine.
Troya yangınından, denizde fırtınalardan arta kalan
Armağanları getirmeye, şimdi, buyruğa uyarak.
680 Derin uykuya daldıracağım onu Cythera ya da
Idalium tepelerinde koruyacağım, gizleyeceğim özenle
Kutsal yerde, ne tuzak bilecek, ne gün, ne de dikelmek.
Gir çocuğun kılığına, gece, yüzü yüzüne uysun
Gözün gözüne, seni derin bir tutkuyla kucaklayıp
685 Severken Dido, görkemli şölende, toyda öperken,
Sıkarken kolları arasında, Lyacus'a içkiler sunulurken

Adanırken, yak gönlünü yalımlarıyla sevginin alevleriyle
Doldur içine derin, etkin ağusunu, tutuştur."

Dinlemiş güzel anasının sözlerini, benimsemiş Eros.

690 Bırakıp kanatlarını, bürünmüş kılığına İulus'un.

Bu arada Venüs gösterip etkinliğini geçirdi kendinden
Ascanius'u, götürdü tanrısal kucağında kuytu İdalium
Ormanına. Örtür üstünü güzel kokulu mercanköşk
Denen bitkinin çiçekleriyle, gizler iyice.

695 **K**oyuldu yola Eros, götürüyordu armağanlarını
Kraliçenin Tyrlilere, Achates'in kılavuzluğu altında.
Görmüş oraya varınca kraliçeyi, sofanın ortasında,
Oturmuş altın işlemeli, güzel örtülü koltuğunda.
Oradaydı saygın Aeneas, Troyalı gençler hepten,

700 Uzanmış erguvan örtülü sedirlerde tümü,

Pırıl pırıl sular dökmüş ellerine konukların
Yamaklar, sepetlerden çıkarılan Ceres üzümlerini,
Elçitilerini getirirler konuklara. Elli gözde düzenler
Yemekleri, büyük özenle dizilir birbiri ardınca.

705 Günlük sunulur Penatlara. Donatır yüz gözde sofraları,
Onlarla yaşıt yüz gözde taşır yemekleri, bardakları.
Toplanmış bütün Tyrliler görkemli giysiler içinde
Görkemli salonda, Dido'nun buyruğunca uzanmış sedirlere.
Şaşılmış Aeneas'ın armağanlarına. İulus'un yalımlanan

710 Bakışına, göz alan giysilerine, büyüleyen sözlerine,
Safran boyalı akantus yaprağı biçimli üstlüğüne.
Bilmez başına gelecek yıkımı mutsuz Dido,
Dalar, geçer kendinden, tutuşur baktıkça çocuğa,
Getirdiği armağanlara. Sarılır Aeneas'ın boynuna çocuk,

715 Öper, sever onu, yapmacık bir sevgiyle. Sonra gider
Kraliçenin yanına, dolar gözü gönlü Dido'nun

Kapılır, bilmez ne olduğunu, ne yaptığını bile,
Kucağında ne büyük bir tanrısal gücün bulunduğunu

Anlamaz. Eros anımsar Acidalia'nın sözlerini, siler

- 720 Yavaş yavaş Sicheus'un anılarını kadının belleğinden,
Dipdiri bir sevgiyle doldurur çoktan beri
Boş kalan, dingin gönlünü, yeni bir sevgiyle.

Bitince yemek, kaldırılır bütün takımlar sofradan,
Getirilir, şarapla doldurulur, büyük bardaklar içmeye.

- 725 Gürültüler yükseldi köca salonun tavanına değin,
Gündüze çevirdi geceyi altın ışıldaklardan yayılan
Işıkların aydınlığı, yenildi çekilip gitti karanlık.
Bir bardak istedi kraliçe değerli taşlarla, altınla
Süslenmiş. Belus torunlarının geleneğine
730 Doldurdu şarapla. Susmuş bütün konuklar konakta:
"Sensin konukseverliğin öncüsü, öyle söyler gelenek,
Ey Jupiter, dileriz bugün, Tyrliler için, Troya'dan
Buraya gelenler için mutluluk günü olsun,
Anılsın torunlarımızca. Tut elimizden sevecen Bacchus.

- 735 Sen de Juno. Tyrliler eğlenin, katılın toplu toya."
Sonra damla damla şarap akıttı masaya.
Hepsinden önce kaldırdı bardağı, ıslattı dudaklarını.
Kıvansın diye Bitias'a verdi bardağı, o da
İçip giderdi susuzluğunu altın işlemeli bardaktan.

- 740 Sonra soylular içtiler. Aldı süslü kitarını
Uzun saçlı Iopas, söyledi büyük Atlas'tan
Öğrendiği ezgileri. Neden dolaşır ay, güneş
Tutulur neden, nedir kökeni insanların, hayvanların,
Yağmurun, göksel yalımların, nedir büyükayı yıldızı,
745 Neden ağlar Hyadlar, çifte boğalar, okyanusa dalar
Kış güneşi, yaz gecelerinin gecikmesi, hepsinin
Nedeni. Alkış tuttular ezgilere, Tyrliler, Troyalılar.
Değiştirmiyor konuyu gece yarısına değin, uzatıyor
Boyuna mutsuz Dido, içiyor sevginin yalımını.

- 750 Sorular soruyor boyuna Hector, Priamus üstüne,

Aurora'nın oğlunun kargıları, Diomedes'in atları,
Nitelikleri, Akhilleus'un büyüklüğü konusunda.

Dedi ki: "Anlat bize şimdi ey sevgili konuk

Baştan beri Danaosların tuzaklarını, nedenlerini,

755 Yurttaşlarının çektiklerini, kendi serüvenlerini, bu

Yedinci yaz, tüm karalarda, denizlerde seni dolaştıran."

İKİNCİ KİTAP

SUSMUŞ hepsi, dinlemek için ilgiyle konuşmayı,
Başlamış Aeneas baba başından geçenleri anlatmaya:

- "**D**epreştirdin acılarımı, yeniden ey kraliçe,
Sorunca Troya'nın yıkımını, Danaosların acımasız saldırılarını.
5 Gördüm korkunç olayı, katıldım birçok savaşa.
İster Mirmidon, Dolop, Ulysseus savaşçısı
Olsun tutabilir mi gözyaşlarını? Dinlerken bu serüveni?
Epeydir gökten ineli ıslak gece, yıldızlar
Uykuya çağırmakta bizi, batmak üzeredir.
10 Yoksa, yürekten öğrenmek dilersen çektiğimiz acıları.
Troya'nın başına gelen yıkımları dinlemek istersen,
İçim doğransa, başım dönse, belleğim bulansa da
Anlatırım. Yunan önderleri, savaş yorgunları,
Yazgı vurgunları, nice yıllar sonra çarpışmadan,
15 Bir at yaptılar Pallas'ın tanrısal becerisiyle,
Örtüler iki böğrünü geçmeli çam tahtalarıyla.
Geri dönüşün sözde bir sungusu, bir adak.
Sonra, gizlice, seçkin savaşçılar yerleştirdiler
Yontunun içine, doldurdular bütün görünmeyen yerleri,
20 Savaş için donatılmış, seçilmiş erleri.

Tenedos derler ünlü bir ada, Troya'nın karşısında,
Varsıl, görkemli yerd, Priamus krallığı çağında.
Şimdi önemsiz bir onarım, gemi yanaşma yeri.
Oraya sığınır, ıssız koyda saklanırdı Grekler,

- 25 Biz de sanırdık uygun yellerle Mycenae'ya giderler.
 Sevinmiş bütün Troyalılar, gitmiş sıkıntıları, kaygıları,
 Sezmemişler kurulan tuzacı, açmışlar tüm kapıları,
 Gezmeye çıkmışlar, görmeyince Grekleri, boş kıyılara.
 Burası Dolopların yeri, şurası acımasız Akhilleus'un,
 30 Orası gemilerin, ötesi de savaş alanı der dururlardı.
 Bakardı kimi de şaşkınca Minerva'ya adanmış armağana,
 Şaşardı atın kocaman gövdesine. İlkın Thymoetes
 Götürülsün isterdi surlardan içeri at, içkaleye,
 Ya kötülük düşünmüş, ya da Troya'nın yazgısı bu.
 35 Capys, en iyi düşünen, direnir, içlerinde,
 Sezer kötü bir tuzak kurduklarını Danaosların,
 Denize atılsın, yakılsın, ya delinsin iki yandan
 Bakılsın ne var içinde, boşluklarda, diye,
 Anlamaz bilgisiz halk karşı çıkar önerilerinc.

- 40 **A**tılır öfkeyle Laocoon, ardında kalabalık,
 Bağırır uzaklara, kale burcundan iner aşağılara:
 "Ey sarsaklar nedir bu çılgınlığınız, yaptığınız,
 Düşman çekildi mi sandınız? İnandınız mı Danaos
 Tuzacı olmadığına bunun? Böyle mi bilirsiniz Ulysses'i?
 45 Gizlenmiş tahta atın içinde Danaoslar, kapanmış
 Olabilirler, yüksekten gözetlemek için evlerimizi,
 Kentimizi, surlarımızı yapılmış bir makine olmalı.
 Bir tuzaktır bu, güvenmeyin ata Troyalılar,
 Ne olursa olsun, korkarım armağanlarından Danaosların."
 50 Böyle dedi, kocaman kargıyı vargücüyle, öfkeyle
 Fırlattı atın böğrüne, titreyerek saplandı kargı,
 Sarsıldı atın göğsü. iniltieler duyuldu, boşluklarından,
 Engel olmasa tanrısal yargı anlamsız davranmamıza.
 Yerle bir olurdu kuşkusuz Argosluların yurdu,
 55 Sığınakları, gelirdi sonu hepsinin, kalırdın
 Sen de ey Troya, Priamus'un yüce burcu da.

- B**akın, arkasına bağlanmış elleri, bir delikanlı
 Sürüklenir Dardanelli çobanlarca, çığlıklarla götürülür
 Krala. Kim olduğu gelenlerce bilinmeyen, direnen kişi,
- 60 Tuzaklar kuran, Troya'nın Akhaların eline geçmesine
 Çalışan, gönüldeş görünen, ölümü göze alan,
 Kendini adayan, yurttaşlarına yaranan, kandıran.
 Troyalı gençler bu delikanlıyı görmek istediler,
 Geldiler, çevresinde toplandılar, sövdüler.
- 65 Öğren Danaosların içyüzünü, tuzaklarını tutsaktan
 Onun ağzından, onların suçlarını şimdi:
 Şaşkındı, gelince ortamıza çevreye bakındı, kargısız,
 Çevirip gözlerini Frigya birliklerine dedi ki:
 "Yazık! Hangi toprak, hangi deniz alır beni?"
- 70 Kim acır ben mutsuza? Kim yer verir bana? Ne
 Beni çekiştiren Danaoslar bakar yüzüme,
 Ne de yaptığımı kanımla ödetmek isteyen Troyalılar."
 Yumuşatmış hepimizi bu yakınma, değişmiş tutum,
 Gitmiş öfke, saldırı, sorduk hangi ulustandır,
- 75 Ne ister bir tutsak, bildireceği ne, güvencesi ne.
 Geçince korkusu başladı söylemeye bildiklerini:
 "Hepsini anlatacağım ey kral sana, neler olmuşsa.
 Açıklayacağım gerçeği, yalanım yok, Argosluyum.
 Birincisi bu. Acımasız yazgım mutsuz kılmışsa da Sinon'u
- 80 Bir yalancı, bir düzenci yapmayacak, kuşkusuz.
 Senin de gelmiştir kulağına sanırım, Palamedes'in
 Ünü, Belus oğlunun, Pelasgların gereksizce suçlayıp
 Ölüme götürdükleri kişinin, yerdiler savaşa karşı
 Çıkınca, kötilediler, aşağıladılar boyuna, şimdi
- 85 Üzülüyorlar yaptıklarından, yok ettikleri kişiye.
 Yoldaş olayım diye yiğit kandaşına yoksul babam
 Gönderdi savaşın başında orduya beni, buraya.
 Sürdükçe egemenliği, korudukça, kamutayda gücünü,
 Etkisini, ünlendik biz de, Ulysses kıskanmış onu,

- 90 Bilmeden konuşmuyorum, gerçek tüm söylenenler,
Geçirdikçe karanlıklar, acılar içinde yaşamı,
Yakındım suçsuz gönüldeşimin mutsuz yazgısından.
Ne deliymişim, susmadım, günün birinde değişir
Gülerse yüzüme yazgı, üstün dönersem, dedim
- 95 Yurdum Argos'a, andolsun alırım öcünü Palamedes'in.
Büyük hınç uyandırdı bu sözler, yıkımım oldu,
O günden ağır suçlar yükledi bana Ulysses
Gözdağı verdi, ölçsüz sözlerle halkın içinde,
Biliyordu suçunu, bana yükledi hep kötülükleri.
- 100 Sürdürdü suçlamayı Calhas yardımıyla durmadan.
Neye yarar bu sözleri söylemem, anımsatmam?
Sözü uzatmam? Bütün Grekler eşitse gözünüzde,
Kim olduğumu duymanız yeter, öldürtün beni, budur
İthacus'un dileği, büyük ödül verir Atridesler de."
- 105 Çok istedik olayların nedenlerini öğrenmeyi, sormayı.
Bilmezdik Pelasgların tuzaklarını, kuyu kazmalarını.
Titreyerek, düzmece bir içtenlikle sürdürdü konuşmayı:

- "**G**rekler, çok kez, Troya'dan gitmek istediler.
Uzun süren bir savaştan bıktılar, tükendiler.
- 110 Elvermedi yazgı, fırtına deniz yolunu kapardı.
Çokluk güney yelleri korku salardı.
Akçaağaç direkleriyle yapılan at yontusu konunca
Yerine, gümbürtüler duyulunca tüm gökte bulutlardan
Gönderdik öğrensın diye Eurypilus'u Phoebus bilicisine.
- 115 Şöyle ürkünç bir yanıt getirdi tapınaktan bize:
"Bir genç kız adayının kanıyla yatıştırın yelleri,
Ey Danaoslular İllion kıyılarına ilk gelişte yapın.
Bir Grek kanı sağlayacak Argolis'e dönüşünüzü de."
Ulaşınca bu sözler halkın kulaklarına şaşıldı.
- 120 Birden titremiş hepsinin kemikleri, korkudan,
Yazgının isteği, Apollon'un dileği nedir diye.

- Büyük bir gürültüyle sürükledi Calhas'ı ortaya
 İthacalı, bildirsin tanrıların yargısını, diye.
 Çok kimse bildirmişti bana bu azgının kötülüklerini,
 125 Kana susamışın tuzaklarını. Susuyorlar, kötü yazgımı
 Görüyorlardı. On gün sustu Calhas, gizledi
 Bildiklerini, bir Grek'in istemedi ölmesini.
 Yükseldi sonunda gümbürtüleri korkunç, azgın İthacus'un.
 Korkudan konuştu, adak gösterdi beni sunakta.
 130 Onaylamış hepsi sözlerini, kendi canından korkanların,
 Gönenmişler başı vurulacak bir mutsuz bulunca.
 Gelmiş belirlenen korkunç gün, yapılmış gereken,
 Kesilmeme, tuzlu çörekler, kutsal şakak bağları.
 Yalanım yok, kaçtım, ölümden kopardım zincirleri,
 135 Karanlığında gecenin geçtim bataklıktan, gizlendim
 Sazların arasında bekledim yelken açıp gitmelerini.
 Umudum kalmadı görmek için eski yurdumu,
 Tatlı çocuklarımı, özlediğim anamı, babamı daha.
 Onlar sorumlu tutulmuş, cezalanmış kaçışımdan, sanırım.
 140 Onlar öder suçumun karşılığını, sürüklenirler ölüme.
 Yüce tanrılar, gerçeği bilenler adına, yakarırım
 Sana, iz kalmışsa doğruluktan insanlar arasında
 Acı benim gibi mutsuza, görme suçlarını daha,
 Kötü yazgıdandır çektiği, yıkımı, kıyma ona."

- 145 **A**cıdık ona, bağışladık yaşamını, döktüğü gözyaşlarına.
 Çözölsün ellerinin bağı diye buyurmuş ilkin
 Priamus, gönöldeşçe seslenmiş ona şöyle:
 "Kim olursan ol, unut artık yokolan Grekleri,
 Bizimlesin, açıkça söyle bana doğruyu.
 150 Nedir bu kocaman at yontusu? Kimin buluşu?•
 Amaç ne? Sungu mu? Savaş aracı mı ne?"
 Böyle dedi Priamus, Greklere özgü düzmeceyle
 Uzattı zinciri çözdük, ellerini yıldızlara kaldırdı Sinon:

- "Siz, ölümsüz ışıklar! Tanık olun siz de,
 155 Tanrıçalarınız da, korktuğum sunaklar, bıçaklar siz de,
 Boynumda taşıdığım kutsal adak bağları siz de.
 Ben, atabilirim Greklere bağlandığım kutsal tüzeyi,
 Ancak acımasız insanlardan tiksindir kaçınabilirim,
 İnancılara saygılıyım, yurdumun yasalarına bağlanmam gerekmez.
 160 Sen, sözünde dur ey Troya, elimle kurtulunca,
 Güvenliğe kavuşunca koru beni de, gerçeği söyleyince.
 Bütün umudu Greklerin giriştikleri savaşın sonucu,
 Yalnızca Pallas'ın yardımına bağlandı, ancak inançsız
 Diomedes'le öldürücüler öncüsü Ulysses gelmişler
 165 Kutsal tapınağına tanrıçanın çalmaya yazgısal
 Palladium'u. İlk öldürmüş Ulysses bekçileri, tutmuş
 Kanlı elleriyle tanrıçanın betimlerini, kana bulaştırmış
 Kirletmiş. Azalmış gittikçe güçleri, gerilemeye
 Başlamışlar. Sonra, yüzçevirmiş bunlardan tanrıça,
 170 Tersine dönmüş yazgısı Greklerin.
 Belirdi tüm öfkesi Tritonia'nın, kuşkudan uzak.
 Konurken tahta at surlara kıvılcımlar saçıyordu
 Dikilmiş gözleri, tuzlu terler gözlerinden
 Boşalıyordu. Bir tansıktı tutkuyla salladığı kalkanı,
 175 Kargıyı, yerden üç kez hızla yukarı sıçrayışı.
 Calchas, durduğu yerden, buyurdu geri çekilmenin,
 Sulara açılmanın gerektiğini. Yoksa düşmez Pergama
 Argosluların kargılarıyla. Yeniden sormalı Argoslu
 Biliciye. Geri dönmeli kıvrık kaburgalı gemilerde
 180 Uygun yel götürür onları yurtları Mycenae'ya.
 Yeterli araçları sağlar tanrılar, uygun sular,
 Sonra yeniden başlar dönüş, güçlü saldırı,
 Calchas düzenlemiş işi. Konmalı yerine Palladium,
 Yapılmalı gereği, suç karşılığı, saygıyla tanrıçaya.
 185 Meşeden yapılsın, buyurmuş Calchas, büyük yontu,
 Pekişsin direklerle yükselsin göklere değin,

Ne kapılardan girilsin kente, ne çıkılsın kalelere,
 Ne de geçmiş görkemli günlere dönülsün yeniden.
 Bir kötülük degerse Minerva'nın adağına elinizden
 190 Büyük yıkım çöker Priamus'la Frigya'nın üstüne,
 Dileriz, Calchas'ın başına gelsin yıkım, tanrılardan,
 Kendi ellerinizle getirirseniz kentinizde büyük anıtı,
 Günün birinde, bir savaşta, Pelops surlarının
 Önündedir Asya orduları, budur torunlarınızın yazgısı."

195 **K**andırdı hepimizi yalancı Sinon'un bu sözleri,
 Avlandık, gözlerinden dökülen ikiyüzlüce yaşlarla
 Düştük tuzağa. Bizi, Diomedes, Larissalı Akhilleus,
 On yıllık savaş, bin gemi etkilemedi.

O ara, daha büyük, etkin bir ürperme düşmüş
 200 İçine, biz mutsuzların, beklenmeyen bir sarsıntı.
 Neptunus tapınağında görevli Laocoon, süslenmiş sunakta
 Kocaman bir boğa kesiyordu tören gereğince.
 Baktım, Tenedos çevresinde durgun deniz üstünde
 İki kocaman yılan, titretir beni şimdi de,
 205 Kıvrıla kıvrıla yüzmekte, karaya doğru gelmekte.
 Dikilmiş göğüsler, uzanmış kanlı ağızlar, kalkık,
 Görünür dalgaların arasından, sürünür gövdeleri sulara,
 Büyük kıvrımlar çizer suların yüzeyinde kuyruklar.
 Görülüyordu köpüklü deniz yaklaştıkça karaya devler.
 210 Kandan, yalımdan kızılaşan gözler, tıslayan diller,
 Yalanan ağızlar. Kaçtık hepimiz görünce korkudan,
 Bu ürkünç durumu. Yılanlar dizilmiş Laocoon'a gider.
 İlk iki körpe oğlunu doladı yılanlar,
 Gencecik gövdelerini tükettiler, ısırarak, didikleyerek.
 215 Yokettiler büsbütün bu mutsuz iki genci.
 Sonra doladılar kargı tutan babalarını, yardıma
 Koşan. Büyük bükümler oluşturarak bağladılar

İki kez belinden, boynundan, pullu gövdeleriyle
Sımsıkı, aştı başları başından Laocoon'un.

220 Çözmeye çalışırken elleriyle gövdesine dolanan
Yılanları, ağulu kanlı salyalarla kirlettiler başlığını,
Yıldızlara yükseldi korkunç çığlıkları. Böyle böğürürdü
Sunakta, boynuna yanlış vurulunca balta, yarasından
Kanlar fışkırarak kaçan bir boğa.

225 Sonra, sürünür yılanlar, çıkar surların doruğunda
Kutsal tapınağa kaçır, orda Minerva'nın ayakları
Dibinde, kıvrık kalkanın arkasına saklanırlar.

Birden yeni bir korku dolmuş, bütün titreyen
Yüreklerle, bir söylenti: suçluymuş Laocoon

230 Ettiğinden bulmuş. Vurmuş kargısının ucuyla kutsal
Meşeye, saplamış yontunun iki yanına sivri ucunu.
Kutsalmış yontunun yapıldığı meşe. Yakarırlar tapınağa
Götürülsün, tanrıça korusun anıtı diye, bağrışarak.
Bir gedik açtık, deldik kentin kalesini.

235 Uğraşıyorduk hepimiz, tekerler koyulmuş ayaklarına,
Sımsıkı bağladılar boynunu keten iplerle,
Böyle sokuldu surlardan içeri, pusat dolu araç,
Kutsal türküler çığırırken çevresinde kızlar, çocuklar,
Sevinirler, atı bağlayan iplere sürerlerdi ellerini.

240 Götürülür konur kentin ortasına korkunç araç.
Ey anayurt, tanrılar ocağı, Troya, Dardanosların ünlü
Hisarları. Dört kez durdu yontu eşikte,
Dört kez duyuldu içinde pusatların gürültüsü.

Anlamadan, sezmeden, duyarsız götürdük içkaleye
245 Yerleştirdik bu uğursuz yontuyu, o kutsal yere.

Açtı ağzını bu arada bildirmek için yazgımızı
Cassandra. Tanrı istemedi inanmasını Troyalıların.
Biz mutsuzlar sonumuzun geldiği gün dolaştık kenti,
Tüm tapınakları, süsledik, donattık yeşil yapraklarla.

- 250 **D**öner hep kendi yörüngesinde gök, yükselir
 Okyanustan gece, örter tuzaklarını Mirmidonların gölgeler,
 Salar güneşe, karalara. Dağılır evlerine Troyalılar,
 Bayram gürültülerinden uzak, dalar uykuya dinlenirler.
 Bundan yararlanan Argoslular gemilerine atladılar,
- 255 Uygun ay ışığında Tenedos'dan yelken açtılar,
 Bilinen kıyılara. Parlamış ışıldak üzerinde büyük
 Kapının, uğursuz yazgının kurtuluş belirtisi, görünce
 Parlayan ışıldağı Sinon, açmış gizlice ağaçtan
 Kapılarını yontunun, salmış saklanan Danaosları at,
- 260 İletmiş onları yaşama yeniden. İndiler aşağı
 Birer ip sarkıtarak Thessandros, Sthenelus gibi
 Yunan önderleri, yavuz Ulysses, Acamas, Thoas,
 Peleus'un torunu Neoptelemus, öndekilerden Machaon,
 Menelaus, bir de bu savaş tuzağının kurucusu Epeus.
- 265 Bunlar, içmiş, uykuya dalmış kenti bastılar,
 Öldürdüler tüm bekçileri, bekleyen arkadaşlarını dışarda
 Aldılar açık kapılardan içeri, katıldılar onlara.

- O** gün, yorgun ölümlülerin daldıkları uyku,
 Yüce tanrı kayrasının onlara ulaştığı gündü.
- 270 İşte, düşte, gözlerimin önünde Hector, üzgün,
 Gözyaşları döküyor boyuna, şişmiş ayaklarından kayışla
 Bağlandığı araba, sürüklüyordu onu kara kanlara bulaşmış
 Gövdesini tozlar içinde, son günlerindeki gibi.
 Yazık! Çok değişmiş! Böyle değildi Hector,
- 275 Akhilleus'tan ılgarladığı pusatlarla kışlaya döndüğünde,
 Grek gemilerini fırlattığı Frigya ateşiyle yaktığında.
 Sakal karışık, kirli, kana bulaşmış saçları,
 Gövdesinde yurdunu savunurken, sularda, aldığı yaralar.
 İlk ben konuştum onunla düşte, ağlayarak.
- 280 Sanırım, şu sözlerle dilegetirdim acılarımı:
 "Ey Dardanosların ışığı, Troyalıların engin umudu,

Nedir burada seni tutan? Ne durursun? Hangi
 Kıyılardan gelişin bunca beklediğimiz Hector?
 Nice yurttaşın gömüldükten, kentin, soydaşların acılara
 285 Battıktan sonra! Nedir yüzünün güzelliğini gideren,
 Çektiğin acı, şu gördüğümüz yaralar neden?"

Aldırmadı, yanıt bile vermedi boş sorularıma.
 Bir inilti yükselirken yüreğinin derinlerinden dedi ki:
 "Kaç ey tanrıçanın oğlu, kurtul bu yalımlardan,
 290 Düşman elinde hisarlarımız, çöküyor Troya'nın çatısı.
 Yapılmış yurt için, Priamus için gereken.
 Kurtarabilseydi Pergama'yı bir ölümlü kurtarırdı Hector.
 Sana güveniyor kutsal varlığını, Penatları Troya,
 Yazgının yoldaşı say onları, git arayiver
 295 Görkemli surlara başka yer, yıllarca denizlerde
 Dolaşanlara." Böyle söyledi, getirdi güçlü vestayı
 Kutsal bağları, gizlenen, ölümsüz ateşi tapınakta.

Karıştı birbirine çılgınlık kentte, acılardan doğan.
 Uzaktaydı babam, Anchises'in evi, örtülüydü ağaçlarla,
 300 Duyulurdu yaklaşan pusat şakırtıları, korkunç
 Gürültüler, yine de çevresinde, gittikçe çoğalan.
 Sıçrayarak uyandım, çıktım konağın en yükseğine,
 Korkuyla dikeldim, baktım çevreye kulak kabartarak.
 Güneyden, güncydoğudan esen, ekili tarlakarı tutuşturan
 305 Yeller, yüksek doruklardan inen, ormanları, ekinleri
 Süpüren seller gibi gelen uğultuları yüksek
 Bir tepede, kayanın üstünde duran çoban
 Duyar sarsılırdı benim duyduklarımı, korkunç gürültüleri.
 O gün anlaşıldı gerçek, görüldü Greklerin tuzakları.
 310 Yıkıldı Deiphobe'nin büyük konağı, yandı tutuştu
 Yakın komşumuz Ucalegon'un evi de,
 Uzaktan aydınlatırdı yalımlar Sigeum denizini bile.

Duyulurdu sesleri savaşçıların, savaşçı çalgılarının.
 Sarıldım pusatlarıma, birden, kullanmayı bile bilmeden,
 315 Savaşmak, savaşçıları toplayarak kaleye saldırmak
 İstiyordum. Köpürdüm öfkeden dağıldı korkum,
 Ne güzeldir elimde pusatlarla ölmek diyordum.

İşte Yunan oklarından canını kurtaran Panthus,
 Othryas oğlu Panthus, içkalede Phoebus rahibi
 320 Taşıyor yenilmiş tanrıları, kutsal nesneleri, torununu
 Çekiyor, konağa doğru koşuyor, şaşkın, ürkek.
 "Ne yanda savaş? Panthus? Kaleler elimizde mi?"
 Duyunca bu sözleri inleyerek, güçlkle dedi ki:
 "Son günümüzdür bu, geldi Dardanosların ölüm günü,

325 Dönüş yok, batık, Troyalılar, İlium kalmadı,
 Teucerlerin adı sanı da, azgın Jupiter üstün
 Kılmış Argosluları; Grekler egemen yanan kente.
 Boşaldı savaşçılar surların ortasında dikelmiş attan,
 Çevreye sövgüler yağdıran, yalımlar saçan, üstünlük
 330 Sağlayan Sinon. Kanatları açık kapılardan girdiler,
 Binlerce, az değildiler önceden Mycenae'den gelenlerden.
 Kimileri ellerinde kargılar dar sokaklara daldılar,
 Dört bir yanda parlayan, ölüm getiren, sallanan
 Kılıçlar. Dışkapılarda savunan, direnen bekçiler

335 Düşmanı görmeden, ne yaptığını bilmeden, kördövüşü."
 Duygulandım Othryas oğlunun konuşmasından, tanrılar adına,
 Atıldım yalımlar içine, savaşa, üzgün Erinny's'in,
 Göğe yükselen gürültülerin, çığlıkların çağırdığı yere.
 Katıldı bana Ripheus, ay ışığında seçebildiğim

340 Büyük savaşçı, yiğit Aepitus. Koştular toplanmaya
 Çevremde Hypanis, Dymas, Mygdon oğlu Coroebus.
 Yakınlarda gelmişti Troya'ya, Coroebus, düşgele,
 Görül verdiğinde çılginca Cassandra'ya, kızıyla
 Priani's'un evlenecekti, ona, Frigyalılara yardım

345 · Etmekteydi, mutsuz delikanlı, dinlememiş uyarılarını
Yavuklusunun, gelecek konusunda!

Görünce çevremde toplanan, savaşmak isteyenleri,
Dedim ki: "Ey gençler! yararsız yiğitlikle gönlü
Dolanlar! Donanmışsanız, benimle katılmak isterseniz
350 Savaşa, görün durumumuzu, yazgının yapacağını,
Geleceği. Tüm tanrılar göçmüş sunaklardan, tapınaklardan,
Egemenliği sağlayanlar, ayakta tutanlar, kalmadılar.
Koşarsınız yardımına yanan kentin, bırakın ölelim,
Atılalım kargılar üstüne, yoklukta kurtuluş umudu."
355 Tutuştu yürekleri gençlerin. Sonra sisli günlerde,
Kurumuş boğazları, yavrularını bekleten, aç, kıvranan,
İnlerinden fırlayan, avlarının üstüne atılan,
Azgın kurtlar gibi kılıçlar arasından saldırdık
Yavılara, kentin ortasından, yoldan geçerek, yürüdük
360 Ölüme, gölgelerle kapladı bizi karanlığı gecenin.

Kim anlatabilir o gecenin yıkımını, kim çeker
Acıları, kim açıklayabilir dökülen gözyaşlarını?
Yıkılıyor, yıllarca, eşsiz değer taşıyan kent,
Ölü gövdelerle dolmuş yollar, dağılmış çevreye
365 Evlerde, kutsal tapınak eşiklerinde yığılı hep.
Yalnız Troyalıların kanları değil dökülen, suçlanan.
Çok kez yürekleniyor yenilenler, yiğitleşiyor gönüller
Yeniden, seriliyor yerlere yenen Danaoslar da. Ne yana
Baksan acı, üzüntü, yıkım, ölüm görüntüleri.

İlkin, çıkmış büyük kalabalıkla karşımıza Androgeos
370 Danaoslardan, gönüldeş sanmış bizi, bilmeden, yumuşak,
Tatlı sözler dökülmüş dilinden şöyle:
"Durmayın, yürüyün yiğitler. Neden duraksarsınız böyle.
Nedir bu yavaşlatan sizi, ılgarlıyor yanan Perga' ı'yı

- 375 Başkaları, yeni iniyorsunuz yüksek gemilerinizden."
Birden, kuşkulu yanıtlardan, sezdi bilmeden yavılar
Arasına düştüğünü. Sustu korkusundan, geriledi dikenli
Çalılar arasında saklanan, üstüne basılınca uyanan
Bir yılanın mavimsi boynunu şişirerek, dikilen
380 Korkunç başını görünce titreyip kaçan, şaşırان
Bir kimse gibi başlamıştı gerilemeye, gördüğünde
Karşısında bizi, ürperen, sarsılan Androgeos da.
Sımsıkı kuşattık hepsini, çevirdik kargılarımızla,
Yiğitçe. Bulamadılar kaçacak yol, bilmediklerinden çevreyi.
385 Yeterince, korktular, vurduk tümünü, güldü yazgımız.

- B**u ara, birden yüreklendi Corœbus, başladı söze:
"Arkadaşlar, gösterdi bize, daha başlangıçta yazgı
Esenlik yolunu, yürüyelim ardınca, durum elverişli.
Değiştirelim kalkanları, belirtileri, öykünelim Greklere,
390 Bir değil mi düşman karşısında erdemle tuzak?
Onlar veriyor pusatları bize." Bitirince sözünü,
Kaptı saçlı tolgasını, süslü kalkanını Androgeos'un,
Kuşandı Argos kılıcını da, yakıştırdı kendine,
İzlemiş onu Ripheus, Dymas, tüm öteki gençler
395 Kıvançla, donandılar hepsi yeni pusatlar takındılar.
Yürüyoruz karışıp Danaoslara, sormadan tanrılara,
Gecenin yoğun karanlığında, yaklaşık düzende vuruşarak,
Gönderiyoruz Orcus nicesini Danaosların, kaçmış
Kimileri, gemilere, güvenli yer aramış kıyıda,
400 Utanmadan, korkarak, dönmüş kimileri geri,
Saklanmış kocaman atın karın boşluklarına kimi de,
Kurtulmuş. Yazık, güç yetmez tanrılar istemezse.

- O** ara, kovuluyordu Priamus'un saygın kızı Cassandra,
Minerva tapınağından, saçlar dağınık, kendi bitkin.
405 Boşuna çevirdi kıvılcımlanan gözlerini göklere,

- Gözlerini yalnızca, iplerle bağlıydı yumuşak elleri.
 Tutamadı kendini Coroebus, ürkünç durum karşısında.
 Atılmış öfkeyle ölüme, yavılar içine, korkusuz.
 Gittik ardından hepimiz, giriştik savaşa kıyasıyla.
- 410 Bizimkiler, tapınağın tepesinden, kargı yağdırdılar bize,
 Yunan sandılar pusatlarımızdan, kalkanlarımızdan bizi,
 Yanıldılar, içimizden birçoğunu kırdılar.
 Öteden genç kızı elden kaçırان Danaoslar
 Öfkeyle, hepten, bize saldırdılar, azgın Ajax,
- 415 İki Atreusoğlu, Dolop birliği katılmıştı savaşa.
 Karşılıklı yellerle gelen kasırgalar, çevrintiler,
 Birbirine karışan güneyden, batıdan, güneydoğudan
 Gelen, gülerek arabasını sular üzerinde yürüten,
 Ormanları hışırdatan, bir de üçdişlisiyle suları
- 420 Karıştıran Nereus gibiydi saldıranlar üstümüze.
 Gece karanlıkta kentten kandırıp kovduğumuz kimseler
 Hep döndüler. Anladılar kargılarla, kalkanlarla onları
 Yanılttığımızı, dilimizden, seslerimizden sezdiler
 Kimliğimizi. Yenildik kalabalığa, Coroebus yıkıldı
- 425 Saldırınca Peleus, ilkin. Savaş tanrıçası Minerva
 Tapınağı önünde, ardından Ripheus devrildi, Troyalıların
 En saygını, seveceni, erdemlisi, korumadı koruması gereken
 Tanrılar onu. Yurttaşlarının oklarıyla göçtü Hypanis,
 Dymas, kurtarmadı ey Panthus seni dinseverliğin, Apollon'un
- 430 Kutsal bağını taşıyan görevlisi ölümden. Tanık ol
 Ey İlion külü yurdunu, yurttaşlarını yakan yalım,
 Ne Danaoslarından, ne de saldırından kaçtım, elimle
 Kıyardım canıma, yazgım elverseydi severek. İstemedem
 Savaş dışında kalmışız, yanımdaydı İphitus, Pelias,
- 435 Yaşlı, yorgun kişi, Ulysseus oklarıyla yaralanan
 Sarsılan, sendeleyen, yavaşlayan. Bir çığılıktı
 Priamus'un konağına bizi çağırان.

- Çok çetindi savaş orada, yokmuş gibi savaştan
Başka yerde, kentin bucağında, ölen bir kimse,
440 Kudurmuş gibiydi Mars, konağa saldıran Danaoslar,
Gördük kaplumbağa sırtı kalkanlarla yüklenişlerini
Kapılara. Dayanmış ayakçalar duvarlara, yüklenirler
Kapılarda basamaklara, tırmanırılar yukarı. Sol ellerinde
Kalkanlar oklara karşı, tutunurlar sağ elleriyle tepeye
445 Doğru. Dardanoslar yıkıyor konağın kulelerini, çatıları
Ölüm kalım savaşında, atıyorlar üzerine düşmanın,
Atalardan kalan altın süslü direkleri yukardan
Aşağı fırlatıyorlar, kendilerini savunuyor, koruyorlar.
Kimileri aşağıda girişin önünde dizilmiş yalın kılıç
450 Vargücüyle tutmuşlar kapıları, önlüyorlar saldırıları,
Yüreklendim birden kurtarmak istedim konağı, atıldım
Yardıma savaştanların, güç vermeye yenilenlere.

- Bir kapı, gizli, konağın girişiyle Priamus'un
Odalarına, birbirine açılan, arkada, buradan geçerci
455 Egemenliği süresince mutsuz Andromache, yalnız başına,
Kaynatasına, kaynanasına, götürmeye küçük Astyanax'ı, girdim
Oradan içeri, çıktım konağın damına, mutsuz
Troyalıların düşmana gelişigüzel ok attıkları yere.
Bir kule yakında, doruğu yıldızlara yükselen,
460 Oradan görünürdü bütün çevresi Troya'nın, Danaosların
Gemileri, Achaia ordusunun konakladığı alan, saldırdık
Kestik güçlü baltalarla, ağaç dayanaklı eklemelerini,
Sarstık tabanından, oynattık, ayırdık kuleyi,
Çektik, ittik bütün gücümüzle söktük yerinden,
465 Çöktü büyük bir gümbürtüyle devrildi yere,
Yıkıntılar altında kaldı nicesi Danaosların ötelerde.
Birden almış ölenlerin yerini başkaları, ancak
Ne taş ne ok eksildi üzerlerinden.

Girişte, konak kapısının eşiğinde duruyordu Pyrrhus,
 470 Kıvançlıydı, parlak tunç pusatlarla donanmıştı.
 Yılan gibiydi beslenen ağulu otlarla, kışın
 Soğuğunda, toprak altında kaskatı kesilen, uyuşan,
 Sıcaklar başlayınca parlak derisini değiştiren,
 Gençlenen, göğsünü, pırıl pırıl kuyruğunu güneşe
 475 Kaldıran, ağzından üç çatalı dilini salan, korkutan,
 İri gövdeli Periphas, Akhilleus'un at bakıcısı, Automedon'un
 Yardımcısı, bir de Pyrrhus, Sirozlu gençler sokuldular
 Konağın yanına, tutuşturan gereçler attılar saçaklara.
 Fırlar öne Pyrrhus, dağıtır iki ağızlı baltayla
 480 Kapının eşiğini, söker tunç menteşeleri hızla,
 Oyar iki yandan kapıyı tutan kalın, güçlü
 Meşeden direkleri, büyük bir gedik açar.
 Görülür konağın içi, geniş avlular, girişler,
 Priamus'un, önceki kralların odaları, çalışma yerleri
 485 Eşiklerin önünde pusatlarla donanmış koruyucular.

Bir çığlık, gürültü dört bucağında konağın,
 Acınası yakarmalar, iniltiler, iççekişler, sızlanmalar.
 Işıyan yıldızlara yükselen yakınmalı kadın sesleri.
 Korkan, ürperen, görkemli konağı tümünden dolaşan
 490 Analar, kapıları kucaklayan, öpen, ağlayan, bağırان.
 Pyrrhus azgın: babası, yürüyor üzerine yıkılanların,
 Ne bir engel, ne bekçiler durdurabiliyor onu,
 Vuruyor durmadan, vargücüyle koçbaşını, yıkılıyor kapılar.
 Menteşeler sökölüyor, devriliyor kanatları, Danaoslar
 495 Yıkıyor, yol açıyorlar, saldırıyor bekçileri öldürüyorlar,
 Savaşçıları konağa dolduruyorlar, kabaaran, taşan, savakları
 Yıkan, ovaları basan, sürüleri sürükleyen, köpüren,
 Dalgalanan, üstüste yığılan sular azgın değildi
 Daha bu Danaoslardan, azgın Neoptolamus'u
 500 Boğazlarken eşikte insanları, iki Atreusoğlunu gördüm,

Hecuba'yı elli kızıyla, elli geliniyle, gördüm
 Priamus'u sunaklar arasında kanıyla kirletirken kutsadığı
 Ateşi. Bu kuşağın umudu, elli gelin odası, barbarlardan
 Ilgarlanmış altınlarla süslü kapılar, duvarlar
 505 Çökmüş, Danaoslar aşırılmış yangından kurtulanları.

Öğrenmek istersin sanırım yazgısını Priamus'un da;
 Görünce yeniden, düşman elinde ülkesini, yıkılan
 Kapılarını konağının, odalarına girdiğini saldırganların,
 Kuşanır bir daha kullanamayacağı pusatlarını boşuna,
 510 Gücsüz yaşlı, asar kılıcını titreyen omuzuna,
 Atılır düşmana, yürür ölümün üstüne korkusuz.
 Konağın ortasında, açık, göğün altında, büyük
 Sunak, sunağın yanında yaşlı defne, eğilmiş
 Dallarıyla Penatları çevreleyen, örten, gölgeleyen.
 515 Toplanmış orada, kızlarıyla Hecuba, çevremiş sunağı,
 Azgın, karanlık fırtınadan kaçan güvercinler gibi,
 Sokulmuşlar birbirlerine, oturmuş, sarılmışlar tanrı
 Yontucuklarına. Görünce Priamus'u, gençken taşıdığı pusatla
 Donanmış, dedi ki Hecuba: "Ey mutsuz kocam, nedir bu,
 520 Çıldırдың mı? Nereye? Ne yaparsın kuşandığın pusatlarla?
 Ne yardımın var ne savunman bu durumda, geçmiş
 O günler, yaşasa yetmezdi gücü oğlun Hector'un bile,
 Gel buraya. Ya sunak kurtarır hepimizi ya sen de
 Ölürsün bizimle." Çekti kendine doğru kocasını,
 525 Bunları söyleyince, götürüp oturttu kutsal yerde.

İşte Pyrrhus'un elinden, ölümden kurtulan Polites,
 Priamus oğullarından biri, oklar, yavılar arasından
 Sıyrılan, uzun kemer gediklerinden, boş avlulardan
 Geçen, yaralı, seğirtir ardından azgın Pyrrhus,
 530 Kudurgan, tutup eliyle saplamış ona kargısını.
 Vannca babasının anasının yanına yıkıldı yere,

Kanlar boşalmış ağzından, ayrıldı yaşamdan.
Tutamadı kendini, ölümün eşiğinde duran Priamus,
Ne sesini kesebildi, ne öfkesini yenebildi, bağırdı:

- 535 "Ey gözü dönmüş, eli kanlı, azgın, kıyıcı
Ettiğinden bulasın tanrılar önünde, işlediğin suçlar
Görülürse göksellerce görürsün gününü, çekersin
Öldürdün oğlumu gözümün önünde, gösterdin bir babaya
Oğlunun kanını, sıçrattın yüzüne, alırsın şimdi
540 Uygun ödül. Böyle yapmadı, oğlu olduğunu
Söylediğin Akhilleus, düşmanı Priamus'a, böyle
Davranmadı, yakaran kişiye kıymadı, uydu tüzeye,
Gömülsün diye Hector'un kansız ölüsü bana gönderdi."

Bunları dedi yaşlı, fırlattı oku güçsüz

- 545 Eliyle, çarpıp tunca tısladı etkisiz ok, asıldı
Kaldı kalkanın ortasında temren. Dedi ki Pyrrhus:
"Öyleyse ilet babam Akhilleus'a, sakın unutma
Bu kötü başarıımı, Neoptolamus'un ne denli sıkıştığını
Söylemeyi de. Yeter artık, şimdi sen de ölüver,"
550 Söyledikten sonra bunları sürüklediği sunağa doğru
Titreyen, oğlunun kanları üzerinde kayan yaşlı
Adamı, sol eliyle tutup saçlarından sapladı sapına
Değin sağ eliyle parlayan kılıcı hızla böğrüne.
Böyle sonlandı Priamus'un yazgısı, İlium'un çöküşü.
555 Öldü görerek yalımlar içinde yanan Troya'yı,
Yıkılan Pergama'yı, nice ülkenin, Asya'nın egmeni.
Şimdi deniz kıyısında yatan, başı omuzlarından
Ayrılmış kim olduğu bilinmeyen ölü gövde.

İlkin, korkuya kapıldım orada, titredim, sarsıldım

- 560 Şaştım, sevgili babam geldi gözlerimin önüne,
Görünce babamla yaşıt kralın derin yaradan
Öldüğünü, bıraktığım Creusa'yı, ılgarlanan konağımı,

Öldürülen küçük Iulus'u anımsadım orada hepsini.
Döndüm arkaya, bakındım kaç savaşçı çevremde.

565 Bırakmış beni hepsi, dayanamamış, damdan atlamış,
Atmış kendini kimi yalımların içine.

Yalnızdım, birden Vesta tapınağının eşiğinde duran,

İssız büyük yapının bucağında saklanan böylece
Kendini kurtaran Tyndar kızını gördüm. Aydınlatıyordu

570 Yalımlar savruk adımlarımı, bakıyordum çevreye. Titreyerek
Kaçmış, Pergama'nın çöküşünden öfkelenen Troyalılardan,
Danaosların öcünden, bıraktığı kocasının azgın hincından,
Yurduna, İlion'a uğursuz gelen Helena, gizlenmiş,
Oturmuş, sunağın basamaklarında, tüm gözlerden uzak.
575 Tutuştu yüreğim öfkeden, almak istedim öcünü,
Yıkılan yurdumun, bu suça batmış, acımasız kadından.

Sağlıkla dönecek demek Isparta'ya yurdu Mycenae'ya,

Başarılı bir kraliçe olacak, alacak ele yönetimi,
Kocasını görecektir, evini, atalarını, çocuklarını,

580 Peşinden gelecek köle Troyalılarla Frigyalılar
Öldürülecek kılıçla Priamus, alevler içinde Troya!
İslanacak tüm Dardania kıyıları kanımızla! Yok
Olmaz öyle. Ün sağlamaz kadına vurmak, saldırmak,
Yakışmaz, öldürürsem bu kötü kadını, kurtarırsam
585 Ortılığı yıkımdan övülürüm, sayılıyorum gelecekte,
Kıvanırım alırsam öcümü, sönerse içimin yangını,
Ölen yurttaşlarım için, mutluyum gerekeni yaparsam."

Öyle kızmış, öfkelenmişim, hınçlıydım aşırı,

Gözlerimin önünde pırıl pırıl görüntüsü,

590 Geceleyin parlayan, çevresini aydınlatan ışık gibi
Sevgili anamın. Yüce bir tanrıça görkeminde,
Göksellere yaraşır biçimde, göründü bana, tutup

- Elimden alakoydu, şunlar döküldü kızıl dudaklarından:
 "Oğlum, hangi avcıdır öfkelendiren, köpürten seni?
 595 Bu taşkınlık ne? Nerde bize sevgin, saygın? Yaşlı,
 Güçsüz baban Anchises'i arasan bıraktığın yerde
 Ne olur? Karın Creusa, küçük Ascanius ölü mü sağ mı?
 Dolaşüyor çevrelerinde Grek savaşçıları. Korumasam onları
 Ya yalımlar yutardı, ya acımasız düşman kılıçla
 600 Doğrardı, hepsi yokolmaz mıydı şimdi?
 Ne Tyndareus'un, o Lakonyalı güzel, uğursuz kızı,
 Ne de yerilen, suçlanan Paris'tir, öfkelenen tanrılar,
 Köpüren tanrılardır Troya'yı yıkan, ortadan kaldıran.
 Ölümlü gözlerinin önüne gelen, sislendiren, görmeni
 605 Engelleyen tüm bulutları yokedeceğim, korkma seni
 Seven ananın öğütlerinden, buyruğundan kaçınma, çalış
 Getir yerine hepsini, bırak çekinmeyi, giriş.
 Şurada, birbirinden sökülmiş atılmış taşlar yığını,
 Tozun dumanın karmakarışık olduğunu gördüğün yerde
 610 Yıkıyor duvarları Neptunus üçdişlisiyle, yok ediyor kenti
 Tümünden, söküyor temelinden. Acımasız Juno Grek
 Ordusu önündeki kapıları tutmuş, çağırıyor pusatlı,
 Azgın savaşçıları, çıksın gemilerden, saldırın birden
 Karaya yanaşan gemilerden. Bir baksana sen de
 615 Triton'un kızı Pallas içkalenin doruğunda durmuş,
 Işıklar içinde korkunç bir Gorgon kılığında.
 Jupiter'di yardımcısı Danaosların, güç kaynağı hep,
 Tanrılarda Dardanoslara karşı savaşları yönlendiren...
 Kaç buradan oğul, bırak bu yıpratıcı savaşı.
 620 Bırakmam, götürürüm babanın konağına seni, güvenle."
 Böyle söyledi, gecenin yoğun karanlığında gizlendi.
 Korkunç görüntüler belirdi karşımda, bunlar Troya'ya
 Karşıydı, hınçlanan acımasız tanrılardı.

O gün gördüm yalımlar içinde çöken Troya'yı
 625 Gerçekten, Neptunus'un kentini, tümünden yıkılırken.
 Böyle devrilir dağ doruklarından eski bir dışbudak
 Güçlü balta vuruşlarıyla köylülerin ardı ardınca,
 Birlikte, sarsılarak titreyerek inler gibi seslerle,
 Dağılan, uçuşan saçlarıyla, serilir yere boyunca,
 630 Sonra kopar gürültülerle, yuvarlanır dağın ucundan.
 Yenilmiş, yıkılmış artık, yığılmış toprağa.

İndim kaleden, sığındım tanrıya, geçtim alevler,
 Yavılar arasından, oklar, yalımlar çekiliyordu geriye
 Girince eski baba evine eşiğinden, istedim
 635 Oturduğu yerden dağın doruğuna çıkarmak onu.
 Yaklaştım ona gelmedi, Troya'dan sonra yaşamak
 El illerinde kalmak, acı çekmek istemedi, sızlandı
 Bana, dedi ki: "Gücünüz, sağlığını yerinde, kanınız
 Kaynar, görmediniz yaşlılık yıkımı, siz delikanlılar
 640 Kaçın, buradan uzaklaşın, durmayın daha.
 Tanrılar, burada, yaşamamı dileseler benim için
 Bu yerleri korurdular. Yeter bana görmek çöküşünü
 Troya'nın, ılgarlanan yurdumda kalmam çok bile.
 Gidin buradan, uzaklaşın, işte yatacağım yer.
 645 Giderim ölüme kendim, yer bulur bana yavı,
 Ya soymak ister, ya acır bana. Ne çıkar gömülmesem.
 İstemiyor tanrılar beni, yararı yok yaşamamın,
 Tanrılar atası, insanların kralı Jupiter'in beni
 Yıldırımlarla yakıp yellerle savurduğundan beri."

Direndi görüşünde, dönmedi sözünden, bunları dediğinde.
 Yaş döktük, yakardık, karım Creusa, Ascanius
 Tüm evcek, götürme yıkıma, direnelim, dedik
 Bizi e ten uğursuz yazgıya, bırakmasın diye.
 Ne dinle 'i, ne durduğu yerden ayrılmak istedi.

- 655 Savaşayım, acı çekmektense yürürüm üstüne ölümün
Ne kaldı yapacak, ne gösterdi bana yazgı.
"İnanır mısın baba seni bırakır gider miyim burada?
Duyulmuş mu bir babanın ağzından böyle yersiz söz?
Tanrılar buyurmuşsa birden yok olsun diye kent,
- 660 Almışsan ölmeyi sen de göze Troya yanında, istiyorsan
Ardınca gelmesini seninkilerin de, ölümün açıktır kapısı.
Gelir birden Priamus'un kanına bulanmış Pyrrhus, öldürür
Babanın önünde oğlunu, sürükler babayı da sunağa.
Ey kutsal anam, düşmana yararmış senin beni oklardan
- 665 Kurtarman, gelmiş evimizin ortasında, öldürmeye Ascanius'u,
Babamı, karım Creusa'yı, bıraksın hepsini kanlar
İçinde göreyim diye ben de! Savaşçılar gelsin,
Pusatlar kuşanılsın diyor, sonra yenilenleri çağırıyor,
Bırakın beni, yine savaşa, saldırayım Danaoslara,
- 670 Ölmeyeceğiz kan dökmeden, hepimiz bugün."

Takındım yeniden pusatlarımı, kavradım sol elimle
Kalkanımın tutağını, fırlarken dışarı konağın kapısından
Sarıldı karım bacaklarıma, durdurdu kapının eşiğinde,
Uzattı küçük Iulus'u babasına dikeldi:

- 675 "Gidişin ölüme götürür bizi de birlikte, kendinle,
Güvenin, umudun varsa kuşandığın pusatlara önce
Bu evi savun, küçük Iulus'u, babanı, karım dediğin
Beni, kime bırakıp gidiyorsun şimdi, burda?"
Çınladı bu yakınmalı sözlerle tümünden konak.

- 680 **B**irden, bir tansık belirdi, beklenmeyen, bunları söylerken.
Üzgün annenin, babanın elleri, çığlıkları arasında
Iulus'un başının tepesinde parlayan bir ışık görürdü,
Öyle gelmiş hepsine, yumuşak bir yalım, yakır adan
Kıvırcık saçlarını yayıldı çepeçevre şakaklarına.
- 685 Titredik korkudan, koyulduk söndürmeye tutuşan saçlarını,

Bu kutsal ateşi arınmış bir pınarda hepimiz.

Babam Anchises dikerek ışıyan yıldızlara gözlerini

Göklere uzatarak açılmış ellerini kıvançla haykırdı:

"Ey yüce Jupiter, yumuşatırsa yakarışlar, acınmalar

690 Seni, bakıver bize de, yardıma değerse yalvarışlarımız,

Tut elimizden, kurtar, koru bizi, bağışla ey yüce baba."

Böyle söyleyince yaşlı, birdenbire sol yanda

Duyuldu gökgürültüleri, kayan, karanlıkları yaran,

Ardınca ışıklar saçan bir yıldız indi göklerden.

695 Gördük konağın saçaklarından yansıyınca, aydınlattığı

İda ormanlarında görünmez olan yıldızı, geçerken bize

Yolları göstereni, bakarak uzun izlere, çevresinde

Kükürt kokuları saçarak, yayarak uzaklaştığını.

Kalktı bitkin babam, yellere dönük yerinden,

700 Yöneldi, yakardı içtenlikle, kutsal yıldıza, tanrılara:

"Durmam daha burda, buyruğunuzca, sürerim izinizi.

Yurdumun tanrıları koruyun soyumu, sakının torunumu.

Sizdendir uğur, sizdendir kurtuluşu Troya'nın.

Senin izindeyim oğlum, ayrılmam daha senden."

705 **D**uyuluyordu bunları söylerken duvarlar boyunca yangın
Çatırtıları, yaklaşan yalımların, yuvarlanan, kızgın çevrintileri.

"Yerleş boynumun üstüne sevgili baba, taşırım

Omuzlarımda seni, ağır gelmezsin bana. Hepimiz

Ya birlikte gideriz ölüme, ya birlikte kurtuluruz

710 İkimiz de, korkudan, arkamdan gelsin küçük İulus

Biraz uzaktan izlesin beni karım, sezdirmeden.

Siz de değerli yamaklarım kulak verin sözlerime:

Kentin ötesinde, Ceres tapınağı, tepede, eski,

İssız, yanında yaşlı selvi, nice yıllar sevmiş,

715 Korumuş atalarımız onu, din duygularıyla, sakınmış.

Değişik yollardan gelelim, buluşalım hepimiz orda.

Al eline kutsal adakları, gereçleri baba,
 Savaştan yeni çıktım, büyük kanlı dövüşten,
 Dokunamam onlara, suçtur, pırıl pırıl akarsuda
 720 Yunmadan, yeterince anımadan."

Bunları söyledim geniş omuzlarımın, boynumun üstüne
 Uzattım babamı, kıvırıp sarı arslan gönü
 Giysimi sardım, eğildim yükün altında, lulus
 Yapıştı sağ elime, yürüyor ardınca babasının,
 725 Karım izimizde, yürüyoruz koyu karanlık yerlerde.
 Eskiden, atılan oklardan üzerime saldıran kalabalık
 Grek ordusundan korkmayan ben, çekinir oldum
 Ufak bir sestem, hıştırtıdan, kulağıma gelen kıpırtıdan
 Titriyorum, yüküm, arkadaşlarım için ürperiyorum.

Yaklaşıyordum kapılara, sıyrılıp tüm korkulardan, öyle
 Sanıyordum. Birden hızla yürüyen ayak sesleri erişti
 Kulaklarıma, dikmiş gözlerini karanlığa babam bağırdı:
 "Kaç oğlum, yaklaşıyorlar, görüyorum ışıyan kargıları,
 730 Yalımlar saçan, parlayan kalkanları hep."

Bilmem, hangi uğursuz tanrıydı beni şaşırtan,
 735 Saptıran. Değiştirdim yönümü hızla, sapaklara girdim,
 Ayrıldım başka bir yana bilinen yollardan. Yazık.
 Ne mutsuzluktu bu, yitirdim karım Creusa'yı.
 Bilmem nerde şimdi, öldü mü kaldı mı? yoksa
 740 Yolunu mu şaşırmış, daha görmedim o günden beri.
 Ne yitişini düşündüm, ne kendini anımsadım daha
 Varıncaya değin tepede eski Ceres tapınağına.
 Orada toplanınca hepimiz, anladık karımın olmadığını.
 Aramızda, yitmiş ne kocası, ne oğlu, ne yoldaşları

745 Bilmiş. Suçlamadığını insan, tanrı kaldı mı? bilmem.
 Ne var kentin yıkıntılarında, görmediğin, bundan acı?
 Ismarladım Ascanius'u, babam Anchises'e, bir oylumda

Gömdüğüm kutsal nesneleri de, arkadaşlarıma dönerken
Kente parlak pusatlarımı kuşanarak. Aldım göze
750 Bütün kötülüklere karşı direnmeyi yeniden, geçerek
Troya'nın ortasından ölüme yürümeyi, yine, korkusuz.

Giderken karanlık duvarlarına vardım kapıların, ilkin
Çıktığım eşiğe, kalan izleri sürdürdüm ayrılırken,
Görülebilene, bakınıyordum tüm çevreye, karanlıkta.
755 Neye baksam korkunç, ürpertiordu sessizlik bile.
Uğradım evimize, dönmüş mü karım diye, tümünden
Almış konağı Danaoslar, soymuş, ılgarlamışlar ne varsa.
Yazık! Yellerin etkisiyle yutuyordu ne bulursa alevler,
Azgın yalımlar yükseliyordu saçaklara, havaya değin.
760 İllerledim, gördüm yeniden Priamus'un katını, kalesini.
Juno tapınağının ıssız kemerleri altında Phönix'le
Acımasız Ulysses bekliyordu tüm ılgarlanan gömüleri.
Oraya toplanmış yakılan tapınaklardan çalınan tüm varlığı
Troya'nın, tanrılara adak masaları, som altın kaplar,
765 Yenik Troyalıların değerli tören giysileri, gereçleri,
Takılar, ard arda uzayan büyük bir dizi oluşturan
Çocuklar, ürperen analar, ayaktalar.

Yüreklendim, bağırdım sesim çıktığıınca karanlıkta
"Creusa" diye, yollara taşıtı çılgılığım, üzüntümden.

770 Boşunaydı, ard arda haykırışım, o yoktu artık.

Ararken acıyla tüm evlerini durmadan kentin
Birden belirdi gözlerimin önünde mutsuz görüntüsü
Creusa'nın, daha uzun boyu şimdi, bildiğimden.
Sarsıldım, dikeldi saçlarım, düğümlendi boğazımda ses.
775 Şu sözleri seslendi, giderdi içimin acısını görüntü:
"Nedir kendini tüketişin, bitmeyen acılar, sıkıntılar
Sevgili kocam? Olmaz tanrıların istemedikleri bir iş,

Uygun görmemiş karın Creusa'yı götürmeni tanrılar,
Yasaklıyor seninle gitmemi Olympos'un yüce başbuğu.

780 Uzunudur yolun, engin denizler aşacaksın daha,
Varacaksın Hesperisler yurduna, Lidyalıdır yaşayanlar
Orada, mutluluğun, egemenliğin de orada, karın olacak bir
Kraliçe. Ağlama tatlı Cerusa'n için, bırak.

785 Görmeyeceğim artık Mirmidonların, Dofopların övünçlü
Konaklarını, gitmeyeceğim Grek kadınlarına tutsak olmaya,
Uşaklığa. Dardanos'un torunuyum tanrıça Venüs'ün geliniyim.
Koruyor beni bu kıyılarda, tanrıların yüce anası.
Kal sağlıklıyla, sev oğlumuzu sen, yaşadığınca."

790 **B**unları söyledi, beklemeden gözyaşlarıyla vermek istediğim
Yanıtı, nice sözümü, görünmez oldu boşlukta.
Üç kez sarılmak istedim boynuna, uzattım kollarımı,
Üçünde de sıyrılıp çıktı elimden bu güzel görüntü,
Yumuşak yellere benzer kanatlı bir düş gibi.

795 Çekilmiş gece, katıldım arkadaşlarıma, sonunda, ben de.

Saştım, orada görünce toplandığını birçok yoldaşın,
Büyük kalabalık, kadınlar, erkekler, çocuklar, acınası
Bir yığın insan, gelmiş kaçarak, yakınmalı
Dilediğim yurda göçmek için benimle, sığındılar
800 Hepsi, aracıyla, gereciyle bana, yardım dileyerek.
Çıktı doruğundan İda'nın günün ısıyan ulağı,
Lucifer, Danaoslar kentin kapılarını tutmuşlar, kalmamış
Kimseye yardım umudu daha, şaşkınlık ortalıkta.
Yürüdüm, babam omuzlarımda, hızla dağa.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

ÇÖKÜNCE Asya egemenliği, suçsuz soyu Priamus'un
Tanrılar buyruğunca, düşünce görkemli İlion, Neptunus'un
Troyasından dumanlar yükselince, yanınca kent,
Bildirmiş bilici tanrısal dileği, bir yurt arayalım
5 Uzakta, kuralım dedik, giriştik yakınlarında
Antadros surlarının, Frigya'da İda'nın eteklerinde.
Bilmeden yazgının götüreceği yeri, vereceği yurdu.
Geline yazbaşı başladık bir donanma kurmaya, toparlanmaya.
Yelken açın, sığının yazgıya, dedi, babam Anchises.
10 Ağlıyorum ayrılırken yurt kıyılarından, koylarından,
Troya toprağından, gidiyorum açık denizde oğlumla,
Arkadaşlarımla, Penatlarla, kutsal adaklarla birlikte.

Geniş bir ülke uzakta, Mavors'a adanmış hep,
Trakların işlediği, Lykurgos egemenmiş eskiden orda,
15 Geçimli komşulardı Troyalılarla, gönüldeştiler Penatlarla,
Yanaştım o kıyılara, koyun içerlek, uygun yerinde
Acımasız yazgının etkisiyle, kurduk ilk kentimizi,
Verdim ona kendi adımı, Aenead dedim.¹

¹Burada geçen Aenead adının Aenos olduğu, kentin ilk kurucusunun bu adı taşıdığı, bu nedenle Aenead değil, Aenos demek gerektiği ileri sürülmektedir, nitekim Fransızca çevirinin açıklamasında (s. 102/4) "Eno", Almanca çeviride "Aenos" diye geçer.

- D**ione'nin kızı, soylu anamla, göksel varlıkların
 20 En yücesine, bu kentin yarınki yöneticilerine, iyelerine,
 Göksellerin önderine, semiz bir boğa adadım kıyıda.
 Bir tepe vardı yakında, doruğunda kızılıklar,
 Sık dalları, dimdik duran mersin ağaçları çevresinde.
 Vardım tepeye, uğraştım sökmek için yeşil ağaçları,
 25 Örtmek istedim yapraklı dallarla sunakları. Birden
 Korkunç, anlatılmaz bir görüntü belirdi gözlerimin
 Önünde, yerde. İlk söktüğüm ağacın köklerinden dökülen
 Kara kan damlaları izler bırakıyordu toprakta,
 Buz kesildim korkudan, elim ayağım kaskatı tümden,
 30 Ürpeldim, donmuş damarlarımda dolaşan kan.
 Durmadım, yavaşça söktüm çıkardım öteki ağacı da,
 Öğrenmek istedim bu olayın bence gizli nedenlerini.
 Kara kan damlıyordu kabuğundan bu ağacın da.
 Şaşırdım büsbütün, yalvarmaya başladım kır nymphalarına,
 35 Geticusların ekilmiş tarlalarını koruyan Gradivus'a,
 İyiye yorsunlar bu tansığı, korusunlar bizi diye.
 Üçüncü kez vargücümle vurdum ağaca baltayı,
 Kaymayım diye kumlarda dayadım yere dizlerimi.
 Bilmem söylesem mi? sussam mı? bir inilti yükseldi
 40 Tepenin derinlerinden ağlamaklı, ulaştı kulaklarıma:
 "Neden parçalarsın Aeneas bir mutsuzu? Bırak sininde,
 Dinlensin, kana bulaşmasın iyiliksever ellerin, bırak.
 Troyalıyım, yabancın sanma, kütük değil kanayan,
 Yazık! kaç bu barbar yerden, açgözlü kıyıdan.
 45 Polydorus'um ben, gövdeme saplanan oklardan
 Türemiş toprakta bu sivri doruklu ağaçlar."

- D**erin bir korkuya kapıldım ilkin, sarsıldım, ezildim,
 Dimdik oldu saçlarım, sesim tıkanıp boğazımda
 Göndermişti yüklü bir altınla Polydorus'u
 50 Mutsuz Priamus gizlice, savaş için eğitilsin diye.

- Trakya kralına, güveni yokken Dardanosların pusatlarına,
 Görünce düşman birliklerinin kenti kuşattıklarını.
 Bu kral, tükenince Troya'nın gücü, dönünce yazgısı,
 Tutmuş Agamemnon'u, üstün ordusunun ardınca yürümüş,
 55 Çiğnemiş konukseverlik tüzmesini, öldürmüş Polydorus'u,
 Almış altınları. Nice gönül yıkarsın, uğursuz
 Altın tutkusu! Dağılınca korkum, anlattım tansığı
 Halkın önderlerine, tanrılardan gelen serüveni,
 Babama, öğrenmek istedim düşüncelerini sordum onlara.
 60 Gidelim dediler, oybirliğiyle, bu kanlı topraklardan,
 Bu suçlanmış, kirlenmiş yerden, yelken açalım yellere.
 Yeniden bir gömme töreni düzenledik Polydorus anısına.
 Büyük bir höyük yaptık tepede, sunaklar kurduk adına,
 Kutsal bağlarla, koyu selvi dallarıyla süsledik,
 65 Çevresinde Ilion kadınları, töre gereği saçlar dağınık,
 Boşalttık ılık, köpüklü süt dolu bardakları,
 Adak kanı konmuş kapları höyüğün üstüne.
 Seslendik tinsel varlığına, gömütü başında, çekildik.

- Y**atışınca dalgalar, durulunca kabaran deniz, çağırdı
 70 Bizi fısıltılarla güney yelleri, yolculuğa, kızaklardan
 İndirdiler arkadaşlar, suya saldılar gemileri, toplandılar
 Kıyıda. Koydan ayrılıyorruz, görülmüyor kentler, karalar.

- D**enizin ortasında kutsal bir kara, bakımlı Nereidler
 Anasının, Egeli Neptunus'un sevdiği. Sevcen Apollon
 75 Dolaşırken kıyıdan kıyıya gönlünce, yüksek Gyra's'la
 Mycon arasında, görmüştü bu adayı, güvenli yerdir
 Fırtınalara, dalgalara karşı sığınaktır gemilere.
 Yönelidik oraya, yorgunduk, esenlik verdi, barındırdı.
 Saygı sunduk Apollon kentine karaya çıktığımızda,
 80 Kral Anius, yerlilerin kralı, Phoebus tapınağını
 Koruyan. Kutsal defne yapraklı başlığı, şakaklarına

Bağlı, karşıladı bizi, tanıdı eski gönüldeşi Anchises'i
Söyleştik içtenlikle, sonra girdik konağından içeri.
Taştan yapılmış, eski tapınakta, yakardım tanrıya:

- 85 "Dilerim senden ey Thembralı tanrı yurt ver,
Bitkiniz, güvenli bir kent, süregen soy ver,
Yeni bir Pergama kur, Troya gibi. Acımasız
Akhilleus'tan, azgın Danaoslardan kalan yıkıntılarla.
Kime sığınalım? Nereye gidelim? bildir baba, gönlümüze."

- 90 **B**itince yakarışım, ortalık yerinden oynuyor sandım.
Kapılar, tanrısal defne, tapınak, yakındaki dağ hep
Sarsılıyor göründü. İler gibiydi sunakta Üçayaklı da.
Kapandık yere yüzükoyun, bir ses geldi kulaklarımıza:
"Ey yorulmaz Dardanosoğulları, eskiden atalarınızı sırtında
95 Taşıyan toprak, görünce döndüğünüzü verimli tarlalara,
Kıvançla karşılayacak sizi, arayın eski ananızı.
Egemenlik sürecek bütün Aeneas soyu, çocukları,
Çocuklarının çocukları, onlardan doğacak olanlar hep."
Böyle söyleyince Phoebus, kıvanç kapladı hepimizi,
100 Kaynaştık, nerededir bu kent, nereye çağırıyor bizi
Phoebus, serüvenci topluluğu, diye, düşünmeye başladık.

- A**nımsayınca babam eski savaşçıların anılarını burada
Dedi ki: "Dinleyin ey önderler, öğrenin umacağınız, nedir.
Girit, deniz ortasında, ada, yüce Jupiter'in sevdiği.
105 Orada vardır bir başka İda dağı da, beşiğimiz, anayurdumuz bizim.
Yüz büyük kent bu verimli krallık ülkesinde, doğruysa
Duyduğum, anımsadığım, büyük atamız Teucus gelmiş
İlkin Rhaete kıyılarına, burada seçmiş yerini
Kuracağı kentin, daha kurulmamışken İlion, içkale
110 Pergama, derin oylumlarda barnırdı insanlar, oyuklarda.
Girit'ten gelmiş tanrılar anası Cybele, Koribantların

Tunç zilleri, İda'nın kutsal bayramları, bu konuya değgin¹
Gizemli söylence, tanrıçanın arabasına koşulu arslanlar.

Yürüyelim tanrıların gösterdikleri yolda, varalım

115 Yatuşturalım yelleri, Grosus ülkesinde yerleşelim.

Pek uzun değil yolumuz, yardımıyla Jupiter'in
Üçüncü günün açımında Girit koyunda dururuz."

Bunları söyledi, kesti tanrılara ayrılan adakları:

Bir boğa Neptunus'a, bir boğa güzel Apollon'a,

120 Fırtına tanrısına kara, tatlı Zephyros'a ak koyun.

Bir söylenti dolaştı ortalıkta kovulmuş anayurdundan

Kral Idomeneus, kaçmış, boş kalmış Girit kıyıları,

Çekilmiş düşmanlar da, boşalmış evler de, kentler de.

Açıldık açık denize, ayrıldık Orthygia koylarından,

125 Geçiyoruz önünden Bacchant sesleriyle çınlayan Naxos'un,

Yeşil Donyşa'nın, Olearos'un, karlı Paros'un, suların

Üzerine serpilmiş Kykladların, nice boğazın, karanın.

Birbiriyle yarışan, yükselen, ürkünç gemici türküleri:

Birbirini yüreklendiren, atalar ocağı Girit'e gidelim.

130 Hızlandırdı gemiyi, pupadan esen uygun yeller,

Çıktık sonunda eski Curetlerin koyunda karaya.

Özlenen kentin surlarını yapmaktı ilk işimiz,

Pergama dedik adına, derin bir sevinç duyuldu,

Özendirdim halkı yurdu sevmeye, içkaleyi yapmada.

135 Karaya çekilmişti hepsi koyda bekleyen gemilerin de.

Gençlerde bir evlenme sevinci, yeni toprakları işleme

Girişimleri. Ben de yasalar düzenlemeye koyuldum

Tarlalar, toplumsal yaşamlar için. Birden korkunç

¹Burada, eski Latin söylencelerine göre düzenlenen olay yanlışır. Tanrılar anası Cybele (Kübele, Kibele, Sibel) Girit'ten gelmemiş, Anadolu kökenlidir, nitekim Hititlerde "Kubaba" biçiminde de geçer. Vergilius'un yaşadığı çağda, söylencenin Latin anlayışına göre yorumu, sonradan düzeltilmiş; kazıbilim verileri bu söylencenin Anadolu kökenli olduğunu kanıtlamıştır.

- Yıkım indi göklerden, salgın, yokolmuş bir yıllık
 140 Emekler, ağaçlar, ekinler, nice tatlı canlar.
 Sürükleniyor yerlerde kıvranan gövdeler. Yakmış Serious
 Hepsini tarlaları, yaylımları, otları, ovaları, ürünleri.
 Orthygia bilicisine, Phœbus'a, sormak, yakarmak için
 Yeniden, denizden, geldiğimiz yoldan dönmemizi öğütledi
 145 Babam. Ne gün bitecek bu yıkım, dincek acılar.
 Yardım gelecek, ne yapılacak, sorun, öğrenin buyurdu.

- G**eceydi, yeryüzünün uykuya dalmıştı tüm canlıları.
 Tanrıların betimleri, kutsal Frigya Penatları, Troya'dan
 Gelirken yangından, yalımlardan kurtarabildiğim, düşte
 150 Gelmiş gözlerimin önüne, pencerelerden sızan
 Bir dolunay aydınlığında görüldüğü gibi pırıl pırıl.
 Şunları söylediler, tüm kaygılarımı giderdiler:
 "Burda söyleyecek sana Apollon, Orthygia'ya döndüğünde
 Söyleyeceklerini, gönderen odur bizi, senin konağına.
 155 Kendiliğinden. Ordunla senin ardından geldik Dardania
 Yangınında, dolaştık dalgalı denizlerde, korudun bizi,
 Biziz, torunlarını yıldızlara yükseltecek, onların
 Gelecekte kentini egemen kılacak tüm yeryüzünde,
 Büyük surlar kur, o yüce topluluk için, kesme
 160 Çabani, sürdür başladığın işi, çalışmayı, kaçınma.
 Değişmeli konakladığın yer, uygun görmedi bu kıyıları
 Sana Deloslu tanrı, Girit'te yerleşmeni istemedi Apollon,
 Bir ülke var, Hesperia dedikleri, Greklerin, verimli
 Toprakları, güçlü ordusuyla ünlü, eski bir bölge,
 165 Oenotriler yaşarmış orda, söyleneceye göre başkanlarının
 Adını vermişler, İtalya demişler oraya.
 Oradır gerçek yurdumuz, oradan gelir soyumuz
 Dardanoslar, oradan gelmiştir Jasius baba da.
 Kalk, anlat yaşlı babana, sevinçle, bu kuşkudan

- 170 Uzak bildiriyi: Corythum'u, Ausonia ülkesini arasın.
Jupiter yasaklamış sana Girit tarlalarını."

- S**arsıldım bu tanrısal seslerden, tansık görüntülerden.
Bir düş değil, açık seçik görüyordum hepsinin
Yüzünü, özel örtüler içinde saçlarını, kuşkum yok.
175 Soğuk terler boşalıyordu gövdemden, birden fırladım
Yerimden, kaldırdım yakarmak için açılan ellerimi
Göklere, yükselttim sesimi de, adak sundum ocağa
Tanrılar adına içki döktüm, dağıldı sıkıntım
İçim açıldı biraz, anlattım ayrıntılarıyla Anchises'e
180 Anladı ilk soyumuzun iki kökeni olduğunu,
Bu kaynak konusunda ne denli yanıldığını şimdi.
Dedi ki buna: "Oğlum, ne kötüymüş İlion'un yazgısı,
Yalnız Cassandra sözaçardı bana bu olaylardan.
Anımsıyorum şimdi soyumuzdan, kökenimizden sözettiğini,
185 Anlıyorum Hesperia'dan, İtalya krallığından sık sık
Konuştuğunu. Kim inanırdı Teucerlerin Hesperia
Kıyılarına geleceklerine? Kim önemserdi başlangıçta
Bilici Cassandra'yı? Phoebus'un ardınca gidelim, onun
Uyarılarına uyalım." Bunları söyledi, sevindik hepimiz
190 Uyduk buyruğuna. Birkaç kişi bırakarak ayrılıyoruz
Bu yerimizden de. Yelken açıyoruz engin sularda gemilerle.

- D**aldık engine görünmez oldu karalar artık, üstümüzde
Gök, altımızda deniz, yok görünürlerde başka bir iz,
Bir kara bulut başımın üstünde, fırtınayı, geceyi
195 Taşıyan, karanlıklar içinde dalgalar kaban.
Denizi yükselten durmayan yeller, homurdanan sular.
Ayrıldık birbirimizden, sürüklendik dalgalanan geniş
Çevrintilere. Bulutlar sarmış günü, ılgarlamış gökyüzünü
Islak bir gece, şimşekler ard arda bulutları yardılar.
200 Saptık yolumuzdan, şaşırarak, yalpalıyoruz karanlık sularda.

Ne günü, ne geceyi seçiyordu Palinurus gökyüzünde,
 Bulamıyordu dalgaların ortasında yolu, gideceği yönü,
 Üç gün geçirdik güneşsiz, kaygılı, üç gece yıldızsız
 Dolaştık denizde başıboş, karanlıklar içinde. Dördüncü
 205 Gün uzaklarda göründü yükselen karalar, dağlar
 Onları çevreleyen, sislerden oluşan bulutlar dalgalı,
 İndirdik yelkenleri, asıldık küreklere durmak yok,
 Beli bükük kürekçiler köpüklü, mavi suları yarıyorlar.

Kurtulunca dalgalardan, karşıladı beni Strophad kıyıları.

210 Strophad diyor Grekler, büyük İyonya adalarına.
 Bu adalarda oturur acımasız Celaeno, öteki Harpyler,
 Kapandıktan beri Phineus'un konağı, dağıldıktan beri
 Korkudan büyük tören sofraları, kendilerine kalınca
 Hepsi. Yoktur ondan kötü, uğursuz, azgın bir yaratık,
 215 Tanrısal öfkeyle Styx'in karanlık sularından çıkan.
 Bunlar, genç kız yüzlü kuşlar, korkunç gövdelerinden
 Pis kokulu sıvılar fışkıran, kıvrık pençeli,
 Açlıktan yüzleri solgun, ürkünç yaratıklar.

Futına sürükleyip götürünce bizi bu kıyıya, kaya

220 Girdiğimizde gördük öküz sürülerini besili, yaylımlarda,
 Çobansız keçiler, yeşil otlaklarda otlayan, dolaşan.
 Saldırdık bıçaklarımızla hayvanlara, çağırdık törene
 Tanrıları da, buyur ettik Jupiter'i bu adak yemeğine,
 Koyun uygun yerinde, otlar üzerinde, oturduk,
 225 Doyunduk. Birden, yüksek tepelerden, korkunç gürültüler
 Çıkaran kanat vuruşlarıyla Harpyler bize süzöldüler,
 Tüm etleri kaptılar önümüzden, kalanı kirlettiler,
 İğrenç bir koku saldılar ortalığa, uçup gittiler.
 Yeniden kurduk soframızı, oyuk bir kaya dibinde,
 230 Ağaçların koyu gölgelerle çevrelediği, gizlediği yerde.
 Yaktık sunakların üstünde yeniden kutsal ateşi.

- Yine birden, göklerin karanlık, bilinmeyen yerinden
 Saldırdı gürültüler çıkararak çengel ayaklı yaratıklar
 Yemeklerimize, kirlettiler, kokuşturdular uçup gittiler.
 235 Savaşmak gerek bunlarla, dedim, arkadaşlara, yaptılar
 Dedigimi, silahlandılar, oklarını, kılıçlarını otların
 Altına sakladılar, kalkanlarını gizlediler. Onlar, koyun
 Korkunç kıvrımlı kıyılarını doldurarak ürkünç gürültülerle
 Üstümüze bir daha saldırdılar. Duyurdu yüksekte bize
 240 Gözcümüz, tunç Misenus borusuyla atıldık üzerlerine,
 Doğramak için kılıçlarımızla, azgın deniz yaratıklarını.
 Ne tüylerine kılıç işlemiş, ne bir yara sırtlarında,
 Yükseldiler hızla yıldızlara, yan yenmiş etler,
 İğrenç izler bırakarak uçup gittiler.

- Y**alnızca, yüksek bir kayanın üzerinde, Celaeno
 Bu mutsuzluk öncüsü, tırmalayıcı, cırlak sesiyle dedi ki:
 "Başladık savaşa demek, yetmedi mi boğazladığınız öküzlerimiz,
 Genç hayvanlarımız, ey Laomedon'un torunları, neden giriştiniz
 Vuruşmaya suçsuz Harpyleri kovmak için yurtlarından?
 250 Dinleyin, iyi belleyin öyleyse şu sözlerimi: açıklayım
 Size, yüce Jupiter'in Phoebus Apollon'un da
 Bana, Furiaların en yaşlısına, bildirdiği gizemleri, ben de.
 İtalya'ya gitmektir amacınız, götürecektir sizi yakardığınız
 Yeller İtalya'ya, çıkacaksınız orada karaya, koydan.
 255 Ancak, yasak size surlarla kuşatmanız, adanan kenti.
 Kıvranırsınız açlıktan, görürsünüz karşılığını ettiğiniz
 Kötülüğün bize, kaçış yok, kemirirsiniz sofralarınızı."
 Bunları söyledi, kanat çırpıp ormana kaçtı.

- B**irden kanları dondu, korkuya kapılan yoldaşlarımin,
 260 Şaşırdılar, çekindiler, yeniden, bir savaşa girmekten.
 Tanrılara, bir de o uğursuz kuşlara yalvararak,
 Barış sağlama yolunu yeğlediler yakararak.

Kesilsin gereken adaklar, diye, buyurdu babam
 Anchises, kaldırdı kıyıda ellerini, yakardı tanrılara.
 265 "Ey tanrılar, önleyin korkuyu, giderin bu yıkımı,
 Kurtarın bu dinsever kişileri." Sonra buyurdu
 Çözölsün halatlar, yelken açölsün kıyıda engine.
 Şişirdi güney yelleri yelkenleri, kaçıyoruz köpöklö
 Dalgalar üzerinde, öncünün, yellerin gösterdiği yönde.

270 **S**onra göröndü deniz ortasında ormanlı Zacynthus.
 Dulichium, dik kayalıklı Neritos adaları. Kaçındık
 Laertus krallığına bağılı İthaka kayalarından, yerdik
 Acımasız Ulysses'i besleyen kötü toprağı da.
 Az sonra göröndü bulutlu tepesi Leucata burnunun,
 275 Bir de gemicilere korku salan, Apollon tapınağı.
 Yorgun, yöneldik sunağı, vardık ufak kasabaya,
 Baştan demir attık, kıçtan çektiğimiz kıyıya gemileri.

Çıktık sonunda karaya, ummamıştık bunu böyle.
 Adak sunmak için Jupiter'e yıkandık, arındık.
 280 Tütsöler yaktık sunaklarda, kutsadık Actium kıyılarını
 Troya oyunlarıyla. Soyunan, yağlanan, sevinen arkadaşlar
 Geleneksel yurt güreşleri düzenlediler, Grek ilinden
 Kurtulmanın, düşman içinden başarıyla kaçmanın anısına.

Bitirmiş yıllık büyük dönüşü yörüngesinde güneş.
 285 Kabarttı dalgaları, kuzey yelleriyle, kışın soğığı.
 Çaktım, büyük Abas'ın taşıdığı oyuk, tunç kalkanı
 Tapınağın kapısına, öste, yazdım şu sözleri de:
 AENEAS DANAOSLARDAN ILGARLADI BUNU.
 Sonra buyurdum koydan ayrılmayı, küreklere sarılmayı.
 290 Arkadaşlar yarışırca kürek çekiyorlar, suları oynatıyorlar.
 Görünmez oldu sonra, Phaecusların yüksek kaleleri,
 Gittik Epirus kıyılarınca, girdik Chaonia koyuna.
 Ulaştık yüksek Butrotus kentine.

İnanılmaz bir söylenti geldi kulaklarımıza, orada:

- 295 Priamus'un oğlu Helenus kralmış Grek ülkelerinde,
Elegeçirmiş Akhilleus oğlu Pyrrhus'un tahtını da, karısını da.
Yeniden Troyalı bir erkeğe varmış, demek, Andromache.
Bir derin istektir uyanmış içimde, görüşmek, öğrenmek
İçin bu yurттаşla bu büyük olayın içyüzünü, gerçeği.
- 300 Çıkıyorum koydan, bırakıp kıyıları da, gemileri de.
Bir adak sofrası, bir yemek ağıtlık, gelenekçe.
Kentin önünde, düşlenen Simois kıyısında, Hector'un
Külleri anısına düzenlenen, tinsel varlığının çağrıldığı
Boş sinde, tepede, çevresini çimenlerin sardığı
- 305 Yerde Andromache, iki sunak ortasında, yakarıyordu.
Görünce Troya pusatlarıyla donanmış geldiğimi, bu
Görkemli kılığımı, derin bir korkuya kapıldı, sarsıldı,
Dondu damarlarında kan, geçti kendinden yıkıldı,
Uzun süre kaldı, güçlkle, titrek sesle:
- 310 "Gerçekten sen misin gördüğüm, tanrı oğluna benzer
Kılığın, doğru mu? Yaşıyor musun? Yoksa kutsal bir
Işık mı getirdi seni buraya, söyle nerededir Hector?"
Böyle dedi, ağladı, doldurup ortalığı çığlıklarla.
Şaşırdım bir süre, şunları söyleyebildim ancak:
- 315 "Yaşıyorum acılar, sıkıntılarla, yaşamı sürüklüyorum.
Şaşıрма, sakın, gerçektir gördüğün.
Yazık! hangi yazgıdır seni yüce kocadan
Ayıran? Hangi uygun yazgıdır bunu yapan?
Ey Hector'un Andromache'si, sen misin Pyrrhus'un karısı?

- 320 **Y**ere bakındı, yavaşça şöyle dedi: "Ne mutluydu
Priamus'un kızları içinde, hepsinden, Polyxena, düşman
Gömütü başında, yüksek Troya surları dibinde,
Ölüm yazgısıyla, kul olmadı kimseye, direndi.
Boyun eğmedi tutsaklığa, üstün kişinin yatağına

- 325 Girmedi, uzak denizlerde dolaştık, yanınca yurdumuz,
Tutsak olduk, çok saygısızlık gördük Akhilleus
Oğlundan, çocuk doğurduk o yılışık delikanlıya. Yine
O, düşüp ardına Leda'nın torunu Hermione'nin, bir de
Düğün düzenledi Isparta'da, verdi karı diye beni
- 330 Uşağı Helenus'a. Yanıyordu Orestes, elinden alınan
Bu kadın için, kapılmış öç alma tutkusuna, birden
Bastırıp boğazlamış rakibini babasının sunağında. Kaldı yine
Helenus'a bir bölümü krallığın ölünce Neoptolemus.
O da Troyalı Chaon'un anısına, saygı duyarak,
- 335 Chaonia adını verip tüm ülkesine Chaon'un,
Burada kurar, o da, yeni Pergama'yı, yeni Ilion'u.
Hangi yeller, hangi yazgıdır seni buraya sürükleyen?
Hangi tanrıdır, bilmeden, bizim kıyıları getiren?
Nerde küçük Ascanius? Yaşıyor mu? Yeller besliyor mu
- 340 Onu? O ki Troya yangınından sonra.....
Çocuktur diye üzülmeyiz mi, anasının yokluğundan, acınmaz mı?
Atalarının, baba Aeneas'ın, yeğeni Hector'un yiğitliğine,
Geçmişin erdemlerine özenmek isteği duymaz mı?"

- B**unları söyler, gözyaşları döker, ağlarken, yakınırken
- 345 Boşuna, durmaksızın, Priamus oğlu yiğit Helenus
Büyük kalabalıkla, kentten dışarı çıkıp geldi,
Tanıdı hepsini yurttaşlarının, ilettiler sevgiyle konağına.
Çok gözyaşı dökerek, dinledi hepsinin sözlerini.
Gezdim küçük Troya'yı, yeni Pergama'yı.
- 350 Suyu kesik Ksanthos ırmağını gördüm, esenledim.
Öptüm Scaea kapısının eşiğini, kutsadım, sevindiler
Yoldaş Teucerler de bu yeni kentin kuruluşundan.
İçtenlikle karşılamış, onları, geniş girişte kral da,
İçkiler sundular altın kaplarla Bacchus'a içgirişin
- 355 Ortasında, geniş ağızlı kutsal bardaklar ellerinde.

Bir gün böyle, bir gün daha, yine böyle.

Yeller çağırırdı gemileri, şişirdi keten yelkenleri.

Şunu sordum, yakaran bir dille, bilici Helenus'a:

"Ey Troyalı, tanrılar elçisi, Phoebus'un güçlü bilicisi,

360 Onun Üçayaklı'sında oturan, Klaros değneğiyle donanan,

Yıldızların gizemini bilen, kuş dilinden anlayan,

Uçuşları yorumlayan, söyle, bilicinin uğurlu sözleri

Mutlu bir yolculuk gösteriyor bana, tanrılar

Uzaklara gitmemi, İtalya'da yeni topraklar aramamı

365 Öğütüyorlar. Yalnızca Harpylerden Celacno, korkunç,

İnanılmaz bir serüven bildirdi, ürküttü hepimizi.

Kötü günler, yoksulluk, açlık dolu bir yaşam,

Tanrıların öcü, hangisi güvenli, hangisi sakıncalı?"

Helenus genç boğalar adadı tanrılara gelenekçe,

370 Yardım diledi, çözerek başının kutsal bağını,

Götürdü beni de kapına değin ey Phoebus, senin,

Tutup elimden, ürperdim görkemli tanrısal katında.

Orda, şu sözler çıktı bilicinin kutsal ağzından:

Ey tanrıçanın oğlu sen yöneteceksin korkulu deniz

375 Yolculuklarını, böyle düzenliyor yazgıyı tanrılar kralı.

Yön çiziyor yaşam olaylarına, dinle söyleyeyim sana,

Güvenle gitmen için yabancı denizlerde, yapılması

Gerekeni, varman için esenlikle Ausonia kıyılarına.

Engelliyor kıskanç Parcalar Helenus'tan öğrenilen gizi,

380 Konuşturmuyor beni de Saturnus kızı Juno,

Çok uzaktır yakın sandığın İtalya kıyıları,

Varmak istediğin, bilmeden, girmeyi düşündüğün koy,

Güçtür geçilmesi çetin, uzak yolların, karaların,

Bükülür küreklerin azgın Trinacria dalgalarında,

385 İz kalır Ausonia'nın tuzlu sularında gemilerden de,

Bir de Circe adasını çevreleyen derin denizde.

- Kent kurmaya, sağlam kara bulmadan önce.
 İpuçları vereceğim. sana, yerleştir iyice belleğine.
 Bir ırmak göreceksin, uzakta, yalnız, kıyılarında
 390 Yeşil meşelerin gölgesinde yatar, kocaman domuz,
 Ürkünç, otuz ak yavrusu çevresinde, dolgun
 Memelerinden emen, anaları gibi hepsi ak,
 Orasıdır çalışıp kenti kuracağın, güvenle yaşayacağın
 Yer. Çekinme 'sofraları kemireceksiniz' diyen söylenceden.
 395 Yürüyecek yolunda yazgı. Apollon yardımcın olacak.
 Kaçın İtalya'nın bizim denize komşu, yakın
 Kıyılarından, oralara bitişik topraklardan. Orada
 Grekler oturur, kaçınılması gereken kimseler, surlarda.
 Burada kurmuş hisarlarını Narycius'tan göçen Locrisliler.
 400 Savaşçılarla korur Salentinus ovalarını
 Lyctuslu Idomeneus, Meliboia kralı Philoctetes
 Surlarla kuşattı küçük Petilia ilçesini, pekiştirdi.
 Geçip ötesine denizin demirlediğinde donanman
 Kıyıda yapacağın sunaklarda sunarken adaklarını
 405 Unutma saçlarına erguvan rengi örtü sarmayı,
 Tanrılar adına yakılan kutsal ateşler ortasında
 Değişik bir görüntü yanıltmasın, sarsmasın seni.
 Uyun bu kutsal töreye arkadaşların da, sen de,
 Yakınların, torunların, kaçınmasın töreni izlemekten.

- Y**eller Sicilya kıyılarına götürünce oradan seni
 410 Geçit verince sana daracak Pelor boğazı,
 Uzun bir eğri çizerek, soldan gözle karayı,
 Denizi, kaçın sağ kıyılardan, sulardan, sakın.
 Eskiden güçlü, yaygın sarsıntıyla ayrılmış burası,
 415 Daha nice değişiklik gösterir uzun çağlar,
 Kopmuş bitişikken iki bölge çıkmış ortaya,
 Yol açmış deniz, iki karanın ortasından, basınçla,
 Ayırmış Sicilya'dan Hesperia'yı, sıyrıp geçen,

- Ayrılan ovalarla kentin kıyılarında dar boğazın
 420 İki yakasında, sağda Scylla, solda Charybdis,
 Acımasız, uçurum, üç kez dalgalanır çeker dibine
 Derin çevrintisinin suları, üç kez fırlatır boşluğa
 Dalgaları, döndürür, yükseltir yıldızlara, sıçratır.
 Derin, karanlık, ürkünç oyukta saklanır Scylla,
 425 Uzatır başını, çeker gemileri kayalara. Güzel
 İnsan yüzlü, göğüslü, sevecen bir kız
 Görünümünde gövdesi, aşağısı kurt karınlı, ürkünç,
 Yunusbalığına benzeyen, uzayan bir kuyruk.
 Daha güvenlidir Pachynun'la Trinacria kıyılarından
 430 Dolaşp, uzun yay çizerek yolu değiştirmek,
 Derin oyuğunda saklanan biçimsiz, ürkünç Scylla'nın
 Mavimsi sulara havlamaları yankılanan köpeklerini
 Görmekten. Başka, yeterli bilgisi varsa Helenus'un
 Gelecek konusunda, Apollon gerçeklerle doldurmuşsa
 435 Belleğini, güveniyorsan ona, öğütüm var sana
 Ey tanrıçanın oğlu, hepsinden önemli, yincelenmeli:
 İlkın yüce adına sığın Juno'nun yakarışlarıyla,
 Öv onu, sun adaklarını o güçlü kraliçeye,
 Yalnız ona kulluk et, yalvar, dile, başka
 440 Yolu yok Trinacria'dan İtalya'ya başarıyla varmanın.

- O**raya vardığında, Cumae kentine, onun kutsal
 Gölüne, ormanlarda çınlayan Avern'a'ya ulaştığında
 Bilici kadını görürsün kayanın dibinde sayıklayan,
 Yazgıyı bilen, yapraklara yazılar yazan kız,
 445 Saklar üzeri gizemli yazılı yaprakları, özenle
 Diziler, düzenler mağarasında. Onlar orada bozulmadan
 Olduğu gibi dururlar, Aralanırsa menteşeler üstünde
 Döndüğünde kapı, esinti girerse kapının aralığından
 Karıştırırsa yaprakları, bu kız kıpırdamaz yerinden
 450 Toplamaz uçuşan yaprakları mağaranın ötesinden, berisinden.

Düşünmez yeniden düzenlemeyi, derlemeyi, bırakır öyle.
 Boş döner gelenler, kınarlar Sibylla'nın ocağını.
 Çekinme burada kalmaktan uzunca, boşa gitmez
 Günün, arkadaşların mırıldansalar da, yeller yelkenleri
 455 Doldurur, açık denize çağırır, gidelim durmayalım,
 Deseler de. Yakar bilici kadına, öğren yazgıyı.
 Başına gelecekleri, söyler sana yapman gerekenleri.
 Anlatır İtalya halkını, gelecekteki savaşları,
 Yıkımdan kaçmayı, ya da direnmeyi, bunların yöntemini,
 460 Mutlu bir yolculuk sağlar, aşarsın engelleri.
 İşte bunlardır sana vereceğim öğütler, öneriler,
 Git artık, yükselt göklere Troya'nın ününü."

Söyledikten sonra bu gönüldeş sözlerini bilici,
 Armağanlar gönderdi gemilerimize, altın, fildişi işlemeli,
 465 Ağır, değerli gümüş takımlar, yığıldı gemide,
 Dodon madeninden kâseler, üç altın çengelle tutturulmuş
 Örgülü, değerli bir zırh, ondan başka süslü
 Sorguçlu tolga, güzel başlıklar, Neoptolemus'tan
 Kalma pusatlar, babama özel armağanlar ayrıca.
 470 Atlar da gönderdi, kılavuzlar da,
 Kürekçiler yolladı, pusatlarla donattı arkadaşları.

Yelken açmayı buyurdu donanmaya Anchises bu ara,
 Uygun yelden yararlanmak için gecikmek istemedi.
 Derin bir saygıyla dedi ki Phoebus yorumcusu:
 475 "Sen, Venüs'ün evlenmek isteyerek, yücelttiği Anchises,
 Tanrılar gözdesi, iki kez yıkılmış Pergama
 Kalıntıları karşısında Ausonia toprağı, yelken aç aliver,
 Kıyılar boyunca gitmek gerek. Yakın değildir sana
 Apollon'un verdiği, gösterdiği Ausonia bölgesi. Git
 480 Ey tanrılarca mutlu gencin yaşlı babası, gerek
 Var mı uzun söze, uygun yelleri kaçırmaya?"

Bu dönüşsüz ayrılıştan derin üzüntüye kapılan
 Andromache süslü, altın işlemeli giysiler getirdi,
 Frigya dokuması güzel bir yağmurluk Ascanius'a,
 485 Değerli dokumalar, aşağı değildi Helenus'unkilerden.
 Dedi ki: "Al bunları yayrum, elimle dokunmuş, örülmüş.
 Ufak bir andaç sana tükenmez sevgimi gösteren,
 Hector'un karısı Andromache'den son armağanı sakla.
 Canlanır gözlerinde, sana bakınca, yavrum Astyanax,
 490 Seninkiler gibiydi onun da gözleri, elleri, yüzü,
 Senin yaşında girmiş olacaktı gençlik çağına."
 Şunları diyordum, gözyaşları dökerek, bu kişilerden
 Ayrılırken: "Kalın sağlıcakla, gerçekleşti yazgının dediği.
 Bir durumdan başka bir duruma geçmektir dileğimiz.
 495 Uğurludur yolunuz, iz aramak gerekmez engin sularda,
 Geride kalan Ausonia ovalarında, gözünüzün önündedir
 Ksanthos ırmağı, elinizle kurduğunuz Troya, dilerim
 Geçmesin eline Greklerin, sizin olsun durdukça.
 Egemen olursam Tiber ırmağına, komşu topraklara,
 500 Soyuma verilen, yükselen hisarları görürsem, dilerim
 Epirus, Hesperia denen, kurucuları Dardanoslar olan
 Komşu ülkeler, özdeş yıkımı gören topraklar
 Birleşsin, ulaşsın bütünlüğe, yeni bir Troya
 Kurulsun, gelsin hepsi bir araya gönensin, böyle
 505 Bir özlemle doğsun, bizden sonra, torunlarımız da."

Gidiyoruz deniz üzerinde, yaklaşıyoruz Cerauna'ya,
 Oradan varılır kısa deniz yoluyla İtalya'ya.
 Güneş batıyordu, yoğun gölgelere büründü dağlar.
 Ayırdık, içimizden, karaya çıkacak, gemileri bekleyecek
 510 Arkadaşları, çıktık karaya, yayıldık kıyılara, orduyu
 Düzenlemek için. Bir de uyku bastırdı, yorgunluk.
 Yan yola bile gelmemişti geceyi taşıyan saat,
 Birden Palinurus sıçrayıp kalktı yerinden,

- Kulak verip esintilere yokladı yellerin gelişini.
 515 Baktı durgun gökte batmaya yönelik yıldızlara,
 Arcturus'a, yağmurlu Hyadlara, Büyükayı, Küçükayı,
 Altın ışınlarla donanmış Orion'a bir süre.
 Görünce pırıl pırıl yıldızları açık gökyüzünde
 Seslendi tüm arkadaşlara, dedi ki: "toparlanalım.
 520 Yelken açalım olabildiğince, gidelim yolumuzda durmadan."

- K**açıyordu, yıldızlar kızıl ışınlar saçarken, Aurora.
 Görüyorduk, uzaktan, İtalya'nın buğulu tepelerini:
 İlkın Achates'ti bağırın 'İtalya' diye, sonra
 Arkadaşlar sevinç çılgınlıklarıyla, esenlediler İtalya'yı.
 525 Kaldırdı Anchises baba şarapla dolu büyük
 Süslü bardağı, dikildi yüksek pupasında geminin
 Yakardı tanrılara:
 "Ey karaların, denizlerin tanrıları, fırtınalar egemeni.
 Kolaylaştırın yolumuzu, estirin uygun yelleri."
 530 Açıldı özlenen hava, birden, göründü yakından
 Koy, tepenin doruğunda Minerva tapınağı.
 Arkadaşlar yelkenleri dürdüler, gemileri çevirdiler.
 Bir yay çizer gibi doğudan koy, denizde,
 Tuzlu köpükler serpiliyordu öne çıkık kayalara,
 535 Çevrilmiş iki yandan, yüksek kuleleri andıran,
 Sarkan kayalarla liman, kıyıda yükselen tapınak.

- D**ört at gördüm kar gibi, yayılmış geniş
 Ovada, uzakta, parlak, uğura yordum bu durumu.
 Anchises baba bağırdı: "savaş belirtisi bu, yabancı
 540 Toprak savaşla korkutuyor bizi, at sürüsü, savaşa
 Yorulur atlar, töredir, arabalara da koşullurlar.
 Birlikte taşırılar gemleri de, dizginleri de,
 Barış umudu var." Biz de sığındık kutsallığına
 Pusatları çınlayan Pallas'ın, yakardık ona, oydu

545 İlkın, bizi koruyan, giyindik Frigya giysilerini,
Uyduk öğütlerine Helenus'un, sunduk Grekleri tutan
Juno'ya güzel kokular, adaklar saygılarla.

Bitirince, kutsal adak törenini, çevirdik uçlarını
Yelken direklerinin, uzaklaşmak için, kuşku duyulan
550 Bu Grek ovalarından, kentlerinden, daha durmadın.
Görünürdü durduğumuz yerden, doğruysa söylence, Hercules'in
Yaptırdığı Tarantus limanı. Yükselir karşısında Lacinias,
Juno tapınağı, Caulonia kaleleri, gemileri batmaktan
Kurtulan Scylaceus'la koyu, uzakta Trinacria Aetna.
555 Duyarız korkunç gürültüsünü denizin, kayalara çarpan
Dalgaların uzaktan, kıyılara vuran iniltilerini suların,
Geliyor, gidiyor sular, birbirine karşıyor kumlar.
Anchises baba bağırır: "Kuşkusuz budur Charybdis,
Helenus'un söylediği kaya, korkunç kayalıklar, budur.
560 Asılın küreklerle birlikte, yoldaşlar kurtarın bizi."
Uyuldu buyruğa, eksiksiz yapıldı istenen, ilkin
Palinurus çevirdi hışırdayan başını geminin sola
Denizde, hepsi küreklerle, yelkenlerle döndürdüler sola
Tüm gemileri. Kabaran, kıvrılan sular bizi kaldırıyorlar
565 Göklere. Sonra yerin dibine, tinler ülkesine yatırıyorlar.
Üç kez uğultular duyuldu derin kaya oyuklarından,
Üç kez gördük fışkıran köpüklerin ağdığını yıldızlara.

Sonra yeller bıraktılar yorgun gövdelerimizi, güneşle
Yaklaştık Cyclop kıyılarına, bilmezdik yolu, saptık,
570 Koy durgun, fırtınalardan irak, geniş, korkunç
Sesler duyuluyor, gürleyen, yalımlar püsküren Aetna'dan,
Arada kara bulutlar yükseliyor, kızgın küller,
Koyu dumanlar saçıyor, korlaşan dalgalar yuvarlıyor,
Yükseltiyor yıldızlara, içinden gürültülerle kopardığı
575 Dağın doruğundan fırlatıyor, ürkünç uğultularla dışa,

Sıvılaştan kızgın taşlar kükreyerek saçılıyor uzaya,
Dağın derinlerinde bir kaynama, sarsan, korkutan
Gümbürtüler. Enceladius'un yıldırımla yanan yarı gövdesi,
Bu yıkıntılar altında sıkışmış, söylence böyledir.

- 580 Yanan gövdesinden fışkırttığı yalımlarmış, acımasız
Actna'nın açık oylumlarından çıkan alevler. Yorgun
Gövdesini döndürürken sağa sola depreşmiş Trinacria,
Gürlemiş, duman kaplamış gökleri. Saklandık ormanda.
Bilmedik nedenlerini gördüğümüz korkunç, çşsiz olayın.
585 Ne göklerin aydınlığı, ne parlayan yıldızların,
Karanlık bulutlar kaplamış ortalığı, görünen yok.
Ayın ışığını da gizlemişti gecenin kara bulutu.

Ennesinde, gün doğudan yükseldiğinde, ortalık ağarınca
Aurora kovarken gökten ıslak gölgelerini gecenin

- 590 Birdenbire çıkıverdi ormandan çelimsiz, şaşılası yaratık,
Bu bilinmeyen, acınası, görülmedik kılıkta, sessiz,
Uzattı ellerini yakarak kıyıya yöneldiğinde.
Bakınıyoruz, uzamış, kaba, kirli bir sakal,
Yırtık giysilerini tutturmuş dikenlerle. Troya savaşına
595 Gönderildiği giyinişinden, özel imlerinden belli
Bir Grek: Uzaktan görünce Dardanos armasını. Troya
Kılığını, duraladı biraz, çekinsedi, sonra yürüdü hızla
Kıyıya, yalvarışlar, yakarışlarla dedi ki: "Andolsun
İşyan yıldızlara, yüce tanrılara, evreni aydınlatana,
600 Kurtarın, ey Troyalılar, beni, götürün dilediğiniz yere.
Yeter bana, biliyorum, Danaos donanmasından olduğumu.
Savaşım Ilion Penatlarına karşı, söyleyim onu da,
Büyük bir suçsa yaptığım gözünüzde, gereksizse,
Tüzeye aykırı bir eylemse durmayın, gecikmeyin
605 Atın dalgalara beni, batırın dibine denizin.
Dilerim, ölümüm, insanlar elinden olsun."

Böyle söyledi, sonra sarıldı dizlerime, yuvarlandı
Yerde, sımsıkı tuttu ayaklarımı. Kimdir, hangi
Soydandır, sorduk, anlat serüvenini dedik ona.

610 Babam Anchises, beklemeden uzattı elini ona,
Güvence verdi, giderdi çekingenliğini bu gencin,
Atarak tüm korkuyu başladı konuşmaya, bu yabancı:

"İthaka'dır yurdum, mutsuz Ulysses'un çevresinden,
Adım Achamenides, babam Adamastos'un yoksulluğundan

615 Geldim Troya'ya, gelmezdim alınmasa tarlam, evim.

Büyük bir korkuya kapılıp kaçarken bıraktılar beni
Arkadaşlarım, unutarak geniş oyuğunda Cyclopların.

Karanlık, kan kokuşlu, iğrenç yerdir orası,

Sıçramış kan izleri firdolayı, geniş, kendisi

620 Yıldızlara değen dev, tanrılar ondan kurtarsınlar

Yeryüzünü. Ne görebilir, ne konuşabilir onunla kimse.

Etleriyle, kara kanıyla beslenir öldürülen insanların,

Gördüm onu, yakalamış iki arkadaşımı kocaman elleriyle

Parçalarken, yatırıp sırtüstü, ininin ortasında,

625 Taşlara vururken, fışkıran kanlar eşiğe akarken.

Gördüm kara kan damlayan içaygıtları yutuşunu,

Titreyen, sıcak eklemleri dişleriyle koparıp yiyişini.

Yanına kalmadı yaptığı, daha dayanamadı Ulysses,

Şaşırmadı, ölüm kalım karşısında İthakus görününce.

630 Yutmuş avını, çekmiş şarabı, doyunmuş iyice

Cyclop, dalmış uykuya, uzanmış, eğilerek girdiği

Oyuğunda, başlamış birbirine karışık yediklerini

Kusmaya. Yakardık tanrılara, işbölümü yaptık tüm

Arkadaşlar aramızda, sonra, birden saldırdık üzerine

635 Çıkardık korkunç tek gözünü sivri uçlu kargımızla,

Alnının ortasında duran, bir Argoslu kalkanı ya da

Phoebus ışıldağı gibi parlayan tek gözünü.

Böyle kıvançla, tüm arkadaşlarımızın aldık öcünü.

Kaçın, mutsuzlar kaçın, çözün durmayın daha sizi

640 Karaya bağlayan halatları. Korkunç kılıklı
Polyphemus'un bol yünlü koyunlarını, bu derin oyuğa
Kapayarak gizlediğini gördüğümüz gibi görürüz,
Kıyıların kıvrımlarında, yüksek dağ doruklarında
Yüzlerce Cyclop'un başıboş dolaştığını, yaşadığını.

645 Üç kez ışıldadı gökte yeniay o günden beri,
Ormanlarda sürünür gibi yaşıyorum yaban inlerinde,
Görüyorum büyük kayalardan çıkışını Cyclopların,
Titriyorum, yürürken ayaklarından çıkan gürültülerle.
Geçimim söktüğüm kökler, dallardan topladığım ekşi
650 Kızılıklar, yeşil otlar, yemişler. İlkin
Gördüm kıyıya gelen donanmanızı bakınırken
Bütün çevreye. Duraksamadan sığındım, güvendim size,
Yeter bu kötü sürüden kurtulmam bana. Yaşamım
Elinizde, kısaltmak, uzatmak sizin bileceğiniz."

655 **B**itirdiğinde sözünü. dağın doruğunda, sürünün ortasında
Gördük devinen iri gövdeli birisini, besbelli
Polyphemus'tur. geliyordu kıyıya doğru bu korkunç
Görünümlü, biçimsiz, iğrenç, ürkünç, gözsüz yaratık.
Elinde bir çam değneği, saptıyordu yordamla yolunu.
660 Yanında yürüyordu yünlü koyunları, onlardı eğlencesi,
Uğradığı korkunç yıkımda, biricik avuntusu.
Varınca derin denize, dalgalanan sulara, yıkaclı
Çıkarılmış gözünden damlayan kanlı, irinli akıntıları,
İnledi gıcırdatarak dişlerini, yürüdü denizin
665 Ortasına doğru, göğsüne bile çıkmıyordu su.
Biz, titreyerek korkudan, yanımızda kaçak, kaçıyoruz
Gizlice, keserek gemilerin halatlarını, gürültüsüzce
Oradan. Asılmış küreklere yarışırca, gidiyoruz sulara.
Sesleri sezen Polyphemus döndü gürültülü yöne.
670 Ancak yetmezdi gücü bizi yakalamaya, dalgalı

Sularında İonia'nın ardımızdan gelerek önümüzü tutmaya.
Korkunç haykırışıyla titredi, çalkalandı sular, denizler,
Bir korku düşmüş İtalya topraklarına, gümbürtüler
Duyuldu derin oyuklarından Aetna dağının.

- 675 Dağlardan, ormanlardan çılgınca çıkan Cycloplar toplandılar
Koştular denize doğru, kıyıları doldurdular, sardılar,
Tümünden. Gördük, Aetnalı kardeşler anlamsız bakışlarını
Bize dikmişler. Kocaman başlarını göklere yükseltmişler.
Korkunç bir sürü, böyle görünür doruğunda dağın,
680 Yüksek bir tepenin, Jupiter'in meşe ormanı da.
Diana'nın sivri servilerle kaplı kutsal ağaçlığı da.

- S**arsıldık korkudan, çözerek ipleri hızla, tüm bağları
yelken açtık, durmaksızın, uygun yellere karşı.
Anımsadık Helenus'un uyarısını, Scylla'yla Charybdis
685 Arasından ölüme gidildiğini, oradan geçmemeyi,
İki yakanın da sakıncalarını, değiştirdik yolu.
Yardımcımızdı daracık Pelorum boğazından esen Boreas,
Geçtik yüksek kayalar arasından, Pantagias ağzından,
Megaros koyundan, su yüzeyinde Thapsus önünden.
690 Bu kıyıları bize öğreten, önceden, mutsuz Ulyseus,
Bir de buraları gören yoldaşı Achamenides oldu.

- G**irişinde Scania koyunun, dalgaların durmadan dövdüğü
Plemmyrium karşısında bir ada, ilk yerliler
Ortygia derler adına. Söylenceye göre, gizli
695 Bir yoldan, deniz alından akarmış, Elis'in Alpheus
İrmağı buraya, Arethusa, karşı Sicilya denizinde
Sularınla. Tapındık buyruk gereği yörenin tanrılarına,
Geçtik durgun Helorus'un sulak, verimli tarlalarından.
Aştık Pachinus'un dışlak, sivri kayaları yanından.
700 Göründü yazgının kımıldama gücü vermediği Camaria
İraktan, Gela ovaları, adını Gela ırmağından alan

Görkemli Gela. Uzaktan gösterdi kendini yüksek,
Dik surlarıyla Acragos, soylu atlarıyla, büyük
Ün sağlayan görkemli kent. Ey hurmalarla kaplı
705 Selinus, mutlu yellerle senden ayrılıyorum,
Geçiyorum görünmez kayalarla dolu, acımasız Lylibeia
Sularından. Geldik, kıyıları çorak, Drepanum koyuna.
Bu denizde dövüldüm nice dalgalarla, fırtınalarla,
Burada, tüm acılarımla, biricik dayanağım, avuntum
710 Babam Anchises'i yitirdim. Babaların en iyisi bırakıp
Gidiyorsun nice yıkımdan sonra beni yalnızlığım.
Nice korkunç yıkımlar bildiren, Helenus, acımasız
Celaenus bile böyle kaygıya salmadı beni.
Acılarımın, uzun yolculuklarımın artık sonudur, beni,
715 Tanrıdan, ayrıldığım yerden, sizin kıyılara götüren."

İçlerinden, yalnız Aeneas baba, hepsinin önünde,
Tanrılardan gelen yazgıyı, geçirdiği yolculukları
Anlattı, burada sözü bitirdi, sustu.

DÖRDÜNCÜ KİTAP

ÇOKTANDIR acılar içinde kıvranan kraliçe
Bir yara beslerdi damarlarında, yanardı gizlice.
Gitmezdi gönlünden o yiğitin yüce erdemi, soyunun
Görkemi bir de, yerleşmiş yüreğine yüzü de, sözleri de.

- 5 **K**esilmiş gücü, bitkin, üzüntüden elinin, ayağının.
Aydınlatırken ertesinde Phocbus'un ışıldağıyla tüm yeryüzünü
Aurora, sürmüşken gökten ıslak gölgeleri, üzüntüler
İçinde, yüreğini bilen kızkardeşine, dedi ki:
"Anna, bacım, düşte görüntüler korku salar içime.
- 10 Kimdir yurdumuza gelen, bu bilinmeyen yabancı diye.
Bu soylu yüz! Savaşa girmiş gibi yürekli yiğit!
Yanlış değil, sanırım, tanrılar soyundan bu kişi.
Yoz gönülleri vurur açığa korku. Yazık!
Ne kötüymüş yazgısı! Nice savaşlar savuşturmuş
- 15 Yiğit. Ölüm götürmeseydi gönlümden ilk sevgimi,
Evlenmem bir daha demeseydim, onun etkisiyle.
Gerdekten soğumasaydım, suç işlemem gerekirdi yine,
Seninle girerdim yatağa kuşkusuz, çekinmeden, evlenirdim.
Önceden, kesin bir yargıya varmasaydım, kendimce.
- 20 Anna, söylemem gerek sana, mutsuz kocam
Sichaeus'un ölümünden sonra, kardeşimin kan döküşünden
Bu yana, bu yiğittir gönlümü çelen, beni bağlayan.
Seziyorum, eski sevginin içimde yalınlanan sıcaklığını

- Dönersem doğruluktan, erdemden yerin dibine gireyim,
 25 Yıldırımıyla çarpılayım yüce tanrının, karanlığa batayım,
 Yeraltında kalayım, yiteyim, yıpranayım, yıkılayım,
 Töreyi dinlemezsem, utanmazlık edersem, aykırı gidersem,
 Tinsel kurallara uymazsam, baştan çıkarsam, saparsam.
 Tutsak olayım, tamuya düşeyim, yanayım, yakılayım!"
 30 Islattı dökülen gözyaşları göğsünü, bunları söylerken.

- Y**anıtladı Anna: "Ey yaşamdan değerli kardeşim,
 Yalnız mı geçecek gençliğin, üzüntüler içinde böyle?
 Tatmayacak mısın çocuklar doğurup analığı, sevişmeyi?
 Sanır mısın sinlerde küllerin, tinlerin bunu sevdiğini?
 35 Evlenmedin, önceleri seni beğenenlerle, yaklaştımadın.
 Ne Libyalı, ne Tyrli gidermiş acını, yatıştırmış içini,
 Olmaz, Iarbas da, kovduğun öteki Afrikalı önderler gibi.
 Savaşacak mısın sana doyum sağlayan sevgiyle hep?
 Düşünmez misin yaşamak istediğin, sevdiğin ülkeyi?
 40 İşte halkı savaşta yenilmez Gaetula illeri,
 Başegmez Numidyalılar, işte Syrtis çölleri,
 Öte yanda kimsenin yaşamadığı kavruk susuz bölge,
 Savaşçı, saldırgan Barcaeiler. Tyr savaşlarından sözüm
 Yok, bir de kardeşlerinin korkutmaları?
 45 Bana kalırsa Juno'nun yardımları, tanrıların koruması
 Altında, yeller getirmiş buraya Ilion gemilerini.
 Göreceksin kız kardeşim bu evlilikten yüce bir kentin,
 Görkemli egemenliğin doğuşunu. Birleşince Kartaca'nın
 Ünüyle Teucerlerin gücü, sağlanacak büyük egemenlik.
 50 Yalnızca tanrılardan dile yardımı, onlara sun adağı,
 Onların onayını sağlarsan, geciktirici nedenler ara
 Fırtınanın, ıslak Orion'un saldırıya geçtiğinde,
 Denizde, gemileri dağıtıldığında, gökler azdığında."
 Bu sözler çoğaltmış içinin yangınını, tutuştu daha,
 55 Umut verdi yüreğe kuşku, kaldırdı utanmayı da.

Tapınaklara gittiler ilkin, seçme koyunlar adadılar
 Sunaklarda, töre gereği, barış, esenlik dilediler,
 Yasakoyucu Ceres'e, Phoebus'a, saygın Lyae'ye, hepsinden
 Önce Juno'ya, evliliğin koruyucusuna.

- 60 Kadınların en güzeli Dido boşalttı tuttuğu bardağı
 Kar gibi bir ineğin boynuzları arasında, yürüdü
 Tanrısal betimler önünden, sungular saçılmış sunaklara
 Doğru, kutladı günü sungularla, ilgiyle inceledi
 Yarı göğüslerinden görülen, titreyen içaygıtlarını
- 65 Adakların, öğrenmek için geleceği. Yazık! Boş bir iş.
 Neye yarar adak, öfkeli sunak? Yakarken ince
 Bir yalım iliklerini, gönlünde de sinsi bir yara.
 Yanar mutsuz Dido, dolaşır kenti baştan başa,
 Şaşkın, kendinden geçik. Ürkek, yaralı, bir çobanın
- 70 Düşünmeden attığı okla vurulan, saplanan temreni
 Böğründe taşıyarak, Girit ormanlarında, çalılar arasında
 Ardınca gelenden canını kurtarmak için boyuna
 Kaçan, gelişigüzel koşan, korkak bir geyik gibi.
 Surların ortasına götürüp Aeneas'ı, gösterdi
- 75 Ona varlıklı Sidonia'yı, kral olmasını dileyen kenti.
 Durdu ortasında başladığı konuşmanın, belliydi çünkü
 Söyleşiyi bir daha gündeme getirmek istediği,
 Bir daha dinlemek ister Ilion'un yıkımını
 Bir daha bakar olayı anlatanın ağzına, şaşkın.
- 80 Sonra, ayrıldığında, batarak söndürür ışığını ay,
 Uykuya çağırır insanları sönen yıldızlar,
 Üzülür, ıssız konağında yalnız kalınca Dido,
 Uzanır Aeneas'ın bıraktığı boş yatağa. Yalnız
 Onu düşünür, dinler, ikisi de birbirinden uzak,
- 85 Basar göğsüne Ascanius'u, sever, babasının yerine.
 Ne başlanmış kuleler yükseliyor, ne gençler orduda
 Eğitim görüyor, ne koyda savunma yerleri, engeller,
 Ne savunaklar, gelecek savaşa karşı girişimler. Yarım
 Kalmış başlanan işler, güçlü surlar, araçlar.

- 90 **G**örünce kraliçeyi, böyle, sevgiyle yıkılmış, yıpranmış,
Kendinden geçmiş durumda, dayanamadı karısı Jupiter'in
Şu dokunaklı sözleri söyledi Venüs'e:
"Ne büyük ün, ne yüce başarı senin de, oğlunun da,
Doğrusu, adınıza yaraşır bir anıt, övülesi.
- 95 Yenilmiş, yalnız bir kadın, iki tanrının tuzağıyla,
Doğrudur, yalanım yok, kuşkulandım yüce Kartacanızdan,
Korktun benim yükselen surlarımdan, nereye varacak
Bu tartışma? Nereye götürecekt bizi daha?
Bir barış sağlasak sürekli, evlilikle ne olurdu.
- 100 Aramızda? Bak dileğin geldi yerine, işte, gör,
Yaktı Dido'yu bu sevgi, titretti kemiklerini.
Birleştirelim iki toplumu da, yönetelim bir elden,
Girsin o kadın buyruğuna Frigyalı bir kocanın,
Tyrliler de verilsin ona düğün armağanı, diye."

- 105 **B**ir oyun, bir tuzak bu sözlerin arkasında,
Geçsin egemenlik İtalya'dan Libya kıyılarına,
Diye sezdi bunu Venüs dedi ki: "Kim ister seninle
Böyle çılgınca bir savaşa girmeyi, bu kötü işe?
Tasarın uygun düşünce yazgının buyruğuna?
- 110 Bana kalırsa yazgıya aykırı bu, bakalım ister mi
Jupiter Tyrlilerle sürgün Troyalıların birlikte
Bir ilde yaşamasını, bir yönetim altına girmesini.
Sensin karısı, sana düşer onu inandırmak.
Ardındayım, sen başla." Dedi ki, kraliçe Juno:
- 115 "Girişiyorum işe, dinle şimdi, hangi yöntemle
Varılır başarıya, anlatayım sana, birkaç sözcükle.
Yarın erkenden, Aeneas'la mutsuz Dido
Bir ava çıkacaklar ormanda, ilk ışınlarıyla güneş
Doldurarak gök yuvarlağını aydınlatmaya başladığında.
- 120 Gönderirim yağmur, dolu karışımı, yüklü bir kara
Bulut, gölge salan, ürkünç görüntüler, yıldırım'ar,
Korkar av çevresini kuşatan, av yollarını tutan

Arkadaşlar, kaçışırılar, karanlık bir oyuga sığınirlar.
 Dido, Troyalı önder ürkerler gelir yerine dileğın,
 125 Oraya girerler, orada bulunurum ben de, bağlarım
 İkisini birbirine, kesinleşir arada sözleşme,
 Gerçekleşir evlenme." Karşı çıkmadı oynanan oyuna,
 Başıyla onayladı hepsini gülümseyerek Cytherea.

- B**u ara, bıraktı denizi, yükselen Aurora, görününce
 130 İlk ışıklar çıktı seçkin gençler kapılardan,
 Donanmış ince ağlarla, oklarla, tuzaklarla, sonra
 Geniş temrenli kargılar taşıyan Masyller atlarıyla,
 Duyarlı köpekleriyle. Bekliyor konağın kapısında, daha
 Yatağından kalkmayan kraliçeyi Kartacalılar, altınlı,
 135 Erguvan örtülü gemini çiğneyen, kişneyen at da, orada.
 Göründü, çevresinde kalabalık. kraliçe sonunda,
 Değerli, süslü Sidon dokuması üstlük omuzlarında.
 Altın okluk, altın iğneyle tutturulmuş saçlar.
 Altın düğmeyle iliklenmiş parlak erguvan giysi,
 140 Frigyalılar, aralarında güleç, sevecen lulus, ilerliyorlar.
 Kraliçenin yanında giden en yakışıklı Aeneas,
 Birlik sağlıyor iki topluluk arasında, gelince kış
 Ksanthos'tan, Likya'dan göçen Apollo gittiğinde
 Sevdiği anayurdu Delos'u görmeye, orada anısına
 145 Dryoplar, Girittliler, gövdeleri boyalı Agathyrseşler
 Törenler, eğlenceler düzenlerdi sunaklar çevresinde.
 O da dolaşırken Cynthus tepesinde, altın bağlarla
 Tutturulmuş dalgalı saçlarını toplayan yapraktan
 Başlık, omuzlarında birbirine sürtünen, tınlayan oklar.
 150 Ona benzerdi yüzü, soylu, görkemli Aeneas'ın, ancak yavaştı.

Dağın doruğunda, yalnız, yabancılar yuvası çalılık,
 Ürken, sivri kayalardan inen yaban keçileri
 Sürüyle, gürültüyle, öte yanda geniş otlaklarda,

Yuvalarından çıkan, dağlardan inerek geniş yaylımlarda
 155 Yayılan, ayaklarıyla tozlar koparan sürüyle geyikler.
 Küçük Ascanius oylumlar ortasında dikbaş atının
 Üstünde kıvançlı, o yana, bu yana çeker dizginini,
 Ne çok isterdi, uysal sürüyle değil, ağzı köpüklü
 Bir domuz, dağdan inen azgın arslanlarla karşılaşmayı...

160 **K**armakarışık, büyük gürlemeler başladı gökte, şimdi,
 Ardından dolular yağmurla karışık, düşer bulutlardan.
 Tyrliler, Troyalı gençler, Venüs'ün Dardanoslu torunu
 Derin korkuya kapılırlar, dağılırlar kırlara sığınmalık
 Ararlar, dağlardan boşalır kaboran, azan sular.
 165 Vardılar bir mağaraya Dido, bir de Troyalıların beyi.
 İlk yer tanrıçası bir de, evlilik tanrıçası Juno,
 Göz kırptı göğe. Evlilik işleri tanrıçası. Parlar
 Yalımlar, çığlıklarla doldurur ortalığı tepelerde nymphalar.
 Bugün, Dido'nun ölümünün de, yıkımının da ilk nedenidir,
 170 Başlangıcıdır, artık ne sanını düşünür ne ününü,
 Ne sevgi bağı yüzünde, ne evlilik, gitmiş hepsi,
 Gizlemek ister adıyla tüm işlediği suçları da.

Böyle dolaştı söylenti, Libya'nın büyük illerini,
 Söylenti, tüm yıkımların en hızlı yayılanı.
 175 Söylenti devinmekle beslenen, yürümekle güçlenen.
 Kımıldar ilkin, sonra yükselir göğe durduğu yerde,
 Sürterken ayakları toprakta başı değer bulutlara.
 Yeryüzüdür anası, söylentiye göre, kızmış öfkeli
 Tanrılara bu kadın, doğurmuş Enceladus'la Ceaus'un
 180 Sonuncu kızkardeşini, çevik ayaklı, hızlı kanatlıyı,
 Korkunç yaratık, iri tüylerle kaplı gövdesi,
 Çevreyi tarayan ilginç, şaşırtan birçok göz,
 Birçok dil, konuşan ağız, dinleyen kulak.
 Uçar ısıklık çalarak gökle yer arasında, karanlıkta
 185 Bilmez uykunun tadını, yumulmayan gözleri daha.

Gözcüdür gündüzün oturur bir evin damında, ya da
 Yüksek kulelerin doruğunda, korkutur büyük illeri,
 Seçmeden eğriyi doğruyu yalan söyleyerek hep.
 Sevindi sayısız söylentiyle doldurunca gönlünü halkın,
 190 Karıştırdı yalanla gerçeği yaydı şunları ortalığa
 Gelmiş Kartaca'ya Troya soyundan Aeneas,
 Almış yatağına yakışıklı delikanlıyı güzel Dido.
 Şimdi, sıcacık yataklarında birbirleriyle sarmaş dolaş,
 Unutmuşlar ülkelerini, uzun kışı geçirmenin tadında,
 195 Uğursuz tanrıça, bu söylentiyi yayıyordu ortalığa.

Durmaksızın kral Jarbas'a koşuyor, onu kandırıyor,
 Çeliyor gönlünü kışkırtıcı sözlerle, öfkeyi azdırıyor.
 Jarbas, Ammon'la Garamantes'ten kaçırılan nymphanın oğlu,
 Jupiter'in geniş ülkesinde yüz büyük tapınak,
 200 Yüz sunak kurmuş, yüz sönmeyen ocak adanmış,
 Bekçiler tutmuş, beslemiş toprağı adak kanlarıyla,
 Süslemiş çiçeklerle tüm kapıları. Kendinden geçince
 Bu sarsınç söylentiyle kral, kızınca dedi ki: söylentiye
 Göre; sunaklarda, tanrılar önünde, diz çökerek,
 205 Elleri açıp yakardı yüce tanrıya: "Ey yüce
 Jupiter, sen, Maurilerin, Bacchus töreninde, süslü
 Yaygılar üstünde, şölende, adına şaraplar sunulan,
 Görüyor musun olanları? Boşuna mı attığın yıldırımdan
 Korkumuz? Bulutlarda saklı, gürültülerle karışmış
 210 Yalımlarından ürperişimiz, bu gürültü patırtı boşuna mı?
 Bir kadın, başıboş dolaşan, ufak bir kent kurmuş
 Altının gücüyle verimsiz bir yerde, üstelik.
 Yardım ettik, kolaylık sağladık işinde, yüzçevirdi,
 Evlenmedi bizimle bu değer bilmez, egemen olmak için
 215 Ülkesine yeğlemiş Aeneas'ı. Bu yeni Paris kadını
 Yoldaşlarıyla, başında bir maonia başlığı, saçını, çenesini
 Birbirine bağlayan, seviniyor ılgarlarıyla, tapınaklarına
 Adaklar sunduğumuzdan mı, adına saygımızdan mı, neden bu?"

- B**u sözleri söyledi, dayayarak ellerini sunaklara
 220 Duydu bunları tanrıların yücesi, çevirdi gözlerini
 Kraliçenin kentine, tanrıyı saymayan, sevmeyenlere.
 Döndü Merkür'e, şu buyrukları bildirdi Jupiter:
 "Kalk oğlum, takın kanatlarını, çağır Zephyros'u da,
 Söyle Dardanoslar kralına, Tyrlerin Kartacası'ndakilere.
 225 Yazgının kendisine verdiği ülkeleri düşünmeyen, unutana,
 Git hızlı yellerle, bildir ona buyruklarımı tezden.
 Olamaz böyle, güzel anasının bize sözverdiği,
 Grek kılıçlarından iki kez kurtardığı delikanlı
 Egemen olacak, anasının anlattığına, savaşsever İtalya'ya,
 230 Gösterecek soylu kanından geldiğini Teucerlerin,
 Alacak tüm yeryüzünü buyruğu altına. Kıvanç
 Duymazsa böyle yüce, üstün işlerden, başarılardan,
 Övünçlü bir girişimden kaçınırsa, kendisine yarayan,
 Oğlu Ascanius için Roma kalelerine girmenin
 235 Anlamı ne? Yapacağı ne? Yavı yurduna girmekten
 Umduğu ne? Düşünmez mi Ausonia halkını, torunlarını,
 Lavinium tarlalarını? Açılsın denize, hepsi bu."

- B**öyle dedi, Merkür uydu buyruklarına yüce babanın,
 Altın kanatlı ayakkabılarını takındı, bunlardı boşlukta
 240 Durmasını, denizlerde, karalarda yeller gibi gitmesini
 Sağlayan, uçuran, hızla yürüten, ulaştıran ereğine.
 Almış eline solgun tinleri tamudan kurtaran,
 Kimileri tamu dibine gönderen, uyku veren,
 Ölümle kapanan gözleri açan kutsal değneği.
 245 O değnekle yönlendirir yelleri, geçer karanlık
 Bulutlardan. Gördü tanrı uzayın engininde yükselen
 Tepesinde gökleri taşıyan, yorulmaz Atlas'ın başını.
 Dikelen yanlarını. Kara bulutlarla kuşatılan Atlas'ın
 Çam ağaçlarıyla bezenmiş başlığına çarpardı yeller,

- 250 Yağmurlar. Yıgılır omuzlarında kar, yaşlı çenesinde
 Durmadan, ıslanan sakalları dikilir, katılaşıp buzlanır.
 Burda durdu gererek kanatlarını Cyllenius ilkin,
 Sonra, yine gererek kanatlarını, tüm ağırlığıyla
 Süzüldü denize, kıyıları boyunca varhızıyla yukardan
 255 Su yüzeyinde balıkları gözleyen bir kuş gibi.
 Uçtu yerle gök arasında Cyllenius, kumlu
 Libya kıyılarına doğru, yarıyordu tüm yelleri
 Uçup uzaklaşırken, anası Cyllenia'nın, babadan, torunu.

- B**asar basmaz kanatlı ayaklarını Kartaca toprağına
 260 Gördü, yeni bir kent kuran, konutlar, surlar yapan
 Aeneas'ı. Değerli, sarımsı taşlarla yıldızlanan,
 Kılıcı, omuzlarından sarkan Tyr işlemeli erguvan
 Boyamlı yağmurluk, hepsi Dido'nun armağanı, onun
 Elinden çıkmış altın işlemeli dokumalar,
 265 Birden geldi tanrı, dedi ki: "Sen, bir kadının
 Tutsağısın, temelini kurarsın yüce Kartaca'nın.
 Güzel bir kent yapmaktasın ona, unuttun yazgını da,
 Egemenliğini de. Parlak Olympos'tan gönderdi beni sana,
 Tanrılar yücesi, yeri, göğü devindiren, yöneten,
 270 Buyurdu hızlı yeller arasından göndererek:
 Ne yapıyorsun? Hangi boş umutla Libya topraklarında
 Günlerin? Bir övünç bulamıyorsan yüksek, parlak
 İşlerde, çalışmak istemiyorsan ünün, sanın için
 Gözet gencecik Ascanius'u, yarının umudu Iulus'u,
 275 Odur İtalya krallığının, Roma ülkesinin egemeni,
 Ona verilmiş." Bunları söyledi Cyllenius, söylevinin
 Ortasında görünmez oldu bir daha
 Ölümlülere, uzaklarda, boşlukta silindi gözlerden.

- S**ustu, geçti kendinden Aeneas, korkudan bu durumda,
 280 Dikeldi saçları başında, ses tıkanıp gırtlığında.

- Tutuştı kaçmak, güzel topraklardan gitmek için.
 Sarsıldı duyunca kesin uyarısını, buyruğunu tanrıların.
 Nedir yapılacak? Hangi dille söylenir sevgiyle
 Yanan kraliçeye bu? Nerden başlamalı söze?
- 285 Yalpaladı belirsizlikler içinde, bilmeden işini,
 Kuşkulu, duraksar, dağılır düşüncesi, şaşar,
 Bir yol bulur sonunda, şaşkınlık içinde.
 Çağırdı Mnestheus'u, Sergestus'u, yiğit Cloanthus'u,
 Toparlansın gemiler, dedi, gizlice toplansın kıyıda
- 290 Arkadaşlar, eksiği kalmasın donanmanın, bilinmesin önlem.
 Bir yol buldu konuşmak için, olanları bilmeyen,
 Boş bir sevgiye kapıldığını ummayan, sevecen Dido'yla,
 Kollayıp en uygun günü. Amacı değiştirmeye yatkın
 Biçimi. Bu beklenmedik yolculuğun ereğini, kandırmak
- 295 İçin onu. Eksiksiz, saygıyla yaptı yapılması gerekeni.

- O**ysa, kim kandırabilir seveni? Sezmiş kraliçe
 Önceden düşünülen oyunu, kurulan tuzağı, kandırmacayı,
 Ürkerek tüm sakıncayı. Uğursuz söylenti bildirmiş ona
 Gemilerin gitmesine değgin çalışmaları.
- 300 Tutuşur ölkeden, yanar Dido, dolaşır kenti
 Baştanbaşa, şaşkın, dalgın bir Bacchant gibi.
 Böyledir şaşkınlığı, taşkınlığı bir Thyad'ın da, duyunca
 Üç yıllık Bacchus törenlerini gürültülerle çağrısını
 Geceleyin, Cithaeron'un. Seslendi üzücü sözlerle Aeneas'a:

- 305 "**D**emek, açmadan ağzını, gizleyerek böyle bir yıkımı
 Gücün yeter mi sandın ülkemden gitmeye, ne umdun?
 Nerde kaldı sevgimiz, sana uzattığım elim,
 Ölüme giden Dido, durduramıyor bir acımasız?
 Donattın donanmanı kış fırtınalarına karşın, dalgalı
- 310 Denizde, kuzeybatı yellerinin ortasında, çıkacaksın yola.
 Acımasız! Neden-bu? Bilinmeyen bir yurt,

- Aramasan, bugün de kalsaydı yıkılmadan eski Troya
 Gider miydin donanmanla fırtınalı sularda, yurdun Troya'ya?
 Benden mi kaçarsın? Senin için ağlayan, seninle el sıkışan.
- 315 Eli boş döndüğüm yıkımdan, acıdan. düşün
 Anlaşmamızı, çıkarına gönülünden evlenme sözleşmemizi.
 Bağlandım sana, varsa tatlı bir yanımda sence,
 Acı çatırdayan yuvama, bilersen yakarma nedir.
 Dinle yakınmalarımı, bırak bu katı tutumunu.
- 320 Senin yüzünden dişbiler bana Libyalılar, Numidya
 Kralları, acımasız Tyrliler, senin yüzünden gitti
 Adım sanım, önceden, yıldızlara yükselen ünüm.
 Ölmekteyim, kime bırakıyorsun ey gönüldeş beni?
 Yalnızca "gönüldeş" adı kaldı kocamdan bana.
- 325 Ne bekliyorum? Kardeşim Pygmalion'un surlarını yıkmasını mı,
 Yoksa Gactullu Jarbas'ın beni tutsak etmesini mi?
 Yatsan benimle kaçmadan önce, bir döl bıraksan
 Bana, yüzü gözü benzese sana, bu küçük Aeneas'ın,
 Oynasa avluda, ansam seni bakınca ona.
- 330 Büsbütün kandırılmış, bırakılmış sanmazdım kendimi."

- B**öyle söylemişken Dido, Jupiter'in buyruğunca Aeneas
 Dikmiş ona gözlerini, bastırıp gönlünde duygularını.
 Dedi ki kısaca: "Yalanım yok ey kraliçe, daha büyük
 Bana yaptığın iyilikler, söylediklerinden, daha çok,
- 335 Yadsıyamam, unutamam Elisa'yı, bıkmam anmaktan,
 Kendimi bildikçe, gövdemde can durdukça, görevimdir.
 Birkaç sözüm daha var, sanma gizlice kaçmayı
 Düşündüğümü, ne düğün ışıldağı taşımaya geldim
 Buraya, ne de sana sözverdim evlenelim diye.
- 340 Bıraksaydı yazgı beni gönlümce yaşamaya, yolumu
 Seçmeye, dileğimce düşünmeye, davranmaya, ilk işim
 Yeniden kurnak olurdu Troya kentini, atalarımın
 İltilmek, Priamus'un yüce konağını yapmak,

Yenilenlere elimle kurulmuş bir Pergama bırakmak.

- 345 Şimdi Grynceus Apollon'u büyük İtalya diyor,
Likya bilicileri de İtalya'ya yerleşmemi buyuruyor.
Nerde sevgim orda yurdum. Çekmişse gönlünü
Ey Fenikeli kadın Kartaca'nın hisarları, Libya ilinin
Görünümü. uygun görmez misin Teucerlerin Ausonia yurdunda
350 Yerleşmelerini? Yazgımdır yeni bir ülke aramak uzaklarda.
Örtünce koyu gölgelerle yeryüzünü gece, yükselince
Yalınlanan yıldızlar uyarır babam Anchises'in ölkeli
Görüntüsü beni, korku salar içime düşlerimde.
Bir de, gereksiz tutsağım, sevgili küçük Ascanius,
355 Atalardan kalan Hesperia ülkesini elinden aldığım.
Demin geldi tanrı ulağı, andolsun ikimizin de başına,
Jupiter göndermiş onu, süzülerek göklerden, hızla
Bildirdi bana, buyruğu, gözümle gördüm girişini
Kente, duydum kendi kulaklarımla sesini de.
360 Üzme yakınmalarla tatlı canını da, beni de, bırak
Özistencimle değil arayışım İtalya'yı."

Bunları söylerken Aeneas, çevirdi yüzünü Dido,
İndirdi kaldırdı yerden oynayan gözlerini,
Kızgın, suskun bakışlarını dikerek dedi ki ona:

- 365 "Sen, ne tanrıçadan doğdun, ne Dardanos soyundan geldin,
Sen sivri, katı Kafkas kayalarından çıkan
Hyrcania kaplanlarından süt emen bir yaban.
Gizlemen neden? Var mı bana başka tuzakların?
Üzüldüğüme üzüldün mü? Yüzüme baktın mı? Gözyaşıma
370 Aldırdın mı? Bana bağlanıp acıdın mı kendini sevene?
Kimdir ondan acımasız bence? Ne yüce Juno, ne de
Saturnus'un oğlu onaylar bana yapılan kötülükleri.
Güvenilmez ona. Yoksuldu kıyılarıımıza atıldığında.
Delilik ettim, aldım yanıma, oturttum koltuğuma,
375 Kurtardım donanmasını batmaktan, arkadaşlarını ölmekten.

Şimdi çıldırtıyor beni! Apollon'un, Likya'nın bilicileri,
Jupiter adına, bu korkunç buyrukları getiren, şimdi,
Bir ulak, tanrının gönderdiği, çıkmış ortaya.
Budur göksellerin işi, onları tedirgin eden.

- 380 Ne gidişine karşıyım senin, ne de bu saçma sözlerine.
Git, yellerle. İtalya'ya, bir ülke ara kendine sular da.
Umarım, gerçekten güçlüyse tanrılar, bulursun
Ettiğini, denizde, kayalar arasında, bağırır durursun
Dido, diyce. Görünmeden gelirim ardından karanlıklarda.
385 Gövdemden ayrılınca canım da, soğuk ölümün etkisiyle.
Kuşatacak seni gölgem, nereye gitsen bulacaksın
Ettiğini bana, duyacağım ben de, tinler ülkesinde."

Keser bu sözlerin ortasında söylevi, bunalır
Bu sıkıcı durumdan kaçır, çevirir öfkeyle gözlerini
390 Duraksayan, ürken, çok konuşmaya kalkışan Aeneas'tan,
Uzaklaştırır. Bitkin, yorgun yığılırken yere tutarlar
Onu kadın yavaşmalar, götürürler odasına,
Sırtüstü yatırırlar mermer yatağına.

- D**insever Aeneas seven, acıyan, sarsılan bir gönülle
395 Avutmak isterken kraliçeyi, uyar tanrıların buyruğına
İççekercek, sızlanarak, sevgiyle yanarak döner donanmaya.
Bütün Teucerler işe koyuldular, karaya çekilmiş
Gemileri sulara saldırlar, ziftlenmiş gemiler yüzdüler.
Ormanlardan yeşil yapraklı, kürcklik meşeler
400 Kestiler, kaydırarak kıyıya getirdiler.
Görülürdü tüm kenti dolaştıkları gemilerden çıkanların.
Böyledir kışın yaklaştığını sezen sürüyü karıncanın
Besinleri taşıyarak yuvalarında yığmaları da.
Dolaşır ovayı kara karınca sürüsü, yol açar
405 Otlarda, güçlkle taşır ılgarlanan buğdayları sırtında,
Omuzunda, sürükler toplanıp hepsi birden, çıkışır
Kimi de çalışmayanlara, büyükçe bir yığın olur ekinler.

Neymiş o günkü duyguların, sezdiklerin ey Dido?
 Ağlayıp inleyerek, kıyıda toplananlara bakarken konağının
 410 En yüksek yerinden gözlerinin önünde olup bitenlere,
 Sulardan yansıyan gürültüleri duyarken neydi durumun?
 Acımasız sevgi, yapmadığın kalmadı, ölümlü gönüllere.
 Yine gözyaşı, yine yakarına başlıyor, bir daha girmek
 İstiyor, Dido. sevginin boyunduruğu altına,
 415 Ölmekten kaçıyor, bir daha denemek sevgiyi, boşuna.

"Görüyorsun Anna, tüm kıyıda toplanıp kaynaşmaları,
 Derlendiler, bir gece yelken açmak üzere, hepsi.
 Gemiciler, güverteleri çiçeklerle süslediler.
 Ben, önceden katlandığımca bu acıya, katlanırm şimdi de,
 420 Sanırım, kardeşim. Mutsuzum, yardım et Anna, bana.
 Bilirsin, o duygusuzun içini, güvenir sana, anlarsın
 Sen bir erkeğin güçlü, güçsüz yanını. Git kardeşim,
 O taş yürekliye, söyle güzelce. Ben andıçmedim
 Greklerle, birlikte, ortadan kaldırmak için Troya
 425 Halkını Aulis'te, göndermedim donanma da Pergama'ya.
 Yermedim babası Anchises'in küllerini, anısına karşı
 Saygısızlık etmedim ayrıca. Nedendir öyleyse
 Sözlerime karşı çıkışı, acımasız davranışı, yadsıyışı?
 Neden bu direniş? Kendini seven mutsuza karşı
 430 Yumuşasın biraz, beklesin kolay kaçış günlerini,
 Uygun yelleri. Anmam bir daha sözverdiği eski andı,
 Senin için bırakırım dediği güzel Latium'u,
 Krallığı. Dilerim beklesin biraz, bitsin öfkesi.
 Öğretsın bana yazgım katlanmayı yenilginin acısına.
 435 Budur, biricik, son dileğim, acıyiver kızkardeşine,
 Yaparsa bu iyiliği veririm ölürken ona karşılığını."

Bunlardı yakarışlar, bunlardı mutsuz kızkardeşinin
 Aeneas'a götürüp getirdiği gözyaşlarına bulanmış yakınmalar.
 Aldırmadı sızlanmaya, çırpınmaya, gözyaşlarına, duymadı sesleri.
 440 Direndi yazgı, ukadı tanrı duyarlı kulaklarını yiğidin.
 Böyledir, yıllar görmüş, kalın, eski bir meşeyi
 Sarsan Alp boralarının, yarışircasına saldırılarından
 Çıkan ısıklar, uzaklara dağılan, uçuşan
 Hışırdayan yapraklar, devrilip bir kayaya yaslanan
 445 Ağacın göklere yükselen doruğu boyunca
 Uzayan kökleri toprağın derinlerine dalan:
 Nice saldırıya uğramış böyle sağdan soldan,
 Üzüldü, daraldı yüreği, sarsıldı yakınmalardan,
 Tutmuş kendini dönmemiş çok gözyaşı dökmüşse de.

Acımasız yazgıdan korkuya kapılan mutsuz Dido
 Ölmek ister, ürker yeryüzüne bakmaktan bile.
 Güçlendi kraliçede yaşama sonvermek eğilimi, daha.
 Günlük yaktı, gördü adaklar sunarken sunaklarda
 Korkunç durumu, karardığını dökülen kutsal damlaların,
 455 Saçılan kutsal içkinin kirli kana dönüştüğünü.
 Kimseye, kızkardeşine bile, söylemedi burada gördüğünü.
 Adanmış bir sunak konağında, ilk kocasının
 Anısına, mermer, özel bir saygı gösterdiği,
 Ak yünlerle, yeşil yapraklarla çepeçevre süslediği,
 460 Orada, kocasının sesini, yakarışlarını duyar, yüzünü
 Görür gibiydi, karanlık ortalığı kapladığında,
 Kulağına geldiğini sanırdı çatının tepesinden ağıtlar
 Söyleyen, uzun yakınmaları uzaklara yayılan haykırışın.
 Eski bilicilerden kalma yorumlar, eskilerden aktarılan
 465 Ürkünç anılar, sözler, ölümler korku salardı içine,
 Uyurken ürperir, acımasız Aeneas girerdi düşlerine.
 Yalnız sezerdi kendini, çölde, bırakılmış, şaşkın,
 Uzun yollarda Tyrliler ardınca koşar, aranır

Sanırdı; Eumenides sürüsünden ürken, çılgın Pentheus
 470 Gibi, iki Thebai, iki güneş gördüğünü. Böyleymiş
 Agamemnon oğlu Orestes'in de tiyatrodan gördüğü.
 O da kaçarmış ışıldaklarla, kara yılanlarla donanmış
 Anasından, acımasız Diralar oturmuş kapı eşiğinde.

Acının, öfkenin, çılgınlığın altında ezilen Dido
 475 Ölümde görmüş kurtuluşu saptamış öğünü de, günü de,
 Avutmak için, sözlerinden çok üzülen, kızkardeşini,
 Davrandı güler yüzle, bir umut yansıtarak alında,
 Dedi ki: "Kutla beni bacım, buldum yolunu bana
 Geri vermenin onu, ya da sevgiden, ondan kurtulmanın.
 480 Bir ülke vardır enginlerin ucunda, öyle söyler
 Söylenceler, güneşin battığı yerde Etiyopla derler,
 Orada döndürür Atlas omuzlarında yıldızların
 Parlattığı gökleri, bir bilici kadın öğütlediler
 Massyli soyundan, orada, Hesperidler toprağını koruyan,
 485 Bir devi besleyen, ağaçların kutsal dallarını
 Kollayan, süzme balla karışmış haşhaş sütüyle.
 İşte, bu kadın kurtarmış sevgiye tutsak gönülleri
 Büyülü sözleriyle, dilerse, giderirmiş tüm sıkıntıları,
 Kaygıları, değiştirirniş tersine yıldızların, suların
 490 Yönünü, geceleynin tinleri de gösterirmiş açıkça.
 Duyacaksın ayaklar altında yerin titrediğini, dağlardan
 Meşelerin yuvarlandığını göreceksin. Andolsun güzel başına,
 Tanrılara, kardeşim, istemeden başvurmuşum büyücülere.
 Bir odun yığını düzenle, gizlice, konağın ortasında,
 495 Açık alanda, topla pusatlarını, giysilerini, o alçağın
 Nesi varsa odamda, yatağımı da, o döneğin, koy üstüne
 Odun yığınının, bilicinin söylediğine göre bana,
 Bütün bıraktıkları sözünden dönenin yokedilmeli."

Bunları söyledi, sustu, sapsarı kesildi yüzü.

- 500 Anlamamış Anna, kendini yoketmek için kızkardeşinin
Bu töreni düzenlediğini, derin tutkuya kapıldığını,
Sycaeus'un ölümünden daha ağır bir yıkımdan kaçınmak
Gerektiğini. Yerine getirmiş tüm istenenleri.

Yıgıdı odunları konağın ortasında, açıkta, kraliçe.

- 505 Çıralı pırmallar attırdı koca yığının üzerine,
Süsletti çevresini yapraklarla, çiçeklerle, askılar
Koydurdu, döneğin kılıcı, giysileri, betimleri asılsın
Yatağın başucuna. Bilerek gitti yıkıma, ölüme kraliçe.
Sunaklar kondu çevresine yığının. Bilici kadın
510 Saçlar dağınık, çağırdı gürleyen sesiyle üçyüz
Tanrıyı, Erebus'u, Chaos'u, üç kızını Hecate'nin,
Üç kızını Diana'nın, Avernus kaynağına benzer
Sular da serpti. Ay ışığında aranan, tunç oraklarla
Biçilen otlar, süt yerine ağulu kara sular içeren
515 Bir ur istenir yeni doğmuş tayın alnından
Kesilip alınan, ana sevgisi taşıdığına inanılan.
Yaklaşır yıkanmış ellerinde, kutsal un, sunaklara Dido.
Çözölmüş kuşak, bir ayağı çıplak, dağınık
Tüm giysiler, sarkar, andıçmış ölüme, yakarır
520 Tanrılara, yazgı yıldızlarına, diler alsın öcünü
Sevenin sevgisizden, varsa sevgiyi koruyan, tanrıdan.

Geceydi, deliksiz bir uykuya dalmıştı yeryüzünde
Yorgun gövdeler, ormanlar gibi sessizdi denizler,
Azgın sular bile. Yarılanmıştı yörüngelerini gezen

- 525 Yıldızlar, tarlalar, kırlar, sürüler, tür tür kuşlar
Dikenli çalılıklarda, deniz kıyısında, akarsu yataklarında.
Durgun göllerde yaşayanlar, acıları gideren, gönülleri
Kıvandıran, yorgunluğu dağıtan, sessiz gecenin tadında.
Ancak Dido mutsuz, ne gözlerinde uyku, ne yüreğinde

530 Tatlı bir duygu, ne geceden gelen bir esenlik.
 Biri gitmeden biri gelir acının, yığılır, sarsar
 Acımasız sevgi yüreğini, öçlerle, öfkelerle çalkanır.
 Birden duraksar, düşünür, seslenir kendi kendine:

"Nedir bu yaptığım? Gerekli mi gülünç duruma düşürmem
 535 Kendimi, önceden benimle evlenmek isteyen, kovduğum
 Bir kimsenin. Numidyalıların eğlencesi olmam neden?
 Kocam olmasını uygun görmediğim bir kimse için?
 İlion donanmasını mı izleyeceğim? Küçümseyen yasalara mı
 Uyacağım? Mutluyum onlara yardımlarımla, unuttular.
 540 İstesem sokmazlar mı büyülenmeyi seven gemilerine,
 Yerilen birini? Yazık, bilmez misin mutsuz kadın!
 Laomedon soyunun kıskançlığını, sezmedin mi daha?
 Peki kendini beğenmiş kaçak gemicilere
 Bir yoldaş mı olayım? Yoksa Tyrlilerle, tüm arkadaşlarımla
 545 İzleyim mi onları? Sidonia'dan güçlkle getirdiğim
 Kimselere savaşın fırtınayla, yelken açın deyim mi?
 Aradığım ölümden yeğdir acıyı kılıçtan geçirmen.
 Sen, bana gözyaşları döktürerek, yıkılan, beni
 Yıkıma, kötülüklere sürükleyen, yavılara bırakan.
 550 Uzak kalsam koca yatağından, suçsuz, özgür yaşasam
 Yabanlar gibi, acıdan, kaygıdan ırak. Bozmasam
 Sychaeus'un külleri üstüne içtiğim andı." Bunlar
 Dido'nun üzgün yüreğinden dökülen yakınmalar.

Aeneas geminin yüksek pupasında, bitirmiş işini,
 555 Yolculukta gereken, dalmış tatlı bir uykuya.
 Önceden düşte gördüğü tanrı, dikildi gözlerinin
 Önüne, yine bütün eski görünümüyle, biçimiyle.
 Merkür'dü, besbelli yüzünden, gözleri, sesi, benzi,
 Dağınık saçları, görkemli, alımlı bir delikanlı,
 560 Dedi ki: "Ey tanrıçanın oğlu, gücün var mı uyumaya?"

Görmez misin başına gelecek yıkımları, evrende?
 Sarsak! İşitmez misin Zephyros'un uygun uğultularını
 Yolculuğa? Ne düzenler, tuzaklar çalkanır gönlünde
 Dido'nun, andıçmış ölmeye, yanar öç tutkusuyla, korkunç,
 565 Neden kaçmazsın, durum uygun, yarar düşünmezsin?
 Görürsün, çalkanır denizler, yarın sular üzerinde
 Dolaşır gemiler gelişigüzel, aydınlık saçar ışıldaklar,
 Yanar yalımlarla kıyıları, Aurora tutunca seni
 Burda dururken. Durma git, gecikme daha,
 570 Kadın değişir boyuna." Karıştı gecenin karanlığına.

Fırladı derin uykusundan. Aeneas, korkuyla, ürkünç
 Görüntüyle, dağıldı düş, uyardı tüm arkadaşlarını:
 "Kalkın arkadaşlar, durmayın, oturun yerlerinize, işbaşı,
 Hızlanın, açın yelkenleri. Gökten gönderilen tanrı
 575 Uyardı, hızla kaçalım diye, beni, sıkıştırdı.
 Uyalım buyruğuna, ey tanrılar yücesi,
 İzindeyiz sevinerek yine, kim olursan ol,
 Bize yardıma gel, kolaylaştır, ışınsın yıldızlar
 Gökte." Böyle dedi, çekti parlak kılıcı
 580 Kınından, kesti gemiyi karaya bağlayan ipleri.
 Onun gibi davrandı hepsi, asıldılar küreklerle,
 Açıldılar kıyılardan, silindi deniz gemilerin altında,
 Yarıyordu, köpüklü sulara vurarak, mavi denizi.

Aydınlaturken ilk ışınlarıyla bütün karaları
 585 Triton'un yatağından sıçrayıp kalkan Aurora,
 Gördü günün ağarmaya başladığını kraliçe.
 Pupa yelken uzaklaştığını donanmanın, ne gemiler,
 Ne kürekçiler kalmış, bomboştu kıyıları.
 Üç dört kez vurdu eliyle takılarla süslü
 590 Göğsüne, ezdi, yoidu sarı saçlarını: "Ey Jupiter,
 Gidiyor, gülünç düşürecek ülkemizi bu yabancı,

- Girmeyecek mi savaşa yurdum, yurttaşlarım ona
 Diremeyecek mi, koydan çıkmayacak mı gemiler? Yürüyün
 Ellerinizdeyalımlarla, yelken açın, asılın küreklere....
- 595 Ne diyorum? Nerdeyim? Nedir dengemi bozan böyle?
 Mutsuz Dido! Şimdi başladı kara günlerin.
 Uyanmalıydın, onun eline verdiği gün egemenliği.
 Buymuş onun andı.... Kaçarken yurdunun Penatlarını da
 Götüren, yaşlı babasını omuzlarında taşıdığı söylenen.
- 600 Parçalar, atmaz mıydın istesen gövdesini sulara?
 Öldürmez miydin istesen tüm arkadaşlarını, doğrayıp Ascanius'u
 Şölende yesin diye koyamaz mıydın babasının önüne?
 Kuşku düşerdi savaş yazgısına bunu yapsan.... geçti.
 Ne var ölümden korkacak? Yakmalıydım donanmasını,
- 605 İlkin oğul, baba tüm soyunu ortadan kaldırarak
 Sonra kendimi yoketmeliydim. Ey yeryüzü varlıklarını
 Parlak ışınlarıyla aydınlatan güneş,
 Ey bütün acıların tanığı, yorumcusu Juno,
 Ey sessiz gecelerde, kentlerin yolağızlarında ulumalarla
- 610 Çağrılan Hecate, ey acımasız ölçalma tanrıcaları, ölesi
 Elsa'nın sığınağı tanrılar, koruyun beni yüce
 Gücünüzle, yıkımdayım, mutsuzum dinleyin yakınmalarımı.
 Gerekirse yanaşması bir kıyıya, bir koya girmesi .
 O değerbilmezsin, böyleyse buyruğu Jupiter'in, yazgının.
- 615 Dilerim çıksın karşısına güçlü, savaşçı, azgın
 Bir topluluk, kovulsun ülkeden, ayrılsın sarıldığı
 lulus'tan, çırpınsın, yardım diye, görsün çöküşünü
 Arkadaşlarının, yüzsüzce, sürüklensin alçakça barışa.
 Yetkisiz, sürünsün yüzüstü, gebersin gününden önce,
- 620 Gömülmesin, çürüsün, koksun, kalsın ortalıkta.
 İşte yakarışım, işte yüreğimin kanla karışık sesi.
 Ey Tryliler, izleyin siz de onun soyunu, öfkeyle,
 Hınçla, bir adak olsun küllerim size:
 Ne sevgi, ne barış iki topluluk arasında.

625 Dilerim, bir yiğit doğsun kemiklerimizden, öcalan,
Kılıçla gitsin ardından Dardanos köylülerinin, kovalasın.
Uygun düşerse, gücünüz elverirse, bir gün, vuruşun
Kıyılarıңызda, kıyılarında, sularıңызda, sularında, durmasın
Pusatlarıңыз pusatlarıyla, torunlarıңыз torunlarıyla."

630 **B**öyle söyledi. Kurtulmaktı dileği tatsız yaşamından,
Yadıyordu ne varsa, yol arıyordu şaşkın, bitkin.
O ara, kısaca, seslendi Sychaeus'un sütanası Barce'ye;
Eski yurdunda kaldığından kara külleri: "Ey sevgili
Sütanam, getir bana, kızkardeşim Anna'yı, getir şimdi
635 Kızkardeşimi, söyle ona, yıkansın gecikmesin
Getirsin bağışlamak için sözverdiği adakları, sunsun.
Örtün sen de şakaklarına inen kutsal başlığı,
Başladım düzenlemeye, Styx Jupiter törenini,
Dileğim, sonvermek çektiğim acılara, esenlenmek.
640 Bir de Dardanosludan ne kalmışsa yakmak, yoketmek."
Böyle dedi, yaşlı kadın, adımlarını hızlandırdı.

Bu korkunç girişimle sarsılmış, azgındı, şaşkındı Dido.
Öfkeden oynayan kanlı gözler, titreyen morarmış
Yanaklar, yaklaşan ölümle solan bir yüz, girdi
645 Hızla konağa, öfkeli, çıktı üstüne önceden
Düzenlenen odun yığınının, indirdi Dardanoslunun,
Kuşkusuz böyle bir iş düşünmeden, verdiği kılıcı.
Gördü, o ara, Ilion dokuması giysilerini, düğün
Geceliğini, döküldü gözyaşları, üzüldü, düşündü geçmişİ,
650 Uzandı yatağın üstüne, titreyerek söyledi şunları:

Ey güzel giysiler, dünden kalan, tanrının, yazgının
Bana mutluluk verdiği, alın canımı giderin
Acılarımı. Yaşadım, dileğimce, yazgının verdiğiince,
Gidecek şimdi yeraltına büyük görüntüm, özüm.

- 655 Bir kent kurdum ünlü, gördüm surlarını. Aldım
Kocamın öcünü, verdim acımasız kardeşe karşılığını,
Suçunun. Çok mutlu olurdum, kıyılarıımıza
Gelmeseydi gemileri Dardanosluların, görmeseydim."
Bunları söyledi, yığıldı yüzükoyun yatağa mırıldandı:
660 "Öçalamadan ölmek, ölelim, sevinirim böyle gitmekten
Ölümler ülkesine. Görsün denizden Dardanoslu
Yangını, birlikte götürsün ölümün uğursuz betimini."

- S**öylerken bunları, söylevin ortasında, görmüş arkadaşları
Yıkıldığını tuttuğu kılıcın üstüne, köpüklü kanların
665 Sıçradığını, buğular çıktığını. Birden yükseldi çığlıklar,
Yayıldı, karıştırdı tüm ülkeyi bu korkunç söylenti.
Doldurmuş evleri kadınlardan yükselen bağrıışmalar,
Ağlaşmalar, yankılandı uzayda haykırıışlar, iniltiler.
Duyan yakılmış, yıkılmış, çökmüş sanırdı Kartaca,
670 Eski Tyrus, kudurgan yalımlar yükseliyor konutlardan.
Sunaklar, tapınaklar yanıyor, yalımlar yayılıyor sanırdı.

- D**uyunca olayı çılgına döner, korkar kızkardeşi
Anna, tırmalar solgun yüzünü, dövünür, yumruklar
Göğsünü, seslenir, haykırır cançekişen kızkardeşine:
675 "Demek buydu düşündüğün kardeşim, kandırdın beni!
Buydu yapacağı yığıdığın odunların, ocağın, sunaklarının
Bana! Hangisine yanayım, kimsesiz? Neden ölmedik
Birlikte, kardeşim? Ortak etmedin yazgına beni.
Bitseydi sıkıntımız, acımız, günümüz bir kılıçla.
680 Bensiz ölesin diye mi yığıdım bu yığıcı elimle,
Ataları, tanrıları, yüksek sesle çağırdım acımasız?
Ey kardeşim yıktın beni, kendini, ulusunu, yurdunu,
Sidonja'nın öncülerini, kurduğun kenti, hepsini.
Verin, yıkayım pınar suyuyla yaralarını. çıkmamışsa
685 Son soluğu, dayayıp ağzımı soluyayım." Söylence

Buydu. Çıktı basamakları, yukarı, sarıldı kızkardeşine,
 Sarsıldı, inledi, yarı canlıydı, kucakladı ısıtmak
 Kanlı giysilerini kurulamak istiyordu. Dido açmaya
 Çalışırdı gözlerini, kapanırdı ağırlaşan gözleri,
 690 Fıskırır göğsünde yaradan kan, üç kez dikeldi, üç kez
 Yığıldı yastığa, yatağa. Şaşkın gözlerle ışık
 Aradı gökte, inledi, bulunca aradığını derinden.

İşte o gün, engin güçlü Juno, dindirmek için uzun
 Süren acılarını bu mutsuzun göndermiş Olympos'tan Iris'i.
 695 Kurtarsın diye gövdenin bağına vurulan, çırpınan tini.
 Ne yazgıyla, ne suçla, ne tanrısal buyrukla ilgiliydi
 Ölümü. Birden, gün doğmadan, derin sevgiyle yanarak
 Bu mutsuz, Proserpina sarı saçlarını koparmadan,
 Başını yeraltında Orcus'a bırakmadan gitmiş ölüme.
 700 Iris, gökte, çiğlerle örtülmüş, sarışın güneşe
 Karşı binbir boyalı kanatlarını açıp, uçarak
 Döner kadının başı üstünde der ki: "Götürüyorum
 Yüce Pluton'a bu kutsal tini aldığım buyrukla,
 Kurtarıyorum gövdeden seni de." Sonra kopardı saçını,
 705 Sağ eliyle, dondu gövde, yaşam karıştı yellere.

BEŞİNCİ KİTAP

GİDİYORDU yolunda güvenle Aeneas, yarararak donanmasıyla
Güney yellerinin ürpertileriyle koyulaşan dalgaları.
Bakıyordu, döndürüp başını, mutsuz Elisa'nın yalımlarıyla
Aydınlanan hisarlara. Bilinmezdi nedeni bu büyük alevlerin.
5 Ancak, ağır bir sevgiyle tutuşan, kıvranan, azan
Bir kadının bellidir neler yapabileceği, Troyalılar
Üzgün, yüreklerinde korkunç duygular saklıyorlar.

Açılınca uçsuz bucaksız engine gemiler silindi
Karalar, görünmedi gözlerine gökten, denizden başkası.
10 Mavimsi, koyu bir bulut başlarının üzerinde,
Geceyi, fırtınayı taşıyan, dalgaları karanlıkta örten.
Birden bağırdı dümenci Palinurus pupanın üstünden:
"Yazık! Neden kaplamış ortalığı bu kara bulutlar?
Nedir yaptığın Neptunus, baba?" Bunları söyledi,
15 Buyurdu yelkenleri toplamayı, vargüçle küreklere asılmayı.
Dedi ki; yellere yönelterek gemiyi: "Olmaz böyle
Ey yüce Aeneas, Jupiter uygun görse bile
Sanmam, bu bozuk havada, varırız İtalya'ya.
Tersten esiyor yeller, değişik, kararan batıdan,
20 Yandan çarpıyor gemiye, gökte koyu bulutlar.
Yok karşı koyacak gücümüz üstün gelen yazgıya
Uymaktan öte çıkarımız kalmadı daha
Gidelim çağırdığı yolda. Uzak değiliz kanımca

- Komşu Eryx kıyılarından, Sicilya koylarından, yararlıdır
 25 Bize, güvenlidir oraları bana kalırsa, gidelim."
 Dedi ki dinsever Aeneas: "Anlıyorum öyle istiyor
 Yeller de, çoktandır, boşuna direnirsin onlara,
 Uydur yelkenleri yellere. Daha uygun sayılmaz
 Yorgun gemilerinin güveni yönünden dilediğin yer,
 30 Dardanoslu Acestes'in egemenliğindedir oraları.
 Babam Anchises'in kemikleri de o toprağın kucağında
 Değil mi?" Bunları söyledi, yöneldiler Sicilya'ya,
 Uygundu Zephyros, doldu yelkenler, hızlandı donanma
 Derin sularda, vardılar bilinen kıyılara sevinerek.

- U**zaktan, dağın doruğundan, baktı şaşkınlık içinde
 35 Koştı yaklaşan gemilere Acestes, omuzlarında
 Okluk, Libya ayısının korku salan derisi.
 Acestes, Troyalı kadının, Crinisus ırmağından gebe
 Kalarak doğurduğu. Unutmamış atalarını, sonucu, sevgiyle
 40 Karşılarmış, bu, geri dönenleri, tarlalardan, bağlardan
 Sağlanan ürünler sunmuş onlara sevecenlikle, tatlılıkla.

- E**rtesinde, kovarken doğunun aydınlığı gökten ışıyan
 Yıldızları, çağırdı kıyıda toplanmaya tüm arkadaşları
 Aeneas, dedi ki, çıkıp bir toprak tümseğinin üstüne:
 45 "Yüce Dardanoslular, ulu tanrılar soyundan gelenler,
 Bitmiş yıllık dönüşü yörüngelerinde ayların,
 Tanrısal babanın kemiklerini toprağa vereli,
 Sunaklarda gercken kutsal törenleri bitireli.
 Bugündür yanılmıyorsam, yüreğimi sızlatan, öte yandan
 50 Uygun bulurlarsa tanrılar, mutlulukla kutlayacağım gün.
 Sürülsem Syrtis'le Gaetuluslar arasına, götürülsem
 Tutsak alınarak, Argos denizinde, Mycenae kentine,
 Düzenlerdim yıllık kutsal törenleri, adaklar
 Götürürdüm sunaklara, yakarışlar, saygılar sunardım.

- 55 Babamın külleri, kemikleri burada, biz de buradayız.
 Aykırı değil tanrıların istencine, bu, sanımca,
 Böyle girmişiz tanıdık, gönüldeş bir koya. Kalkın
 Birlikte kutlayalım anılarını, uygun yeller dileyelim,
 Yardım umalım. Kurdum sözverdiğim kenti, onun
- 60 Adına tapınaklar yapalım, yıllık törenler düzenleyelim.
 Troyalı Acestes ikişer seçkin öküz veriyor
 Bize, gemilerimize, çağının bu kutsal şölene
 Acestes'in, bizim, yurdumuzu koruyan tanrıları da.
 Aydınlatırsa altın ışıklarıyla dokuzuncu parlak gününde
- 65 Ölümlüleri, tüm evreni Aurora, bir deniz yarışı
 Düzenlemektir ilk işim, Teucerler için.
 Bir koşu yarışı düşündüm ayağına hızlılarla,
 Gelsin gücüne güvenen, ok atmayı beceren,
 Kargı savuran, yumruk dövüşünde korkusuz yiğitler,
- 70 Kazansınlar, alsınlar hurma dalından ödülü
 Dileyenler, süsleyin şakaklarınızı yapraklı dallarla."

- B**öyle dedi, örttü şakaklarını, anasının mersinleriyle.
 İzlemiş onu Helymus, yaşlı Acestes, ardından
 Çocuk Ascanius, öteki gençler topluca.
- 75 Gitti, binlerce kişiden oluşan bir toplulukla
 Mezarı görmeye. Serpti gelenek gereği toprağa
 İki bardak dolusu salt şarap, iki bardak
 Yeni sağılmış süt, iki bardak da adak kanı.
 Şunları söyledi, kızıl çiçekler serperken toprağa:
- 80 "Saygı sana, ey kutsal baba, yine saygı
 Ey babamın görüntüsü, tini, geri verilen külleri.
 İtalya kıyılarını, yazgının verdiği ekili tarlaları,
 Ausonia'nın Tiber suyunu arayamadım seninle."

- B**itirdiğinde sözlerini, tapınağın içinden, derinden
- 85 Yedi boğumlu, yedi kıvrımlı korkunç bir yılan

Çıkıverdi birden. Kaydı sunaklar arasından,
 Mezara sarıldıktan sonra, sırtında mavimsi benekler,
 Altın parıltılı pullar, güneş ışınlarıyla yansıyan,
 Binbir boyamla parlayan bir gökkuşağına benzedi.

- 90 Görünce şaşırdı Aeneas. Uzun bir çizgi çekerek
 Dolaştı yılan, parlayan bardaklar, sağıraklar arasında,
 Tadarak adak yemeklerden, kimseye dokunmadan,
 Uzaklaştı tütsülü sunaklardan, süzüldü mezarın derinine.
 Aeneas, anlamadan, oranın bekçisi mi, babanın gözcüsü mü,
 95 Görüntüsü mü olduğunu, sürdürmek için derin bir
 Saygıyla, geleneğe uygun, töreni seçti
 Beş koyun, beş domuz, eş sayıda sırtı
 Kara boğa kesti, şarap saçtı, kutsadı adlarını
 Anchises'in, Acheron'dan gelen ölü ruhların.
 100 Geri kalmamış yoldaşlar da, gücü yettiğinde tümü
 Adaklar getirdiler sunaklara kıvançla, boğalar kestiler.
 Ötekiler, çökerek çimene, dizdiler tunç kapları,
 Yaktilar ocakları. kızarttılar közde doğranmış etleri.

Gelince beklenen dokuzuncu gün, getirince Phaeton

- 105 Atlar koşulu güneş arabasında oturan Aurora'yı,
 Çekmiş tüm komşuların ilgisini bir söylenti,
 Bir de büyük ünü Acestes'in, toplanmış kıyıda halk
 Aencas'la arkadaşlarını görmek, kimi de yarışlara
 Katılmak için sevinçle. Konmuş ödülleri ortaya:
 110 Kutsal üçayaklı, yeşil çelenkler, hurma dalları,
 Erguvan giysi, pusatlar, altın, gümüş akçalar,
 Hepsi verilecek bu yarışta kazananlara.
 Bildirildi, oyunların başladığı çalgıyla, ortada.

İlkin girdi yarışa tüm donanmadan seçilmiş

- 115 Ağır küreklerle donatılmış dört gemi.
 Mnestheus yönetiyordu kürekleri hızlanan, kanatlaşan
 Pristis'i, İtalyalı Mnestheus, Memmius soyunun atası.

Gyas'tı yöneten. Chimaera denen, kocaman gemiyi,
 Dardanoslu gençlerin çektiği üç katlı, üç dizi
 120 Kürekli, gemiden çok bir kent görünümünde.
 Sergia soyunun atası Sergestus'tu Büyük Centaurus
 Adlı geminin yönetmeni, Cloanthus, Roma'da Cloanthus
 Soyunun atası, Mavi Scylla'yı yürüten.

Uzakta, denizde, bir kaya, köpüklü kıyıların
 125 Karşısında, kabaran, kuduran dalgaların dövdüğü, kışın
 Kuzeybatı yelleri yıldızları bulutlarla kapladığında,
 Durgun denizde sessiz, öne doğru çıkıntılı,
 Güzel görünür, güneşte sulara dalanlara, yüzenlere.
 Yeşil bir pırnal diktirmiş Aeneas ucuna kayanın,
 130 Görünce gemiciler, oraya varınca, geniş bir yay
 Çizerek geriye dönsünler diye, bir uyarıcı.

Orada düzenlenirdi dönüş, görkemli görünürdü ayakta
 Pupalarda, altınlı erguvan giysilerle kaptanlar uzaktan.
 Öteki gençler, alınlarını kıvrık yapraklarla süsleyenler,
 135 Zeytinyağı sürülmüş çıplak omuzları parlayanlar.
 Bunlar oturmuş yerlerine, uzanmış kolları küreklerine,
 Yürekler çarpıntılı, duygular taşkın, başarma tutkusu
 Derin, başlasın yarış, bekleyiş, bakışlar gergin.
 Duyulunca borunun sesi, fırlar ileri hepsi,
 140 Yükselir boşluğa suya çarpan küreklerin hışırtısı.
 İtilir geriye yollar oynadıkça köpüren sular.
 Kürekler suların yüzeyinde, bir de geminin üçdişli
 Burnu, izler bırakır, derin yarıklar açar.
 Geniş bir ovada yarışan iki koşumlu.
 145 İki arabayı çekenler, dizginleri gevşetirken, kısarken
 Eğilirler öne doğru, hayvanları kamçılayan, yönlendiren
 Sürücüler bile değildi böyle taşkın, atak.
 Çınlardı yandaş alkışlarıyla, bağrışlarıyla,

Tüm orman, sesler kıyılardan tepelerde yankılanan,
 150 Dolanıyor çevreyi, yükseliyor uğultular uçtan uca.

Geçmiş hepsini Gyas kayarak deniz üzerinde
 Halkın alkışları, sevinç çılgınlıkları arasında. Geldi
 Ardınca Cloanthus, kürekle daha hızlı, gemisinin
 Engelken ağırlığı. Sonra Pristis, yanında
 155 Centaurus, yarışmada çekişen, birbirini geçemeyen.
 Geçer öne bir ara Pristis, geriler Centaurus.
 Sonra kalır geri, geçer ikincisi öne,
 Burun buruna, yarar tuzlu suları uzun tekneler.

Yaklaşıırken kayaya gemiler, biterken yarış
 160 Yolun yarısında üstün gelen Gyas bağırdı
 Tüm gücüyle sesinin geminin kılavuzu Menaetes'e:
 "Neden çok sağa götürürsün beni? Düzenle tut
 Yolu, yaklaş karaya, değsin kayaya sol kürek.
 Uyanık ol, ötekiler gitsin açıkta." Korkarak
 165 Görünmez kayalardan Menaetes çevirdi gemiyi engine.
 Bağırdı bir daha: "Nereye böyle? Yaklaş kayaya
 Menaetes." diye Cloanthus'un arkadan gelerek
 Atbaşı yüzdüğünü görünce kendisiyle.
 Geçer öne Cloanthus gürleyen kayalarla Gyas'ın
 170 Gemileri arasından, soldan, varır geniş bir düzeye.
 Üzüntüden titredi genç Gyas'ın kemikleri,
 Tutuştu derin acıyla yüreği, geçti kendinden,
 Döküldü yaşları yanaklarına, tutup uysal Menaetes'i
 Fırlattı pupanın üstünden öfkeyle denize,
 175 Unutunca tüm arkadaşlarını da, kendini de.
 Aldı yönetimi eline, özendirdi gemicileri,
 Çevirdi geminin başını denizden kıyıya.
 Islanan giysileriyle ağırlaşan yaşlı Menaestes
 Çıktı güçlkle derin sulardan, ıslak üstü başı,

180 Oturdu kurunsun diye tırmandığı kayanın tepesine.
Onu gören batarken, yüzerken güler Teucerler,
Üstünden tuzlu sular akarken gülüştüler.

Umutlandırı bu olay en arkadan gelen
Mnestheus'la Sergestus'u, geçmeye girişen Gyas'ı.
185 Yaklaştı kayaya öne geçen Sergestus, öndeydi
Yarım tekne boyu, tüm değil, değişiyordu
Burnu kaburgasına ardınca gelen Pristis'in.
Yüreklendirdi arkadaşlarını, geminin ortasında, aralarında
Gezinen Mnestheus: "Çalışın, çalışın kürekçiler,
190 Hector'un yoldaşları, sizi seçtim, arkadaşlarım, Troya'nın
Ölüm kalım gününde, gösterin gücünüzü şimdi,
Gaetulus Syrtes'te, Ion denizinde Malea'nın azgın
Dalgalı sularında sergilenen yiğitliği gösterin burda.
Ne birincilik umduğu, ne üstünlük düşündüğü Mnestheus'un,
195 Ne derse yazgı... kazansın Neptunus'un güç verdikleri.
Çalışın, çekmeyelim utancını sona kalmanın, çalışın,
Kızarmasın yüzümüz." Kürekçiler, küreklere asıldılar.
Titredi tunç pupa güçlü kürek vuruşlarıyla.
Ürperirdi yüzeyi denizin, daralırdı soluğu kürekçilerin
200 Kururdu ağızları, sular damlar sarsılan gövdelerinden.

Gelmiş, beklenmeyen bir olayla, yerine dilekleri.
Aradan geçmeye çalışan, birden şaşırın Sergestus
Bindirdi sivri kayaya çevirince burnunu geminin,
Asılıp kaldı kayanın çıkıntılarında mutsuz.
205 Parçalandı sarsılan kaya, çakıldı sivri başı
Geminin, gemiciler bağrışarak, kürekleri bırakarak fırladılar,
Kayanın sivrilere çarpan kürekler kırılıp dağıldı.
Gemiciler sivri, demirli, çengelli kancalarla, sırtıklarla
Deniz yüzeyinde dağılan, dolaşan parçaları,
Kırılmış kürekleri, kalıntıları topladılar.

210 **D**eğişti yazgısı Mnestheus'un, başladı beklenen uygun
Yeller, hızlandı kürekçiler, açık, durgun denizde
İlerlediler, başarının kıvancıyla, gemicilerin çabasıyla.
Böyledir bir kayanın oyduğunda sevimli yuvasını kuran,
Bir deliğe sığınan, tatlı yaşamını sürdüren güvercin de.

215 Fırlar yuvasından ürkütülünce, birdenbire.
Uçar kanat çırparak kırlar üzerinde, boşlukta,
Sessiz, sonra süzülür oynatmadan hızlı kanatlarını.
Öyleydi Mnestheus'un Pristis'i de, yarıyordu suları
Yarışın bitiminde başlattığı uçarcasına hızla.

220 İlk geçti yüksek kayalara çakılıp kalan,
Kırık küreklerle yüzmeye çalışan, boşuna yardım
Arayan, bağırان, kurtulmaya uğraşan Sergestus'u.
Sonra yetişti dümenciden yoksun, yönetimsiz, kocaman
Chimaera'yı, Gyas'ın gemisini, geçti hızla.

225 **Y**alnız Cloanthus kalmış, bitirmek üzere yarışı,
Birden atıldı vargücüyle Mnestheus, sıkıştırdı gemiyi.
Yükseldi çığlıklar, haykırışlar, alkışladılar Mnestheus'u,
Çınladı gökler, yankıyan, yayılan gürültülerden.
Canını dişine takmış, başarının ödülünü, sanını
230 Kazanma yolunda birincisi, yeğlemiş ölümü yaşama.
Üstün gelme umuduyla, kıvancıyla çırpınmakta ikincisi.
Bölüşebilirdi ödülü, birbiriyle, atbaşı giden gemiler,
Uzatmasaydı açıp ellerini Cloanthus denize,
Yakarmasaydı tanrılara, adaklar sunmasa, yardım dilemese:
235 "Tanrılar, üzerinde dolaştığım denizlerin egemeni,
Suların, bir ak boğa adarım size gelsin yerine
Dileğim, deniz kıyısında, sunaklarda, atarım tuzlu
Sulara içirikleri, arınmış şarap serperim adınıza."
İşittiler derin suların altından yakınmaları
240 Bütün Nereidler, Phorcus topluluğu, genç kız Panopea.
Baba Portunus vurarak güçlü eliyle yüzen

Gemiyi çevirdi karaya, yelden, oktan hızlı,
Ulaştı, durdu sonunda koyun, istenen yerde.

- Çağırdı tüm yarışçıları Anchises oğlu, törece,
245 Açıkladı, yarışı kazandığını Cloanthus'un bağırarak,
Süsledi yeşil defne yapraklarıyla şakaklarını, başını.
Ödül olarak, üleşilsin diye, üçer boğa,
Şarap, bir büyük gümüş talent gönderdi gemilere.
Ayrıca, değerli armağanlar yolladı gemicilere:
250 Altın işlemeli, Meliboea dokuması, erguvan bezeli,
Meandros ırmağını anımsatan iki geniş üstlük,
Kıyılarında beceriyle işlenmiş altınlı, bir görüntü
Kral oğlu, Ida ormanlarında, koşuşan geyiklerin
Ardınca, oklar taşıyanı, güçlü çaynaklarıyla Jupiter
255 Kartalının, İdanın doruğundan süzülüp göklere kaçırdığı,
Boşuna yakaran, avuçlarını yıldızlara açan, uzatan
Bekçiler, havlamaları gökleri dolduran köpekler işlenmiş.
Sonra yarışta çaba gösteren, ikincilik kazanana,
Mnestheus'a, altın işlemeli, üç kat bir zırh
260 Verdi, Simois ırmağı yakınında Demoleus'tan,
Üstün geldiği çetin bir savaşta, ilgarladığı.
Bir süstakısıdır bu zırh, savaşta korumalık.
Güçlkle taşırdı zırhı uşakları, Phegeus'la Sagaris
İmceyle omuzlarında, çok ağır olduğundan, oysa
265 Demoleus bu zırhı giyerdi Troyalıları kovalarken.
Üçüncü armağan iki tunç, işlemeli leğen,
Kabartmalı iki sağrak, gümüşten, Gyas için.

- Almış ödülleri hepsi, başarılarla kıvançlı giderken,
Alınları, şakakları, süslü erguvan takılarla, bezeli,
270 Acımasız kayadan bin güçlkle kurtulan, kürekleri yokolan,
Kürekçilerden yoksun, düşkün, gemisi Sergestus'un
Alaylar, yergiler, gülüşler arasında girdi koya.

- Ezilmiş yılan gibi: yol kıyısında, ayaklar
 Ya da bir aracın tunç tekerleği altında.
 275 Bir yolcunun vurduğu ağır taşla yarı canı
 Çıkan, kıvrılan, kaçmaya çalışsan, uzanan,
 Tıslayan, direnen, yalımlanan gözlerle bakışan,
 Yaranın etkisiyle çekilen, açılan, daralan, dağılan,
 Boynunu kaldırıp ırganan, düğümlenen, çözülen, sürünen.
 280 Böyle bozuk düzen küreklerle gidiyordu gemi de.
 Sonunda yelken açarak, dolu yellerle girdi koya.
 Aeneas ödüllendirdi Sergestus'u da, sevindi görünce
 Sağlıkla döndüğünü arkadaşlarının, geminin kurtulduğunu.
 Bir de yaşama verdi, dokumacılıkta Minerva'dan geri
 285 Değildi, Giritli Pholoe, ikiz iki çocuğu memede.

- B**itince yarışma yöneldi dinsever Aeneas otlu
 Bir ovaya, dalgalı tepelerle, ormanlarla çevrili.
 Oylumun ortasında, tiyatroya benzer yuvarlak alan,
 Toplanmış gözleyen, bekleyen, binlerce insan.
 290 Ortada, düzenlenmiş yüksekçe yerde, oturdu Aeneas.
 Özendirdi, orada, toplanan, kaynaşan, yarışa soyunan
 İnsanları, açıklayarak kazananlara verilecek ödülleri.
 Yarışa katılmak isterler, karışarak, Sıcanlar, Teucerler,
 İlkin Nisus, Euryalus çıkar ortaya.
 295 Euryalus alımlı çalımlı, gösterişli delikanlı.
 Nisus, güzel delikanlıya tutkun, sevecen genç.
 Ardından görkemli Diores, Priamus soyundan, yüce.
 Sonra Salius bir de Pation, ilki Acarnianalı,
 İkincisi Arcadiyalı bir yiğit, Tegeae kökenli.
 300 Arkadan Trinacriyalı iki delikanlı, Helymus, Panopes,
 Bunlar, ormanlarda oturanlar, yaşlı Acestes'in arkadaşları.
 Daha nice unutulmuş, adı kalmamış kimseler.

Yarışçılar ortasında duran Aeneas başladı söze:

"Siz, dinleyin, ey gönüldeşlerim, kulak verin sözlerime.

305 Benden, ödül almadan, dönmeyecek içinizden kimse...

Hepinize Gnosos işi, parlak demirli, ikişer

Kargı, gümüşlü, iki ağızlı birer balta,

Tümünüzün eşit ödülü. Kazanan ilk üç kişinin

Özeldir ödülleri, parlak zeyin dalından başlık,

310 Birinciye görkemli, süslü takımlarla donatılmış bir at,

İkinciye, içinde Trakya oklarıyla, bir Amazon okluğu,

Altın işlemelerle çevrili, altın düğmeli kuşak,

Altından okluğu dolanan, tutan, süslü: üçüncüye

Argoslulardan ılgarlanan değerli bir tolga."

315 **S**öyleyince bunları, yarışçılar dizildiler, yerlerini aldılar,

Birden fırladılar çizgilerden, başlayınca yarış hepten

Fırtına gibi dağılarak, koşarak ereğe yöneldiler.

Nisus parladı hepsinden önce, daha hızlıydı yellerin de

Yıldırımların da kanatlarından, oldukça büyük bir

320 Uzaklık, açıklık varken arada

Solius geliyordu ardından hızla, çok uzaktan

Gelen Euryalus'tu, üçüncü Haelymus

İzlemiş Euryalus'u, onun ardından uçarca

Ayak ayağa yakın, nerdeyse omuz omuza

325 Değen Diores. Uzak olsaydı biraz daha erek

Ya geçerci Helymus'u ya başbaşa bitirirlerdi yarışı.

Yaklaştığında yarışçılar alanın sonuna yorgun, bitkin

Bir uğursuzluk geldi başına Nisus'un, kaydı

Basınca birden kesilen boğaların otları, toprağı

330 Islatan, katılaştıran, kayganlaştıran kanlarına.

Nerdeyse kazanmış sayılan bu genç yarışçı tutunamadı

Sağlam basamadı kaypak toprağa, yıkıldı yüzükoyun,

Pis çamurun, kutsal adak kanlarının içine,

- Unutmadan Euryalus'u, çıkarmadan sevgiyi gönülden.
 335 Silkinip kalktı çamurdan dikildi Solius'un önüne.
 O da yuvarlandı kayınca, düştü kumların üstüne.
 Birden atıldı Euryalus, kazandı birinciliği yardımıyla
 Arkadaşının, alkışlar, bağrıışmalar, övgüler arasında.
 Ardından yetiştı Helymus, üçüncülük de Diores'in.
 340 Kocaman alanı çığlıklarla, tepkilerle doldurdu Salıus.
 Haykırdı yargıcılara, bir tuzak kurulduğunu sürüp ileri,
 İstedı kendıesine verılmesını elınden alınan ödölün.
 Güzel görünümü, gözyaşlarının süslediğı yüzü, uyumlu
 Gövdesi, üstünlük sağladı Euryalus'a halkın gözünde.
 345 Haykırarak savunmuş onu Diores, hurma dalı
 Alırdı ancak, boşa giderdi üçüncülük savı.
 Bundan verilmeliydi birincilik Salıus'a, ona yakışırdı.
 Dedi ki Aeneas baba: "Gençler, sizindir ödöller,
 Kesinlikle, değışmez ödöl düzeni, kalacak öyle:
 350 Ancak üzölen arkadaşın almalıyım gönlünü, avutmalıyım."
 Sonra, verdi. Salıus'a bir Gaetulus arslanının tüylü,
 Tırnakları altınla süslenmiş, görkemli derisini.
 Atıldı Nısus: "Böyle ödöller verilecekse yenilenlere,
 Yıldızı düşkün, acınası Nısus'u hangi ödöle
 355 Değer göreceksin, neyle yücelteceksin, Salıus gibi
 O da yememişse kötü yazgının yumruğunu, yıkılmamışsa?"
 Gösterdi, bunları söyledikten sonra, çamurlanmış yüzünü.
 Kirlenen üstünü başını. Gülömsedi sevecen baba,
 Buyurdu getirilmesini Didymaon'un işleyip süslediğı,
 360 Neptunus tapınağında dururken Greklerden ılgarlanan
 Kalkanı, ödöllandirdi seçkin delikanlıları değerli sunularla.

Yarış bittikten, ödöller dağıtıldıktan sonra Aeneas
 Dedi ki: "Gelsin buraya kimse yürekli, korkusuz,
 Kaldırsın yumruk dövüşüne yatkın, sarılı ellerini."
 365 Sonra üç ödöl koydu dövüşenler için ortaya.

Altın işlemelerle süslü bir boğa, üstün gelene,
 Avunmalık bir kılıç, süslü bir tolga yenilene.
 Birden fırlamış ileri, vargücüyle bağırarak. Dares
 Halkın taşkın alkışları arasında kalkıp ayağa:

- 370 Alışan yalnız oydu, Paris'in karşısına çıkmaya.
 Oydu büyük Hector'un höyüğü başında yenilmez.
 Butes adlı, kocaman gövdeli güreşçiyi, Bebrycia
 Kralı Amycus soyundan gelmekle övünen kişiyi,
 Döverek öldürürken kızıl kumların üstüne seren.
 375 Atıldı başkaldıran Dares, birincilik yarışı için ileri,
 Gösterip geniş omuzlarını, uzatıp açarak kollarını,
 Ardın ardın yumruklar sıkarak, savurarak boşluğa.
 Bir yiğit arandı, çıkmadı kimse topluluktan,
 Onunla dövüşmeye, sığır gönünden eldiven giyerek.
 380 Hepsinin dövüşten, ödül den kaçındığını sanarak
 Dikildi Acneas'ın önünde, duraksamadan kavradı boğanın
 Boynuzunu sol eliyle sınıksı başladı konuşmaya:
 "Ey tanrıçanın oğlu, yoksa benimle dövüşecek yiğit
 Burada durmam neden? Nedir engel buna?
 385 Bırak götür eyim ödülümü." Mınıldandılar Dardanoslular,
 Ödülün ona verilmesini uygun buldular.

Ağır sözlerle suçladı Entellus'u yeşil çimenlerin
 Üstünde, yanibaşında oturan Acestes, dedi ki:
 "Ey Entellus, boşunaymış yiğitlerin yiğiti geçindiğin,
 390 Ne yüzle katlanırsın böyle büyük ödülün yitmesine,
 Yarışa girmeden? Nerde boyuna, övüp durduğun
 Tanrın Eryx, önderin? Nerde bütün Trinacria'yı
 Tutan ünün, evinde sakladığın varlığın, talanın?"
 Entellus dedi ki: "Olmaz, korku yokedemez gönlümden
 395 Ün, övgü tutkusunu, yaşlılık, sarsan, yavaşlatan,
 Kanımı soğutan, gövdemin gücünü azaltan, yıpratan.
 Kalsaydı bende şimdi şu densiz, taşkın delikanlının

- Övündüğü, eski gençliğim, güzel bir boğa bile
 Çıkamazdı karşıma, yarışmada, yumruk dövüşünde, burda.
 400 İlgilendirmez ödül beni." Söyledikten sonra bunları
 İki dövüş eldiveni fırlattı alanın ortasına, ağır,
 Alışmıştı dövüşürken atak Eryx, kalın boğa derisinden
 Kayışlarla, onları, kollarına bağlayıp takmaya.
 Yedi kat boğa derisinden yapılan, kurşunla, demirle
 405 Sarmalanan dövüş eldivenlerini görünce kalmadı şaşmayan.
 Hepsinden önce Dares'ti şaşan, geriye iten.
 Anchises'in görkemli oğlu çözdü kalın bağlarını
 Ağır dövüş eldivenlerini evirip çevirerek.
 Yaşlı Entellus derinden gelen bir sesle:
 410 "Ne olacaktı biriniz görseydi Hercules'in dövüş
 Eldivenlerini, pusatlarını, bu kıyıdaki korkunç savaşta?
 Şimdi sen, kardeşi Eryx aldın onun taşıdığı
 Pusatları, görüyorsun üzerlerinde kan, beyin kırıntıları.
 Bunlarla çıkmıştı karşıma büyük Alcides, alışmışım
 415 Ben de kanım kaynarken, güçlüyken, kıskanç yaşlılık
 Aklar serpmeden şakaklarıma, bunları kullanmaya.
 Şimdi, Troyalı Dares, istemiyorsa bizim pusatlarımızı
 Dinsever Aeneas ister, onaylarsa yönetmen Alcestis
 Eşitleriz savaşı, alırım Eryx'in pusatlarını geri.
 420 Korkma Dares, bırak Troyanın dövüş eldivenlerini."
 Attı omuzlarından iki kat üstlüğü, bunları söyleyerek.
 Gösterdi kalın kemikli oynaklarını, bacaklarını, kollarını,
 İri gövdesiyle ortasında alanın. Saygın oğlu
 Anchises'in iki eşit eldiven taktı dövüşçülere.
 425 Denk duruma getirdi dövüşçülerin ikisini de.

Durdu kımıldamadan ikisi de basarak ayaklarının ucuna,
 Kaldırıp uzattılar açılan kollarını göğe,
 Yumruktan sakınıp eğdiler arkaya yüksek başlarını,
 El ele itişerek başladılar dövüşe.

- 430 Birinin ayakları atak, gençliğin sağladığı güvenle,
 Ötekinin iri gövdesi, eli kolu güçlü, ancak
 Dizleri titrek, bunalıyor solurken, daralıyor.
 Çok etkisiz yumruk savurdular birbirlerine,
 Boşa gitmiş birçok vuruş, gürültüler çıktı
- 435 Göğüslerine çarpanlardan, kulaklarına, şakaklarına
 Geliyordu yumruklar, çatırdar çene kemikleri vuruşlarla.
 Dik duruyor Entellus, şaşmıyor vurduğu yeri,
 Gözler açık, katar gövdesinin ağırlığını yumruklarına.
 Öteki, büyük bir kente yüksek tepelerden saldırır
- 440 Gibi, surlarla kuşatılmış bir alanı dolanıyor,
 Bütün çevreyi tarayarak atılıyor, ancak sonuçsuz
 Tüm girişimleri, beklenen başarıdan uzak.

- B**üs bütün dikelerek açarak uzattı sağ kolunu
 Entellus, boylu boyunca, gelecek vuruşu gören
- 445 Eryx, hızla döndürüp gövdesini savuşturdu saldırıyı.
 Boşa gitmiş Entellus'un atılımı, tüm gücü, birden
 Yıkılmış, tutamamış ağır gövdesini daha,
 Erymanthus, ya da Ida dağlarından kökleri sökülen,
 Devrilen, yuvarlanan, içi boşalmış bir çam gibi.
- 450 Gelmiş karşı karşıya Troyalılar, Trinacrialı gençler,
 Taşkın, göğe yükselen gürültü, atılır ilkin
 Acestes, kaldırıır üzülerək yerden yaştaş arkadaşını.
 Ne yılmış, ne gücü kesilmiş yiğitin, yeniden
 Tutuşmuş savaşa daha taşkın, atak girişimle.
- 455 Güç vermiş ona benlik duygusu, utanç.
 Bırakır savaşı yorgun Dares, saldırır öteden,
 Saldırır daha öfkeyle Entellus, sürer onu
 Alanın kıyısına durmadan sağlı sollu vuruşlarla,
 Damlarda sesler çıkaran iri dolular gibi,
- 460 Bulutlardan dökülen, yumruklarla, döver Dares'i, yiğit.

Engellemiş Aeneas aşırı gitmeyi daha, kesti
Entellus'un taşkınlığını, kırarak acımasız öfkesini,
Durdurdu dövüşü, kurtardı bitkin Dares'i,
Yatıştırdı yüreğini şu tatlı sözlerle, dedi ki:

- 465 "Nedir bu yaptığın ey mutsuz, çıldırdın mı yoksa?
Sezmedin mi tükendiğini gücünün, tanrıların yüzdöndüğünü?
Sığın tanrıya." Ayırdı dövüşenleri birbirinden, sözüyle.
Güçlülükle yürüyen, dizleri titreyen, başı dönen,
Ağzından, dağılmış sökülük dişlerle karışık
470 Kara kan dökülen Dares'i götürdüler arkadaşları
Gemilere, gitmeden önce, dövüş geleneğince, bıraktılar
Entellus'a kılıcını, tolgasını, bir hurma dalı,
Bir boğa. Gönendi, büyüklendi başarısıyla, Entellus, övündü
Boğasıyla, dedi ki: "Ey tanrının oğlu, ey Teucerler
475 Görün gücümü, ne çetin yiğit olduğumu gençliğimde,
Anlayın. Yardımınızla kurtulmuş ölümünden Dares,".
Sonra, döndü boğaya, korkunç bir yumruk indirdi
Alnının ortasına, boynuzlarının arasına, kaldırıp sağ elini
Vargücüyle, fışkırdı hayvanın dağılan beyni kırılan
480 Kemiklerin arasından, döküldü dışarı. Sarsılan,
Titreyen boğa yıkıldı yere, birdenbire.
Şunları söyledi yüksek bir sesle: "Ey Eryx
Daha güzel bir adak sundum sana, Dares'in
Ölüsü yerine, yendim, al dövüş eldivenlerimi de."

- 485 **A**ra vermeden Acneas başlattı hızla ok yarışını,
Çağırdı tüm yarışçıları, bildirdi verilecek ödülleri
Kazananlara, dikeltti güçlü elleriyle Serestes'in gemisinde
Direği, kanat çırpın bir güvercin bağladı tepesine,
Biliklesin okçular atış yerini, ad çekip dizilerek,
490 Tunç tolgaya kondur adların yazıldığı taşlar.
İlkin Hyrtacus oğlu Hippocoön adı okundu kıvançla,
Ardından Mnestheus ikinci gelen, başarılı

Gemi yarışlarında, işte bu Mnestheus'tu başı yeşil
Zeytin dalıyla süslenen ödüle değer görülen.

- 495 Üçüncü, ünlü Pandar'ın kardeşi Eurytion.
Eskiden, bozulunca barış gereksiz yere, baskıyla,
Greklerin ortasına ilk okları yağdıran Pandar'ın.
Acestes'in adı çıkmış son olarak tolganın içinden,
Gençleri yctiştirmek, eğitmek için çaba gösterenin.

- 500 **B**ütün yarışçılar, vargücüyle yaylarını gerdiler,
Atmak için okluklarından birer ok çektiler.
İlkin, gıcırdayarak uçtu boşlukta Hyrtacus oğlu'nun
Gergin yayından fırlayan, ereğe varan, dirceğe
Saplanan, sarsan oku. Birden oynattı kanatlarını
505 Ağaca bağlanan güvercin korkarak, çırpındı, hızla,
Yansıdı boşluğa birbirine çarpan teleklerin sesi.
Ardından güçlü Mnestheus kurdu yayını, gözledi,
Düzenledi, fırlattı ereğe boşlukta vınlayan oku.
Vuramadı kuşu mutsuz, boşa gitmiş ok.
510 Keten bağı koparmış ancak, ayaklarından kuşu
Direğe sımsıkı bağlayan düğümleri. Kurtulan kuş
Uçuverdi, göklerin boşluğunda kaçtı bulutlara doğru.
Ancak, önceden yayını germiş, bekleyen Eurytion
Anarak kardeşinin adını, yakararak, yöneltti havada
515 Uçan, kıvanan güvercine okunu kara bulutlar
Altında, vurdu kanadından göğün boşluğunda kuşcağızı.
Yıldızlarda kalmış yaşanı kuşun, düşerken toprağa
Getirdi gövdesine saplanan oku da geriye.

- Y**alnız Acestes'ti yarışta yoksun kalan ödülден,
520 O da, göstermek için gücünü, becerisini şimdi,
Bir ok fırlattı boşluğa tınlayan, gergin yayından.
Birdenbire, görülmedik bir tansık belirdi gözler
Önünde, korkunç, gerçekleşti sonunda. Gecikmiş biliciler

Bu sarsıcı görüntüyü yorumlamada, halka duyurmada.

- 525 Tutuşmuş uçan ok içinde parlak bulutların,
Göstermiş yalımlar arasından geçen yolu,
Erimiş yokolmuş birden esen yeller içinde,
Gökte saçlarını sürüyen, akan yıldızlar gibi.
Şaşılar Teucerler, Trinacrialılar, korkuya kapıldılar,
530 Yüce tanrılara sığındılar. Yalnız Aeneas onayladı
Bu beklenmeyen durumu, kıvançla kucaklayarak Acestes'i.
Birçok armağan verdikten sonra ona, dedi ki:
"Al bunları baba, senin için özel, görkemli
Bir ödül istemiş evrenin egemeni, ötekilerden ayrı.
535 Yaşlı Anchises, eliyle, sunuyor bu armağanı sana,
Süslü kabartmalarla bir içki bardağıdır bu, Trakya
Kralı Cisseus göndermişti babam Anchises'e,
Saygının, sevginin büyük bir andacıdır diye."
Sonra, süsledi yeşil defne dallarıyla şakaklarını,
540 Yanışta hepsinden üstün, birincilik verdiği Acestes'in.
Tepki göstermedi sevecen Eurytion bu yeğlemeye,
Gücenmedi, kuşu gökten vurup indiren okçu.
Bundan sonra gelmiş ödülü almaya bağı kesen,
Kuşun ayaklarından direğe bağlandığı, sonuncu olan.

- 545 **D**aha bitmeden yarış saygın Aeneas, çağırarak
Küçük Iulus'un eğitmeni, koruyucusu Epytides'i
Şunları söyledi kulağına, kimseye duyurmadan:
"Git, söyle, Ascanius'a, derlenip toparlanmışsa çocuklar,
Yapılmışsa gereken at yarışlarına girmeye, getirsin
550 Atasının yarış atlarını koşulu, donansın pusatla."
Yol açılsın diye yarışçılara çekilmesini buyurdu
Kalabalığın geriye, yarış alanı boyunca duranların,
İlerliyor küçük atlılar, görkemli atlar üstünde
Uysal, kıvançlı, gülen gözleri önünde babalarının,
555 Trinacrialı, Troyalı delikanlılar beğençle, sevgiyle bakarlar.

Başlarında başlıklar süslü kıvrık yapraklarla, çiçeklerle,
 Elllerinde demir temrenli kızılıcıktan ikişer kargı,
 Kiminin omzunda parlak okluk, kiminin boynundan
 Dolanan, göğsüne sarkan, yumuşak altın takılar.
 560 Üç yönetmen buyruğunda, üç atlı yarış birliği,
 Takımlarda onikişer çocuk, yönetenlere bağlı,
 Çocukların yanlarında donanmış, pusatlı birer korucu.
 Başında birinci takımın, Priamus'un torunu, senin de
 Oğlun cy Polites, yürüyor, İtalya devletinin gelecekte
 565 Kurucusu, bir Trakya bineğinin üstünde, alnında.
 Bileklerinde beyaz akıtmalar, alaca donlu,
 Dikbaşlı, süslü takılarla, görkemli bir at.
 Öteki takımın başında Latin önderlerinden Atius
 Soyundan, Atys, küçük Atys, Iulus'un çok sevdiği.
 570 En son gelen Iulus, güzellikte, görkemde benzersiz
 Genç, yüce Dido'nun armağanı, sevginin, içtenliğin
 Belirtisi, Sidonia bineğinin üstünde çalımlı, güleç.
 Binmiş öteki gençler yaşlı Alcestes'in
 Trinacria kökenli atlarına.

T 575 royalılar, görünce gençleri birden ataları anımsadılar.
 Sevinç çığlıkları atarak hepsini alkışladılar.
 Genç atlılar yakınlarının bakışları arasında çevreyi
 Dolandılar, karşılarında durdular, uzaktan Epytus
 Bağırdı, şaklattı kırbacı, başlasın diye yarışma.
 580 Hızla takımlar birbirinden ayrıldılar, üç birlik
 Bağımsız, bir buyrukla dönerek hepsi geriye
 Kargılarla birbirlerine saldırdılar, atıldılar ileriye.
 Kimi dönüyor koşarken, kimi doldurur görünüyor,
 Dolanıyor birbirinin çevresini yürüyor, kuşatıyor, sarıyor,
 585 Gerçek savaşa tutuşmuş gibi oyun sergiliyo.,
 Bir dönüp kaçıyorlar, bir bakıp kargı sallıyorlar,
 Barışıyorlar, yanyana yürüyorlar, gülüyor, toplanıyorlar.

Söylentiye göre, benzermiş bu davranış, eski Girit'te
 Labyrintheus'a, nice girinti, çıkıntı, karanlık, karışık
 590 Yollar varmış, binlerce, ne girişi, ne çıkışı belli,
 Şaşırır bir daha bulamazmış yolunu, oraya düşen.
 Öyle koşuşuyordu Troyalı çocuklar karıştırıp izlerini,
 Oyunlarında bir saldırırken, bir kaçarken aralarında.
 Nitekim Carpachos ya da Libya denizlerinde yüzerken
 595 Böyle yarardı dalgalanan suları oynaşan yunuslar.
 İlkın Ascanius'tur kuran atlı koşuyu, yarış
 Geleneğini Alba Longa'nın çevre surlarını yaparken.
 Öğretti çocukluğunda Troyalı gençlerle oynadığı
 Yarış oyunlarını eski Latinlere de.
 600 Sonraları, Albalılar da öğretiler kendi çocuklarına.
 Benimsemiş, atalar töresini, sürdürmüş Romalılar.
 Troya oyunu derler buna, çocuklara da Troya takımı.

Böyle bitti kutsal atanın anısına düzenlenen
 Yarışma, düzelmedi değişen eski yazgı yinc de.
 605 Sürerken türlü oyunlar, törenler Anchises'in gömüldüğü
 Yerde, göndermiş kız ulağını gökten Saturnus soylu
 Juno İlion donanmasına, uygun yeller estirerek,
 Geçmemiş eski hıncı daha, öç tutkusu. Kimseye
 Görünmeden, binbir boyamlı gökkuşağından, kestirmeden
 610 İndi, hızla, deniz kıyısına ulak kız. Gördü
 Büyük toplantıyı, dolaştı koyun çevresini,
 Baktı koyda bırakılmış, kimsenin bakmadığı donanmaya.
 Uzakta Troyalı kadınlar, ıssız bir bucakta
 Ağlamaktalar Anchises'in yitişine bakarak deniz
 615 Yüzeyine, yakındılar iççekerek: "Nice yolumuz var
 Uzak denizde, çekilmez, yorgunuz," böyleydi sızlanmalar.
 Bıkılmışlar deniz yolculuğundan, ilde yerleşmek dilekleri.
 Yıkımda becerikli ulak sıyrıldı tanrısal giysisinden,
 Sokuldu çoktandır ağlayan, yakınan kadınlar arasına.

620 Girdi kılığına Ismaruslu Doryclus'un karısı Beroe'nin,
Eskiden saygın, çocuklar yetiştirmiş, seçkin kadındı.
Onun kılığıyla seslendi ulak Dardanos kadınlarına:

"**E**y yurdunuzun surları dibinde, Greklerle savaşta
Acımasız bir elin ölüme götürdüğü mutsuz topluluk.

625 Kurtaracak mı sanırsın seni yazgın yıkımdan?
Yedi yaz geçmiş Troya yıkılalıdan beri, nice
Denizler, boğazlar dolaştık, yaşanmaz kayalıklar, yöreler
Aştık, sularla, dalgalarla çekiştik, oynastık.
İtalya'dır aradığımız, gözümüzden kaçan, enginlerde.

630 Buradır Aeneas'ın kardeşi Eryx'in yurdu, sevecen
Acestes'in ülkesi, hangi kent engel sur kurmamıza
Halkımız için? Ey yurt, düşmandan kurtarılmış Penatlar!
Kurulmayacak mı yeni Troya surları? Görmeyecek miyim
Xanthos'u, Simois'i, yiğit Hector'un akarsularını?

635 Gelin benimle, yakalım bu uğursuz gemileri birlikte.
Göründü düşte bana bilici Cassandra, yanan
İşıldaklar verip elime dedi ki: Burada arayın
Troya'yı, burasıdır sizin konağınız, çalışma günüdür,
Durmak olmaz. İşte Neptunus'a adanmış dört sunak,
640 Aydınlatıyor, yüreklendiriyor bizi bu tanrı."

Bunları söyledi, kaptı yanan bir odunu sağ eliyle
Döndürdü, vargücüyle fırlattı uzaklara. Şaşkın, ürkek
İlionlu kadınlar, çekingen, bakakaldılar.

İçlerinden en yaşlısı, Priamus'un kimi çocuklarına
645 Süt veren Pyrgo, seslendi kadınlara, dedi ki:
"Ey kadınlar, gördüğünüz kadın Doryclus'un karısı
Rhoeteialı Beroe değil, bakın tanrısal görkemine,
Kılığına, gözleri, bakışları, parlaklığı, sesi
Bambaşka, giyiminde kuşamında görülmedik bir alım.
650 Gördüm az önce Beroe'yi, yorgundu, çelimsizdi, bitkindi,

Katılamamış törene, gösterememiş son saygıyı Anchises'e.
Üzgün bıraktım onu pek kendinde değildi."

İşte bunlardı bütün söyledikleri.

Kadınlar çevirdiler öfkeli, kuşkulu bakışlarını gemilere.

655 Gönülden bağlanmışlar, yoksulca, oturdukları topraklara,

Yazgının sözverdiği krallığa kaygısız, isteksiz hepsi,

Yükseldi göklere kanat çırparak tanrıça.

Uçarken büyük bir yay çizdi bulutların altında.

Kadınlar şaşılar, korktular bu tansık karşısında.

660 Bağıştılar, Penatlar sunağında ateşi ılgarladılar.

Sunakları soymuş kimileri, kutsal ışıkları, yaprakları,

Dalları dağıttılar, sardı yaygın bir yalım gemilerin

Çamağacından sakızlı, boyalı bölümlerini kolayca.

Bildirdi yanmaya başladığını gemilerin Anchises'in

665 Gömüldüğü yerde toplanan, törene katılanlara Eumelus,

Gördüler kara küllerin bulut içinde uçuştüğünü.

İlkin Ascanius, kıvançla tüm atlıları yöneten,

Sürdü atını hızla, dağınık toplantı yerine.

Ne korktu, ne de yaşlıların, bekçilerin sözlerini dinledi.

670 "Ne bu çılgınlık, kadınlar? Nereye, nedir yaptığımız,

Amacınız ne, mutsuz yurttaşlarım? Grekler, düşman değil

Kendi umudunuzdur yıkacağınız, burdayım, sizin Ascanius."

Böyle dedi, çıkarıp attı tolgasını önlerine,

Savaş oyunlarında giydiği, kolay tanınsın diye.

675 Yetiştirdi hızla Aeneas, bir de tüm Troyalılar.

Kadınlar korkuya kapıldılar, kıyıda, çevreye dağıldılar.

Ormanlarda, kaya oyuklarında, gelişigüzel saklandılar,

Şaşırdılar, günü güneşi seçemez oldular, toparlanınca,

Erkeklerini tanıdılar, kurtulmuş Juno'dan gönülleri.

- 680 **A**zalmadı yalımların azgın, yakan gücü daha,
 Hızlandırdı yağlı kütükler ıslak tahtaların yanışını,
 Bir de gevşeten duman, yıpratıyordu yalımların
 Tümünden kapladığı gemileri, bir yıkım geçilmez önüne.
 Ne yiğitlerin çabaları, ne sular bir işe yarar.
- 685 Yırttı dinsever Aeneas omuzundan göğsüne üstlüğü.
 Açıp ellerini yardıma çağırdı tanrıları, yakardı:
 "Ey yüce Jupiter, kırılgan değilsen Troyalıları,
 Öfken yoksa, kalmışsa gönlünde sevecen duyguların,
 Acıman insanlara kurtar yanmasın donanmamız, ey baba,
- 690 Koru Troyalıları, bu yıkımdan, esen kıl bizi,
 Beni vur gerekirse, üstüme yağdır yıldırımını,
 Bitir işini, yüce tanrı, başkalarını değil."
 Söyler söylemez bunları, birden, duyuldu göklerden
 Alışılmadık gürültüler, gümbürtüler kara bulutlardan
- 695 Boşalan saġnaklar, titreşen oylumlar, karalar, havalar,
 Gürleyen dağlar, güney yelleriyle gelen yoğun
 Bulutlar, yüklü yağmurlar, sulara gömülen gemiler,
 Suları emen yarı yanmış tahtalar, sonunda
 Sönen yangın, dördü batan, kurtulan gemiler.

- 700 **S**arsılmış bu yıkımlarla saygın Aeneas, dağılmış
 Dengesi, kaygılar dolmuş yüreğine. Bilmezdi yapacağını,
 Sicilya ovalarında yerleşmek de vardı, yazgıda,
 İtalya kıyılarına varmanın yolunu aramak da şimdi.
 O ara, yaşlı Nautes, Tritoni Pallas'ın gizemli
- 705 Bilgilerle ünlü kıldığı, deneyimli, bilicikişi,
 Tanrıların öfkelendiği olayları bilen, yatıştırıcı,
 Yazgının tüm gerekçelerini açıklayan, öğrenen, öğreten,
 Avutmak için Aeneas'ı, şunları söyledi:
 "Ey tanrıçanın oğlu, gidelim yazgının gösterdiği yolda,
- 710 Yeter yazgıyı yenmeye ona katlanmak, ne de olsa
 Tanrı soyundan Dardanoslu Acestes'tir yanında,

Anlaş onunla, birlik sağlayın aranızda, bırak
 Ona batan gemilerden arta kalanları, sana
 Karşı çıkanları, yaptıklarını beğenmeyenleri,
 715 Çok yaşlıları, deniz yolculuğundan ürken kadınları,
 Güçsüzleri, yorgunları, bu tür yolculuklardan
 Kaçınan, sakınca gören, korkuya kapılanları seç ayır
 Ötekilerden, sonra bırak kalanlar, burada bir kent
 Kursunlar. Acesta desinler adına."

- 720 **G**üçlendi yaşlı gönüldeşin bu sözleriyle, kaygılarla
 Dolu, yanan yüreği toparlandı. Gezinirken gökte
 İki koşumlu arabasıyla yoğun gece, belirdi gözlerinde
 Gökten inen, babası, Anchises'in görüntüsü, seslendi ona:
 "Ey oğlum, yaşadığımca canımdan çok sevdiğim,
 725 İlion'un kötü yazgısını, yıkımını gören oğlum,
 Geliyorum Jupiter'in buyruğuyla buraya, donanmana
 Düşen ateşi söndürceğin, gökten bakarak acıyanın.
 Dinle yaşlı Nautes'i, o güzel, bilgece öğütlerini,
 Gönder İtalya'ya, seç en yiğitlerini gençlerin,
 730 Çok çetindir Latium'da yeneceğin insanlar, korkusuzdur.
 İlkın derin Avernus'tan geçip ulaş ülkesine
 Pluton'un, benimle konuşmak istersen, karanlık
 Tartaros'a, suçlular yurduna değil, mutlular ocağına,
 Sevenler, sevilenler bucağına, Elysium'a gel ordayım,
 735 Kara boğalar adar akıtırsan kanlarını, sunarsan,
 İletir oraya seni, sevecen, tatlı Sibylla.
 Görürsün orada tüm torunlarını, kentinin surlarını,
 Kal sağlıcakla, geçmiş ıslak gece yolun yansını,
 Sezdim çetin soluğunu hışlayan doğu atlarının."
 740 Böyle dedi, uctu ince bir duman gibi.
 Aeneas: "Nereye gidersin? Nereye, kimden kaçarsın?
 Nereye atılırsın? Kimdir seni kucağımızdan götüren?"
 Dedi, sonra uyandırdı küllenen ateşini sunağın.

- Adaklar sundu Pergamos tanrılarına, yaşlı Vesta'ya,
 745 Günlükler yakıtı kutsallar adına tapınakta,
 Ardından çağırdı arkadaşlarını, hepsinden önce Acestes'i,
 Bildirdi buyruğunu Jupiter'in, sevgili babasının öğütlerini,
 Belleğinde düşüncelerini, uyulması gereken yargılarını.
 Karşı durmadı kimse, Acestes de uydu söylenene.
 750 Yazdılar ilde kalacak kadınların adlarını, gitmek
 İstemeyen, ünden kaçınanları, orda kalmayı sevenleri.
 Ötekiler kürekleri yeniliyor, yanan bölümlerini gemilerin
 Onarıyor. halatları, kürek çekme yerlerini düzenliyor.
 Sayıları azsa da yüksekti savaş güçleri hepsinin.
 755 Aeneas, bu arada, bir sabanla saptıyor kurulacak ilin
 Yerini, çevresini çiziyor, burası İlion'a, burası
 Troya'ya benzesin istiyor. Sevindi Troyalı Acestes,
 Gösterdi toplantı yerini, açıkladı kuralları yöneticilere.
 Bir tapınak Eryx tepesinde Venüs adına,
 760 Ida dağında olduğu gibi göklere yükselen, bir de
 Görevli, Anchises'in gömüldüğü ağaçlı yere.

- T**oplanmış. dokuz gün, halk çevresinde tapınağın
 Törenlerle adaklar konmuş sunaklara, yatıştırmış yeller
 Suları, çağırıyor engine donanmayı güney yelleri.
 765 Bir çığlık, yükselen, koyun kıvrımları arasından,
 Gün geçer, gece gündüz öpüşmeler, kucaklaşmalar.
 Şimdi kadınlar, önceden, deniz yolculuğundan kaçanlar,
 Korkanlar, yazgıya bile karşı çıkanlar, can atıyorlar
 Sularda geziye, yolculuğun yüküne katlanmaya.
 770 Avuttu hepsini tatlı sözlerle sevecen Aeneas,
 Ağlayarak, işi kandaşlarından, Acestes'e bırakarak.
 Sonra buyurdu üç dana Eryx'e, bir kuzu da adansın
 Fırtınalara, çözülsün halatlar ard arda diye.
 Başında zeytin dallarından başlığı, bağlı geminin
 775 Burnunda, ayakta, elinde adak bardağı serper

Sulara şarap, atar tuzlu dalgalara bağırsakları.
Yürütür arkadan esen uygun yeller gemileri,
Bir yarış denizde, yellerle kürekçiler arasında.

Döker içini Venüs, açar darlığını Neptunus'a,

- 780 Yakınır, tüm olup bitenlerden, yüreğini daraltan:
"Ey Neptunus, bıktım baskılarından, öfkesinden,
Acımasız, doymaz yüreğinden Juno'nun, yakınmaya geldim
Sana, ne gün, ne gerçek erdem yumuşatır içini,
Ne Jupiter'in buyruğu, ne yazgının yumruğu kırar
785 Hıncını. Yetmez öfkesini gidermeye Frigya'nın başkentini
Yıkma, ölümden kurtulan Frigyalıları yoketmek, suçlamak
Süründürmek, Troya'nın küllerini, ölü kemiklerini
Savurmak. Bilir öfkenin nedenini sanırım kendisi de.
Tanıgımsın Libya denizlerinde fırtınalar koparmış,
790 Önceden kabartmış suları, göklere yükselmiş dalgalar,
Boşuna yardım etmiş Aeolius ona,
Bilirsin hepsi senin ülkende geçmiş bunların.
Suça itip Troyalı kadınları yaktırdı çılgınca
Gemilerimizi, yıkılınca donanmamız bu yangınla
795 Bıraktık, istemeyerek, birçok arkadaşımızı yabanda.
Sözüm geçerse, dilerim senden, esirgeme yardımını
Ulaşsın Troyalılar Laurentum yakınında Tiber kıyılarına,
Anlaşmışsa Parcalar bir kent kurmak için orada."

Dedi ki, engin denizler egemeni Saturnus oğlu:

- 800 "Doğrudur dediğin, Cytherea, gerekir doğduğun denizlerin
Önderine güvenmen, bana da güvenirsin, bilirim.
Çok kez yatıştırdım denizlerin, göklerin azgınlığını.
Tanıgımdır yeryüzünde Xanthus'la Simois, az değil
Senin Aeneas'a iyiliğin, Akhilleus izleyip Troyalıları
805 Geldiğinde ordusuyla, sıkıştırdığında surların
Dibinde onları, binlerce ölü, inlerken ırmaklar

Cansız gövdelerle, tıkanan Xanthus yatağını değiştirip
 Akmazken denize kaygılandım, görünce tedirgin, yalnız
 Seni, Greklerin, Akhilleus'un karşısında yüz döndüğünü
 810 Tanrıların, ondan. Kaçırdım bir buluta sararak Aeneas'ı,
 Oysa yıkmak isterdim ellerimle kurduğum Troya'yı.
 Korkma, değişmedi bugün, Aeneas'a değgin duygularım.
 Varacak güvenle dilediği Avernus kıyılarına.
 Sezilecek içlerinden birinin yokluğu, gömülünce dalgalara,
 815 Kurtaracak onun ölümü birçoğunu."

Yatıştırdı bu sözlerle tanrıçanın gönlünü, taktı
 Kıvrak atların altın koşumlarını köpüklü gemler
 Geçirdi, gevşetti elinde tuttuğu dizginleri tanrı.
 Dolaştı suların yüzeyinde uysalca mavimsi arabası.
 820 Çöktü dalgalar gürültüsüyle dizginlerin, yatıştı sular,
 Göklerin enginlerine kaçıştı yoğun bulutlar.
 Değişik kimseler bu tanrının çevresinde toplanan,
 Ürkünç deniz yaratıkları, Glaucus'un yaşlılar takımı,
 Inous oğlu Palaemon, hızlı Tritonlar, Phocus
 825 Topluluğu, solda Thetis, Melite, kız Panopea,
 Nesa, Spio, Thalia, bir de Cymodoce, hepsi.

Bir sevinç, bir umut doğar karamsar gönlüne
 Saygın Aeneas'ın, birden, buyurur tüm direklerin
 Dikilmesini, yelkenlerin açılmasını arkadaşlarına hızla.
 830 Gemiciler gereken yelkenleri çevirir sağa sola,
 Burarlar yelkenleri bağlayan iplerin halkalarını,
 Gevşetirler, esince uygun yellere donanma ilerler.
 Durur hepsinin önünde, donanmayı yöneten Palinur,
 İzlenecek yolu, yapılacak işleri gemicilere buyurur.

Yarılmaşken ıslak gece gökte yolunu, gemiciler
 835 Küreklerin altında, düz tahtalar üzerinde yorgun

- Gövdeleriyle dalmış, uzanmış, dinlenirlerken,
 Işıyan yıldızlardan inerek dağıttı uzayın karanlığını,
 Yardı gecenin koyu gölgelerini yumuşacık uyku,
 840 Sensin aradığı, ey suçsuz Palinur, bu tanrının, korkunç
 Görüntüler getirmeye, sana, Phorbas kılığında, durarak
 Geminin üstünde, döküldü şu sözler ağzından:
 "Ey Isasus oğlu Palinur, sulardır donanmayı götüren,
 Uygun yellerdir esen, boyuna değişmeyen,
 845 Dinlen, koy yastığa başını, yum yorgun gözlerini.
 Ben üstleneyim görevini kısa bir süre."
 Açarak güçlükle gözlerini, dedi ki Palinur:
 "Ne sanıyorsun, bilmez miyim durgun denizlerin, uysal
 Dalgaların neler sakladığını? Güvenir miyim oynak sulara?
 850 Bu tansığa? Çok oyununa gelmişim bu parlak göklerin.
 Güveneyim mi tanrının bu densiz güney yellerine?"
 Bunları söyledi, bırakmadan sımsıkı tuttuğu dümeni,
 Çakar gibi dikti gözlerini yıldızlara.
 O, tanrı Lethae'nın suyuyla ıslatılmış, Styx'in uyuşturan
 855 Etkisini taşıyan bir dalı sallayıp şakakları çevresinde
 Kırdı direncini, dolundu gözleri, gömüldü uykuya.
 Gevşemiş tüm gövdesi, bu beklenmeyen dinlenmeyle,
 Kapanarak birden üstüne tanrı, dümenle geminin
 Kırılmış birer parçasıyla fırlattı ışığı sulara,
 860 Boşuna çağırmış arkadaşlarını yardıma, durmadan.
 Kanatlanır, uçar göklere işini bitiren tanrı.

- G**ider deniz üstünde, güvenle, yolunda donanma,
 Yüce Neptunus'un önerdiği doğrultuda korkusuz.
 Yaklaşırken ürkünç Sirenenus kayalarına gemiler,
 865 Nice mutsuzun kemikleriyle aklaştı dalgalarla dövülen,
 Boğuk uğultular duyuluyordu, hep, uzaktan, kayalardan.
 Gördü Aencas başıboş kaldığını geminin, sürüklendiğini

Dalgalarca, geçti yönetime karanlık sulara yanarak
Yüreği, dedi ki, yiten gönüldeşinin acısıyla:

870 "Güvenden açık denize, göğe, Palinur, şimdi
Gömülmeden kalacaksın bilinmeyen bir kıyıda."

ALTINCI KİTAP

AĞLAYARAK söyledikten sonra bunları, bıraktı donanmayı
Esen yellerle, yaklaştı Euboialıların Cumae kıyılarına.
Çevrilir geminin başı denize, atılır suya
Kıvrık uçlu demir, sımsıkı tutar gemiyi,
5 Dizilir kıyı boyunca içbükey gemiler, atlar,
Hesperit toprağına, atak gençler, çakmaktaşı
Arar kimi ateş yakmaya, yaban inleriyle
Dolu ormanlarda akarsuları belirler, bulunca yerini.

Çıktı dinsever Aeneas, yüksek Apollon tepesine,
10 Burdaydı Sibylla'nın oturduğu mağara, yalnız başına.
Şaşılması. Orada öğretmiş Sibylla'ya Delos bilicisi
Gizemleri, geleceğin büyüğü bilgisini, güç katmış ona
Gücünden. Girdiler Aeneas'la Sibylla Trivia'da altın
Tapınağı. Söylentiye göre, kaçarken Minos ülkesinden
15 Daedalus, yükselirken kanatlarıyla, hızla, göklere
Bilinmeyen yolda, yönelmiş soğuşun dondurduğu kuzeye,
Sonra konmuş Chaldicia kalesinin doruğuna, yavaşça,
Basar basmaz ayaklarını toprağı adanmış sana
Ey Phoebus teleklerini, görkemli tapınak yaptırdı adına.
20 Yazdırdı kapı kanatlarından birinin üstüne Androgeos'un
Ölümünü, Cecrops oğullarının çektiğı dayanılmaz acıları.
Cecrops, yargıyla, gönderecek yılda yedi oğlunu
Oylamayla ölüme. Öteki kanatta, denizde Girit,

- Azgın boğayla dölleşen Pasiphae, gizlice sevişmeden
 25 Doğan iki kılıklı Minotaurus, bir utanç anıtı,
 Sevişmenin: yarı insan, yarı hayvan görünümünde.
 Ötede karmakarışık bir ev, girintili çıkıntılı oyuklarıyla,
 Burda kraliçenin umutsuz sevgisinden etkilenen Daedalus,
 Öğretmiş ona eğri büğrü yolları, tuzakları
 30 Adımları yöncten büyülü iple izler üzerinde.
 Görkemli bir yapıtın olurdu senin de Icarus.
 Önlemese habanın üzüntüsü. Altınla işlerdi çöküşünü,
 İki kez, yürümedi Daedalus'un eli, görecekti hepsini
 Ayrıntılarıyla, dönmeseydi Aeneas'ın yanına önce gönderilen
 35 Achates. Geldi Phoebus'la Trivia görevlisi Deiphobe,
 Glaucus'un kızı, kralın karşısına dedi ki:
 "Boş durmak yok, uygun işler görülmeli,
 Yedi boğa, boyunduruğa vurulmamış, kesmen gerekir,
 Yedi seçme koyun, töre uyarınca, sürüden."
 40 Getirdiler yerine buyruğu, Aeneas'ın yoldaşları, durmadan,
 Çağırdı görevli kadın yüksekteki tapınağa Teucerleri.

- Y**alçın kayaya oyulmuş, büyük mağara, Euboialılarca,
 İçinde yüz geniş kapıya varan yüz yol, yankılanır
 Hepsinden bilici Sibylla'yı yanıtlayan yüz ses.
 45 Gelince haykırdı genç kadın, eşliğine kapının:
 "Öğrenme günüdür yazgıyı, tanrı, işte tanrı."
 Söyleyince kapının önünde bunları değişti birden
 Yüzü, benzi, dağıldı saçları, hırıltıadı göğsü,
 Kabardı yaban yüreği, büyüdü daha da görünüşte,
 50 Değişmiş insancıl sesi, esinlendi tanrısal yaklaşımdan,
 Sezdi geleni, dedi ki: "Geciktin, ey Troyalı Aeneas
 Adakta, yalvarmada neden? Açılmaz yakarmadan önce
 Tanrısal sese tutkun, büyük konağın kapıları."
 Deyip kesti. Korkudan dondu kemikleri Teucerlerin,
 55 Titrediler, yakarmaya başladı yürekten, Aeneas, derin:

- "**E**y Phoebus, gördün üzüntüyle, Troya'nın uğradığı yıkımı,
 Sendin yöneten Dardanoslu Paris'in Aeacide'nin gövdesine
 Ok atan elini, dolaştın yardımınla karaları kuşatan
 Engin denizleri, girdin Massylilerin geniş ülkesine,
 60 Syrtes ovalarına korkusuzca, bir uçtan bir uca.
 Sonunda vardık bizden kaçışan İtalya kıyılarına,
 Düşmesin ardımıza Troya'nın kötü yazgısı.
 Esirgeyin Pergamalıları, koruyun tanrılar, tanrıçalar,
 İlion'un, Dardania'nın ününü, yükselişini kıskananlar.
 65 Sen de, ey önceden geleceği bilen, kutsal kadın,
 İstemem yazgının vermediği krallığı senden, bırak
 Yerleşsin Latium'da Teucerler, ötede beride nice
 Dolaşan Troya tanrılarıyla, tanrıçalarıyla, yaptırım
 Bir tapınak adına Phoebus'la Trivia'nın salt
 70 Mermerden, törenler, bayramlar Phoebus anısına.
 Görkemli, özel bir yerin olacak ülkemizde,
 Aynı bölümde saklanacak kutsal sözlerin, söylevlerin.
 Bilicilik üstüne yorumların, gizli, ulusumla ilgili
 Özel görevli bakacak bunlara, koruyacak hepsini.
 75 Uçmasın, dağılmasın, karışmasın, kirlenmesin, bozulmasın
 Ellerde, yakarırım onları kutsa." deyip kesti.

- D**irenir Phoebus'a karşı Sibylla, mağarasında, yetmez
 Gücü göğsünden söküp atmaya yüce tanrıyı, inler,
 Çırpınır. Sımsıkı bağlamış densiz ağzını, azgın
 80 Yüreğini tanrı, egemendir bütün varlığına, daha.
 Birden açılır yüz büyük kapısı mağaranın
 Kendiliğinden, yankılanır içerde bilicinin yanıtları.
 Boşluğa dağılan: "Kurtuldun denizin tüm yıkımlarından,
 Karadadır işlerin daha çetinleri. Kaygılanmasın gönlün,
 85 Geliyor Dardanalılar, Lavinium'da egemenlik kurmaya.
 Ancak, sevinmeyecekler oraya gelmekle, savaşlar, korkunç
 Savaşlar, Tiber'i kaplayan kanlı köpükler görüyorum.

- Çıkacak karşına bir Simois, Xanthus, Dor ordusu,
Başka bir Akhillcus, tanrıçadan doğan, Latium'da.
- 90 Bırakmaz Teucerlere diş bileyen Juno, ardınızda,
Güçlük çekeceksin İtalya'da yalvaracaksın insanlara,
Kentlere, bırakmayacak yakını tüm işlerinde darlık,
Sıkıntı, Teucerler'e gelecek yine yıkım, bir yabancı kadın,
Evlilik, bir el kadınıyla.
- 95 Yılma mutsuzluktan, üstüne yürü, diren yiğitçe
Yazgının dediğince, açacak kurtuluş yolunu
Sana, yararı az da olsa şimdi bir Grek kenti."

- C**umae Sibyllası, karanlık oyuğun derinlerinden yükselen
Korkunç, karmaşık sözlerle böyle bildirdi durumu.
- 100 Böğürdü çılgınca, örtbas edince gerçeği, çarpıtınca,
Öfkelenen Apollon, yüreğine batırıp iğneleri bastırınca.
Geçince çılgınlığı, kapayınca biraz uğursuz ağzını,
Dedi ki yiğit Acneas: "Kalmadı bir güçlük bence,
Ey genç kız, bilinmeyen durum, beklenmeyen yıkım.
- 105 Önceden, düzenledim işimi, saptadım yolu yöntemi.
Bir dileğim var, buradaymış söylentiye göre, kapısı
Karanlık yeraltı ülkesinin, Acheron'un oturduğu yerin
Göster bana yolunu, açıver kutsal girişi.
Yardımla, yakarırım, gidip göreyim sevgili babamı.
- 110 Kurtardım onu yalımların, atılmış binlerce okun
Arasından, yavıların ortasından geçerek, omuzlarımda
Taşıyarak. Odur bana, denizlerde yoldaşlık eden,
Göklerin, denizlerin tüm baskılarına göğüs geren,
Aldırmadan ilerlemiş yaşına, tükenen gücüne.
- 115 Odur öneren, dileyen, senin katına varmamı,
Bana, eşiğini aşmamı, öğütleyen. Yakarırım sana
Ey kutsal kız, güçlüsün, acı babaya, oğula.
Senin buyruğuna bırakmış Hecate Avernus ormanını.
Getirdiği gibi ölen karısının ruhunu Orpheus

- 120 Trakya çalgılarının tellerinden uyumlu türkülerle,
Kurtardı Pollux, atarak kendini ölüme, kardeşini
Ölümden, çok gitti geldi bu yolda, gerekir mi sözetmek
Theseus'tan, büyük Alcides'ten, Jupiter soyluyum ben de."

Bunlardı, sunağa tutunarak, söylediği sözler.

- 125 Şöyle yanıtladı bilici kadın: "Tanrı soylu,
Troyalı Anchises'in oğlu, inmek kolay Avernus'a,
Açıktır kapısı gece gündüz yeraltı ülkesinin,
Ancak geri dönmek, yeryüzüne çıkmak çetin,
Güç ister, emek ister. Pek azdır bunu başaran.
- 130 Ya Jupiter'in sevdiği, ya yüksek erdemli,
Ya da tanrı soylu olmak gerek. Ormanlar ortasında, çevreler
Kara bir bükümle akan Cocytus orayı, kuşatır.
Büyüksé tutkun, taşkınsa dileğin iki kez
Geçmeye Styx'i, iki kez görmeye karanlık Tartarus'u
- 135 Önbilgiler edinmelisin daha çıkmadan
Bu çetin yolculuğa. Bir ağaç vardır gölgeli,
Dalı altın, yaprakları altın, bükülgen, yaygın,
Adanmış yeraltı tanrıçası Juno'ya, korur onu
Bir kutsal orman, karanlık oylumu çepeçevre kuşatan.
- 140 Ancak, inemez yeryüzünün derinlerine kimse,
Koparmadan ağaçtan bu altın dalı, budur
Güzel Proserpina'nın istediği saygı sungusu.
Çıkar yenisi koparılan dalın, altından o da,
Donanmış altın yapraklarla, onun da, gövdesi.
- 145 Arayıver o ağacı, gecikme, kopar ondan bir dal
Bulunca, saygıyla, yazgın yardımcı olursa, kopar
Kendiliğinden kolayca, yoksa ne bir güç yeter
Ona, ne de keskinin keskini bir bıçak.
Bilmiyorsun, yazık, ölen bir arkadaşın yatar yerde.
- 150 Tedir yin ölüsünden bütün donanma, korkuyor, sen de
Durdur. eşliğimizde, tartışırsın bizimle.

İlkin bir yer sağla, göm toprağa.

Kara koyunlar ilet sunağa, suçtan arınmaya.

Ancak öyle görürsün Styx ormanlarını, yaşayanlar

155 İçin yol bulunmayan ülkeyi." deyip sustu.

Aeneas üzgün, dikmiş gözlerini yere, kırıgın,

Gönlü karanlık işlerle sarsılmış, gitti mağaradan,

Yanında güvendiği sevecen gönüldeşi Achatas.

Onun da yüreğinde kaygılar, yürüyor, karamsar,

160 Değişik düşünceler, varsayımlar üzerinde dururlar:

Kimdi, kim olabilirdi, bilici kadının ölümünden,

Gömülmesinden sözettiği arkadaş, hangi yakınımızdı, diye.

Gelince konaklama yerine, gördüler, kuru kumlar

Üzerinde pisi pisine öldüğünü Aeolis oğlu Misemus'un,

165 Yattığını. Eşsizdi, borusuyla toplamada savaşçıları.

Mars'ı yeltmekte, yiğit arkadaşıydı büyük Hector'un,

Savaşta, benzersizdi boru çalmada, kargı kullanmada.

Öldürüp soyduktan sonra savaşta Akhilleus Hector'u,

Başeğmedi yenilgiye, bu taşkın yiğit, gitti

170 Ardından Troyalı Aeneas'ın katıldı onun birliğine.

Ancak, çınlattığında borusuyla denizleri, birden,

Çağırdığında savaşa tüm tanrıları, delice kısılandı

Triton, söz yerindeyse, yakalayıp fırlattı kayaların

Arasından köpüklü suların içine, duraksamadan.

175 Yükseldi çılgınlık hepsinden, yiğitin çevresinden.

Üzüldü dinsever Aeneas. Sibylla'nın, ağlayarak,

Yerine getirmek için buyruğunu gecikmeden,

Bir sunak yaptılar, ağaçlardan, tören için ölüye,

Göklere yükselen. Gittiler yabanların barındığı eski

180 Ormana, inlerdi balta vuruşlarıyla sakızlı çamlar,

Kayınlar, meşeler devrilirken, yontulurken geniş ağızlı

Kamalarla gövdeleri, yarılrken, gürlerdı yamac .ardan

Yuvarlanırken. Katılırdı bu çalışmalara Aeneas da

Yandaşlarıyla, eş araçlar kullanarak, ömekti onlara.

185 Derin bir acı yüreğinde, yalnız kalınca,

Bakarak büyük ormana, konuşur, yakarırdı gönlünce:

"Ne olurdu bulunsaydı bu geniş ormanda ağacın

Altın dalı, ne yazık doğruymuş söyledikleri bilici

Kadının, ey Misenus, senin çektiklerin konusunda."

190 **S**öyler söylemez süzülüp indi iki güvercin,

Gözlerinin önünde yiğitin, gökten, kondu yeşil

Yere. Tanıdı, büyük Aeneas, anasının güvercinlerini.

Kıvançla seslendi onlara: "Gelin, kılavuzum olun,

Götürün beni, bir yol varsa gökten, kutsal ormanla

195 Çevrili, verimli toprağı gölgeleyen dalın yerinc.

Ey yüce anam, bırakma beni bu çetin işlerde.

Yalnız." İzledi konuştuktan sonra kuşları,

Gözledi uçuşlarını, yorum getiren davranışlarını.

Görüyor yem arayan, uçan kuşları, yere inişlerini,

200 İzlenirdi gözle tüm davranışları, uzak değildi.

Varınca pis kokulu Avernus uçurumuna, birden

Uçarak açık havada süzülen iki güvercin

Çevresinde dolaşarak istenen ağacın kondu tepesinc.

Görünürdü yansıyan ışıltısı dallar arasından altının.

205 Böyledir kışın ormanda, soğukta, ağaçlarda türeyen

Asalak yeşil ökseotu da, sarımsı yemişleri

Yuvarlak ağaç dallarına sarılan parlak safran da.

Bunlar gibiydi altın dalın, esintilerle sallanan

Pıralın, çıtırdayan, gölgeli, yeşil yaprakları arasında

210 Parlayışı. Görünce büktü güçlü dalı Aeneas.

Kopardı, götürdü duraksamadan, Sibylla'nın tapınağına.

Teucerler, kıyıda cansız yatan Misenus çevresinde

Toplandılar, tören düzenlediler, ağladılar, kutsadılar

Saygıyla. Sakızlı çamlardan, meşelerden toplanan odunları

- 215 Yıgıldılar, koyu, yeşil yapraklı dallarla sardılar,
 Serviler kaktılar yığının önüne, parlayan pusatlarla
 Süslediler, donattılar, tepesini, ağaçların özenle,
 Kimi su kaynatır yalımlar üstünde tunç kaplarda
 Yıkarlar kaskatı ölüyü, kokular serperler üstüne.
- 220 Bir inilti. Uzatılır ağlayışlar arasında ölü,
 Çekilir üstüne günlük giysiler, erguvan giyekler.
 Taşımış kimi ağır salacayı, yığının üzerine.
 Üzüntülerle çevirip öteye yüzlerini, töre gereği
 Başasağı tutarak yanan ışıldakları. Yığın üstünde
- 225 Yanıyor yemekler, sungular, otlar, yağlanan adaklar.
 Yalımlar sönüp küller çöktükten sonra
 Yıkadılar kalıntıları, suyu emen külleri şarapla.
 Koydu tunç kaba külleri, kemikleri Coryneus,
 Üç kez dolaştırdı çevresinde arı suyu arkadaşların.
- 230 Serpti suya daldırılan zeytin dalıyla üstlerine.
 Kutsadı hepsini, yumuşak sözler söyledi, esenledi.
 Bir büyük gömüt yaptırdı dinsever Aeneas,
 İşlenmiş üzerine yiğitin pusatları, borusu, araçları.
 Dağın eteğinde, onun adına, Misenus diye anılır
- 235 Bugün. Koruyacak ününü yüzyıllar boyunca.

- B**itirince işleri, uydu buyruğuna Sibylla'nın,
 Kayanın içinde derin, ürkünç oyuk çevrede
 Bir kara göl, koyu gölgeli orman, uçarak
 Geçemezdi kuşlar bile üzerinden ağılanmadan.
- 240 Bu kara boğazdan ortalığa yayılan, göğe çıkan
 Tiksindiren, iğrendiren pis kokulardan,
 Bu sakınca yüzünden, Aornos der buraya Grekler.
 İlkın sırtı kara dört boğa getirdi,
 Bilici kadın, kutsal şarap serpti alınlarına,
- 245 Bir tutam tüy keserek boynuzların ortasından,
 Attı ilk adak diye kutsal ocağa. Haykırdı

Yeraltı tanrıçası güçlü Hecate'nin adını.

Boğazladılar, ötekiler de, öteki hayvanları, doldurdular
Kaplara buğulu kanları. Kesti Aeneas bir kara

250 Kuzu büyük bacısı, Eumenidler anası adına.

Senin için de bir kısır inek, ey Proserpina.

Sonra, kurdurdu Styx kralına, geceye yakışan
Sunaklar, adak boğaların içiriklerini zeytin yağı
Dökerek üzerlerine attı yalımlarla yaktı.

255 Görününce günün ilk ışıkları, birden ayakların

Altında böğürdü toprak, ormanlar, tepeler sarsıldı,
Ulumaya başladı karanlıkta köpekler, sanıp geldiğini
Tanrıçanın. Bağırdı bilici kadın: "Gidin uğursuzlar,
Gidin, buradan uzaklaşın, kutsal ormandan hepiniz.

260 Sen, gel ardımca, çek kılıcını kından, şimdi

Yürekli, güçlü, korkusuz olman gerekir."

Bunları söyleyip çılgınca girdi açık mağaraya,
Aeneas da, korkmadan, uydurdu adımlarını kılavuzuna,

Ey tanrılar, ölümler ülkesinde egemen suskun, gölgeler,

265 Ey Chaos, ey Phlegethon, gecenin geniş, sessiz yurdu,

Bırakın, anlatayım duyduklarımı, dipte, yeraltında
Geçen karanlık işleri, yardım edin bana.

Yürüyorlardı, yanyana, karanlık ülkede, yalnız.

Üzgün, insansız, ıssız, Pluton'un egemenliği altında.

270 Ay ışığının bir açıldığı, bir söndüğü kötü, korkulu

Ormanlar arasında, Jupiter'in gökleri gölgelediği,
Nesnelerde akla karayı karıştırdığı yerdekiler gibi.

Daha girişte, Orcus'un geçitleri önünde, acı,

Üzüntü, oç tutkuları, kaygılar, sermiş yataklarını.

275 Solgun sayrılıklar, güçsüz yaşlılıklar, ürkmeler, korkular,

Tüketen, kötülüğe sürükleyen açlık, iğrenç yoksulluk.

- Titreten görüntüler, ölü, acı, ölümün kardeşi
 Uyku, yasaklı kıvanç, karşı eşiğin üstünde
 Ölüm getiren savaş, toplanmış hepsi, orda,
 280 Eumenidlerin demir odaları, kanlı bağlarla bağlı
 Yılanlı saçlarıyla çılgın, ürkünç arabozucular.
 Büyük, yoğun, yaşlı bir karaağaç ortada,
 Yaygın ince dalları, söylentiye göre
 Yuvasıymış yapraklarına yapışan boş düşlerin.
 285 Görülürmüş, nice yırtıcı yarattığın orda görüntüleri,
 Ürkünç Centauros lar, kapıların önünde yarı kadın
 Yarı balık Scyllalar, yüz kollu Briareus,
 Lerna'nın korkunç ısıklar çıkaran yılanı, yalımlar
 Püsküren ürkünç Chimaera, gorgonlar, harpyler
 290 Üç gövdeli gölge. Birden çekti kılıcını korkan
 Aeneas, çevirdi keskin ucunu bu devlere,
 Anımsatmasa bilge yoldaşı, bunların cansız,
 Gövdesiz görüntüler olduğunu, değişik kılıkarla
 Boşlukça uçuştüğünü, saldıracaktı kılıçla gölgelere.
 295 **B**uradan başlar Tartarus'taki Acheron sularının
 Yolu, çamurlu, bulanık akar, gürülde, karışır kumlarla,
 Kabarır, kusar geniş çevrintili Coecytus ırmağına.
 Charon derler adına bu suları kollayan, ürkünç,
 İğrenç, pis görünümlü kayıkçının, sarkar çenesinden
 300 Bakımsız, karışık, ağarmış sakalı, yalımlanır gözleri,
 Asılır kirli bir üstlük omuzlarından.
 Bir kancayla yüzdürür kayığını, yararlanır yelden,
 Kendi bindirir insanları bu demir boyalı kayığa,
 Çok yaşlıdır, ancak dinçtir, güçlüdür tanrı gibi.
 305 İtişip kakışıyordu kıyıda biriken halk, binmek
 İçin kayığa, kadınlar, erkekler, genç kızlar,
 Evrensel yiğitler, çocuklar gözleri önünde ananın,
 Atanın, odun yığınları üstüne konmuş gençler.

- Güz başlarında, ormanlarda soğuktan dökülen yapraklar
 310 Gibi çok, engin denizler aşarak sıcak, açık
 Ülkelere giden, soğuklardan kaçan, sıcak karalarda
 Toplanan, yıllık göçmen kuş sürülerince kalabalık.
 İşte bunlar, karşıya geçmek için itişiyorlar.
 Uzatıyorlar ellerini, öte kıyıyı tutacakmış gibi.
 315 Densiz kayıkçı, birkaçını seçiyor, alıyor kayığa,
 İtiyor ötekileri geriye, kumlu kıyıya, uzağa.

- B**u gürültüden sıkılan, şaşırان Aeneas, dedi ki:
 "Söyle, ey kadın, nedir ırmak kıyısında bu koşuş?
 İsteddiği nedir bu görüntülerin? Neden uzaklaşır kimi
 320 Kıyıdan, kimi geçer kürekle, bozarmış suları?"
 Dedi ki, kısaca, evlenmemiş, yaşlı kadın:
 "Ey Anchises oğlu, tanrı soyundan olduğun gerçek,
 Cocytus gölleridir burada gördüğün derin, Styx
 Bataklıklarıdır, tanrıları da korkutan, andları bozmaktan.
 325 Kimsesiz, ölünce gömülmemiş kimseler, gördüğün topluluk.
 Şu yaşlı, Charon'dur, sudan geçenler ölünce gömülenler.
 Geçemez bu korkunç kıyılardan, kısık sesli sulardan
 Kemikleri toprak altında dinlenmeyen, esen olmayanlar.
 Yüz yıl başıboş dolaşır, uçuşur bu kıyılarda öyleleri.
 330 Sonra bağışlanırlar, görebilirler özledikleri yerleri."
 Durdu Anchises oğlu, olduğu yerde, yürümedi,
 Üzüldü bunların mutsuz, ters yazgısına, düşündü.
 Gördü orada, üzgün, ölüm töreninden yoksun
 Leuscipis'i, Likyalı donanma yöneticisi Orontes'i,
 335 Troya'dan kalkan, fırtınalı denizlerde sürüklenen,
 Sarsılan, güney yelleriyle gemileri, yoldaşları batan.

İşte dümenci Palinurus, ilerliyor, orada, eskiden
 Libya denizinden geçerken, yıldızlara bakarken,
 Geminin arkasından düşen, derin sulara gömülen.

- 340 Aeneas, tanıdı bu yoğun gölgelerde, üzgün arkadaşını,
Seslendi ona: "Söyle Palinurus, hangi tanrıdır
Bizden ayırıp seni suların içine gömen?
Söyle bunu, bugüne değin beni yanıtlamayan,
Apollon, şimdi, anlıyorum, oyun etmiş bana.
- 345 Demişken, senin, esenlikle varacağını, denizde korkusuz
Ausonia kıyılarına. Kötüye kullanmış güvenimi."
Dedi ki, Palinurus: "Phoebus'un uçayaklısı değil
Seni kandıran, ey Anchises oğlu, önderim, tanrı atmadı
Beni denize, güçlü sarsıntıyla kırıldı dümen,
- 350 Bana verdiğin, korumakla, yönetmekle görevli kıldığın,
Düşerken sürükledi sulara beni de. Andolsun çalkanan
Denize geminden kaygılandım, korktum özümden çok.
Dayanamazdı saldırısına kabaran suların böyle gemi.
İçinde savaş araçları, başıboş, dümensiz, yönetimsiz
- 355 Üç gece sürükledi beni engin suların yüzeyinde,
Denizi kaplayan güney yelleri, gün doğarken,
Dördüncü gün, yükselen dalgalar üzerinden gördüm
İtalya'yı, yaklaşıyordum yavaşça yüzerek karaya,
Güven içinde olurdum, ıslanan, ağırlaşan giysilerimle,
- 360 Bir kayanın sivri ucuna güçlkle tırmandığımı gören birileri,
Beni soyma tutkusuyla saldırımasalar üstüme kılıçla.
Kapıldım dalgalara, sürükler kıyılarda yeller beni.
Göklerin aydınlığı, esen yelleri, sevgili baban,
Büyüyen Iulus'a umudun adına, yakarırım sana
- 365 Ey yenilmez yiğit ya kurtar yıkımdan, ya toprak at
Üstüme, Velinos koyunda bul beni, yaparsın bunu.
Gösterirse tanrıça anan sana bir çıkar yol,
Tanrılar yardımcın olmadan, geçemezsin büyük sulardan
Sanırım, Styx'in korkunç, geniş bataklığından.
- 370 Uzat elini ben mutsuza, aşır taşkın sulardan,
Ölüm dinlensin kaygıdan uzak, uygun bir yerde."
Söyledikten sonra bunları, başladı söze bilici:

"Neden saçmalarsın ey Palinurus? Geçmek istersin
 Gömülmeden Styx sularını, Eumenidler ırmağını, azgını
 375 Görmek? Karşı kıyıya varmak, tanrılara sormadan mı?
 Yakarmakla değişmez tanrısal yazgı, boştur umudun,
 Bir avuntu, kötü yazgın için dinle sözlerimi:
 Komşu topluluklar, kentlerin uzağında görülünce göksel
 Belirtiler, gömecekler kutsayarak kemiklerini, bir yer
 380 Yapacaklar sana, törenler düzenlenecek adına. Palinurus
 Denecek gömüldüğün yere, adınla bilinecek, anılacaksın."
 Bu sözler yatıştırdı gönlünü Palinurus'un, giderdi
 Kaygılarını, sevindi, adını taşıyacak biri olunca.

Yürüdüler, Aeneas'la bilici, yolda, vardılar ırmağa.
 385 Görünce kayıkçı, Styx ırmağından, onların sessiz
 Ormandan geçerek, kıyıya döndüklerini, yavaş adımlarla.
 Öfkelendi, haykırdı yeric, kınayıcı sözlerle, yerinde:
 "Kim olursan ol, söyle, neden geldiğini bizim ırmağa,
 Pusatlara bürünmüş, kimin gönderdiğini, dur orada,
 390 Yaklaşma. Gölgeler, düşler, geceler ülkesi burası.
 Yasak, binemez diriler kayığımızıza. Geçit yok.
 İyi yapmadım, eskiden, Alcides'i, Theseus'u, Prithos'u
 Aldığıma kayığa, sudan geçirdiğime, burada, sevinmedim.
 Tanrılar soyundan, yenilmez yiğitler olmalarına karşın.
 395 Biri bağladı Tartarus bekçisi köpeği, kralın koltuğu
 Altına sığınan, titreyen hayvanı sürükleyerek.
 Ötekiler kaçırmak istediler kraliçeyi Pluton yatağından."

Karşılık verdi, kıcasa, Amphryna'nın bilici kadını:
 "Kaygılanma, böyle bir eğilim, düşünce yok bizde,
 400 Savaşmak, yıkmak için değil bu kargılar, oklar,
 Havlasın ininde yeraltının koca bekçisi.
 Kansız gövdeleri korkutan bitmez ulumalarla. Eşiğini
 Aşındırsın kutsal Proserpina babasının. Troyalı Aeneas

- Dinseverlikle, yiğitlikle ünlü, indi babasını görmeye
 405 Derin Erobus kuytularına. Etkisizse bu saygı,
 Tanı şu dalı." Çıkardı üstlüğünün altında sakladığı
 Dalı, gösterdi. Yatıştı Charon'un kabaran yüreği.
 Sustu kadın, birden şaşırdı yazgının armağanına,
 Kayıkçı, çoktandır görmediği bu dala bakarak.
 410 Çevirdi mavi kayığın burnunu, yanaştı kıyıya
 Kayıkçı, epeydir dizilmiş, oturmuş görüntülerin hepsini
 Uzaklaştırır, alır boşalan kayığa ağır Aeneas'ı,
 İler gibi sesler çıkarır ağırlığın altında
 İnce kayık, kirli sular girer çatlaklarından,
 415 İletir bilici kadınla Aeneas'ı sağlıkla kıyıya,
 Karşıya, bırakır bozarmış kamışlar arasında karaya.

- D**oldurur üç yutaklı Cerberos korkunç havlayışlarla
 Ortalığı, ırmağın karşısında yattığı mağara,
 Görünce bilici kadın boynunda yılanların oynadığı
 420 Köpeği, balla tohum karışımı bir uyuşturucu
 Atar ona, birden açar üç yutağını açlıkla,
 Kudurgan, yutar, gevşer, yayılır, doldurur mağarayı
 İri gövdesi, uzanınca yere boylu boyunca.
 Koşar Aeneas, uykuya dalınca bekçi, uzaklaşır
 425 Dönüşü olmayan suyun kıyısından hızla.

- A**rdından sesler duyulur üzgün, yürek doğrayan,
 Yaşamın eşiğinde ağlayan çocuk ruhlarından, bunlar
 Varmadan yaşamın tadına, karanlık bir günün, ana
 Kucağından kopararak acımasız ölüme sürüklediği,
 430 Karanlığa atılmışlar, yakınlarında öldürülen suçsuzlar.
 Burası adçekimli yargıçların yargısıyla verilmiş
 Onlara, Minos'tur başkanı bu yargı kurulunun, odur
 Suskun görüntüleri toplayan, erdemliyi, suçluyu, yaşamı
 Sorgulayan, yargılayan. Ölümü seçenler de var elleriyle

435 Bunlar arasında, ışıktan kaçanlar, yaşamdan kopanlar.
 Şimdi, göğün altında sıkıntılar, darlıklar içinde
 Gececek bir yaşamı özlüyor, yeğliyorlar.
 Engel onlara yazgı, üzüntü, darlık, dalgalı.
 İğrenç bataklık, kuşatan dokuz çevrintili Styx.

440 **B**ir alan vardır yakında görülen, geniş, üzgünler
 Ağlayanlar yaylası derler adına, törece.
 Acımasız, azgın sevginin kemirip tükettiği kimseler
 Burada bulmuşlar gizlenecek dar yollar, sığınmalık
 Yerler, mersin ormanında, kaygılar, üzüntüler içinde.
 445 Gördü, burada Phaedra'yı Aeneas, Procris'i, acımasız
 Oğlunun döverek gövdesinde yaralar açtığı Eryphiles'i,
 Evadne'yi, Pasiphae'yi, Laodamia'yı, yanlarında önce
 Kızken delikanlıya dönüşen, sonradan eski kılığına
 Çevrilen, şimdi de bir kadın olan Caenes'i.

450 **B**unlar arasında, yarasından kan damlayan Dido,
 Fenikeli, dolaşıyordu, büyük ormanda, yaklaşınca Troyalı
 Yiğit tanıdı, karanlık bulutlar ortasında görülen,
 Öyle sanılan, sönük bir ay gibi, daha
 Yeni doğan. Tutamadı kendini tanınınca
 455 Boşandı gözyaşları, dedi ki, sevecen, tatlı dille:
 "Mutsuz Dido, doğruymuş demek duyduğum, kıymışsın
 Canına kendi elinle, son vermişsin kılıçla yaşamına.
 Yazık, benim yüzümden ölümün, andolsun yıldızlara,
 Gökteki tanrılara, bu derinlerde tüm kutsallara,
 460 Gönülsüz ayrıldım senin kıyılarından ey kraliçe.
 Uydum buyruğuna tanrıların, içinde gezdiğim karanlıklar
 Korkunç çalılıklar, derin geceler, onlar yüzünden.
 İnanmadım ayrılışımın böyle derinden sarsılıp üzölesin.
 Dur e'düğün yerde, boşuna çalışma gizlemeye
 465 Gözleri, ızdırından kendini, sakınma, saklanma daha,

Ne kaçarsın? Konuşalım son kez, yazgımız uygun."
 Uğraşıyordu Aeneas, böyle sözlerle, yatıştırmaya,
 Ürkünç bakışlı, kaynayan gönlünü, gözyaşı akıtmaya.
 Çevirmiş başını, dikmiş gözlerini yere, Dido,
 470 Ne kıpırdama, ne donuk yüzünde ufak bir yumuşama,
 Benzerdi, kaskatı bir Marpesia kayasına. Birden,
 Öfkeyle fırladı yerinden, kaçtı azgınca, koyu
 Gölgeci ormana, tüm sevecen duygularına, sevgilerine
 Katılan, ilk kocası, Sichaeus'un yöresine.
 475 Sarsıldı bu yıkımdan Aeneas, üzüldü derinden,
 Ağlayarak, acınarak, uzaktan baktı ardınca, gidişine.

Yürüyordu Aeneas belli yolunda, varmışlardı ünlü
 Savaşçıların toplandıkları irak yöreye, kıyıda.
 Burada Tydeus, pusatlarıyla ünlü Partenopacus, sonra
 480 Solgun görüntüsüyle Adrastes çıktı karşısına.
 Savaşlarda ölmüş, arkalarından gözyaşı dökülen
 Troyalılar da burada, geçerken diziyle gözleri önünden
 İnledi Aeneas, içlerinde, Glaucus, Medon, Thersilochus,
 Antenor'un üç oğlu, Ceres'e adanmış Polyphactes,
 485 Dizginleri tutan, arabacı Idaeus, hepsi tanıdık.
 Bu görüntüler sağında solunda toplandılar Aeneas'ın,
 Yalnız onu görmek değil, onunla kalmak, ardınca
 Yürümek, neden geldiğini sormak isterler.
 Greklerin önderleri, Agamemnon'un savaşçıları görünce
 490 Parlayan pusatlarını, koyu gölgeliklerde, Aeneas'ın
 Korkarlar, titrerler, kimi döner arkalarını kaçarlar,
 Savaşta kaçtıkları gibi gemilerine, kimisi bağırarak
 İster, boğulur boğazlarında, tıkanır, çıkmaz sesler.

Gördü, orada, Priamus'un oğlu gövdesi parçalanmış
 495 Deiphobus'u, yüzünde ürkünç yaralar, yüzü gib
 Elleri, şakakları doğranmış, kulakları kesilmiş.

- Bumu koparılmış, yaralar içinde. Güçlkle tanıdı
 Bu onulmaz yaraları gizlemeye çalışan,
 Titreyen mutsuzu, içtenlikle yaklaştı ona dedi ki:
- 500 "Ey güçlü yiğit, Deiphobus, Teucerler soyundan,
 Kimdir acımasızca senden öcalan, böyle korkusuz?
 Bunu sana yakıştıran? Duymuştum, kanlı bir savaşta
 Geceleyin Greklerle, vurulup yere yıkıldığını,
 Büyük bir ölümler yığını üstüne atıldığını.
- 505 Bir mezar yaptım Rhoeteus kıyısında, boş,
 Yüksek sesle çağırdım üç kez ölenlerin tinlerini.
 Ünlüdür adınla, pusatlarınla, ancak bulamadım
 Ey gönüldeş, yurdun toprağına gömmek için ölünü."
 Yanıtladı Priamus'un oğlu: "Unutmadın olanları
- 510 Ey sevgili can, yaptın Deiphobus anısına gerekeni,
 Ölüsüne de. Yazgımdan yıkımım, Helena'nın kan döküşünden.
 Onun kanlı armağanı bende gördüğün yaralar.
 Ne boşmuş o sevincimiz, düşman kaçtı sandığımız
 Gece, unutmayalım onu, o düzmece at yontusu
- 515 Sokulmuş Troya surlarından içeri, karından çıkan
 Savaşçıları almış kaleye o kadın, dernek kurmuş,
 Frigyalı Bacchus oyuncularından, durmuş ortalarında,
 Elinde ışıldak kalenin tepesinde, tüm Grekleri
 Özendiriyor, çağırıyordu surlardan içeri girmeye.
- 520 Ben, yorgun, bitkin, kaygılar içinde, uyuşuk
 Mutsuzluk yatağında, tükenmiş, uyanmışım, sessiz, derin
 Bir tatlı ölüme benzeyen uykuya dalmışım.
 Bu sürede, birden, eşsiz karım, sevdiğim kılıcımı,
 Kaldırır, konağımda tüm pusatlarımı toplatır. Çağırıp
- 525 İçeri Menelaus'u konağın açarak bütün kapılarını,
 Eski kocasını, kendine çekmek, sevgiyi diriltmek,
 Besbelli suçundan kurtulmak içindi bu yaptıkları.
 Sözün kısası, saldırdı Grekler odama, yanlarında
 Acımasız Ulysses. Gerekirse içten yakarmam, tanrılar,

530 Gelsin suçlu Greklerin başına da bu yıkımlar.
Söyle, seni buraya, canlı getiren nedenleri,
Tanrıların buyruğu mu, dolaştığın denizde fırtına mı
Seni getiren? Yoksa bir yazgı mıdır sürükleyen seni
Bu karanlık, güvensiz, üzüntüler, ürküler ülkesine?"

535 **S**ürerken bu söyleşi, bitirmişti yolun yarısını
Gül rengi arabasıyla gökyüzünde Aurora.
Biterdi, geçerdi bütün gece bu söyleşiyle,
Uyarmış onları Aeneas'ın yoldaşı Sibylla:
"Basıyor karanlık, Aeneas, ağlamakla geçiyor günümüz.
540 İkiye ayrılır burada yol, sağdan gidilir
Büyük konağına Pluton'un, surlarla çevrilene, bizim
Yolumuz varır Elysium'a. Soldan da korkunç, azgın
Tartarus'a, suçlular, acımasızlar, kötüler yurduna."
Aldı sözü Deiphobus: "Gücenme, yüce bilici,
545 Gideyim karanlıklara, eksik kalmasın gölgeler dizisi.
Git, ey övüncümüz, daha mutlu bir yazgıdan yararlan."
Bunları söyledi, yürüdü gitti.

Birden çevirmiş Aeneas başını, görmüş solda
Kayanın dibinde, üç kat duvarla çevrili bir kale,
550 Çevrilmiş Tartarus'un yalınlanan azgın ırmağı
Phlegotonu, korkunç gürültüler çıkaran, taşlar yuvarlayan
Karşıda büyük kapı, dayanıklı taşlardan direkler
Ne insanların, ne de göksellerin gücü yeter oynatmaya,
Pusatlarla, demirle. Bir demir kule göğe yükselen
555 Bir de, Tsiphon'un kanlı eteklerini kıvırıp oturduğu,
Gece gündüz uyumadan girişi koruyanın.
Duyulur oradan iniltiler, ürkünç kırbaç sesleri,
Demir gıcırtiları, zincir şakırtıları, uzaklara yankıyan.
Aeneas durdu, bu korkunç sesleri duydu.
560 "Söyle, ey bilici, hangi acımasız bunları yapan?"

Hangi suçun karşılığı, ortalığı dolduran çılgınlık?"

Dedi ki bilici kadın: "Ey ünlü önderi Teucerlerin,
Geçemez ağır suçlulardan başkası bu eşikten,
Hecate verdi bana kutsal Avernus ormanını

- 565 Beklemeyi, öğretti tanrılarca saptanan işleri, yeraltını.
Giritli Rhadamanthos'tur acımasız yönetimin egemeni.
Yalancılar, düzenciler sorgulanır, odur söylettiren
Bütün suçları, yeryüzünde saklanan, gizlenen, ölüm
Gününe dek insanlardan kaçırılan, kaçırmakla övünülen
570 Kötülükleri, ikiyüzlülükleri. Dolaşır, sallar kırbacı
Çevresinde suçluların. Tsiphoc döver sanıkları, oynatır
Başından sarkan yılanları eliyle, çağırır azgın bacılarını."

Açıldı gıcırdayan rezeler üzerinde, korkunç sesler
Çıkaran kutsal kapılar, görür müsün bekçi kadını,
575 Girişte oturanı, kimin eşiği beklediğini, kılığını?
İçerde, birden açmış elli ağzını Hydra,
Korkunç, oturmakta. Daha derindedir Tartarus,
Gidilir oradan koyu karanlık, ürkünç ülkeye,
İki kat genişliği, büyüklüğü yerden göğe.

- 580 Buradadır yeryüzünün eski halkı, titan çocukları,
Yıldırımla çarpılan, toprağın derinlerine yuvarlanan.
Gördüm Aloeus'un dev gövdeli iki oğlunu burada,
Onlardı kocaman elleriyle gökleri kavrayıp Jupiter'i
Koltuğundan indirerek egemenlik kurmak isteyenler
585 Evrende. Gördüm acılar içinde kıvranan Salmoneus'u,
Mutsuz. Öykünürdü Jupiter şimşeklerine, Olympus'un
Gürlemelerine. Dört atlı arabasıyla sallayarak, dolaşan,
Işıldaklarını, üstten bakarak, Grekler arasından, Elis
Kentinden, yurduna giderken, karşılanmayı isterdi
590 Tanrılar gibi. Çılgınca gürültüler çıkarırdı demir
Nallı atlarıyla, karıştırırdı ortalığı yıldırımları
Gökgürültüsüne benzer seslerle. Sonra yüce Jupiter

Ne ışıldak, ne yalım gönderdi, yuvarladı saman gibi
 Yerin dibine, koyu bulutlardan fırlattığı bir okla.
 595 Gördüm. tüm yaratıkları besleyen toprağın çocuğu
 Tityus'u, iki dönümden genişti kocaman gövdesi,
 Konmuş göğsüne kıvrık gagalı, korkunç akbaba,
 Didikler ölümsüzün karaciğerini, iştiriklerini,
 Kopardıkça yeniden biten aygıtlarını, karıştırır, çıkarır
 600 Arar, gagalar, acılar çektirir ona, durmadan.

"**N**eyc yarar sözaçmam Lapithlerden. İxion'dan, Prithous'tan?
 Sarkar, yuvarlanır gibi, bir kara kaya üstlerinde,
 Şimdi bile korku salan. Önlerinde görkemli
 Şölen için, altın ışıldakların aydınlattığı sofa.
 605 Üzerinde türlü yemekler acıkanın ağzını sulandıran.
 Yanında, en yaşlısı Furiaların, el uzatmaz yemeklere,
 Engeller onu, salları ışıldağı kaldırır, bağırır
 Gürler gibi. Burada, yaşamda kardeşlerini kıskananlar,
 Babalarına saldıranlar, alışverişte eğriliğe sapanlar,
 610 Benciller, varlıklılar, elisıkılar, çıkarıcılar, doymazlar,
 Yakınlarına yardım etmeyenler, yasadışı sevişenler,
 Bu yüzden öldürülenler, andını bozanlar, yavıya uyanlar,
 Yasak dinlemeyenler, buyruklara direnenler bekliyorlar
 Görecekler etüklerinin karşılığını, hepsi tutuklu.
 615 Sorma nedenlerini yazgının, uygulamaların, araştırma.
 Kocaman taşları yuvarlar kimi, bağlanmış kimi de
 Bir tekerlek parmaklığına, sarkar gövdesi iki yana.
 Oturmuş mutsuz Theseus, oturacak sonsuza değin.
 Hepsinin en mutsuzu Phlegyas, haykırdı karanlıkta,
 620 Uyardı, tanık gösterdi: "Görün çektiğimi, uyun
 Tanrılara." Yurdunu satmış altınla, vermiş yönetimi
 Tirana, yasalar koymuş, çıkar karşılığı, kaldırmış,
 Bir de becermiş öz kızını, korkutarak yatağında.
 Ağır suçludur hepsi, alçakça işlere girişmişler.

625 Anlatamam olsa da yüz dilim, yüz ağzım, demirden
Güçlü sesim, bütün kötülükleri, türlerini, sayamam
Ayrı ayrı adlarını, onlara değgin işlemleri."

Bunları dedi, sonra sürdürdü Phoebus bilicisi

Yaşlı kadın sözlerini: "Yürü yolunda, bitir

630 Görevini, durmayalım, görüyorum demir duvarlarını
Cyclopların, karşımızda kemerli kapıları, sunguları
Bırakmamız uygun görülen yerleri."

Bunları söyledi, sonra birlikte yürüdüler durmadan,
Karanlık yolun ortasından vardılar hızla kapılara.

635 Geçer ileri Aeneas, yıkar arınmış suda
Gövdesini, takar altın dalı karşısında kapıya.

Bitince gereken işler, adaklar sunulunca tanrılara
Ulaştılar mutluluk ülkesine, yeşil çayırlardan,
Güldüren, gönül açan korulardan geçerek.

640 Pırıl pırıl bir havada, parlayan ışınlar erguvan,
Bir de güneşi, yıldızları tinsel varlıklar evreninin
Dinlenir kimileri, yeşil çayırlarda eğitir gövdesini,
Yanşır, oyunlar düzenler, güreşir bozarmış kumsalda.
Kimileri türkü çığırır, oynar, gösteriler sergiler.

645 Trakya bilicisi de, uzun giysiler içinde
Türküler söylüyordu yedi tür sesli çalgısıyla,
Ya parmaklarıyla vururdu tellere, ya fildişi vurgaçla.
Buradadır Teucerlerin ataları, torunları, ünlü soyu,

Daha mutlu çağları, burada doğmuş tüm yiğitler
650 Ilus, Assaracus, bir de Dardanos, Troya'yı kuran.
Aeneas, uzaktan bakı şaşkınlık içinde, yiğitlere,
Arabalarına, hepsi boş, donanımsız, saplanmış toprağa
Kargılar, geniş ovada yayılan çözülmüş atlar,

Yaşarken pusatlarından, arabalarından kıvanç duyanlar,
655 Parlak tüylü atlarını otlatanlar, sevinenler, gülenler.

Onlar, toprağın altında, eski tadı çıkaranlar.
 Gördü çayırlarda yemek yiyenleri, sağda solda,
 Toplanan, pan türküleri çığırانları, güzel kokulu
 Defne korusunda, eğlenen, oynayanları

- 660 Eridanus'un ormanlar, ağaçlar arasında doğduğu yerde.
 Ötede, yaşarken yurt için savaşanlar, vurulanlar,
 Din görevlileri, Phoebus'u öven ozanlar, sevenler,
 Yeni buluşlarla yaşamı süsleyenler, esen kılanlar,
 Halkın belleğinde kalanlar, anılanlar,
 665 Kar gibi takılar bağlanmış hepsinin şakaklarına.

Dedi ki, Sibylla, çevresini kuşatanlara, kalabalık
 Arasında, omuzları görülen, hepsinden yüksek Musaeus'a:
 "Söyleyin ey mutlu görüntüler, ey ozanların en yücesi,
 Sen söyle, hangi ülkede, nerede, oturur Anchises?

- 670 Onun için aştık Erebus'un büyük ırmaklarını,
 Geldik." Karşılık verdi, kısaca, musa:
 "Yok bizden kimsenin belli yeri, konutu, burada,
 Serin su kıyıları, yeşil çayırlar, gölgeli ormanlar,
 Esenlik veren yamaçlar, yurdumuz, evimiz bizim.
 675 Onları görmekse dileğiniz gönülden, aşın ötesine
 Bulursunuz onları kolaylıkla orada."
 Dedi, geçerek öne, yukardan güzel ovayı gösterdi,
 Onlar da tepenin doruğundan ovaya indi.

Saygın Anchises görüyordu geniş, yeşil ovanın
 680 Ortasında toplanan, kapanan, yerüstü ışığına çıkacak
 Görüntüleri, derin bir ilgiyle bakıyordu sevgili
 Torunlarına, gelecek soyuna, yazgısına, görevine
 Hepsinin. Onlardı düşündüğü, töresi, becerisi yarınki.
 Kuşağın. Dolaşıp inceledi çevreyi, gördü çayırdı,
 685 Karşıda gülererek gelen Aeneas'ı, uzattı ellerini,
 Tutamadan gözyaşlarını, şunlar döküldü ağzından:

"Geldin oğlum sen de, mutlu geçti çetin
Yolculuğun, babanın umduğunca. Mutluyum şimdi, hep
Yüzünü görmekten, sesini duymaktan, seninle konuşmaktan.

- 690 Düşündüm, bekledim geleceğini günün birinde,
Nice gün saydım, umudum kesilmedi, daralmadım.
Nice karalar, denizler dolaştım, nereye gittimse
Sendin gönlümün aradığı, beklediği, kaygısı.
Libya'ydı korkum, yıkım gelmesin başına diye."
695 Dedi ki Aeneas: "Sendin gözümde tüten hep, baba,
Senin görüntün beni buralara çeken, özlemin,
Tyrrhen denizindedir donanma. Ver elini baba,
Ver, kucaklayım, göğsüme basayım seni, kaçınma."
Böyle diyor, gözyaşları yüzünü ıslatıyordu.
700 Üç kez dolamak istedi kollarını babanın boynuna.
Üçünde de uçtu, gitti elinden yumuşak görüntü.

Gördü Aeneas, bu ara, ıssız oylumda, uzakta
Sevimli bir orman, içinde çalılıklar hışırdayan,
705 Durgun, akan, tatlı Lethae çayı, çevresini sulayan,
Kalabalık, sayısız insanlar, çevrede toplanan, dolaşan
Sıcak yaz günlerinde türlü çiçekler arasında uçuşan,
Ak zambaklar çevresinde yayılan, bütün ovayı
İncecik sesleriyle, vızıltılarla dolduran arılar

- 710 Gibi, birden ürkmüş Aeneas görünce kalabalığı.
Araştırdı kimliklerini, nedenlerini uzakta,
Uzun dizilerle kıyılarda gezinen insanları, ırmağı.
Açıkladı baba Anchises: "Bunlar yazgı gereği
Gövde değiştiren canlar, Lethae suyundan içenler,
715 Geçmişi unutanlar, esenlik kazananlar, acıdan kurtulanlar.
Çoktandır isterdim sana soyumuzu anlatmayı, tapınağı
Göstermeyi, yarını, torunlarımızı, atalarımızı tanıtmayı,
Çoğalsın, diye, kıvancın varınca benimle İtalya'ya."
— "Ey baba, inanılır mı görüntülerin buradan göklere

- 720 Ağdıǵına, sonra dönerek, yeniden gövdelere girdiǵine?
Nedendir mutsuzların bu tükenmez yaşama tutkusu?"
— "Anlatayım oǵlum sana hepsini, gidereyim kuşkunu."
Anchises. söyledikten sonra bunları, açıkladı olayları.

- "**D**iriltmiş ilkin yeri, göǵü, suları, parlayan
725 Yuvarlak ayı, titan yıldızlar topluluǵunu,
Bu gizil güç yayılmış bütün gövdesel aygıllara,
Bütün cvrenin kapsadığı yaratıklara, yürütmüş,
Odur tinin özü, insanları, kuşları, tüm dirileri
Yaşatan engin sularda, denizlerin üstünde, dibinde.
730 Ateştir diriliǵın göksel kaynağı, öğeleri ısıtan,
Gövdeleri koruyan, diri tutan, sıcaklayan, yaşatan.
Etkilenmez topraksı nesneler, ölümlülerden, özleri.
Bunların yüzünden korkular, tutkular, acılar, kıvançlar.
Kapanmış karanlık oyukta hepsi, çıkmaz ışığa.
735 Kurtulamaz mutsuzlar kötülükten büsbütün, geceden,
Acıdan; gövdelere bulaşan, derinlere kök salan, yanıltan,
Saptıran eğrilikten; acıya sürükleyen, yıpratın, tüketen
Etkilerden. Uzak kalamaz tinler, ağır işlerden,
Bu yüzden, eski suçların acısını çekmekten. Boşlukta
740 Asılı kimi, esen yellerin etkisinde, derin çevrintide
Çırpınır kimi de, kıvrınır yalınlar içinde, bulur
Yaşarken ettiǵinden, didinir suçlardan arınmaya.
Görüntülerin buyruǵunda hepsi. Gönderirler bizi
Sonunda geniş Elysium'a, birkaçımız erer bu mutluluǵa.
745 Dolunca süre, yeryüzünde, geldi uzun günler,
Silindi o tiksiniç iz, arındı göksel varlıǵın özü.
Eski parlaklıǵına, salt aydınlıǵına kavuştu hava.
Görünce tinler, bin yıl döndüğünü yaşam tekerinin,
Çağırdı hepsini, bir tanrı, Lethae ırmağı kıyısında
750 Toplantıya, dizilmeye, unutsunlar geçmiş, görsünler
Gökleri, yeniden, dilesinler gövdelere dönmeyi, diye."

Bitirince sözünü Anchises, götürdü oğluyla Sbylla'yı
Gürültüler çıkaran kalabalığın ortasına, toplantıya.

Oturdu yüksek bir yere, görsün önünde uzun

755 Bir diziyle geçenleri, tanısın yüzlerini seçsin.

"Göstereyim Dardanos soyunu sana, hangi geleceğin,
Kuşağın beklediğini, İtalya'da, torunlarımızın neler
Başaracağını, adımızı evrensel kılacağını yetişen yüce
Kişilerin. Öğreteceğim sana yazgını, geleceği.

760 "**G**örüyorsun, temrensiz kargıya dayanan delikanlıyı.
Onun yıldızı parlayacak ilkin, ağacak göklere,
O doğacak kanımızla karışan İtalya soyundan, yükselecek,
Sylvius'tur adı, Alba'ya özgü, oğulların sonuncusu.
Çok yaşlanınca doğuracak onu karın Lavinia,
765 Önce kral, sonra krallar babası olacak.
Egemenlik sürecek Alba Longa'da soyumuz.

"**P**racas'tır onun yanındaki, Troya soyunun övüncü,
İşte Capys, işte Numitor, adını sürdürecektir olan
Sylvius Aeneas, ünlenecek savaşta, dinde olduğunca
770 Geçerse yönetimin başına Alba Longa'da.
Bunlar, yiğit delikanlılar, yüzlerinden okunur güçleri.
Şakakları süslü meşe yapraklarıyla, yücelik belirtisi,
Bunlar kuracaklar Nomentum, Gabinius, Fiden kentlerini,
Ötekiler yapacaklar, yüksek tepelerde, Collatinos, Pometia
775 Surlarını, ünlü Inuus, Bola, Cora kalelerini.
Bugün adsız topraklar, yarın bu adlarla anılacaklar.

"**K**atılacak onlara Mars'la Assaracus soyundan gelen,
İlia denen, ananın oğlu Romulus.
Görüyor musun iki tuğ tepesinde, şimdiden,
780 Tanrılar atası Jupiter'in verdiği andaçtır ona?
Bak oğlum, ünlü Roma'yı, bütün yeryüzünde

Egemen olacak, kenti, bunlar kuracak, yükselecek
 Olympos'a saygınlığı, bir surla çevrilecek yedi tepe.
 Ey yiğitleriyle mutlu kent, benzersin kale başlıklı
 785 Ana Berecynthia'ya. Görkemli arabasıyla geçen
 Frigya illerinden, tanrılar doğurmakla övünen, yüz
 Torun kucaklayan, göklerde oturan, tanrısal soydan.

"Çevir gözlerini beriye şimdi, bak şu kalabalığa
 İşte senin Romalıların. İşte Caesar, işte Iulus'un
 790 Gök kubbenin altına gelmekle yazgılı, görkemli torunları.
 İşte, sana hep geleceği söylenen, duyduğun tanrı
 Soylu Augustus Caesar, başlatacak yeniden Latium'da
 Saturnus'un egemenlik sürdüğü altın çağı, yayacak
 Egemenliğini Libya'dan Hindistan'a, yıldızlardan
 795 Güneşin yıllık yörüngesinden ötelere, Atlas'ın
 Omuzlarında eksenini döndürdüğü, parlayan,
 Göksel ülkelerden çok uzaklara. Duyulunca
 Geleceği tanrısal sözlerle titredi korkudan Hazar
 Kıyılarında, Kırım dolaylarında krallıklar,
 800 Titredi Nil'in yedi çatallı, karışık kavşağı.
 Ne yeryüzünü dolaşan, tunç ayaklı geyiği vuran,
 Erymanthus ormanında güvenlik sağlayan Lerna'nın korkunç
 Devini oklarıyla titreten Alcides, ne de Nisa tepelerinden
 Getirilen kaplanların koşulduğu arabasını asma yapraklı
 805 Dizginlerle, gönlünce yöneten Liber gezmiş böylesine.
 Neden duraksarız sanımızı, erdemlerimizi yaymada?
 Neden engel korku Ausonia'da, yurdunda, yerleşmemize?

"Kİmdir, uzakta duran, zeytin dallarıyla süslenen,
 Kutsal araçları taşıyan? Tanıyorum bozarmış sakalından,
 810 Saçından, Roma kralıdır, ilkin Roma'yı yasalara
 Dayanarak kuran, ufak, yoksul Curia toprağından gelen,
 Büyük bir imparatorluk yaratan. Kurtaracak uykudan,

Uysallıktan yurdunu, odur kuracak, güçlü erler
 Yetiştirecek, dirilik, dirlik sağlayacak olan yurduna,
 815 Ardılı Tullus. Atak Ancus gelecek yerine, tutkulu,
 Halkın gözüne girmeyi, ünlenmeyi seven.
 Görnek ister misin Tarquin krallarını, bencil, azgın
 Brutus'un görüntüsünü. Ilgarlanan egemenlik örneği baltaları?
 Brutus taşıyacak ilkin konsül egemenliğini gösteren
 820 Korkunç baltaları. Ancak, ayaklanınca baskı yanlısı
 Oğulları, çarptıracak özgürlük adına, cezaya onları.
 Ey mutsuz, yarınkiler, yaptıklarına ne derse desinler,
 Aşacak çağları senin yurt sevgin, ün tutkun.

"**B**iraz uzakta, Deicuslar, Drususlar, korkunç baltalı
 825 Tarquatuslar, bayrak taşıyan Camillus, bak hepsine.
 Karşıda gördüğün, parlak pusatlarla sevecen görüntüler.
 Karanlıkta gönüldeş; ayak basınca yaşam eşğine,
 Başlayınca korkunç savaşlar, birbirine kıyacaklar,
 Ne yakınlık, ne barış, yalnız vuruşma, dövüş.
 830 İnerken, Alp oylumlarında, Monaecus kalesinden kaynata,
 Yaslandı donanmış ordusuna damat doğuda.
 Ey oğullarım, alıştırmayın böyle savaşlara yüreklerinizi,
 Düşürmeyin birbirine, güçlü savaş birliklerini yurdun.
 Sen, özellikle, ey tanrılar soyundan gelen,
 835 Benim oğlum, at elinden kargıları.

"**A**lacak Corynthus'u şu gördüğün yiğit, sürececek
 Capitolium tepesine utku arabasını, yenip Grekleri.
 Yıkacak, berideki, Argos'u, Agamemnon'un Mycenae'ını,
 Ezecek Akhilleus'un güçlü torunu Alcides'i, alıp
 840 Öcünü Troyalı atalarının, kötülenen, yerilen Minerva
 Tapınağının. Kim unuttur büyük Cato'yu, soylu Cossus'u?
 Gracchus soyunu? İki savaşın yıldırım Scipio'yu,
 Libya'yı yıkanı? Yoksul, güçlü Fabricius'u? Tarlasını

Kendi eliyle süren Serranus'u? Yorgunum ey Fabiuslar
 845 Nereye sürüklersiniz beni? Sensin ey Maximus sarsılan
 Yurdumuzu kurtaran, yeniden birliği kuran.

"Başkaları yumuşatıp işleyecek tuncu, demiri diriltecek
 İnaniyorum, can verecekler mermer yiğit yontularına,
 Daha başarılı söylevciler yetiştirecekler savları savunan,
 850 Göksel olayları, devimleri ölçecek, bilecek, saptayacaklar.
 Unutma, ey Romalı, egemenliğin altında yönetmeyi ulusları,
 Yasalar koymak, barışı sağlamak, düşkünleri korumak,
 Dikbaşları yola getirmek görevindir senin."

Anchises baba şunları söyledi, ilgiyle dinleyenlere:
 855 "Bak Marcellus'a, nice talanla ilerliyor, karşıda,
 Üstün gelecek bütün yiğitlere, yükselecek,
 Büyük bir kargaşada yüceltecek ününü Roma'nın, atıyla
 Girecek savaşa, yenecek Galyalıları, dikbaş Kartaca'yı,
 Adayacak aldığı pusatları baba Quirinus toprağına."

Gördü Aeneas, parlak pusatları içinde durgun,
 Alnında sevindiği pek anlaşılmayan, dalgın bakışları
 Yere dikilmiş, bir gencin yaklaştığını, sordu babasına:
 "Kimdir baba, Marcellus'un yanında yürüyen?
 Oğlu mu, yoksa yüce soyundan gelen torunu mu?
 865 Övüyor onu yanındakiler, bağrışarak, kendi de alımlı.
 Karanlık gece dolaşüyor üzgün başı çevresinde."
 Anchises, dökerek gözyaşlarını, dedi ki: "Araştırma,
 Sorma derin acılarını yakınlarının, oğlum, yazgı
 Gösterip çekecek onu yeryüzünden, çok yaşamayacak.
 870 Uzun sürerse yazgısının etkinliği, erdemi, ey tanrılar
 Daha yüce, güçlü görürdünüz Roma soyunu.
 Ne çılgınlıklar yükselecek Mars'ın büyük kentine komşu
 Alandan, erlerden. Sen de görürsün ey Tiber tanrısı,

- Yeni yapılmış mezarın önünden akarken, törenleri.
 875 Yüceltemez İlion soyundan biri, ataları Latinlerin
 Umudunu, öylesine, övünmeyecek Romulus'un ülkesi
 Beslediği çocuklardan birisiyle, bununla kıvandığı gibi.
 Ey töre, eski saygınlık, savaşın bükemediği sağ el.
 Kimse çıkamazdı karşısına, donanıp düşmana yürüdüğünde,
 880 Vurulmadan, ne yaya, korkusuz savaşa girdiğinde, ne de
 Köpüren bineğinin böğürlerini kakıştırıp saldırdığında.
 Ey mutsuz çocuk, değişmez katı yazgın, yetmez
 Gücün, Marcellus olacaksın, zambaklar atılan avuçlarla
 Ben de kızıl çiçekler saçayım, kutsayım torunlarımın
 885 Anısını değersiz sungularla, gönlünü alayım, açılayım."
 Dolaştılar çevreyi, tüm gölgeli geniş ovayı,
 Gözlediler, araştırdılar, kıyısını bucağını böylece.

- A**nchises, oğluna, yöreyi gösterdikten, gerekli bilgiyi
 Verdikten, gönlünü gelecek sevgisiyle doldurduktan sonra,
 890 Açıkladı katılması gereken savaşları, yiğit, almayı,
 Laurentim halkını, Latinum kentini, öğretti,
 Ayrıca sıkıntıya, güçlüğe katlanma yolunu.

- İ**ki kapısı varmış uykunun, biri boynuzdanmış
 Oradan çıkarmış kolaylıkla gerçek görüntüler,
 895 Parlak, ak fildişinden yapılmış, derler, öteki.
 Görüntüler yanıltıcı düşler gönderirmiş, oradan, göğe.
 Anchises çıkardı konuşarak oğlunu, bir de Sibylla'yı
 Fildişi kapıdan, kendi de yanlarından ayrılmadan.
 Aeneas gitti gemilere, yoldaşlarına, kesek yoldan.
 900 Dolaşıp kıyıdan vardı Caieta koyuna,
 Demir atmış önden, başı kıyıya dönük gemiler.

YEDİNCİ KİTAP

SEN, ey Aeneas'ın sütanası, Caieta, bıraktın ölürken
Sonsuz bir ün, arkanda, bize kıyılarımızda.
Sürüyor ünün, anılıyor saygın adın bugün,
Yüce anıların, bir övünç, gömüldüğün Hesperia'da.

- 5 **D**insever Aeneas, izledikten sonra gömme törenini,
Bitince tümsek, dolu yellerle yelken açarak
Uzaklaştı durgun sular üzerinde sessiz koydan.
Uygun yeller esiyordu, gecede, parlayan bir ay,
Yolculuğu kolaylaştıran, ürperen ışınları suda yansıyan.
- 10 Geçerler, yalayarak kıyıları, Circae ülkesinden,
Çınlatıyordu güneşin kızı, girilmez, kutsal ormanları,
Bitmez türküleriyle, aydınlatmak için görkemli
Konağını, güzel kokulu sedirler yakıyordu geceleyin,
Gezdirirken iplikler arasında tarağı türkü çıkırırdı.
- 15 Duyulur, buradan, kızgın arslanların ürkünç kükremeleri,
Gece yarılarında zincirleri sürükleyen, şakırdatan,
İşitilir kıllı domuzların, ayıların kafeslerden
Homurtuları, iri gövdeli kurtların ulumaları.
Bunlar insandılar, acımasız tanrıça Circe
- 20 Büyülü otlar yedirerek çevirdi hepsini hayvana,
Yüzüyle, sırtıyla. Girmesin dinsever Troyalılar
Bu kötü koya, uğursuz kıyıya, düşmesinler dara,

Diye, uygun yeller estirdi Neptunus,
Kaçmayı sağladı kabaran, kaynaşan suların ötesine.

- 25 **K**ızarıyordu deniz, inerken göklerden ışıldayan
Gül boyamlı arabasıyla, görkemli Aurora.
Birden durdu yeller, kesildi soluk, suyun
Mermerleşen yüzeyinde işlemez oldu kürekler.
Bir orman gördü Aeneas bakarken deniz yüzeyinden
30 Ötelere, onun içinden akardı Tiber, uysal
Dalgalarla, sarı kumlarla, çevrintilerle varmadan denize.
Irmağın üstünde, kıyılarda, ormanda yaşayan, uçuşan,
Dolaşan değişik türde kuşlar, çevreyi dolduran,
Göklere yansıyan tatlı ötüşler, türküler, cıvıltılar.
35 Yol değişsin, karaya çevrilsin gemilerin başları
Dedi arkadaşlarına, çıktı, yürüdü gölgeli oylumda.

- A**nlatacağım ey Erato, çağlar içinden geçen olayları,
Latium'un ilk durumunu, kralları, yabancı bir orduyu
Taşıyan gemilerin Ausonius kıyılarına gelişini, karaya
40 Çıkışını, ilk savaşın nedenlerini şimdi. Ey bilici
Sen, ey tanrıça sen söylet, esinleyerek ozanı,
Anlatayım korkunç savaşı, çarpışmaları, kana susamış
Kralları Tyrrhen'le Hesperia halklarını, tüm ordularını,
Korkunç birliklerini, düşündüğüm büyük işleri, düzenlemeyi.
45 Başladığım büyük yapıtı. Yaşlıydı kral Latinus,
Çoktandır barış içinde yönetiyordu köyleri, kentleri.
Laurentum nymphası Marica'yla Faunus'un oğluymuş, böyle
Söylenti. Faunus da Picus'un oğlu, seni baba
Bilir ey Saturnus, senin ünlü soyundan gelmiş.
50 Oğlu yokmuş Latinus'un, tanrıların buyruğu gereği,
Sürmemiş dölü, ölünce oğlu, ilk kralıdır soyunun.
Bir kızı vardı, konacak bütün kalıtına, varlığına
Egemen, gelişmiş, olgunlaşmış, kocaya varma çağında.

Çok delikanlı istemiş onu, geniş Latium'dan,
 55 Ausonia'dan. Hepsinden güzeli Turnus, adaylardan.
 Soyu, atalarının etkinliği, ünü yönünden. Çırpındı
 Şaşılasi bir sevgiyle kralın karısı, kızını vermeye
 Ona, ancak değişik, ürkünç engeller çıkardı tanrılar.

Konutun ortasında, girişte, bir defne yaprakları
 60 Kutsal sayılan, nice yıllar korkuyla korunan,
 İlkin saygın Latinus bulmuş kenti kurarken onu,
 adanmış kutsal Phoebus'a, söylentiye göre,
 Ondan geliyormuş Laurentum ilinin adı da.
 Şaşılasi söylenti bu, kalabalık arılar uçuşurken
 65 Yörede, vızılular, gürültüler yükselirken açık göğe,
 Ağacın doruğuna kondular, birden, geçirerek birbirine
 Ayaklarını, salkım gibi, yapraklı dala asıldılar.
 Dedi ki, görünce, bilici kadın: "Görüyoruz gelişini
 Yabancı bir yiğitin, arıların uçtuğu yönden, yanında
 70 Orduyla bize yöneldiğini, içkaledede yerleştiğini."
 Yakıyordu sunağın üstünde kutsal ışıldakları,
 Ayakta, babasının yanında duran kız, Lavinia.
 Görülmedik olay! Sarar uzun saçlarını yalımlar,
 Çatırdayan, bütün süstakılarını kapsayan, yakan.
 75 Yanar görkemli başlığı, yanar uzun saçları,
 Değerli takılarla süslü giysileri. Görülür kızaran
 Yalım çevrintileriyle yangını tüm konağa yaydığı.
 Bir korkunç olayın belirtisi sayıldı bu görüntü,
 Yorumladılar yazgıyı, parlak bir ün sağlayacak,
 80 Kız, büyük savaşa sürüklenecek halk, diye.

Gitti babasının bilicisi Faunus'a, kaygılı kral
 Yüksek Albunea'nın eteğinde, kutsal ormandan çıkan,
 Çağlayarak akan, çevresine ağır bir koku yayan,
 Gizemli ırmaktan geleceği, yazgıyı öğrenmek için.

- 85 Oraya gidermiş sıkışınca İtalya, Oenotria halkı,
Sormaya biliciye yarını, yazgıyı, kuşkulu durumları,
Kutsal adaklar sunarak. Alır adakları bilici,
İnceler kesilen koyun bağırsaklarını, dalar gece
Deliksiz uykuya yatağında, görür düşler, görüntüler
- 90 Uçuşan, ürküten sesler duyar, söyleşir tanrılarla,
Çağırır Avernus'un derinlerinden Acheron'u.
Burada, Latinus baba, öğrenmek için durumu
Biliciden, kesti törenle yüz yünlü koyun.
Yayarak yere yünlü postları uzandı üzerinde.
- 95 Birden, yanıtlayan ses, ormanın derinlerinden:
"Verme bir Latin'e kızını oğlum, güvenme düzenlenen
Gelin odasına, yarar umma bundan; geliyor bir
Yabancı güvey göklere çıkaracak soyumuzun ününü,
Sürecek gündeğumundan günbatımına egemenliği,
- 100 Kaplayacak enginden engine yeryüzünü torunlarının
Yasaları, ayakları altında bütün karaları."
Latinus, babasının, gecenin sessizliğindeki yanıtını,
Bilgece uyarıyı, salt kendine söylenmiş saymadı,
Dolaşmış bu söylenti, duyulmuş tüm Ausonia illerinde,
- 105 Laomedon çocukları, gemileri bağladığında yeşil kıyılara.

- A**encas, güzel oğlu Iulus, halkın önderleri sofrâ
Kurdular yüksek dallı yeşil ağaçların gölgesinde.
Şölen düzenlediler yeşil otlar üzerinde, yemekler
Yendi, buğulu çörekler, buğday unundan konu
- 110 Ortaya, hepsi buyruğu gereğince Jupiter'in,
Ceres'e adanmış yeri donattılar yemişlerle, çiçeklerle.
Bittikten sonra bütün yemekler, yetmedi, açlık
Gitmedi, göz doymadı, kutsal ekmekleri, kabukları
Didikleyip yediler, adak kaplarını silip süpürdüler.
- 115 Yuttular azgınca bulduklarını, saldırdılar sofraya.
"Artık masaları yiyelim" dedi Iulus, düşünmeden.

Acıların tükendiğini vurguladı bu sözler.

İlkin Aeneas başladı konuşmaya, tanrısal uyarı
Sayarak sürdürdü sözlerini, dedi ki: "Mutluyum,

- 120 Yazgıdır veren bu kutsal yeri bize, siz ey
Troyalılar, esenlikler size, koruyan tanrılarımıza.
Burasıdır yurdum, evim, anımsıyorum babam Anchises
Açıklamıştı yazgının gizemini, gelecekteki yurdumu:
Sen ey oğlum, demişti, bilinmeyen bir kıyıya çıktığında,
125 Kıvrınarak açıklıktan atılacak, kemireceksin tören sofralarını.
Bitkin, bir yer arayacaksın güvenli, çekinme çalış,
Bir ev yap kendine, bir kent kur, anımsa sözlerimi.
İşte söylencen açlık, işte katlanmamız gereken
Son durum, ülkemizden atılmamız.

- 130 Girişin işe, sevinin, görünce günün ilk ışınlarını
Öğrenelim ülkeyi, insanların, kentlerini, çevreyi,
Araştıralım kıyıları, değişik giriş-çıkış yollarını,
İçkiler sunun yüce Jupiter'e, yakarışlarla anın
Babam Anchises'i de, şarap saçın sofralara."

- 135 **B**öyle dedi, çevreledi yapraklı dalla şakaklarını,
Esenledi koruyucu güçleri, tüm tanrılardan önce.
Toprağı, nymphaları, bilinmez ırmak tanrılarını kutsadı.
Andı yakarışlarla geceyi, geceleyin gökte ışılanları,
İda'da oturan Jupiter'i, Frigyalı tanrılar anasını,
140 Erebus'u, göksel koruyucuları, Orcus'ta duran babayı.
Üç kez gürledi gökte yüce Jupiter, gösterdi
Eliyle sallayarak uzayda altın ışınlar saçan
Parlayan bulutu. Yayıldı, bu arada,
Birden bir söylenti, Troya ordusunda.

- 145 Geldi beklenen günü yeni bir kent kurmanın,
Uğura yoranlar bunu kıvandılar, sofralar kurdular,
Törenler düzenlediler, bardaklar, içkiler, çiçekler.

Aydınlatınca doğan gün yeryüzünü ışıklarıyla, gezdiler
 Kenti, tanımak için halkı, kıyıları, çevreyi,
 150 İşte Numicus'un durgun pınarı, işte Tiber
 Irmağı, yiğit Latinlerin ülkesi, burada.
 Anchises'in oğlu ayırdı yüz seçkin kişi.
 Ordu birliklerinden, ellerinde Pallas'ın zeytin dalı.
 Buyurdu gidilsin diye kutsal krala, görkemli
 155 Arnağanlar sunulsun, Teucerlerle barış sağlansın.
 Hızla uyuldu buyruğa. Aeneas da belirledi, orada.
 Surların yerini, kazılacak temelleri, alanı saptadı.
 Kurdu kıyıda gereken ilk konutları, çevirtti
 Duvarlarla çevresini ordu yerinin, korunaklarla.

Buyruk gereği, yaklaştı gönderilenler varılacak yere.
 Gördüler Latin kulelerini, yüksek yapıları gençler.
 Varınca, kentin girişince, gördüler savaş oyunlarına
 Dalmış çocukları, at binenler, araba sürenler,
 Ok atanlar, kargı kullananlar, yay gerenler, yarışanlar,
 165 Toz kaldıranlar, koşuşanlar, vuruşanlar, bir savaş eğitimi.
 Bildirdi yaşlı krala bir atlı, görülmedik kılıklı.
 Uzun, iri kıyım insanların geldiklerini, oraya.
 Çağırttı gelenleri konağına kral, oturdu ortasında
 Görevlilerin, atadan kalma görkemli koltuğuna.

Büyük, görkemli bir yapı, yüz yüksek direk
 Üzerinde, kentin tepesinde. Aurentus Picus konağı.
 Kutsal ormanda kurulmuş atalar anısına.
 Bir gelenektir burada kralların egemenlik yetkesi
 Almaları, kutsal baltanın önde taşınışını görmeleri.
 175 Tapınakta toplanırdı yöneticiler, koçlar kesilir, sofralar
 Kurulur, söyleşilirdi. Girişte dizili ataların yontuları,
 Eski sedir ağacından doğal büyüklüğünde kişinin.
 İşte Italus, işte üzümçüler öncüsü Sabinus.

- Elinde kıvrık orağı, işte yaşlı Saturnus,
 180 İki yüzüyle Ianus, hepsi dizilmiş girişte.
 Ötede başka krallar, eski çağlardan beri,
 Yurt uğrunda savaşı, vurulan, yaralanan saygınlar.
 Kutsal kapılara asılmış nice pusatlar görülür,
 Ilgarlanmış arabalar, tolgalar, ağzı kıvrık baltalar,
 185 Kalkanlar, büyük kapılardan sökülmüş menteşeler, kargılar,
 Yenilen düşmandan alınmış gemi dümenleri.
 Oturmuş at bakıcısı Picus kıyıda elinde Quirinus
 Değneği, kalkan, kısa bir üstlük giyinmiş,
 Yanında büyüüne kapıldığı oynası Circe,
 190 Bu kadındır, yüzçeviren, Picus'u altın değnekle
 Döven, büyüleyen, içkilerle alaca kuşa dönüştüren.
 Bu tanrısal tapınakta, kurulup atalardan kalma koltuğa
 Latinus, çağırttı içeri Teucerleri, yanına, esenledi,
 Sonra yumuşak bir dille şunları söyledi:

- 195 "Söyleyin Dardanosogulları, biliriz kentinizi,
 Soyunuzu, duymuştuk gemilerle bizim kıyıya gelişinizi.
 Nedir dileğiniz? Hangi yazgı, hangi neden
 Mavi denizlerden sizi Ausonia kıyılarına getiren?
 Yoksa yolu şaşıрма, beklenmeyen bir fırtına,
 200 Bir yıkım mı, birçok gemicinin başına denizde gelen,
 Sizi ırmağın kıyılarına sürükleyen? Çekinmeyin bizden,
 Konukseveriz, kötülük gelmez kimseye. Latinlerden,
 Saturnus soyundan, yasalara, törelere, atalardan kalan
 Geleneklere bağlıyız, kurallara, düzene aykırı değiliz.
 205 Anımsıyorum şimdi, belleğimde yılların sislediği,
 Yaşlı bir Auruncuslunun anlattığını. Uzanırmış eskiden
 Yurdumuz Dardanos gibi Frigya'nın İda eteklerinde
 Kentlere, şimdi Samothracia denen Trakya Samosuna.
 Ayrıldı Tyrrhen'de Corynthus'tan, şimdi, parlayan yıldızlı
 210 Gökte, altın koltuk üzerinde, sürdürür egemenliğini.
 Çoğalttı sayısını sunaklarda tapılan, kutsanan tanrıların."

O na şöyle karşılık verdi Ilioneus, dedi ki:

"Ey kral, soylu Faunus'un oğlu, kara bir
Fırtına değil, bizi, sizin kıyılara götüren.

215 Ne yıldızlar, ne karalar şaşırttı yolumuzu,
Biz, kendi dileğimizle, düşüncemizle geldik buraya,
Göklerin ötesinden, güneşin aydınlattığı büyük ülkeden
Sürülen biz, yerleşmek için ulaştık yurdunuzu.

Jupiter'dir soyumuzun atası, ondan gelmekle övünür

220 Dardanosoğulları. Jupiter soyundan gelir Aeneas,
Bizi senin konağına gönderen Troya kralı.
Duyuldu gürültüsü acımasız Mycen'in çıkardığı savaşın
Yayılınca İda ovalarına, düşürdü, Asya'yı, Avrupa'yı
Birbirine, Oceanus'un ayırdığı ülkelere, yeryüzünün

225 Dört bucağında, yakıcı bir güneşin kavurduğu
Uzak bölgelerde yaşayanlar arasında, dört bölgenin
Ortasında, birbirinden kopuk, sıcak.

Kurtulduk bu yıkımdan, nice denizler aştık, geldik,
Dileğimiz güvenli bir yer, Penatlarımız, canımız için.

230 Bu kıyılarda, gökler, sular, tüm insanların,
Bize toprak gerek, kötülük gelmez bizden
Yurdunuza, törenize, yönetimimize, saygılıyız size,
Üzülmez Ausonia halkı Troya'yı kucaklamaktan.

Andolsun Aeneas'ın yazgısına, güçlü sağ eline,

235 Savaşta da, barışta da sözümüzün eriyiz,
Bilir tüm toplumlar bizi, küçümseme sakın, elimiz
Başımız bağlı, yakararak yanına geldik, diye.
Nice halk, nice kent canatmış bizimle birliğe,
Tanrısal yazgıdır bize yurt aratan sizin

240 Topraklarınızda. Buralıdır Dardanos, bu ülkenin çocuğu,
Apollon'dur buyruk salan, Tyrrhen'de Tiber kıyılarına,
Numicus kaynağının kutsal sularına bizi ulaştıran.
Gönc'erdi, Aeneas, yazgının ufak armağanı olarak
Troya , ıngınından, öncelikle kurtarılan, değerli nesneler.

- 245 Bu altın kapla, Anchises baba, sunaklarda şarap
Sunardı tanrılara, bu başlıkla değnek de Priamus'un
Töre gereği, halk önünde törenlerde kullandığı,
Bu giysiler Ilion kadınlarının dokuduğu."

- D**aldı düşünceye Latinus, bu sözleriyle İlioneus'un
250 Dikti gözlerini belli bir yere, kıınıdamadan,
Sessiz kaldı, ne yönetim gözünde ydi, ne erguvan giysi,
Ne de Priamus'un egemenlik değneği, çekti ilgisini,
Kızının evliliği gibi derinden etkilemiş onu.
Yaşlı Faunus'un gizemli sözleri sarstı yüreğini.
255 Yazgı sonucu, yabancı bir ülkeden çağrılan damat,
Yönetimde, yetkide, tüzede, bütün toplum işlerinde
Ortak, eşit güçte, erdemde gelecek kuşaklara
Egemenlikte, övünç kaynağı olacak tüm yeryüzünde.
Gülerek başladı konuşmaya: tanrılar esirgesin işlerimizde
260 Bizi, bilicileri, gelsin yerine dileklerin ey Troyalı.
Önlenmesin girişimleriniz, değerlidir armağanlarınız da.
Egemen kaldıkça Latinus, Troyalıların bu verimli yerler,
Ün, san. Gelsin Aencas isterse, tanımak, tanışmak
İsteriz onunla, dilerse gönüldeş oluruz, tatlı
265 Yüz gösteririz, severiz, seviniriz. Sağlanmış demektir
Baş, el ele verince, uzlaşınca kendisiyle. Şimdi
Bildirin krala tüm önerilerimi, anlatın.
Bir kızım var, engeldir yurttaşım la evlenmesine
Yazgı, göksel yasalar, bilicilerden gelen uyarılar.
270 Gerekli görülüyor yabancı, soylu bir delikanlı,
Latium'a dışardan gelen, ünümüzü yıldızlara çıkaracağı
Söylenen. Yazgının buyruğu, benim düşüncem budur,
Sanırım kendisidir bu genç, iş olursa kıvanırım.

- B**unları söyledikten sonra kral, seçtirdi geniş
275 Ahırlarında bulunan üç yüz at, en güzellerinder..

- Armağan etti yanına gelen Troyalılara, birer.
 Ayakları kanatlı gibiydi, sırtlarında altınla işlenmiş
 Örtüler, boyundan göğse sarkan altın takılar,
 Altın kızılı gemlerini çiğneyen dişleri arasında.
- 280 Orda değildi Aeneas, güneş atları soyundan
 İki koşumlu bir araba gönderdi ona, burunlarından
 Yalımlar çıkan. Daedalus gibi becerikli Circe'nin
 Kısıraklarıyla babasının aygırlarından, döl alınan.
 Alarak Acneas'ın arkadaşları, Latinus armağanlarını kıvançla
- 285 Öğrenirler bir de barış koşullarını, önerileri, dönerler.

- İ**şte, dönerken İnachus'tan, Argos ilinden, azgın
 Karısı Jupiter'in arabasıyla havayı, gördü gökten
 Sicilya'da, Pachynum'dan gülceryüzlü Aeneas'ı,
 Sevinç içinde Troya donanmasını kıyıda.
- 290 Gördü yine, gemilerden ayrılanların güvenli karada
 Evler kurmaya koyulduklarını. Çok içerledi buna,
 Durdu, sallayıp öfkeyle başını söyledi şunları:
 "Yazık! Yazgısı yazgımızla çelişen uğursuz topluluk
 Frigya! Yok olamaz mıydın Signeum ovalarında?"
- 295 Tutsak edilemez miydi hepsi, Troya'yla birlikte
 Yanamaz mıydı? Savaş ateşinden kaçmayı başardılar.
 Artık tükenmiş gücüm, gitmiş oçalma tutkum,
 Öyle sanırım, yapacak işim yok daha, doymuşum.
 Oysa, yurtlarından kovduktan sonra bütün denizlerde
- 300 Öfkeyle sürdüm izlerini, önledim kaçışlarını, kovaladım.
 Tükettim tüm gücünü Teucerlerin denizde, gökte.
 Neme gerek Syrtes, Scylla, Charydis uçurumu?
 Yerleştiler gönüllerince Tiber kıyılarında, korkusuz,
 Benden, denizden. Ezmiş korkunç Lapithler soyunu
- 305 Mars. Bırakmış tanrılar atası, Diana'nın öfkesine
 Eski Calydon'u. Peki neydi Lapithlere, Calydon'a
 Yüklenen ağır, bağışlanmaz suç, kim bilir? Ben,

- Jupiter'in yüce karısı, onları yıkacak güçteyken.
 Ne mutsuzum boşa gitmiş çabam, yenildim Aeneas'a,
 310 Troyalıya. Gücüm yetmezse, çekinmeden yardım isteyelim
 Başka tanrılardan, yeri değil duraksamanın,
 Elimden tutmazsa gökseller Acheron'u çağırırım.
 Bunlar Latium ülkesinden kovulmazsa, dışlanmazsa
 Aeneas'ın karısı olacak Lavinia yazgı gereği,
 315 Olsun, oluruna bırakmak, karışmamak gerek işlere,
 Yok olsun iki krallığın halkı, bana ne daha.
 Anlaşsın damatla kaynata, belirlesin onların yazgısını.
 Ey kız süsleyecek gelinliğini Troyalı, Rutul kanı,
 Bellona'dır sağdıcin. Yalnız, ısıldak taşıyan Hecuba
 320 Doğmayacak senden, Venüs de doğuracak bir oğul,
 Başka bir Paris, o da yeni bir yıkım getirecek,
 Pergama'nın başına, taşıyacak yangın çıkaran ısıldağı."

- B**unları söyledi, derin öfkeyle, yeryüzüne indi.
 Çağırdı uğursuz karanlıklar ülkesinden, Tartarus'tan
 325 Korkunç savaşçıları, kan dökmeyi seven Allecto'yu,
 Kıskanç, öfkeli, kötü düşünceli, taş yürekliyi.
 Saygın Pluton, tiksiniirdi bu uğursuzdan, kızkardeşleri
 Bile sevmezdi, kaçınırdı Tartarus'ta bu pis yaratıktan.
 Çok kötüydü yüzü, yılanlar kaynaşırdı bakışlarında.
 330 Dedi ki, kışkırtıcı sözlerle konuşmaya başlayan Juno:
 "Yardım et, ey gecenin kızı bana, söyle yapacağımı,
 Azalmasın değerim, saygınlığım eksilmesin, yerleşmesin
 evlenmeyle
 Acneas soyu Latinus'un, İtalya topraklarına, kandırmaca
 Sonucu, bulmasınlar böyle bir olanak, önlensin.
 335 Savaşa sokarsın barış içinde yaşayan kardeşleri,
 Düşürürsün birbirine kuşakları, kıskançlıkla
 Kırdırır ocak söndürürsün, ölüm ısıldakları taşıtırsın,

- Bin neden, bin yıkım bulursun istersen, kuşkular,
Korkular salarsın insanların içine, gençleri kandırır
340 Savaşta sürüklersin, birbirinin kanına susatırsın."

- K**oştı, Gorgon ağusuna bulanana Allecto Latium'da
Laurentus kralının konağına, buldu sessiz odasında
Suskun Amata'yı, Teucerlerin gelişi, kızının
Turnus'la evlenme girişimiyle kadınsı yüreği
345 Kabaran, öfkelenen, kaygılanan, içi yanan, yakınan kadını.
Atar birini saçlarındaki mavi yılanlardan kraliçenin
Üstüne, geçsin göğsünden etkisi yüreğine, işlesin,
Altüst olsun ortalık, öfkesinden kraliçenin, diye.
Sokulur boynundan, ince deriyle giysiler arasından,
350 Isırmadan üfler ağulu soluğunu kadının gövdesine,
Çıldırırsın, bilmesin yaptığını, oynasın yüreği. Dönüşür
Bir altın takıya, uzar, dolar boynunu, bütün
Saçlarını, sonra yayılır bütün örgenlerine, işler
İliklerine bu akışkan ağ, kemiklerine, yapışkan sıvı,
355 Sarar tüm duygularını hızla, bir yangı, sezmez artık
Yalımların sarsan etkisini yüreği daha. Yalnız
Kızını, Frigyalı bir yabancıyla evlenmesini dolar
Diline, gözyaşı döker, böyledir anaların töresi.

- Ü**lkemizden kovulmuş Teucerlere veriyorsun güzel kızın
360 Lavinia'yı, öyle mi baba? Acımaz mısın kızına, kendine.
Acımaz mısın Aquilon'un burada bırakacağı anaya?
Kızı, acımasızca ılgarlanan, engin denizlerden aşırılana?
Böyle yapmadı mı Frigyalı çoban, girerek Lacedaemonia'ya
Leda'nın kızı Helena'yı Troya kalesine kaçırdığında?
365 Nerde kutsal andın? Eski sevgin, ilgin
Yakınlarına, kandaşlarına? Turnus'a uzattığın güvenç eli?
Gerekirse Latinlere yabancı bir damat, buysa düşüncen,
Uyman gerekliyse, baban Faunus'un buyruklarına,

Yabancıdır egemenliğimiz dışında kalan tüm uluslar,
 370 Böyle buyurmuş, töreye göre, tüm tanrılar.
 Aransa soyunun kökeni, anlaşılır geldiği Turnus'un
 Ataları Inachus'la Acrisius'tan Mycenae ortasından."

Aldırmadı bu sözlere Latinus, değişmedi düşüncesi,
 Görünce direndiğini kocasının sarsıldı, işledi iliklerine,
 375 Yüreğine korkunç ağusu yılanın, geçti kendinden.
 Ürkünç düşlere sürüklendi mutsuz kadın, bağırıp
 Dolaşmaya başladı kentte, dengesiz, açık saçık,
 Kırbacla döndürülen bir topaç gibi, kemerli, geniş
 Alanda, çevresinde çocukların toplandığı, eğlendiği,
 380 Oynadığı, dönerken baktığı, eğriler çizen şimşir
 Oyunağa, sevinerek yöresinde dolandığı, ilgiyle izlediği.
 İşte böyleydi çırpınan, yaptığını bilmeyen kadın da,
 Dolaşırken dövüşken halk içinde, kentlerde çılgın,
 Dalar ormanlara, Bacchus'a bağlı kimseler gibi,
 385 Daha büyük kötülükler, öfkeler, ataklıklar gösterir,
 Atılır öteye beriye, bağırır, gözü dönmüş
 Kaçırarak için kızını Troyalılardan saklanır
 Yeşil otlı, yapraklı dağlarda, engeller düğünü.
 Haykırır "Evoe Bacchus sana yaraşır bu kız.
 390 Senin adına taşır bu kutsal tören değneğini,
 Yönetir koroyu, uzatır kutsal saçlarını, korur."
 Yayıldı söylenti, öfke dolu yürekleri anaların,
 Tutuştular, yeni sığınaklar aramaya koyuldular, kaygılı,
 Çıkıldılar evlerinden, uçuşan yellerle dağınık saçlar,
 395 Kimileri titreten ulumalarla doldurdular ortalığı, geyik
 Derileri sarınmışlar, asma yapraklı değnekler taşırlar.
 Hepsinin ortasında yanan çam dalını sallayan
 Kızıyla Turnus'un evlenmesini haykırarak duyuran Amata,
 Birden bağırır gözler kanlı, bakışlar azgın
 400 Korkunç: "Dinleyin, ey Latin anaları, beni şimdi,

Biraz acırsa gönlünüz mutsuz Amata'ya, varsa
İçinizde acıma duygusu, analık sevgisi, töresi
Çözün bağlarını saçlarınızın, birlikte çekelim acıyı."

- B**öylece ormanlarda, yabanların yaşadığı ıssız yerlerde
405 Batırıyordu kraliçeye Bacchus'un iğnelerini durmadan Allecto.
Altüst ettikten sonra yeterince duygularını,
Latinus'un düşüncelerini, tasarılarını, kara kanatlı uğursuz,
Korkunç tanrıça, uçtu atak Rutulus'un kentine,
İlkin Acrisius kızı Danae kurmuş bu kenti,
410 Bir söylentiye göre, güney yellerinin bu kıyılara
Attığı kadın, adından, Ardea demiş atalarımız
Buraya, bugün de o büyük adı taşıyor, kalmamış eski
Değeri. Derin uykuya dalmıştı Turnus karanlık gecenin
Ortasında, konağında sessiz, oysa değiştirdi yüzünün
415 Biçimini, tiksiniç görünümünü, giderdi Allecto,
Girdi kocakarı kılığına, derin kırışıklar, iğrenç
Alnında, sımsıkı bağlamış ak saçlarını, örtmüş,
Bir de zeytin dalı sokunmuş başına, benzemiş
Calybe'ye, Juno tapınağının yaşlı bilici kadınına.
420 Durdu gencin önünde, şu sözlerle seslendi ona:
"Ey Turnus, ister misin boşa gitsin bunca emek,
Egemenlik geçsin Dardanosluların eline şimdi?
Esirgiyor senden kral kanınla canınla kazandığın
Evliliği, gelirini, yabancı bir damat arıyor ülkeye.
425 Git, halkın oyuncağı, atıl yıkıma düşüncesizce,
Yen Tyrrhenleri, ordularını, barış sağla Latinlere.
Sen, uyurken sessiz gecede, yatağında, gönderdi
Beni gerçeği söylemeye sana, yüce Saturnia.
Kalk, ordu düzenle gençlerden, çıkar sevinçle
430 Kapılardan savaşa, yerleşin güzel ırmak kıyısında,
Yoket Frigya önderlerini, yaktır boyalı gemilerini.
Böyledir buyruğu tanrıların. Kral Latinus da vermezse

Kızını sana, dönerse sözünden, düşünsün başına
Geleceği, savaşçı Turnus'un neler yapacağını."

- 435 **D**elikanlı, gülerек, yanıtladı bilici kadını, dedi ki:
"Duydum Thybris koyuna geldiğini bir donanmanın,
Ulaştı bu söylenti benim de kulağıma, boşuna
Korkutmaya kalkışma beni, unutmaz bizi
Kraliçe Juno daha.
- 440 Yaşlılıktır seni böyle şaşırtan, yıpratın, kaygılandıran.
Ey analık, kavrayacak durumda değilsin gerçeği,
Düzmece, oyundur oynadığın, korku, krallar savaşında.
Oysa, tapınakları, tanrı betimlerini bilmek görevin.
Bırak savaş, barışı savaşanlar, yönetenler sağlasın."

- 445 **Y**etti bu sözler çıldırtmaya Allecto'yu.
Daha bitirmeden sözünü delikanlı, titredi gövdesi,
Dikildi gözleri, değişti korkunç yüzü Erinny'nin,
Tıslayan yılanların sayısınca yalımlanan gözlerini
Çevirince Allecto, şaşırdı söyleyeceğini, tutuldu dili.
- 450 Geriledi, dikildi saçlarından sarkan iki yılan,
Şaklatarak kamçısını derin öfkeyle dedi ki:
"İşte yılların yıpratığı, gerçeği göremeyen kadın,
Ben, işte krallar savaşında korkuyla, düzmece
Oyunlar oynayan yaşlılık. İşte korkunç kızların
- 455 Evinden geldim, avucumdadır ölümle savaş."
Bunları söyledi, fırlattı delikanlıya ışıldağı, kara
Dumanlar çıkaran, yalımlı bir çıra soktu göğsüne.
Uyanır, büyük korkuyla delikanlı, sarsılır boşalır
Ter, titrer sular içinde gövdesi,
- 460 Geçer kendinden, pusat arar yatağında, konağında,
Savaşmak, öçalmak, öldürmek, kılıç, hepsi tutku,
Büyük öfke. Böyledir yanan odunların yalımlarıyla
Kızan, kaynayan, çalkalanan, buğular çıkan, yayılan

- Bir tunç kazan, gürölde, uğuldar, yükselir havaya.
 465 Eriyen, köpüren, sıcaklığın etkisiyle, sesler çıkararak
 Titreyen eriyiklerin yakıcı buğuları, kara dumanları.
 İşte öylesine kudurdu, Turnus, buyurdu önderlerine, ordu
 Düzenlensin barış bozan kral Latinus'a karşı
 Savunulsun İtalya, kovulsun düşman yurdumuzdan.
 470 Yeter gücümüz Teucerlere de, Latinlere de.
 Bunları söyledi, yakardı, tanrılardan yardım diledi,
 Başladı Rutuller arasında savaşa katılma yarışı.
 Kimi atalarına, soyuna, görkemli görünüşüne saygılıydı.
 Kimi de savaşçı gücüne, yiğitliğine, başarısına, üstünlüğüne.

- Y** üreklendirdi Rutulleri, bu sözleriyle Turnus, güçlendirdi,
 475 Birden kanatlandı Allecto, uçtu Teucerler yöresine,
 Buldu yeni bir tuzak düşünürken yabanları avlayan,
 Kovalayan güzel lulus'un pusu kurduğu kıyıları.
 Birden azdırır Cocytia kızı köpekleri, bir koku
 480 Salar burunlarına, çıldırtan, kudurup koşsunlar diye
 Bir geyiğin ardından. Budur ilk nedeni kötülüklerin,
 Azgın yüreklerini savaş yangınıyla tutuşturan. Rutullerin.

- G** österişli, güzel, büyük boynuzlu bir geyikti bu,
 Ayırmışlar anasından daha yavruyken: kralın sığırtmacı
 485 Sürülerini bekleyen korucu Tyrrheus'la çocukları, besler
 O günden beri geyiği. Özenle korumuş bu hayvanı
 Kız kardeşi Silvia, alıştırmış söz dinlemeye, kendine,
 Süsler, çiçekli takılar asardı boynuzlarına, dikilen
 Tüylerini tarar, ışıyan pınarlarda sulardı.
 490 Alışmıştı geyik eve, sofraya, kralın eline.
 Dolaşır ormanlarda, dönerdi alıştığı kapıya, yalnız,
 Günün aydınlığı çekilip gelirken karanlığı gecenin.
 Dolaşırken uzaklarda, suyun akışınca, yeşil kıyılarda,
 Serinlemek için sıcakta, başlamış çevresini kuşatmaya

- 495 Avlanan lulus'un azgın köpekleri yörede.
 Ün tutkusuyla yanan Ascanius, bir ok fırlattı
 Kıvrık yayından, bir tanrıydı yöneten elini
 Besbelli. Erekten şaşmadı saplandı ok, deldi
 Hayvanın gövdesini atılan ok geçti, kaçtı
- 500 Yaralı geyik inleyerek alıştığı konağın ahırına,
 Kanayan yaralarla, yakınırca çıkan böğürmelerle
 Doldurdu konağı, yardıma çağırır gibi halkı.
 Hepsinden önce kız kardeş Silvia dövünerek,
 Açarak ellerini yakararak yardım istedi, haykırdı
- 505 Köylülere. Saklanırdı sessiz ormanlarda o korkunç
 Yaratık, bilirdi bunu köylüler, yardıma geldiler,
 Kiminin elinde yänmiş odun, eğri kök
 Kargı yerine, hepsi kızgın, bağırды Tyrheus
 Savaş düzenine, yarararken kamayla meşe kütüğünü
- 510 Güçlkle, korku saldı çevresine baltayla.

- G**özetlerken acımasız tanrıça kulesinden yıkıma
 Uygun süreyi, çıktı birdenbire ahırının damına
 Üflledi kıvrık, boynuz borusuna, bildirdi durumu
 Çobanlarına, yankılandı derinlerinde ormanın
- 515 Ağaçlıklarda korkunç, ürperten tiksiniç sesi.
 Uzaktan duydu bu sesi Trivia gölü, kükürt
 Kokulu, bozarmış Nar ırmağı, Velinus pınarı,
 Titreyen analar oğullarını göğüslerine bastılar.
 Duyunca korkunç sesini borunun koşuştular çevreden
- 520 Sesin geldiği yere köylüler, ellerinde kargılar,
 Başboş insanlar. Öğrenince durumu Troyalı gençler
 Yerlerinden fırladılar, Ascanius'a yardıma koştular.
 Savaş düzeniydi, dağınık köylü dövüşü değildi,
 Yanmış odunlarla, değneklerle, ağaç dallarıyla.
- 525 İki ağzı keskin baltalar, geniş ovada
 Güneş altında kılıçlar, kalkanlar, parıltısı bulutlara

Yansıyan, ışıldayan, ortalığa korku salan.
 Esen yellerin etkisiyle kabaran, ağaran dalgalar,
 Yavaştan yükselen, gürüldeyen, derinden ağan,
 530 Çalkanan, havaya kalkan, azan sular gibi.

Vuruldu uslayan bir okla birliğin önünde
 Savaşırken Tyrtheus'un büyük oğlu, önder Almon.
 Devrildi, kesildi sesi gırtlığına saplanan temrenin
 Açtığı yaradan akan kan, katılaştı kanla öldü.
 535 Birçok savaşçı göçtü, yaşlı Galaesus da aralarında,
 Barış üstüne konuşacakken, Ausonia köylülerinin en doğru.
 En varlıklı, seveceniydi, geniş toprakları vardı.
 Beş sürü koyun, beş sürü öküz ahırlarında,
 Tarlaları sürmek, ekmek için yüz at.

Başlayınca karşılıklı çarpışmalar ovada, eşit erlerle.
 Gösterdi uğursuz tanrıça gücünü, bulayıp ovayı
 Kana, doldurdu ölümlerle tüm alanı, ayrıldı
 Hesperia'dan yükseldi göklere hızla boşlukta,
 Seslendi büyük gönüllü Juno'ya, üstünlük taslayıp:
 545 "Açmış kovucu tutumun, dilediğin uğursuz savaş!
 Öner bakalım bir barış, bir uzlaşma yeterse gücün,
 Ben, buladıktan sonra Ausonia kanına Teucerleri.
 Daha ileri giderim güvensen sana, nedenler
 Bulur, sürüklerim savaşa komşu kentleri de,
 550 İnsanlarda uyandırırım anlamsız bir savaş tutkusu,
 Savaşlara yardımcıları gelirken pusat doldururum ortalığı."
 Dedi ki Juno: "Aşırı gözdağı, tuzak gereksiz,
 Bellidir savaşın nedenleri, dövüşüyor topluluklar,
 Kana bulanmış yeniden ele geçirilen pusatlar.
 555 Düzenlesinler artık, büyük düğünler, evlenmeler,
 Görkemli törenler, Venüs'ün oğluyla kral Latinus.
 Git artık sen de, göklerde gönlünce dolaşmanı

İstemez bütün evrenin egemeni, yüce tanrı,
Gerektirirse yazgı, ben, yönetirim yeni olayları."

- 560 Bunlardı Saturnus kızının söyledikleri, sonra,
Takınarak yılan gibi tıslayan kanatlarını Furia
Yükseldi havalara, süzüldü, döndü yeraltına yerine.

Bir yer var İtalya'nın ortasında, yüksek dağların
Eteğinde, birçok toplumun bildiği, ünlü,

- 565 Amsanctus derler, bir oylum, çevresinde koyu,
Sık yapraklı orman iki yanda. Bir ırmak oylumun
Ortasında, taşları yuvarlayan, uğuldayan, ürküten.
Ötede korkunç bir mağara, azgın Pluton'un yeri
Görülür, büyük bir uçurum, Acheron'un toprağı yararak
570 Çıktığı. Korkunç çevrinti, gömülerek Erinny
Ürkünç dev oraya, kurtuldu kötülüktен yerle gök.

Boş durmadı, kraliçe Saturnia, düzenledi savaş
İşlerini, saldırdı kente kargılarla çobanlar sürüsü,
Taşdılar küçük Almon'la tanınmaz durumda
575 Galaesus'un ölüsünü oraya. Yara, kan, yakardılar
Tanrılara, çağırdılar Latinus'u birliğe, uzlaşmaya.
Oradaydı Turnus yakmalar, öldürmeler, kesmeler ortasında
Çoğaltmak için korkuyu, Teucerlerdir ülkeye çağrılan.
Karıştırmak için birbiriyle Frigya, Latin soyunu

- 580 Ben kovuldum konaktan. Toplandılar Bacchus'un, ünlü
Amata'nın etkisiyle, girilmez ormanlarda çılgınca,
Sıçrayan anaların çocukları bağırdılar savaş istediler.
Hepsi katıldı yazgıya, tanrılar istencine, töreye,
Bilici sözlerine ters düşen uğursuz savaşa.

- 585 Kuşattılar kral Latinus'un yüksek konağını.
Direndi deniz ortasında ırganmaz bir kaya gibi
Kabaran dalgaların saldırısına dayanan, uğulday'ın,
Güçlü gövdesiyle kendini savunan, koruyan, köpüren,

Güröldeyen sularla kuşatılan, yerinden oynamayan,
 590 Sökülen yosunlar çarpıp dağılınca sesler yankılanan.
 Önleyecek güç yok acımasız Juno'nun buyruğuyla
 Süren korkunç olayları, onun isteğince hepsi.
 Tanık gösterek tanrıları, parlayan gökleri Latinus
 Dedi ki: "Dağıtan yazgı, sürükleyen fırtınadır bizi.
 595 Yazık. Ey mutsuz, kanınla ödersin kutsallara saygısız
 Davranmanın ödülünü, görürsün ey Turnus inançsızları.
 Suçluları bekleyen işlemi, boşuna yakarışın tanrılara
 Sonra, durumum iyi, koydayım, yolum açık, acısız
 Ölümüm de sanırım." Dedikten sonra bunları,
 600 Çekildi konağına, bıraktı tüm işleri oluruna.

Eski bir töre vardır Hesperia'da, Latium'da
 Uyar bütün Albania kentleri, yüce Roma,
 Kutsal bir anlaşma sayılır bu dayanışma.
 Girerken, gözyaşı kaynağı, savaşa Roma Gatalarla,
 605 Hyrcanialılar, Araplarla, Hintlilerle uyar bu töreye,
 Doğu'ya, Partlara yürüsün, bayrağımızı geri alsın.
 İki kapılıdır savaş, böyle derler, acımasız
 Mars'ın yönettiği, kutsal dinin beklediği,
 Tunçtan, yüz sürme, eski kol demirleriyle
 610 Kapalı, ayrılmaz eşiğinden koruyucu Janus.
 Çıkınca kesin savaş yargısı yöneticilerden, kuşanır
 Özel tören giysilerini, konsül, açar gıcırdayan
 Kapıları, açıklar eşiğin üstünde savaşı,
 Topluma, dizilir, yürür ardınca savaşçı gençler,
 615 Onaylanır savaş, sesler yükselir tunç borulardan.
 Uyarak bu töreye, açsın diye uğursuz kapılarını
 Savaşın, Acneas birliklerine kışkırtırlar Latinus'u.
 Karşı çıktı saygın kral bu kötü göreve,
 Saklandı konağının koyu gölgeli bir yerinde.
 620 İndi tanrılar kraliçesi gökten, itti güçlü

- Eliyle döndürdü menteşeler üzerinde gıcırdayan kanatları,
 Açtı böylece savaşın demir kapılarını Saturnia.
 Birden, dingin, sessiz Ausonialılar savaşa koştular,
 Kimi yayandı geniş ovada, kimi atlı,
 625 Tozu dumana katan, savaş araçları arayan.
 Kiminde parlayan yeğnik kalkan, kiminde kargı,
 Yağlanmış, silinmiş, bileği taşından bilenmiş baltalar,
 Dalgalandı bayraklar, sevinen, bağırarak topluluklar, gürültü.
 Pusatlar yapılıyor yeniden beş büyük kentte,
 630 Örsler üzerinde, güçlü Atina, güzel Tibur,
 Ardea, Crustumeri, yüksek kuleleriyle ünlü Antemnae.
 Kimi başlık yapıyor, kıvrarak, örerek söğüt
 Dallarını, kalkan biçiminde, kimi tunç zırh,
 Kimi de düz kalkanları, dolakları gümüşlüyor.
 635 Savaş araçları almış yerini tarım araçlarının,
 Saban, orak değil babalarının kılıçları, kalkanları
 Dövülüyor. Borular çalınıyor, savaş söylemleri, yürüyüşler.
 Burada koşup evinden tolgasını alan, orada
 Oynak atlarını gemleyen, kalkanını üç katlı, altın
 640 İşlemeli zırhını giyen, sevdiği kılıcını kuşanan.

- A**çın Helicon'u, ey tanrıçalar bana, söyleyin türkümüzü,
 Anlatın savaşa giden kralları, hangi orduların
 Ovaları kapladığını, hangi yiğitlerin verimli İtalya
 Toprağını yeşerttiğini, hangi pusatların yıkım getirdiğini.
 645 Ey tanrıçalar, sizin elinizdedir bunları bilmek, söylemek,
 Pek azdır erişen kulağımıza, bizim, söylentilerin.

- İ**lkin, başlattı savaşı, Tyrrhen kıyılarından gelen,
 Ordu düzenleyen, tanrılara karşı direnen, Mezentius.
 Yanında oğlu Lausus, en güzel delikanlı,
 650 Laurentuslu Turnus'tan sonra, gösterişli, seçkin,
 Lausus, at bakıcısı, yabamlara boyun eğdiren,

Agylla'dan ayrılan, ardınca gelen gereksiz bin kişiyi
Yöneten, Mezentius'tan çok başka bir babaya,
Daha anlayışlı, başka bir üste yaraşan.

- 655 **G**eliyordu bunlardan sonra, çayırlarda, hurma dallarıyla
Süslenmiş arabasını, üstün atlarını gösteren yiğit
Hercules'in oğlu Aventinus, işlenmiş kalkanına
Babasının gücünü yansıtan, yüz yılanla çevrelenen
660 Hydra, Aventus tepesini kaplayan ormanda, Rhea'nın
Biliciyle sevişerek gizlice doğurduğu. Bu devdi
Tirynthus Geryon'u öldüren, Laurentium tarlalarını
Alan, Tyrrhen ineklerini Tiber ırmağında yıkayan.
Savaşçılar, savaşta korku salan Sabin kargıları,
665 Sivri uçlu kısa kılıçlar kullanırlar, vuruşurlar.
Yayadır kendisi, bürülü korkunç arslan postuna,
Örter başını dik tüylü, titreten ak dişleriyle
Başlığı, korkunç, sarkan omuzlarından ayaklarına Hercules
Kılığında gösterir kendini yürürken konağa doğru.

- 670 **G**eldiler ikizler, kardeşleri Tiburtus adıyla bilinen,
Tibur'dan Catullus'la, dikbaş Coras, Argoslu kardeşler.
Bunlar düşen dolular gibi okların atıldığı
Savaşta, tüm erlerden önde, korkusuz vuruşanlar.
Bulutlardan doğan, dağın doruğundan inerken karlı
675 Homoles'le Othrys'i aşan iki centaurosa benzeyen,
İki delikanlı kolaylıkla aşıp ortasından geçerken
Büyük ormanı, çatırdardı bastıkları çalılar, ezilirdi.

- O**radaydı kurucusu Praenestina kentinin, söylenti bu,
Bir ocakta Vulcanus dölünden gelen, yalımlar içinde
680 Bulunan, bütün kuşaklarca bilinen kral Caeculus.
Çevresinde, onu izleyen, büyük bir köylü birliği.
Bunlar, yüksek Praenestina kırlarında oturan insanlar.

Juno tapınağının bulunduğu Gabina ovalarında soğuk
 Anio ırmağı oylumunda, Hernica kayalıklarında yaşarlar,
 685 Ey varsıl Anagnia seninle, saygın Amasene'nin beslediği.
 Onların ne pusatları, kalkanları, gürleyen arabaları var,
 Savaşta düşmana kurşunlu topraktan topaklar atarlar.
 İki kargı kiminin elinde, başında kurt postundan
 Boz başlık, sağ ayağında kaba deriden dolak,
 690 Yerde izler bırakan sol ayağı çıplak.

At bakıcısı Messapus, Neptunus oğlu, ateşin.
 Kılıcın yenemediği, çağırdı çoktandır dövüşten uzak
 Barış içinde yaşayan halkı savaşa, kuşandı kılıcını.
 Kendi de, duraksamadan, düzenledi ordusunu.
 695 Odur yöneten, Fescenium'dan, Faliscus'tan gelen erleri,
 Onun denetiminde Soracte tepeleri, Flavinia yaylakları,
 Ciminus gölüyle dağı, Capenos ormanı.
 Hepsi, dizilmiş, övgüler söylüyordu başlarında krala.
 Benzerdi, yaylımlardan dönerken, yuvalarına açık havada.
 700 Uzun boyunlarından tatlı sesler çıkaran kar
 Gibi kuğulara, uzakta Asia gölünü çınlatan
 Yankılanan, yayılan.
 Sanırsın, tunçla donanmış, bir savaş birliği değil
 Bu topluluk, bulutlardan inen, gürültüler çıkaran,
 705 Denizden açık kıyılara gelen kuş sürüsü.

İşte eski Sabin kanından gelen, büyük bir orduyu
 Yöneten, bir orduya değen Clausus. Onun ardından
 Gelir Latium'da ünlü Claudia soyu, topluluğu.
 Bir kesiminde Roma'nın Sabinler yerleşeliden beri.
 710 Onun buyruğunda güçlü Amiternalılar, eski Quirisler.
 Dövüşken Eretuslar, zeytini bol Mutuscalılar, Nomentum
 Halkı, Velinus'un gül tarlalarında yaşayanlar, sarp
 Kayalı Tetricalılar, Severus dağlarında Forulus'da, Casperia'da,

- Himella ırmağı kıyısında oturanlar, Tiber'den, Fabaris'ten
 715 İçenler, soğuk Nursia'dan, Hortina köylerinden gelen,
 Latin halklarından oluşan topluluklar, gönderilenler,
 Ülkeleri, mutsuz Alia suyuyla, birbirinden ayrılanlar.
 Kışın, Orion'un aydınlattığı mermer denizlerinde Libya'nın
 Kabaran dalgalar gibi sayısız insanlar.
- 720 Çoktular güneş sıcaklığında Hermus ovalarında sararmış
 Likya oylumlarında olgunlaşan ekin başakları gibi.
 Kalkanlar çınlar, toprak titrer ayaklarının altında.

- B**urada, Troya adına düşman, Agamemnon'un torunu
 Halaesus koşuyor atları arabaya, bin azgın
- 725 Savaşçı getiriyor Turnus'a, kazmalarla Bacchus'un
 Verimli Massica topraklarını kazanlar, yüksek tepelerden
 Babalarının yaşadığı Auruncuslar, Sidicina'dan köylüler,
 Calesliler, sığ Vulturius çayı kıyılarında oturanlar,
 Saticulus'un azgın insanları, dövüşken Oscus topluluğu.
- 730 Tuttukları kısa, yuvarlak kargılar, bükülgen kayışlarla
 Bağlı, sol kollarını örter deriden kalkan,
 Dövüşürler göğüs göğüse, kısa, kıvrık kılıçlarla.

- S**enin de geçecek adın şiirimizde, anılacaksın hep
 Ey Oebalus, yaşlı Telon'un nympha Sebethis'ten doğan
- 735 Oğlusun, böyledir söylenti, Caprea'da Teleboerler
 Ülkesinde kralken. Yetinmedi babasından kalanla oğlu,
 Genişletti geniş yurdunu daha, Sacreastes halkını,
 Aldı Sarnus'un suladığı verimli toprakları,
 Sonra Rufra'yı, Batulus denen yerleri, Celenna
- 740 Oymaklarını, elmalarıyla ünlü Abella kalelerini.
 Bu insanlar Teutonlar gibi ok atarlar, giyerler
 Başlarına, ağaçlardan koparılmış, mantar başlıklar
 Parlar tunç kalkanları da, kılıçları da.

Soktu seni de savaşa sonunda dağlık Nersa

745 Ordunla, varlığıyla üne kavuşan Ufens.

Güç kazandırdı sana ormanlarda avla geçinen,
Kıraç topraklarda yaşayan, korkusuz Aequuslar.
Bunlar toprak işlerken de savaştırdılar, toplanırlar,
İlgarla, soygunla geçinmeyi seven dağlılar.

750 **G**eldi Marrubia'dan bir kutsal görevli, başlığı
Yapraklı zeytin dallarıyla kaplı, erdemli Umbro,
Kral Archippus göndermiş onu buraya, uyuturdu
Tatlı türkülerle, okşayarak eliyle, ağulu yılanları
Bile, korkunç hydraları, öyle bir becerisi vardı,
755 Bu yaratıkların öfkelerini yumuşatırdı, sağaltırdı
Açtıkları yaraları da. Oysa gücü yetmedi Dardanos
Okunun açtığı yarayı onmaya, ne Marsi dağlarından
Derlenen otlar yaramış, ne büyüü türküler, üflemeler.
Ağladı sana Anguitia ormanı, Fucinus'un ışıyan suları.
760 Nice pırıl pırıl göl.

Gidiyordu, Hippolytus'un güzel oğlu Virbius da savaşa,
Annesi Aricia göndermiş onu besbelli, ıslak
Kıyıya yakın, kutsal Eregia ormanında, yüce
Diana sunağının olduğu yerde hüyükümüştü.
765 Söylentiye göre, düşürüp tuzağa üvey anası
Öldürtmüş Hippolytus'u, parçalamış ürken acımasız atlar
Mutsuzu, kanıyla ödemiş babasının suçunu, sonra
Dönmüş yeniden yaşama, parlak havada ışıyan
Yıldızlarda, göklerde Paeon'un atları, Diana'nın sevisiyle,
770 Öfkelenmiş yüce Jupiter, karanlık yeraltından yeryüzüne
Çıkmasına bir ölünün, yaşam ışığına yükselmesine.
Çarpmış, otlarla ölüleri diriltten Phoebus oğlunu,
Yıldırımıyla, göndermiş Styx'in karanlık sularına.
Ancak, seven Diana, saklamış Hippolytus'u bilinmeyen

- 775 Bir yerde, yalnız başına, İtalya ormanlarında,
Virbius adıyla, sessizlik içinde, bilinmeden.
Uzak tutulur Diana tapınağının bulunduğu korudan.
O günden beri. Hippolytus'u parçalayan boynuz toynaklı
780 Atlar, dolaşır. azgın atların koşulduğu arabasıyla,
Virbius ovalarda korkusuz, kıyılarda, dağlarda,
Girer savaşa, sürer arabasını yiğitçe, saldırır.

- E**n önde Turnus, hepsinden yüce, savaş aygıtları
Elinde, görkemli, gidiyordu birliğinin başında.
785 Üç telekli, deri kaplı başlığının üstünde Chimaera,
Gırtlığından Aetna yalımları gibi soluklar püsküren,
O denli korkunç, yalımlar çıkar ağzından ne denli
Kızışırsa savaş, dökülürse yerlere kan.
İşlenmiş lo'nun altınla görüntüsü gencin kalkanına,
790 Düz kıyısına, dik boynuzlu, kabarık tüylü
Bir inek, açık bir kanıt yiğitin soyuna,
Yanında kızı koruyan Argus, bir de süslü
Testisiyle, ırmak suyu döken, baba Inachus.
Atlı, yaya büyük bir topluluk, kalkan kalkana
795 Dayalı, Argoslu gençler, Turnus'un ardınca giden,
Ovayı dolduran Auruncuslar, Rutuller, Sıcanlar, Sacranlar,
Birer ordu donanmış, Labicuslar, süslü kalkanlı
Tiber, Numicus kıyılarını, Rutul tepelerini,
Circae dağımı sabanla işleyenler, ekenler, Anxurlu
800 Jupiter'in yerleri, mutlu Feronia'nın sevdiği kırlar.
Karanlık Satura bataklığı, derin oylumdan
Akarak denize varan soğuk Ufens.

- S**onra geldi Volsca topluluğundan Camilla savaşa,
Yiğit kadın, atlıların, pusatları parlayan birliğin
805 Başında. Yatkın değildi elleri Minerva'nın işlerine,
Bilmezdi sepet örmeyi, çetin işlere girişmeyi.

- Yellerle yarışmayı, koşmayı seven bir kızdı.
Ezmeden otları, başakları geçebilirdi ekili, yeşil
Tarlalardan, ekinlere değmeden, kabaran sular
810 Üzerinden, ıslanmadan ayakları, aşabilirdi uçarak
Değmeden yol bulabilirdi kendine deniz yüzeyinde.
Evlerinden, köylerinden ayrılan delikanlılar, analardan
Oluşan topluluk bakardı şaşkınca pusatlarına,
Yiğitçe gidişine, omuzlarından dökülen görkemli erguvan
815 Üstlüğüne, saçlarını toplayan altın saçbağına,
Likya yapısı kılıcına, tuttuğu sivri,
Demir uçlu çoban değneğine.

SEKİZİNCİ KİTAP

AÇTIĞINDA Laurentum kalesinde savaş bayrağını Turnus.
Kısık, kalın boru sesleri ortalığı çınlattığında.

Atlar arabaya koşulduğunda, topuzlar kalkanları dövende
Kaynaştı yürekler, duyulan gümbürtüden, gençler toplandılar,
5 Katılmak için savaşa Latium'da, gönüllü.

Geldiler önceden, önderler, Ufens, Messapus,
Tanrıları yeren Mezentius, yardımcılar topladılar yöreden,
Boşalıyordu köyler, ovalar, tarlalar, savaş var.

Gönderildi büyük Diomedes'in başkentine Venulus,

10 Bildirmek için Latium'a yerleştiğini Teucerlerin.

Yardım gerek, gelmiş Aeneas donanmasıyla, Penatlarını da
Getirmiş yendiği Latium'a, büyük ün salmış burada.
Elverirse yazgı egemenlik sağlayacak, öyledir savları,
Birleşmiş halk bu Dardanoslu yiğitle,

15 Aeneas'ın beklediği sonucu daha iyi bilmeli
Turnus'tan, ya da Latinus'tan, Diomedes bunu,
Sürdürmek istiyorsa egemenliğini ülkesinde.

Böyleydi Latium'da durum, görünce yiğit Laomedon
Bunu, çalkandı kaban kaygılar denizinde dağlarca,

20 Çeviriyor gözlerini sağa sola, karışıyor başı,
Sıgırmıyor içi içine, yalpalıyor, denge kuramıyor.
Tunç bir kabın içinde titreşen sudan yansıyan,
Güneşin, ayın ışınları gibi, çevreye yayılan,
Parlak tavan süslerine çarparak dağılan, odada

25 Uçuşan, havaya yükselen, ışılan, ürperen.

Geceydi, yorgun yeryüzünde bütün canlılar, yatmış
 Kuşlar, sürüngenler, dört ayaklılar derin uykuda,
 Uzanmış saygın Aeneas suyun kıyısında, ayazda,
 Mutsuz bir savaşın etkisiyle sarsılmış, yıkılmış gibi,
 30 Bırakmış gövdesini gökkubbenin altında dinlenmeye.
 Sevecen, güleç ırmak tanrısının, yaşlı Tiberinus'un
 Yeriymi burası, kavak yaprakları arasından kaldırmış
 Başını bakıyor gibi görünmüş ona, yeşilimsi,
 İnce ketenden üstlüğü, saçlarını kuşatan
 35 Gölgeyi kamışlar. Giderdi şu sözlerle kaygısını:

"Sen, ey tanrı oğlu yiğit, Troya kentini
 Düşmandan alan, bize kazandıran, ölümsüz Pergama'yı
 Koruyan, Laurentum'da seni bekler Latin tarlaları,
 İşte güvenli konağın, sana bağlanan Penatlar,
 40 Ne savaş korkusu, ne sakınca, ne tanrıların öfkesi,
 Kalkmış ortadan hepsi.
 Sanma boş düşlere kapıldığını, görüntüler gördüğünü,
 Geniş kıyılarda, meşelerin altında bir domuz
 Bulacaksın, beyaz, otuz yavru doğurmuş, uzanmış
 45 Yerde, çevresinde yavrular, memelerinden emmekte.
 Orasıdır kuracağın kentin yeri, emeklerinin odağı.
 Gececek aradan üç kez on yıl, kuracak Ascanius
 Görkemli kenti, Alba adıyla anılan. Kesindir
 Sözlerim. Dinle, şimdi, göstereceğim sana
 50 Başarının, mutlu yaşamının yolunu, kısaca.
 Pallas soyundan gelen Arcadia halkının buraları,
 Kral Evandrus'un arkadaşları, onun bayrağını taşıyan.
 Bir yer seçtiler dağın üstünde, kent kurdular,
 Ataları Pallas için, Pallanteum derler adına.
 55 Onlar, Latinlerle bitmez bir savaşı sürdürenler.
 Anlaş onlarla savaşlar için, birlik oluşturun.
 Irmağın kıyıları boyunca gönderirim seni,

- Küreklerle yardım ederim akıntıya karşı sana.
 Kalk, ey Tanrıçanın oğlu, yıldızlar batarken yakar
 60 Juno'ya, töre gereği, yatıştır öfkesini, göksellere
 Sun adaklarını, başarırsan ödersin bana borcunu.
 Ben, gördüğün. kıyılarını sulayarak akan, verimleyen,
 Birbirinden ayıran ırmağım, mavi Tiber'im,
 Tanrıların sevdiği kutsal akarsuyum ben.
 65 Yüce konağım olacak, başkent kurulacak burada."

- B**öyle söyledi, ırmağın çevrintisinde gömüldü derine,
 Bıraktı Aeneas'ı uykuda, gecede, çekilip gitti.
 Kalktı Aeneas, baktı doğan güneşin aydınlığına,
 Doldurdu ırmaktan avuçlarını, töre gereğince,
 70 Şunları söyledi yakaran sesiyle göğe karşı:
 "Ey nymphalar, ey akarsular kaynağı Laurentium nymphaları,
 Sen, ey kutsal derelerinle Thybris baba, koruyun
 Aeneas'ı, sakının yıkımlardan, alın güvenceye,
 Yerin ne olursa olsun, seni gizleyen su, kaynağın
 75 Sensin acıyan dar günümüzde bize, sen en yücesin.
 Sanadır tüm saygılarım, adaklarım hep,
 Bütün Hesperia sularının egemeni, iki boynuzlu
 Irmak. Yardım et bana, getir yerine sözünü."
 Bunları söyledi, seçti donanmadan iki gemi,
 80 İki yandan kürekli, düzenledi kürekçileri, savaşçıları.

- B**eklenmeyen bir tansık belirdi gözlerinin önünde,
 Iırmağın kıyısında, ormanda, yeşil otlar üzerinde
 Uzanmış bir domuz, çevresinde kendisi gibi ak yavruları.
 Ey yüce Juno, dinsever Aeneas, götürür domuzu
 85 Sunağa, keser adına, sürüyü adar sana.
 Dindi, tüm gece boyunca kabaran, gürleyen
 Akışı Thybris ırmağının, çekildi sessizce, kaynağına.
 Durgun, sevimli bir göl, kımıltısız bataklık gibi,

Yüzeyi düz sular, gerekmez kürek çekmek.

- 90 Hızla gittiler yollarında, mutlu, esen,
Kayıyordu boyalı, sakızlı çam kayıklar sularda,
Şaşardı sınırsın ırmak da, orman da kayıkların suya
Yansıyan alışılmadık süslerine, kalkanların parıltısına.
Tükenmiş kürekçiler, gece gündüz kürek çekmekten,
95 Geçiyorlar uzun kıvrımlarını ırmağın, türlü ağaçlarla
Örtülen, yarıyorlar parlak yüzeyine yansıyan yeşil
Ormanları, suyun. Göğün ortasında yakan güneş,
Gördüler uzakta surları, kuleyi, dağınık evleri,
Eskiden, yoksul bir kentti, Evandrus'un egemenliğinde.
100 Yüceltti, saygınlık, etkinlik kazandırdı ona Roma.
Çevirdiler karaya kayıkları birden, yanaştılar kente.

O gün, yıllık adaklar sunuyordu Arcadia kralı
Amphitryon'un büyük oğluna, bir de tanrılara,
Kentin önünde, ormanda, yanındaydı oğlu Pallas
105 İleri gelen gençler, küçük kurul üyeleri
Günlük yakıyorlar, ılık kan buğuları sunaklarda.
Görünce ormanda, gölgeli sık ağaçlar arasından
Yaklaştığını sessiz kürekçilerle, yüksek gemilerin ırmakta,
Korktular, birden, ayağa kalktılar, sofrayı bıraktılar.

- 110 Yasakladı yiğit Pallas töreni kesmeyi, aksatmayı.
Atılır öne bir ok alarak, dikilir karşılarna,
Bağırır tümsekten, uzaktan: "Delikanlılar hangi neden
Sizi bilmediğiniz yerlere götüren? Nereye böyle?
Kimsiniz? Nerelisiniz? Barış mı, savaş mı dilediniz?"

- 115 Saygın Aeneas, yüksek pupadan, elinde tuttuğu
Barış örneği zeytin dalını göstererek, dedi ki:
"Troyalılarırdı gördüğün, kaygıları da savaşıma Latinlerle,
Sığınmacıları yeren, aşağılayan, onlara savaş açan
Evandrus'la görüşmek isteriz, gidin, söyleyin ona,
120 Yardım istemeye geldi seçkin Dardanos önderleri."

Şaştı bu yüce ünü duyunca Pallas,
 Haykırdı: "Kim olursan ol, gel görüşmeye
 Babamla, saygın bir konuk gibi gir kentimize."
 Uzatmış Aeneas elini, kucaklamış onu sevgiyle.
 125 Yürüdüler ırmaktan ayrılıp ormanın eteğinde.

Su güzel sözlerle karşılaşmış Aeneas kralı:
 "Ey Greklerin en yücesi, yazgın istedi sunmayı
 Sana şu süslü, bağlı dalı, dileklerimi açıklamayı,
 Ne Arcadia soyundan, ne Greklerin önderi olmandan
 130 Korktum, ne de Agamemnon'la Menelaos'a yakınlığından,
 Erdemim, kutsal yargıları tanrıların, ortak atalarımız,
 Bir de yeryüzüne yayılmış ünün bağlamış beni
 Sana, yazgının uyarak kaçınılmaz buyruğuna.
 İlion kentinin kurucusu, ilk kralı Greklere,
 135 Göre, Atlas kızı Electra'nın oğlu Dardanos gelmiş
 Teucerler ülkesine. Omuzlarında gökleri taşıyan
 Yüce Atlas'tır Electra'nın babası.
 Mercurius'tur sizin atanız, gebe kalınca güzel
 Maia, doğurmuş onu Cyllene'nin soğuk doruğunda,
 140 Söylentiye göre Atlas'ın kızıdır Maia, gökte yıldızları
 Yöneten, taşıyan Atlas'ın dölünden gelmiş.
 İki soy türemiş bir dölden, böyle bilinir.
 Güvendim buna, sormadım elçiden, araştırmadım düşünceni.
 Geldim eşliğine kendimi, başımı ortaya koyarak,
 145 Senden yardım dilemeye, yakarmaya gönlümce.
 Acımasız bir savaş açmış bize, sana olduğu
 Gibi, Daunialılar, sürerlerse buralardan bizi.
 Vuracaklar boyunduruğa tüm Hesperia'yı kanılarınca,
 Kıyıları yıkayan bütün denizlerde egemenlik kuracaklar.
 150 Anlaşalım, savaşçı, yiğit, denenmiş, korkusuz gençler
 Var aramızda, vuruşmada başarı göstermiş, atılın."

Böyle demiş Aeneas, dikmiş ona bakışlarını
 Konuşurken, Evandrus, incelemiş ağzını, gözlerini, gövdesini
 Tüm. Yanıtladı kısaca: "Mutluyum seninle tanışmaktan,
 155 Konuşmaktan. Teucerlerin en yiğiti. Anımsattın bana,
 Baban, büyük Anchises'in yüzünü, sözlerini, sesini
 Anımsadım, görmek için kız kardeşi Hesione'nin ülkesini,
 Laomedon oğlu Priamus'ur' giderken Salamis'e
 Arcadia'nın serin yörelerine değin ulaştığını.

160 Çiçek açıyordu yanaklarımda gençliğimin ilk evreleri,
 İlğimi çekerek Teucer önderleri, özellikle Priamus,
 Hepsinin önünde yürüyen Anchises, uzun boylu.
 Yanıyordum derin bir gençlik tutkusuyla, konuşayım.
 El sıkışayım o yiğitlerle, yoldaş olayım diye.
 165 Sokuldum yanına, tutkuyla, götürdüm Phencus kentine.
 Dönerken, verdi bana, süslü bir Likya okluğu
 Oklarla dolu, altın işlemeli bir üstlük, şimdi
 Oğlum Pallas'ın kullandığı iki altın gem.
 Önceden gerçekleşmiş elimle dilediğin uzlaşma, yarın
 170 Aydınlatırken yeryüzünü günün ilk ışıkları gelecek
 İstediyin yardım yercine, kıvançla göndereceğim seni.
 Gönüldeş olarak geldiniz buraya, katılın düzenlenen
 Yıllık adak törenine, doğru değil ertelenmesi,
 Oturun bizimle birlikte kurulmuş, töresel sofralara."

Söyledikten sonra bunları, getirtti yemekleri.
 175 Kaldırılan bardakları, donandı sofralar, geniş çimende.
 Çevresinde konuklar, akçaagaç koltuklar,
 Arslan postuna oturmuş Aeneas, gençlerle
 Rahipler, getirdiler sunaklardan kavrulmuş boğa
 180 Ciğerleri, yerleştirdiler sepetlere Ceres'in özenle
 Yapılmış armağanı ekmeği, Bacchus içkisini.
 Aeneas'la Troyalı gençler yediler bir boğanın
 Sırt etlerini, kutsanmış, yıkanmış bağırsaklarını.

Açlık giderildi, yatıştı yemek tutkusu da,

- 185 Dedi ki kral Evandrus: bir yük değil bize
Bu yıllık tören, gelenek gereğidir, eski
Tanrıları yadırgayan sapkınlar için değil bu sunak.
Ey Troyalı konuk, büyük yıkımlar gördük, kurtulduk,
O nedenledir bu kutsamalar, törenler, adaklar bizde.
- 190 Bak, ilkin şu kayalardan sarkan taş,
Uzakta sağa sola dağılmış yığınlara, dağda
Yapılmış ıssız eve, devrilmiş taş yıkıntılarına
Bir mağara vardı orada, derin, geniş, korkunç
Cacus'un yeriydi, yarı insan, yarı hayvan.
- 195 Girmediz güneş ışığı bile, yeni dökülmüş
Kanla toprağı buğulu, çivilenmiş yüksek kapılara
İnsan başları, solgun, acılı, sarkar aşağı
Vulcanus'tu babası, kara yalımlar saçılırdı
Ağzından, koca bir yığın gibi yatıp gerindiğinde.
- 200 Geldi bir gün, yerine dileğimiz, yetişti yardımı
Bir tanrının bize. Öç almakta eşsiz Alcides,
Üç gövdeli Geryon'u öldüren, ılgarlayan, bununla övünen
Ulaştı buraya, iri boğalar güdüyordu, dolduruyordu
Hayvanları yaylımları, akarsu kıyılarını yiğitin.
- 205 Sürdürdü çılgınlığını, azgınlığını Cacus, dinmeyen
Taşkınlığını, kötülüğünü, çaldı yaylımdan dört iri
Boğayı, gösterişli, daha döllememiş güzel ineği,
Sürüklemiş, iz bırakmasın diye, tutup kuyruklarından.
Götürmüş, saklamış karanlık mağarasında, tersine götürüp.
- 210 Silmiş bütün ayak izlerini yerden, gizlemiş,
İlgarladığı hayvanları derin oyuğunda kayanın,
Ne denli aransa da bulunmazdı mağaraya giden yol.

Bu ara, davrandı iyice doymuş sürüsünü

Götürmek için yaylımından Amphitryon oğlu,

- 215 Böğürdü giderken öküzler, doldurdu kırları böğürtüler,

- Yankılandı tepelerde, yakınmalı, acıklı sesler.
 Yükseldi bir ineğin böğürmesi, seslerine karşı
 Boğaların, karanlık mağaradan, yıkıldı Cacus'un umudu,
 Tuzağı. Kararmış öfkeden Alcides'in gözü, kabarmış
 220 Üzülmünce safrası, kapıp kargısını, kıvrık uçlu
 Ağır değneğini, çıkmış hızla tepesine dağın,
 Gördüler, ilkin korkudan oynayan, titreyen gözlerini
 Cacus'un bizimkiler. Kaçtı mağarasına yelden hızlı,
 Saklandı, kanat takmış sanırsın ayaklarına korku.
 225 Girince içeri, düştü zincirlerle bağlı boşlukta
 Asılan kaya, kopardı kapıyı, babasının buluşuydu
 Bu, pekiştirdi kapılarını sığınağın, güvenli kıldı.
 Yetiştirdi Tirynthius dönmüş öfkeden gözleri, korkunç,
 Bakıyor, yokluyor çevreyi, bir giriş arıyor mağaraya,
 230 Gıcırdatarak dişlerini. Üç kez dolaştı Aventinus
 Dağının çevresinde, ölkeyle, üç kez açmayı denedi
 Kapalı kapıyı, boşuna, yorgun yığıldı yere.
 Büyük bir kaya, dimdik, sivri, yükselir arkasında
 Mağaranın, görünür hangi yönden bakılsa,
 235 Çevresinde sarp kayalar, kuşların yuvalandığı,
 Sola kaymış kayanın eğik tepesi, ırmağa,
 Geçti karşıt yöne, sağa, Hercules sarstı
 Kayayı, söktü derin köklerini devirerek öne.
 Doldurdu gökleri korkunç gürültü birden,
 240 Yarıldı kıyılar, aktı tersine korkan ırnak.
 Göründü mağara, Cacus'un gizli, büyük konağı,
 Derinlere uzayan karanlık inler aydınlandı,
 Olmazdı başka türlü yarılma derinliğine toprak,
 Açılma karanlık yerler, tanrıların tiksindiği donuk
 245 Yöreler, korkunç uçurumun görüntüleri, görünse titreşen,
 Başboş dolaşan tinsel görüntüler aydınlıkta.

- Şaşırdı birden, sarsıldı Cacus bu beklenmedik ışık
Karşısında, saklandığı kaya oyuğunda, gürledi sıkıştırınca
Onu yukardan Alcides kargılarla, taşlarla, değneklerle,
250 Eline geçirdiği kalın ağaç dallarıyla durmadan.
Anlayınca kalmadığını kaçma kurtulma yolunun Cacus
Yoğun dumanlar püskürür ağzından, anlatılmaz dille,
Doldurur mağarayı koyu bir karanlık, korkunç,
Gizler kendini gözlerden, karışır birbirine karanlığında
255 Gecenin yalımla duman, ürküten, sızlatan, yoğun.
Tutamaz Alcides kendini, atılır içine yalımların
Hızlı sıçrayışla, yoğun dumanların geldiği yere,
İçini bulutların doldurduğu kocaman mağaranın.
Birden yakaladı yalımlar püsküren Cacus'u sımsıkı,
260 Sıkıştırdı kollarının arasında, bastırdı, fırladı gözleri
Oyuklarından, boğuldu kurumuş gırtlığına dolan kanla.
Görülür sökülen kapılardan içi karanlık mağaranın,
Çalınan inekler, ılgarlanan nesneler, devin yadsıdığı
Bütün çalınmışlar. Sürüklenir ayaklarından devin ölüsü,
265 Atılır dışarı. Şaşar gören korkunç gözlerini,
Kalın kıllı göğsünü, yüzünü, yalımları sönmüş
Boğazını, bu yarı insan yarı hayvan yaratığın.

- O günden beri sürdürür kuşaklar bu adak törenini
Kalabalık bir toplulukla, Potitius'tur kurucusu.
270 Burada otururdu Hercules tapımını koruyan
Pinariuslar, sunak yaptırmıştı ormanda kendine Hercules.
Kutsaldı bizce, orası, kutsal kalacak hep.
Gelin delikanlılar, süsleyin yapraklarla saçlarınızı
Sevinciyle bu büyük başarının, kaldırın kadehleri,
275 Kutsayın, tanrınızı, yakarın, içki dökün anısına."
Bunları söyledi, süsledi saçlarını iki renkli
Kavak yapraklarıyla Hercules'in yandaşı, örttü, gölgeledi
Başını, çevreledi dallarla, tuttu kutsal kabı
Sağ eliyle, toplandılar çevresine masanın, kutsadılar tanrıları.

- 280 **Y**aklaşıyordu çoban yıldızı bu ara, Olympos'a,
 Rahipler, önlerinde Potitius, ellerinde töresel ışıldaklar,
 Bürünmüşler hayvan gönlerine, yürüyordu birlikte.
 Yeniden düzenlenmiş şöen, donatılmış masalar, tatlı
 Yemekler konmuş kaplara, adakla dolmuş sunaklar.
- 285 Özel çalgıcılar, oyuncular aydınlatılmış sunakların
 Çevresinde, şakaklarında kavak yaprakları, kutsal türküler
 Söylerler. Bir yanda gençler, ötede yaşlılar toplu,
 Hercules'i öven korolar, türkülerle anlatılan başarılar,
 Üvey anasının gönderdiği iki yılanı boğması
- 290 Sıkarak elleriyle, iki büyük kenti yıkması savaşı,
 Troya'yı, Oerchalia'yı, kralken Eurystheus, acımasız
 Juno'nun buyruğuyla, nice güçlüğe, sakıncaya katlanarak.
 "Sensin ey yenilmez yiğit öldüren iki gövdeli
 Oğullarını bulutun, Hylacus'la Pholus'u, ayrıca Girit
- 295 Devini, Nemea mağarasında korkunç arslanı, elinle.
 Sensin titreten Styx gölünü, Orcus kapıcısını
 Kanlı mağarasında yarı kemirilmiş kemikler üzerinde
 Yatmanı. Ne devlerden korkarsın, ne azgın Typhaeus'tan,
 Korkunç pusatlar taşıyan, ürkütmedi seni Lerna'nın
- 300 Birçok başını kaldırıp çevreni saran yılanı da.
 Esenlikler ey Jupiter'in gerçek oğlu, Olympos'un.
 Gel, katıl şöenimize, uğurlandır ayaklarınla adağımızı."
 Böyle övgüler söylediler. Cacus'un öldürülmesini, mağarasını,
 Yalımlar püskürüşünü, türkülerine eklediler.
- 305 Doldurdu ormanı gürültüleri, yankılandı tepelerde türküler.

- D**öndüler kente hepsi, bitince düzenlenen kutsal
 Törenler. Yürürken tutunuyordu yaşlı kral oğluna.
 Aeneas'a. Yolu kısaltan, kolaylaştıran değişik söyleşmeler.
 Aeneas baktıkça çevresine, şaşıyordu, takılıyordu gözleri
- 310 Gördüklerine, ilginç görüntülere, nesnelere,
 Soruyor, araştırıyordu kıvançla yeni yapılan, eskiden

Kalan anıtları, resimleri, tüm süslemeleri, yapıtları.
Dedi ki, Roma kalesinin kurucusu, kral Evandrus:
"Bu ormanlarda yaşardı Faunuslar, nymphalar meşelerin

- 315 Kalın, kaskatı gövdelerinden doğmuş yabanıl adamlar,
Ne tarım, ne öküz koşma, ne biçme, ne töre,
Ne yiyecek biriktirme, geçim kaygısı, hepsinde
Besinleri dallardan toplanan yemişler, çetin avcılık.
İlkin Saturnus gelmiş yüksek Olympos'tan buraya,
320 Jupiter'in saldırısından kaçan, yönetimi ona kaptıran.
Odur dağlarda, ırmak kıyılarında dağınık yaşayan,
Eğitimsiz kaba halkı toplayan, yasalar koyan,
Buraya güvenilen, sığınılan yer: Latium diyen.
Altın çağını yaşamış onun yönetiminde
325 Halk, mutluluk, barış, esenlik içinde.
Sonra başladı yavaş yavaş yozlaşma dönemi.
Varsıl olma, savaş tutkusu yüzünden yıpranma.
Geldiler Ausonialılar, Sicilyalılar buraya hepsi azgın.
Sık sık değişmiş adı Saturnus ülkesinin.
330 Krallar yaşadı, dev gövdeli, acımasız Thybris, ondan
Gelir, biz İtalyanların, Tiber dediğimiz ırmağın
Adı, unutulmuş gerçek adı eski Albula'nın,
Ben, yurdumdan sürülmüş, sürüklenmişim denizlerin öte
Kıyısına, güçlü tanrı buyruğu, değişmez yazgı,
335 Annem nympa Carmentis'in korkunç önerisi, yüce
Apollon'un bildirisi yerleştirmiş buraya beni."

Bunları söyleyip ilerledi, gösterdi giderken sunağı,
Romalıların Carmentalis kapısı dedikleri eski anıtı,
Aeneas'a bilici nympa, Carmentis adına dikilen,
340 Aeneas soyunun, Pallanteum'un geleceğini, yüceliğini
Önceden, ilk kez açıklayan, duyuran.
Gösterdi ona, Romulus'un sığınak dediği büyük
Ormanı, soğuk bir kayanın içindeki Lupercal'ı,

Likyalı Pan'ın Arcadia töresince kutsandığı yeri.

- 345 Oradan götürmüş onu Argiletum ormanına, kutsal
Olmayan. Anlattı andiçerek konuğu Argus'un
Öldüğü yeri, bir de Terpeius kayalığını, Capitolium'u,
Eskiden korkunç çalılıkla kaplıydı, parlıyor şimdi.
Dincil korkular salar eskiden beri köylülere
350 Orası, görünce titrerlerdi ormanı, kayayı.
Dedi mi Evandrus: "Bilinmeycn bir tanrı oturur
Sanırım, şu ormanda, yeşil ağaçlarla kaplı tepede.
Arcadiyalılar inanırlar, orada Jupiter'i gördüklerine,
Ortalığı karartan kalkanı saldığına, bulutları yürüttüğüne,
355 İki kent vardı şurada, yıkıntıları görülen
Eskiden, atalarımızın kalıntıları, yiğitlerin anıtları.
Kulelerden birini baba Janus, ötekini Saturnus
Kurmuş, birinc Janiculum, ötekine Saturnia denirdi."

Y

aklaşırılar konutuna konuşarak yoksul Evandrus'un

- 360 Görürler Forum Romanum'u, duyarlar ünlü Carinae'da sürü
Böğürmelerini. Varınca konuta dedi ki Evandrus: "Üstün
Alcides'in girdiği kapı, burası da yattığı konak.
Bırak varsıllığı, görkemi, sevecen ol tanrı gibi
Yetinmeye bak elinde bulunanla, ey konuğum,
365 Güleryüzle karşıla yoksulluğumuzu, küçümseme bizi."
Götürdü yüce Aeneas'ı daracık evine, oturttu
Kuru otlarla doldurulmuş, bir Likya ayısı postu
Örtülmüş yatağın üstüne, uzansın, dinlensin diye.

K

apattı kara kanatlarıyla yeryüzünü basan karanlık,

- 370 Ürperdi yüreği Venüs ananın, boşuna değildi,
Laurentiusluların saldırısından, gürültüsünden korkmuştu.
Girer altın süslü odasına Vulcanus'un, başlar
Sevişme duygularını kamçılایan sözlerle, onunla, konuşmaya:
"Argos kralları yıktılar savaşla Pergama'yı, çökerttiler,

- 375 Kalelerini yaktılar acımasızca, suçları yokken,
Yardım dilemedim senden, o düşkünler için, ordu
Gönder demedim, ey sevgili kocam, yorulasin istemedim.
Oysa Priamus'un oğullarından yanaydı gönlüm, acıyordum
Onlara yapılan uygunsuz işler yüzünden,
- 380 Aeneas'ın başına gelenlerden, çektiği sıkıntıdan üzgündüm.
Şimdi Jupiter'in buyruğuyla, Rutuller ülkesinde Aeneas.
Yakarırım, göster tanrısal kayranı, yardımı esirgeme,
Kırma oğlu için yalvaran anayı, ordu sağla,
Nereus kızıyla Tithon'un karısıdır seni kandıran
- 385 Gözyaşlarıyla. Bak, kaç topluluk anlaşmış, kapamış
Demir kapılarını nice kent, öldürmeye yoldaşlarımı.

- B**unları deyip doladı kar gibi kollarını tanrıça
Duraklayan kocasının boynuna, sevgiyle ısıttı onu.
Birden sarar gövdesini sevginin sıcaklığı, işler
- 390 İliklerine, kemiklerine yalım, sarsılır sevişme tutkusuyla.
Böyledir şimşek çaktığında gürleyen bulutları yararak
Kıvılcımlanan ışıkların, hızla uçtan uca geçişi de.
Bilirdi kadın güzelliğinin etkisini, yürek oynatışını.
Sonsuz bir sevgiyle yıkılan tanrı dedi ki:
- 395 "Gerekir mi başka neden araman? Yok mu bana
Güvenin ey tanrıça? Söyleseydin bu kaygını önceden
Bize, donatır, güç verirdik Teucerlere, yardım ederdik.
Engel değildi tanrı da, yazgı da Troya'nın yaşamasına,
Priamus'un on yıl daha egemenlik sürmesine.
- 400 Savaş istiyorsan, şimdi, buysa düşüncen, ereğin
Yaparım elimden geleni, gösteririm gücümü, demiri,
Altını eriten körüğüm, ocağım, pusatlar hepsi
Senin, bırak yakarmayı, sarsılmasın kendine güvenin,
Azalmasın gücün." Dedikten sonra sarıldı tutkuyla
- 405 Sımsırlı, gömüldü kucağına karısının, tüm
Gövdesi gevşeten, uyuşturan sevginin tadıyla.

Yarlamış yörüngesini gece, gitmiş uykunun verdiği
 İlk esenlik, dinlenme, bu süre içinde kalkardı
 Evinin işlerini görmeye Minerva, sürdürmek için
 410 Yaşamı, yakmaya sönmüş ocağı, elinde örekesi,
 Çalışırdı geceleri, çalışır yorulur, arkadaşlarıyla
 İşıldağın aydınlığında, korur yatağını kocasının kötü
 Çabalardan, eğitir küçük çocuklarını, yedirir, içirir.
 Bunun gibi kalkardı yumuşak yatağından erkenden
 415 Güçlü ocak tanrısı da, başlardı demircilik işlerine.

Bir ada Sicilya kıyısında, Acolia'da Lipara
 Yakınında, dumanlar çıkar sarp kayalarından.
 Bir mağara kayanın dibinde cyclopların yalımlarıyla
 Oyulmuş. Aetna, gürültüler çıkar, gökgürültüleri gibi,
 420 Andırır çekiçle vurulan örsten yayılan iniltileri.
 Soluyan yalımlar yayılır büyük ocaklarından,
 Vulcanus'un evidir burası, Vulcania ülkesi derler.
 İndi yüce gökten yalımların tanrısı buraya.
 Demir işlerdi bu geniş, korkunç mağarada, Brontes,
 425 Steropes, Pyracmon denen cycloplar, gövdeleri çıplak.
 Bir iş vardı ellerinde, tanrıların efendisinin gökten yere fırlattığı,
 Daha önce yapıp parlattıkları yıldırımın kalmıştı
 Eksik yanları, gerekirdi bitirilmesi hepsinin.
 Bu yıldırımda, bölümlerin üçü doluya ayrılmış,
 430 Üçü yağmur bulutuna, üçü kızıl yalıma,
 Üçü Auster'e. Gürültü, korku, şimşek, yalım,
 Bir de öfke ekleniyordu bu yapıta, şimdi.
 Yapıyorlardı başka bir yerde tekerlekleri kanatlı
 Bir araba Mars'a savaşçıları, kentleri uyandıran.
 435 Öfkeli Pallas'ın korkunç savaş kalkanı Aegida,
 Altınla benekli yılan derisiyle süslenmiş,
 Dolanmış Gorgonlar, tanrıçanın göğsüne değiri yükselen,
 Kesilmiş başlarında gözleri canlıymış gibi parlayan.

- D**edi ki Vulcanus: "Kaldırın, götürün hepsini başlanmış
 440 İşlerin başka yere, dinleyin Aetnalı Cycloplar.
 Bir yiğit için yapılması gerek pusatların, gösterin
 Gücünüzü, ellerinizin becerisini, uzmanlığınızı. günüdür,
 Durmayın artık." Gerek yok uzatmaya sözü,
 Giriştiler hepsi işbölümüyle çalışmaya, hızla,
 '45 Eridi su gibi demir, altın, madenler aktı,
 Sıvıya dönüştü geniş fırında öldüren çelik.
 Bir kalkan yaptılar tüm Latin oklarına, kargılarına
 Karşılık, üstüste yedi kat pekiştirmeli, sağlam,
 Kimi doldurur havayı körüklere, boşaltır kimi
 450 Cyclopların, daldırır gıcırdayan tuncu suya kimi,
 Gürler mağara çekiç vuruşlarından, örs sesinden.
 Kaldırırlar kollarını vargüçleriyle, düzgün aralıklarla
 Vururlar kısaçaklarla tuttukları maden topraklarına.

- S**ürdürürken Lemnoslu tanrı, Aeolia kıyılarında işleri
 455 Çağırdı yükselen güneş, bir de kuş sesleri
 Evandrus'u küçük evinden dışarı, günün erkeninde.
 Kalktı, giyindi yaşlı adam, geçirdi ayaklarına
 Etrüsk işi ayakkabılarını, bağlayıp alttan üstten,
 Takındı omuzundan sarkan Tegeae'da yapılmış kılıcını,
 460 Attı sol omuzuna panter gönünden üstlüğünü.
 Çıkar alt kattan evin bekçisi iki köpek
 Yürür yanınca yolda, korumak için beyi.
 Yönelir gönüldeşi Aeneas'ın yalnız oturduğu odasına.
 Anımsar yiğit, verdiği sözü, onunla söyleşiyi.
 465 Erken kalkmış, dışarı çıkmıştı Aeneas da,
 Birinin yanında oğlu Pallas, ötekinin arkadaşı
 Achates'ti yürüyen. Karşılaştılar, el sıkıştılar.
 Söyleştiler konağın önünde, sözün tadını çıkardılar.
 İlk kral aldı sözü:

- 470 "Sen, Teucerlerin yüce önderi, sen yaşadıkça
 Ne Troya'nın, ne krallığın çöküşünden sözedebilirim,
 Çetin bir savaşta, büyük ününüz karşısında,
 Yetmez gücümüz yardıma. Buradan Tiber çevirmiş
 Bizi, öteden Rutuller sıkıştırır, duyulur surlarımızdan
 475 Kılıç şakırtıları. Yine de, savaşta yanındayım, güçlü
 Bir halk, etkin bir devletle. Esenliktir sonu
 Bu yıkımın, mutlu yazgındır seni buraya çağıran.
 Bir kent, eski kayalıklar üzerinde kurulmuş, uzak
 Değil pek, buraya, Agylla, yerleşmiş buraya
 480 Savaşta ünlü bir halk, Lidyalı, Etrüsk dağlarında,
 Nice yıllar mutluluk içinde yaşayan kent
 Geçmiş eline Mezentius'un acımasız ordusunun.
 Anlatayım mı bu azgın kralın acımasız kıyınlarını?
 Ürkünç eylemlerini? Tanrılardan bulsun kendi de, soyu da.
 485 Bağlatırdı dirilerle ölüleri birbirine, el ele,
 Ağız ağıza getirerek acı çektirmek için
 Bulduğu yöntem. Onları kanlı irinler içinde,
 Sızlatarak, kokuşturarak, yavaş yavaş ölüme sürüklemek.
 Ayaklandı baskıdan, yolsuzluktan bunalan, bıkan halk,
 490 Saldırdı pusatlarla, kuşattılar onu da, konağını da,
 Öldürdüler yandaşlarını, yaktılar nesi varsa.
 Kaçtı bu kanlı kargaşada kral, sığındı Rutuller
 Ülkesine, savundu onu Turnus ordusuyla
 Ayaklandı, öfkelenen, Etruriahlılar, geri verilsin
 495 Kral, savaşmadan, yargılansın çeksın cezasını diye.
 Seni getireceğim başına binlerce savaşçının, Aeneas.
 Toplanmış güçlü bir donanma kıyıda, atılğan, bekliyor
 Bayrak açılmasını, yaşlı bir bilici engelliyor onu,
 Açıklayarak yazgıyı: "Ey Maeonia'nın seçkin gençleri,
 500 Eski yiğitlerin erdem çiçekleri, yerinde bir öfkedir,
 Üzüntüdür sizi düşmana yönelten. Mezentius'a saldırtan.
 Yoktur bu yüce ulusu yönetecek bir İtalyalı,

Yabancı önderler arayınız." Durdu ovada Etrüsk
Ordusu, korktu tanrıların uyarısından.

- 505 Gönderdi bana Tarchon elçilerini, tacını, egemenlik
Asasını, öteki belirtileri, gideyim, geçeyim ordunun
Başına, Tyrrhen yönetimini alayım elime diye.
Oysa ne yaşlılık elverişli, ne yılların yıprattığı
Gövdem, azalan, işlemeyen gücüm devleti yönetmeye.
- 510 Özendirirdim oğlumu, olmasa ana yönünden Sabin
Yarı İtalya yurttaşı. Yaşın, soyun uygun
Göreve, tanrısal kayra da senden yana, geç
Başa, ey Teucerlerin, İtalyanların yiğit önderi.
Verdim sana yardımcı, umudumuz, avuntumuz
- 515 Pallas'ı da, öğrenir senin yanında savaş yöntemlerini,
Mars'ın çetin görevlerine katlanmayı, alışır üstün
Başarılarına, daha gençken anlar değerini senin.
İkiyüz seçkin atlı vereceğim Arcadia'dan, Pallas da
Getirecek benimkine eş bir savaş birliği sana."

- 520 **B**itirmişti sözünü, yere dikilmişti bakışları,
Anchises oğlu Aeneas'la sevecen yoldaşı Achates'in.
Üzüntülerle, kaygılarla dolacaktı gönülleri, dar yürekleri,
Vermeseydi Cythera bulutsuz gökten uygun belirtiyi.
Birden duyuldu gürültüler, şimşekler çaktı göklerde.
- 525 Titrer gibi, gümbürtülerin etkisiyle korkudan ortalık.
Sesler, gürültüler doldurdu gökleri Tyrrhenus borusundan.
Baktılar göklere, ard arda korkunç gürültüler, şimşekler,
Gördüler bulutlar arasından uzayın açık mavisinde
Parlayan, birbirine çarparak şakırdayan savaş araçlarını.
- 530 Şaşakalmış kimileri. Yalnız Troyalı yiğit anladı
Gürültüyü, anımsadı anası tanrıçanın verdiği sözü.
Düşündü dedi ki: "Sorma, sorma nedenini,
Bu tansıkların, ey beni konuklayan gönüldeş, Olympos'tur
Bana seslenen. Anam tanrıçanın bildirisidir bu belirti,

- 535 Sözvermişti bana, kızışınca savaş göndermeye gökten
 Vulcanus pusatlarını yardıma.
 Bak, ne büyük yıkımlar görecekt mutsuz Laurentumlular.
 Neler çekeceksin elimden ey Turnus. Nice yiğitin
 Gövdesi, tolgası, kalkanı sürüklenen altında sularının
 540 Ey Tiber baba. Savaş istesinler, anlaşmayı bozsunlar."

- I**mdi, söyledikten sonra bunları, yüksek koltuğundan,
 İlkin uyandırdı Hercules sunağında küllenen korları,
 Yaklaştı Lar, Penat denen koruyucu tanrılara
 Saygıyla, kestiler birlikte, gelenek üzere, seçilmiş
 545 Koyunları Troyalı gençler, Evandrus, bir de kendisi.
 Sonra gitti kayıklara, ulaştı arkadaşlarına,
 Seçti onlardan, birlikte savaşa girecek, yiğitleri,
 En yeterlileri, ötekiler bıraktılar kayıkları suların
 Akışınca, kürek çekmeden, bildirmek için Ascanius'a
 550 Babasının durumunu, olayların gidişini, tasarlanan işleri.
 Atlar verilir Teuccerlere gitmeye Tyrrhen ülkesine,
 Eşsizdi Aeneas'a verilen, altınla süslenmiş
 Parlayan toynakları, kula arslan postu örtülü.

- Y**ayıldı küçük kentte hızla söylentisi
 555 Tyrrhen kralığı hisarlarına doğru yürüyen atlıların.
 Korkuya kapıldı, sarsıldı analar, çoğaldı sıkıntıları,
 Daha büyüyordu gözlerinde Mars'ın ürkünç görüntüsü.
 Tutar sağ eliyle savaşa gidecek oğlunu, kucaklar
 Baba Evandrus, bitkin, ağlayarak şunları söyledi:
 560 "Ne olurdu Jupiter geçmiş yıllarımı getirse geri,
 Praeneste surları önünde yendiğim düşmandan ılgarladığım
 Kalkanları yığıp yakuğım günler gelse yine,
 Neydi elimle kral Herilus'u Tartarus'a gönderişim,
 Anası Feronia'dan üç canlı, üç gövdeli, üç kat
 565 Pusatlı doğan bu korkunç kralı yenmek için

- Üç kez savaşmak gerekirken onunla, birden öldürüşüm,
 Nesi var nesi yok hepsini soyuşum, ılgarlayışım.
 Ayrılmazdım genç olsam da, senden oğul boyuna,
 Karşı duramazdı bana komşum Mezentius, yolaçmazdı
 570 Bunca acımasız kıyına, öldürmelere, vuruşmazdı benimle.
 Yoksun bırakmazdı kentini bunca yurttaştan.
 Siz, ey yüce tanrılar, sen ey tanrıların
 Ulu önderi Jupiter, acıyın bu Arcadialı krala,
 Yakarırım, duyun bir babanın dileklerini, kayranız
 575 Koruyacaksa Pallas'ımı, yazgı yaşatacaksa benimle,
 Sarmaş dolaş olacaksam onunla, bu günü göreceksam,
 Çekerim yükünü yaşamın, katlanırım tüm güçlüklerle.
 Bir kötülük düşünmüşsem, ey yazgı, şimdi bitirmem
 Gerek bu çekilmez, acılı yaşamı, dinmeden
 580 Kaygılarım, yokolmadan bilinmez geleceğe umudum,
 Senin, biricik kıvancım, sevincim, umudum oğlum,
 Baba sevgisiyle bağrıma bastığım, yırtmadan yıkımın
 Kulaklarımı." Ayrılırken oğlundan son sözleri bunlardı
 Babanın. Yıkılınca yere taşındı uşaklarınca evine.

- 585 Çıkmış kentin açık kapılarından atlılar,
 Önlerde Aeneas'la güvenli gönüldeşi Achates,
 Arkalarında öteki Troyalı önderler, alayın ortasında
 Pallas, süslü, pusatlar, üstlük içinde görkemli,
 Benzerdi deniz dalgalarına günaçımı aydınlığı dökülen,
 590 Işıyan yıldızların, güzel Venüs'ün sevdiği yalma,
 Görününce gökte kutsal yüzü, karanlığı kovan.
 Durmuş surların üstünde yürekleri titreyen analar,
 Bakarlar yürürken toz bulutları kaldıran, pusatları
 Parlayan birliklerin ardınca. Geçerken kısa yoldan,
 595 Çalılıklar arasından savaşçılar duyulur savaş türküleri,
 Yanaşır birlikler, doldurur ovayı nal sesleri.

Bir büyük orman, yakınında soğuk Caere
İrmağının, kutsal sayılır atalardan, onu çevreler
Kara çamlı ormanlarla kaplı küçük tepeler.

- 600 Söylentiye göre, eskiden bu ormanı Latium kıyılarında
Oturan Pelasglar adamışlar Silvanus'a, tarlalar, sürüler
Tanrısına. Yılda bir gün kutsal alan, bilinir.
Uzak değil buradan, Tyrrhenlerle güçlü kaleler
Kuran Tarchon. Görülürdü tepenin üstünden otağları,
605 Bütün geniş ovayı kaplayan ordu birlikleri.
Buradan geçti saygın Aeneas'la seçkin genç
Savaşçılar, yorgun, dinlendiler, kendileri de, atları da.

- G**eliyordu, göksel bulutlar üstünde, ışıldayan tanrıça
Venüs, görkemli bağışlarıyla. Görünce uzaktan oğlunu
610 Kuytu bir oylumda, serin ırmak kıyısında yalnız,
Şunları söyleyip gösterdi yüzünü ona: "İşte
Beklenen armağanlar, kocanın üstün becerileri,
Oğlum kaçınma kendini beğenmiş Laurentumluları da,
Azgın Turnusları da savaşa çağdırmaktan, duraksama."
615 Böyle dedi, kucakladı oğlunu Cythera, koydu
Parlayan pusatları karşıki meşenin altına.

- Ç**ok sevindi Aeneas armağanlara, kendine verilen
Değere, kıvançla baktı onlara, dikti gözlerini,
İnceledi, bir bir, şaşarak, sevinerek.
620 Çevirdi kolları, elleri arasında korkunç sorguçlu,
Yalımlar saçan tolgayı, ölüm kusan kılıcı,
Tunçtan, kan rengi, güneş etkisiyle parlaklığı
Uzaklara yansıtmış mavi buluta benzeyen sağlam
Zırhı, kehribarla som altından but zırhlarını,
625 Kargıları, eşsiz oymalı, süslemeli kalkanı.

- İşlemiş ateş tanrısı, beceriyle kalkanın üstüne
 Latin yiğitlerinin başarılarını, tüm Roma utkularını,
 Çok iyi bildiği gelecek olaylarını, yazgıyı,
 Ascanius soyunu, savaşlarını, eylemlerini özenle:
- 630 İşte Mavors'un yeşil ininde uzanmış kurt
 Doğurmuş, memelerine korkmadan asılmış iki çocuk,
 Dönüyor çevresinde, okşuyor onları kurt ana
 Korkusuz, çeviriyor başını o yana, bu yana,
 Yalıyor diliyle gövdelerini, yetiştiriyor, besliyor.
- 635 Roma'nın yakınında, oyunlar sergilene- bir oyunluktan
 Töreyi çiğneyerek kaçırılan Sabın kadınları işlenmiş,
 Bu yüzden yaşlı kral Tatius'a bağlı yiğit
 Curerlerle Romulus buyruğunda Roma arasında
 Yeni bir savaş, sonra dövüşü kesen krallar
- 640 Pusatlı, Jupiter sunağı önünde, ellerinde adak
 Kapları, uzlaşma, kesilen bir dişi domuz.
 Bunun yanında, dört atlı, hızlı arabanın
 Metius'u parçalayışı (Alba sözü tutsan ne olurdu).
 Tullus'un, döne kralın, ağaçlar, çalılar arasında
- 645 Sürüklenen bağırsaklarından, çevreye sıçrayan, damlayan kan.
 Devrik kral Tarquinius'un, yeniden, başa geçmesi
 Porsenna'nın Romalılara buyurması, kenti sarması, basması.
 Özgürlük uğruna kılıcı çeken Aeneas torunları.
 Okunuyor yüzünde sıkıntısı, kaygısı, öfkesi Porsenna'nın.
- 650 Cosles'in köprüyü yıkması, Cloelia'nın koparıp
 Zincirlerini yüzerek ırmağı geçmesi, kaçması nedeniyle.

- E**n üstte, Tarpeius kalesinin bekçisi Manlius duruyor,
 Tapınağın önünde, geçirmiş ele Capitolium tepesini,
 Ötede Romulus'un saman damlı konağı yükseliyor.
- 655 Uçuyordu bir gümüş kaz altın süslü revaklar
 Arasında duyurmak için kente dayandığını Gallerin.
 Çalılar arasından geliyor Galler kaleyi almaya

- Yararlanıp gecenin yoğun karanlığından sinsice.
 Altın renginde saçları, süslenmiş altınla savaş
 660 Giysileri, kısa üstlükleri parlak yiğitlerin ak
 Boyunlarında altın takılar, Alplilerin ellerinde ağır
 Kargılar, sallanan. Tüm gövdelerini koruyan uzun
 Kalkanlar. Bir yanda oyuncu Saliiler, çıplak Lupercuslar.
 Yün püsküllerle süslü başlıklar, gökten indiği
 665 Söylenen ufak kalkan. Kente arabalarla kutsal
 Anıtlar götüren soylu bayanlar. Tartarus betimleri,
 Pluton'un yeraltı ülkesi, suçluların ceza yerleri.
 Bir de sen Catilina, korkunç bir kayaya asılmışsın,
 Titrersin ürkünç görüntüleri önünde Furiaların.
 670 Özenli bir yerde seçkinler, tüzeci Cato.

- B**unlar arasında yayılan, kabaran altın deniz
 Görüntüsü, koyu suları ak dalgalara dönüştüren
 Köpükler, çevresinde oynayan gümüş gibi yunuslar,
 Kuyruklarıyla suların yüzeyini dalgalayan, yaran.
 675 Ortada görülür tunç donanma, Actium savaşı,
 Parlıyor Mars'ın yaldızlı donanmasından yansıyan ışıklarla
 Dalgalar, tüm Leucates kıyıları kaynaşan, görüyorum.
 Ötede Augustus Caesar, savaşa sürükleyen İtalyanları
 Tümnden, önderleriyle, halkıyla, tanrılarıyla, Penatlarıyla,
 680 Yüksek pupanın üstünde. Kat kat yalımlar fışkıran
 Güzel şakakları, başında babadan kalma yıldız.
 Ötede tanrıların, esen yellerin kayırdığı Agrippa,
 Görkemle yöneten ordusunu, savaşın yüce öncüsü,
 Işık saçıyor şakaklarını çevreleyen görkemli başlığı.
 685 Şurada, değişik birlikten oluşan ordusuyla, Antonius,
 Doğudan, Kızıldeniz ülkelerinden utkuyla dönen, Mısır'a,
 Doğu uluslarına, İran'a egemen olan; ne alçaklık
 Ardınca gelen bir Mısırlı kadın.
 Birden saldırır hepsi, köpürür kürek vuruşlarının,

- 690 Gemi göğüslerinin yardığı suların yüzeyi.
 Açılmışlar engine, savaşılarla dolmuş gemi kuleleri,
 Kaplamış denizi, sanırsın Kiklad adaları kopmuş
 Dolaşır üzerinde suların, dağlar dağlara yaslanmış.
 Elllerinde yalınlanan kütükler, uçuşan demir oklar,
- 695 Kızarmış denizin yüzeyi, bu kanlı savaşla.
 Ortada bir çakıldakla erlerini savaşa çağırın kraliçe,
 Görmüyor arkasında duran iki yılını şimdilik.
 Korku salan türlü tanrılar, havlayan Anubis,
 Elllerinde kargılar Neptunus'a, Venüs'e, Minerva'ya karşı
- 700 Savaşmakta. Savaşın ortasında zırhlara bürünmüş ötkeli
 Mars, öyle işlenmiş kalkana, inmiş göklerden,
 Uğursuz Dirac'lar, yırtık giysiler içinde dolaşan
 Utanmaz Discordia, ardında kanlı kılıbacıyla Bellona.
 Geriyor yayını gökten bakan Actium Apollon'u.
- 705 Korkmuş, kaçır olmuş bütün Mısırlılar,
 Hintliler, tüm Araplar, Sabalılar.
 Görülüyor kraliçenin esen yellere yakararak yelken
 Açtırdığı, halatları hızla gevşettirerek, kaçmak istediğı.
 Betimlemiş onu savaşın ortasında, ateş tanrısı,
- 710 Sararmış ölüm korkusuyla, yakarırken kuzeybatı yelllerine,
 Dalgalara, dev gövdeli Nil karşısında, üzüntülü,
 Açarak göğüslerini, tüm giysisinin eteklerini yayarak
 Yalvarırken, mavi koylarda, gizlesin diye yenilenleri.

Ü

ç büyük savaş kazanan, Caesar Roma surlarında

- 715 Adanmış İtalya tanrılarına üç yüz ölümsüz tapınak.'
 Kentin tüm bucaklarında sevinç türküleri, alkışlar,
 Çınlayan yollar, alanlar, göklere yükselen.
 Hepsinde birer koro tapınakların Romalı bayanlardan,
 Hepsinde sunaklar, önlerinde kesilmiş boğalar yerde.
- 720 Oturmuş Phoebus tapınağının kar gibi eşiğinde
 Caesar: asıyor görkemli kapılara uluslardan gelen

Arınağanları, dizilmiş, uzun, yürüyor, yenilmiş uluslar,
Dilleri gibi giysileri de, pusatları da değişik.

İşte Mulciber'in betimlediği göçebe topluluklar, Afrikalılar,

725 Lelegler, Karyalılar, okçu İskitler, işlemiş hepsini.

Akışı yavaşlamış Fırat, uzaklarda yaşayan Morinler,

İki boynuzlu Ren, Kafkaslı bağımsız Daharlar,

Köprü yıkan Aras ırmağı.

İşte bunlardı işlenen Vulcanus'un anasının verdiği

730 Kalkana, bakını şaşırtan, üstün başarılar, omuzlarında

Taşıyordu soyunun ününü, yazgısını torunu.

DOKUZUNCU KİTAP

OLUP biterken olaylar, uzaklarda bir yerde
Gökten, İris'i gönderdi Saturnus kızı Juno,
Korkusuz Turnus'a, derin ormanında, ataları Pilumnus'un,
Kutsal bir oylumda dinlenirken Turnus.

- 5 Ona, şöyle seslendi, gül ağızlı Thaumantis:
"Ey Turnus, bak, getirmiş sana tanrıların
Vermeye güçlerinin yetmediği günler kendiliğinden
Gitti bırakıp Aeneas, ordu yerini, donanmayı,
Arkadaşlarını, Evandrus'un yanına, Palatinus'a
10 Yetinmedi, gitti Corythus'un en uzak kentine,
Silah dağıtıyor orada Lidya'dan gelmiş köylülere.
Ne durursun, günüdür atları koşmanın savaş arabasına,
Geçir eline, dağınık, başsız kalmış ordusunu."

- B**öyle söyledi, kanat vurdu yükseldi göklere,
15 Geçti, büyük bir yay çizerek, bulutlardan,
Anladı gelenin İris olduğunu delikanlı, göğe
Kaldırdı ellerini, şu sözler çıktı ağzından:
"İris, göklerin süsü, kimdir gönderen seni
Yeryüzüne bulutlardan benim için? Nereden gelir
20 Bu aydınlık, birden, görüyorum yarılmış gök
Ortasından, başıboş dolaşüyor yıldızlar hep,
Kim olursan ol, katılırim çağırдың savaşa."
Dedi, yürüdü ırmağa, yıkandı, kaynaktan aldığı
Sularla tanrılara, doldurdu gökleri dileklerle.

- 25 **İ**lerliyordu geniş ovada donanmış ordu
 Atlarla süslü, altın sırmalı giysiler içinde
 İlk birliğin başında Messapus, ardında gençler
 Tyrrhus oğulları, ordunun ortasında komutan Turnus,
 Donanmış pusatlarla, hepsinden uzundu boyu da.
- 30 Böyle akardı yedi sessiz ırmakla kabaran Ganj,
 Ovaları basınca, verimli toprakları sulayan
 Nil de yatağına çekilip yatışınca.
 Görmüş ovayı kapladığını birden tozdan kara
 Bir bulutun Troyalılar uzaktan
- 35 İlkın Carcus bağırdı, bir tepeden, adamlarına:
 "Nedir, bakın, kara bulutun içinde yuvarlanan.
 Alın kılıçlarınızı, verin okları, çıkın kulelere
 Düşman yakında." Bir gümbürtüyle Troyalılar tuttular
 Tüm kapıları, silahlanıp siperlere yattılar.
- 40 Giderken öğütlemiş onlara büyük Aeneas
 Açıkta savaştan kaçınmayı, surlarda, siperlerde savunmayı,
 Saldırıya geçmeden, korkulur duruma düşmeden korunmayı.
 İstemediler göğüs göğüse vuruşmaktan kaçınmayı yine de
 Uydular buyruğa, yaparak gerekeni kulcelerde, siperlerde
- 45 Hepsi donanmış, durmuş kapılarda pusatlar elde,
 Gelecek düşmanla vuruşmayı beklemekte.

- T**urnus hızlanmış, önünde yavaş yürüyen ordunun,
 Gelmiş yirmi seçkin atlıyla kentin önüne
 Birden, bir Trakya atına binmiş ak benekli,
 50 Bir sorguç, tolgasını örten, altın işlemeli.
 "Kim saldıracak ilkin benimle düşmana gençler?"
 Deyip fırlattı sallayarak kargısını havaya,
 Savaştı dileği, yürüdü dimdik, korkusuz ovaya.
 Koşular ardından bağırmalarla arkadaşları savaşımaya
 55 Azgınca, şaştilar kımıldamayan Troyalıları görünce, sessiz,
 Er olsun da çıkmasın savaş alanına, sarılmasın pusatlara,

- Saldırmasın düşmana, otursun kışlasında, görülmemiş bu.
 Koşturur atını sağa sola bir gedik arar
 Öfkeli Turnus sapa yoldan. Koyun ağılının
- 60 Önünde titreyen kurt gibi rüzgârda, yağmurda,
 Gece yarısı, melerken kuzular analarının yanında,
 Kudurur, çıldırır uzayan açlıktan kurur kanı
 Susamış boğazı, sinsice bekler görünmeyen avını,
 Artar azgınlığı, gittikçe, tutamaz kendini,
- 65 Öyleydi surlar, siperler karşısında kuduran Rutulus da.
 Öfkeden, sıkıntıdan yanıyor, eriyordu kemikleri.
 Nerden yol bulmalı, hangi gedikten girmeli,
 Ovaya, savaşa çekmeli Teucerleri, çıkarmalı dışarı.
 Surlarla, ırmakla çevrilmiş donanmaları, doğal konumda,
- 70 Korunmakta, güvenli. Çağırdı arkadaşlarını saldırınsınlar,
 Yaksınlar diye donanmayı. Fırlattı tutuşmuş sakızlı
 Bir çam odununu, kendi eliyle gemilere,
 Öfkeli. Girişti hepsi birden özenerek Turnus'a,
 Elllerinde tutuşmuş odunlar ışıldak gibi,
- 75 Donuk yalımlar çıkaran, kızgın küllerle karışık
 Dumanlar yükseltti yıldızlara Vulcanus da.

Söyleyin ey musalar, hangi tanrıdır kurtaran
 Bu korkunç yangından Troyalıları, gemileri yalımlardan?
 İnanç çok eski, ünü yaygın, ölümsüz.

- İ**lkin Frigya'nın İda dağında donanmasını
 80 Yaptığında, Aeneas, açılmak isterken denize, bilinir
 Tanrılar anası Berecynthia'nın büyük Jupiter'e
 Şu sözlerle seslendiği: "Oğul, getir yerine
 Dileğini sevgili ananın, sen Olympos'un egemeni.
- 85 Nice yıllar, bir çam ormanım vardır
 Tepenin doruğunda sevdiğim kutsal bir orman
 Bana adaklar sunulan, koyudur sık yapraklı

Kara çamlarla, akça ağaçlarla, gölgeli, severek
 Vermiştim onları donanma için genç Dardanosluya.
 90 Korkuyorum, kurtar beni, yürüt ananın dileğini,
 Batmasın fırtınada gemiler, kabaran sularla,
 Yarasın ormanlarımızın ağaçları, yıkım görmesinler."
 Yanıtladı yıldızları yöneten oğlu:

"Ey anacığım, nereye çağırırsın yazgıyı? Ne dilersin

- 95 Gemiler için? Ölümlü elden ölümsüz gemiler
 Öyle mi? Aeneas korkusuz, güvenle gitsin?
 Hangi tanrının gücü yeter buna?
 Onlar ulaşınca, erekleri, Ausonius koyuna
 İsterim onların da olmasını dalgalardan kurtulan Dardanos
 100 Önderini Laurentium ovalarına ulaştıran gemiler gibi.
 Kalkar ortadan ölümlülük, gelir kıvanç,
 Girerler köpüklü suları göğüsleriyle yaran
 Nereus kızları Dota'yla Galatea'nın, su tanrıları arasına."
 Söyledikten sonra bunları andıkti kardeşi Styx
 105 Irmağına, kara katranlı çevrintilerle dökülen kıyıları
 Gösterdi, titretti birden bütün Olympos'u.

Gelmiş beklenen gün, bitirmiş Parcalar yazgının
 Belirlediği süreyi, uyarmış Ana-Tanrıçayı Turnus'un
 Kutsal gemilere saldırışı, korunması istenmiş hepsinin.

- 110 Birden, bir aydınlık gözler önünde yayılan,
 Engin, Aurora, yarıp geçmiş göğü bir bulut,
 İda korosuyla, sarsan, korkutan bir gürültü
 Boşlukta, ürperdi Rutuller de, Troyalılar da.
 "Kaygılanmayın, gemilerimi savunmada, Troyalılar didinmeyin,
 115 Sarılmayın pusatlara, güçtür Turnus için kutsal
 Çamları yakmak denizleri tutuşturmaktan.
 Siz de gezin gönlünüzce deniz tanrıçaları, budur
 Ananın buyruğu." Birden koptu gemileri karaya
 Bağlayan halatlar, gömüldüler suya yunuslar gibi

- Daldırıp burunlarını. Şaşırtan bir olaydı yaşanan.
 120 Güzel deniz kızlarının görünmesi su yüzeyinde.
 Kayaya bağlanmış gemiler sayısınca. derinlerden
 Çıkararak yüzlerini göstermeleri.

- Şaşakaldı Rutuller, ayaklandı korkan atları
 Messapus'un, titredi, durdurdu boğuk gürültülü
 125 Akışını Tiber, akar oldu tersine, kaynağına.
 Korkmadı direnen Turnus, yılmadı daha.
 Şunları söyledi, yüreklensin arkadaşları, ürkmesin
 Diye: "Troyalıları yenmek için bu tansıklar,
 Kesmiş onlara yardımı Jupiter, kargı, ateş gerekmez
 130 Rutullere, kapandı Teucerlere deniz yolu, kalmadı
 Onlara bir kurtuluş umudu karada, denizde.
 Tüm karalar elimizde, soyunuyor savaşa binlerce
 İtalyalı, korkmam yazgıdan, övünsün Frigyalılar, avunsun
 Bilicilerin verdiği tanrısal yanıtlarla.
 135 Yeter Venüs'e de, yazgıya da, Troyalıların verimli
 Ausonia topraklarına girişi, bir yazgım var
 Benim de, bana karşı, kılıçtan geçirmektir o da
 Kanımı kaçıranı, suçluyu. Yalnız Atreusoğulları
 Değil bu acıyı çeken, yalnız Mycen kullanmaz
 140 Pusat. Yeterdi onlara bir kez yıkım, bir yanılgı,
 Kaçmalıydılar kadın soyundan, iğrenmeliydiler.
 Güven veriyor onlara siperler ovanın ortasında,
 Yüreklendiriyor, ölüm önünde güçsüz çukurlar.
 Görmediler mi Neptunus'un eliyle yaptığı Troya surlarının
 145 Yıkılışını, yalımlar içinde yokoluşunu? Ey seçkin
 Yiğitler, kimler gelir dağıtmaya kılıçlarla siperleri,
 Korkudan titreyen orduya saldırmaya benimle?
 Ne Vulcanus'un pusatları, ne de binlerce gemi gerek
 Bana Teucerlerle savaşmaya, tüm Etrüskler de
 150 Olsun yanlarında, sanmasınlar geceleyin bekçileri

Öldürerek, gizlice, Palladium'u çalarız diye, korkmasınlar,
Saklanmayız tahta atın böğürlerine de, gün ışığında
Çevireceğim ateşle bütün hisarlarını.

- Görürler karşılarında, Hector'un önünde on yıl
155 Başarısız Greklerin, Pelasg gençlerinin olmadığını.
Geçmiş günün en uygun yarısı şimdi, dinlenin
Kıvançla, başarınızdan, giderin yorgunluğu, yiğitler,
Yarın vuruşma günüdür, bildireceğim, size."

- B**u arada, Messapus'un göreviydi girişlere bekçi dikmek,
160 Siperleri kuşatmak karakol ateşiyle, seçildi
Ondört Rutul surları gözetlemek için.
Hepsinin buyruğunda kızıl başlıklı, süslü,
Altın işlemeli tolgalı, yüzer seçme delikanlı.
Dolaşan, gözleyen, bekleyen, görev değiştiren gençler,
165 Çayırda şarap içen, tunç sağırakları boşaltan.
Yalımlar yükseliyor, dört yanda gözcüler uykusuz,
Oyunla geçirilen gece.

- T**royalılar, kulelerden onlara bakıyorlar, ellerinde
Kargılar, hepsi uyanık, sakınmalı kapıları bekliyorlar,
170 Bağlıyorlar birbirine köprülerle kuleleri, siperleri.
Kargılar, oklar getiriyorlar. Hızlı Scerestus'la
Mnestheus, gerekince gençlerin, ordunun başına geçmekle
Görevli, yüce Aeneas buyruğunca, yürütüyor işleri.
Tüm birlik uyanık, siperler boyunca, savunmada.
175 Savaşa karşı bütün önlemler alınmış.

- K**apılardan birini koruyan eşsiz yiğit Nisus,
Hyrtacus'un oğlu, göndermiş onu Ida, yanına Aeneas'ın.
Ok atmada, kargı sallamada dengi yok,
Yanında arkadaşı Euryalus, güzellikte benzersiz delikanlı.
180 Aeneaslar, Troya armasını taşıyanlar arasında,

- İşıldardı gençliğin parlaklığı yüzünde, görkemli.
 Sevgiydi onları birleştiren, savaşa birlikte götüren,
 Bir kapıda bekçi bugün ikisi de, yanyana.
 Dedi ki Nisus: "Tanrılar mıdır Euryalus bana
 185 Çabayı veren? Yoksa kişi tutkusunun tanrısı mı?
 Çoktandır içimde dövüş, bir büyük girişim
 Tutkusu, önlenmez, yatışmaz durmakla, dinlenmekle.
 Görüyorsun aldırıyor Rutuller, güvenli, dingin.
 Ateşleri de pek az, uykulu, sızmış hepsi,
 190 Darmadağın çayırda. Anla ne düşündüğümü, kurduğumu.
 Neler geçtiğini şimdi gönlümden.
 Halk, yaşlılar hep, Aeneas çağrılsm istiyorlar,
 Ulaklar tüm dilekleri kesinkes ona iletiyorlar.
 Söz verirlerse sana, senin için istediğimi,
 195 Benimdir bunun ünü, şu tepenin dibinde, bulabilirim
 Bir yol, Palanteum surlarına, siperlerine giden."

- Şaşı, derin bir ün tutkusuna kapıldı Euryalus.
 Taşkın bir kıvançla dedi ki gözüpek arkadaşına:
 "Nisus! Ortak etmez misin arkadaşını bu büyük işe?
 200 Bırakır mıyım seni, bu korkulu girişimde, yalnız?
 Böyle yetiştirmedi beni, atam, savaşkan Opheltes,
 Troya savaşlarında Argosluların azgınlığından yılmayan,
 Direnen. İzini sürdüğümden beri büyük Aeneas'ın,
 Son yazgının, başka türlü davranmadım, ben de sana.
 205 Bir yürek var, şurada, yaşamı küçümseyen, sevdiğin.
 Övündüğün, güvendiğin, yücelttiğin yaşamı yeren."
 Dedi ki Nisus: "Beklemen, gerekmez, bunu senden,
 İsterdim büyük, güçlü Jupiter, başka bir tanrı
 Gülen gözlerle, görsün beni, sana göndersin.
 210 Bilirsin, seyrek değil kötü olayların doğuşu.
 Tanrı, yazgı sürüklerse bir gün ölüme beni,
 Dilerim çok yaşamayı, budur yaşına yakışan.

- Ölürsem savaşta, satın alınır düşmandan ölüm
 Gömülürken, gelenek üzre toprağa, engelse yazgı,
 215 Bir gönüldeş yaşatsın anılarımı, süslesin, donatsın
 Mezarımı, üzülsün, istemem mutsuz anan öldüğüme.
 Odur, tüm analar içinde, büyük Acestes surlarında,
 Aldırmadan ölüme senin ardınca dolaşan yiğitçe."
 Yanıtladı Euryalus: "Geçersizdir saydığın nedenler, boş.
 220 Değişeceği yok düşüncemin de, gerekmez.
 Davranalım." Uyandırdı görevlileri, koruyucuları, yerinden
 Ayrıldı, bitince görevi, bırakıp ardından gelene.
 Gitti Nisus'la birlikte kralı bulmaya.

- D**almış derin uykuya tüm yaratıklar yeryüzünde,
 225 Kaygıdan, sıkıntıdan uzak, gönüller dingin,
 Oysa, Troya önderleri, seçkin gençleri toplamışlar,
 Yüce yurdun önemli sorunlarını konuşuyorlar,
 Ne yapmalı, Aeneas'a durumu ne yolla bildirmeli,
 Düşünüyorlar, ovanın, ordunun ortasında dayanmışlar
 230 Kargılara, kalkanlar ellerinde dikilmiş, duruyorlar.
 Nisus, yanında Euryalus geldiler, gecikmeden
 Toplantıya katılmak istediler, çok önemliydi konu.
 Görüşülmeliydi. İlkın Iulus konuşsun, anlatsın dedi
 Nisus. Dedi ki Hyrtacus'un oğlu: "Dinleyin tatlılıkla
 235 Beni, Aeneas'ın arkadaşları, yaşımızla ölçmeyin sözlerimizi.
 İçkinin etkisiyle Rutuller sessiz, yığılmış yere,
 Bir gizli yol bulduk denizin karşısında,
 Kapıya giden, ince bir yol, sönmüş
 Yer yer ateşler, kara dumanlar yükseliyor
 240 Yıldızlara, yardım ederseniz burada bize
 Bulmamız için Aeneas'ı; Pallanteum surlarında, kolayca,
 Görürsünüz büyük başarı sağladığını kanlı savaşta,
 Nice değerli nesnelerle geldiğini, yanıltmaz bizi
 Yol, gördük avlanırken karanlık oylumun sonunda
 245 Kenti, araştırdık çevreyi, ırmağı bütün."

Yıllar görmüş, olgun, deneyimli Alethes dedi ki:

"Troya'nın üzerinden ayrılmayan, koruyan yurt tanrıları
Yoketmek değil amacımız Teucerleri kuşkusuz,
Yarattığınıza göre erdemli gençleri, yiğit yürekleri."

- 250 Böyle deyip kucakladı onları, ellerini sıkarak,
Gözyaşlarıyla yüzlerini ıslatarak, sürdürdü konuşmayı:
"Ne ödüller vermeli size, ne övgüler söylemeli,
Yiğitler uysun ününüze? Verecek en güzelini
Ödüllerin size tanrılar, gelenekler, gönlünüz unutmadan
- 255 Dinsever Aeneas, emeklerinizi, Ascanius izinde
Babasının, ödeyecekler size gönül borçlarınızı, kesin."
Şöyle söyledi Ascanius da: "Babamın dönüşüne bağlı
Güvencem, ey Nisus, andolsun yücelere, kutsal, yaşlı
Vesta'nın bekçilerine, Assaracus tanrısına,
- 260 Ne vermişse bana yazgı, ne umudum varsa hepsini
Koyacağım kucağına, getirin babamı, gösterin yüzünü.
Dağılır kaygım, üzüntüm onu görünce. Veririm
İki gümüş işlemeli büyük bardak,
Babam Arısba'yı aldığı anda kazandığı.
- 265 İki üçayaklı, altundan iki büyük talent,
Saydalı Dido'nun andacı eski şarap kabı.
Ele geçirince İtalya'yı, egemenlik değneğini tutunca,
Başarıyla kazanılanları başlayınca bölüşmeye, gördün
Turnus'un atını, altınlı takımları, kalkanı, zırhı
- 270 Kızıl sorgucu, senin olacak hepsi, onların
Ey Nisus, senin ödüllerin, üleşilmeyecek.
Verecek ayrıca sana babam oniki seçkin
Güzel kadın, oniki tutsakla pusatlarını da,
Kral Latinus'un geniş yurdunu da andaç diye.
- 275 Yaşı yaşıma yaklaşan ey soylu çocuk, delikanlı,
Kucaklarım bütün gönlümle seni, en yakınımın
Bütün işlerimde, yardımcımsın artık.
Güvencem olmayacak ünde sanda senden başka,

- Yönetimde, savaşta barışta dayanağım, ortağım sen,
 280 Seninle sözbir edeceğim." Onu şunlarla yanıtladı
 Euryalus: "Bu yiğitçe girişime karşı çıktığım
 Bir gün olmayacak, tersine dönmezse, uygun
 Yazgı. Yalnız birini dilerim senden andaçların,
 Anamdır ardımca gelen, Priamus soyundan, önlemedi
 285 O mutsuzu İlion toprağı, Kral Acestes'in
 Kentini çeviren surlar, ardımca yürümekten.
 Bıraktım bu korkulur işi bilmeyen anamı geride,
 Esenleşmeden onunla, andolsun kutsal geceye,
 Senin sağ cline. dinmezdi gözyaşları, yatışmazdı, güçtü.
 290 Tut elinden, avutasın, koruyasın onu, dileğim bu.
 Söz ver umudum sende, çoğalır direncim, gücüm,
 Yüreklenirim daha." Dardanoslular üzüldüler, içlendiler,
 Gözyaşları döktüler, çok ağladı güzel İulus
 Hepsinden, anılınca babası duygulandı, oğul sevgisiyle.
 295 Dedi ki:
 "Yapacağım büyük görevinc yaraşanı,
 Sözüm söz, anan anam olacak benim de, Creusa
 Denmeyecek ona daha, sürececek saygım, sevgim
 Ona, senin gibi bir oğul doğuran anaya,
 300 Değişmez sonuç. Andolsun babamın andığı
 Başıma, dönersem başarıyla, kalacak hepsi anana
 Sözverdiğim neyse sana, bir de yakınlarına."

- S**öylerken ağladı bunları, çckerek omzundan altınlı
 Kılıcı, Gnosuslu Lycaon'un yaptığı, benzersiz fildişi
 305 Kınlı, güzellikte, süslemede eşsiz, verdi ona.
 Kabarık tüylü arslan postu, verdi Nisus'a
 Mnestheus, o da değiştirdi tolgasını Alethes'le,
 Arkadaşıyla. Sonra savaşçılar kapılardan uğurlandılar,
 Gençler, yaşlılar esenlediler ikisini de giderek ardlarınca.
 310 Yaşından beklenmeyen olgunluk, özen gösteren güzel İulus

İletilsin diye babasına güzel sözler söyledi,
Yeller götürdü hepsini bulutlara, boşuna, kalmaz
Biri bile, varmaz kulağına dağılır uzayda.

- Ç ıktılar dışarı, geceleyin, aştılar siperleri, vardılar
315 Yanına düşmanın, karanlıkta, nice yıkım getirdikleri.
Gördüler şarabın, uykunun etkisiyle yayılmış otlar
Üzerinde, okları dikilmiş arabalar su kıyısında,
Koşumlarla tekerlek arasında yatanlar, dağınık pusatlar,
Testiler. İlkın Hyrtacus oğlu başlamış söze:
320 "Ey Euryalus, girişelim, bugündür korkusuz gün,
Çağırıyor yazgı bizi, yol açık, sakın
Kendini, bakın çevrene, gelmesin ardımızdan düşman.
Gidiyorum düşmanı vurmaya, sana yol açmaya."
Bunları söyleyip sustu, çekerek kılıcını birden,
325 Saldırdı bir halının üstünde yayılan, yatan
Göğsünden horultular çıkaran, uyuyan bencil Rhamnes'e,
Kraldı, biliciydi, kral Turnus'un gönüldeşiydi,
Ancak, onu kurtaramadı yıkımdan bilicilik.
Öldürdü, kargıları yanlarında, kaygısız üç uşağını,
330 Remus'un, bekçisini, atların yanında yatan arabacısını,
Uçurdu hepsinin boynunu görünce karşısında.
Vurdu başlarını önderlerin de, sonra, kıvançla
Ayırdı gövdelerinden bıraktı kanlar içinde hırıltılı,
İslatmış yatakları da, toprağı da dökülen kara kanlar.
335 Ne Langus kaldı canlı, ne Lamus, ne Sarranus, gece
Yarisına değin kumar oynayan güzel genç
Tanrısal etkiyle derin uykuya dalan, gevşeyen.
Mutlu olurlardı günaçımına dek, oynasalar, uyumasalar.
Böyledir koyun dolu ağıla saldıran, açlıktan kuduran
340 Bir arslan, azgın, durdurulmaz, korkudan donakalmış
Hayvanları sürükleyen, parçalayan, ağzından kan damlayan.

Bundan az değildi Euryalus'un döktüğü kanlar da.
Atıldı taşkınlıkla çok az tanınmış kimseler arasına,
Serdi yere Fadus'u, Herbesus'u, bir de Rhoetus'u.

- 345 Abaris'i tanımadan, uyanıktı, görüyordu hepsini Rhoetus.
Büyük bir kayanın arkasında saklanmıştı korkudan,
Kalkarken ayağa, yaklaşıp yanına, gömdü kılıcını
Onun da göğsüne, çıkardı kanlar damlayarak,
Ağzından fışkırdı kızıl kanı, kustu ölürken
- 350 Kanla karışık şarabı, öteki öldürüyordu boyuna.
Yaklaşırken gördüler son ateşin de sönmeye başladığı
Yeri, Messapus'un arkadaşlarına bağlanmış atların otladığı
Yöreyi, sezdi öldürmeye can attığını Nisus
Yoldaşının, ne derin tutkuya kapıldığını.
- 355 Kısaca dedi ki: "Duralım, doğmakta düşmanımız gün.
Yol açtık düşman içinden aldık öcümüzü yeterince."
Bıraktılar ölenlerin som gümüşten pusatlarını,
Bardaklarını, güzel, değerli halılarını.
Aldı Euryalus süslü, altın işlemeli göğüs
- 360 Takılarını, Rhamnes'in atlarına takılan, Tiburlu Remulus'a
Eskiden ünlü, varlıklı Caedicus'un verdiği, kendisine
Bağlamak istediği takıları. Ölünce Remulus
Torununa kalan, onun da ölümüyle savaş töresince,
Rutullere geçen takıyı astı güçlü omzuna.
- 365 Giydi Messapus'un süslü, sorguçlu tolgasını da.
Sonra ayrıldılar savaş yerinden, kavuştular güvene.

Latinus ilinden çıkan atlılar, toplanan düzenli
Savaş birliklerini bırakıp ovada kral Turnus'a,
Önderlerinin yanıtlarını bildirmeye yola koyuldular,

370 Pusatlarla donanmış üçyüz kişi, başları Volscens,
Ulaşmadan ordu yerine, yollanmışlar siperlere, gördüler
Uzaktan, dönemeci dönen, arkadaşları yolda. Parlıyordu
Euryalus'un başlığı, gecenin yansıyan bulanık ışığında,

- Önlenmiş, pek de yararsız değildi görünüm düşman
 375 İçin. Bağırды Volscens alayın ortasından: "Durun
 Erler, neden o yoldasınız? Kimsiniz? Hangi birlikten,
 Hangi ordudansınız? Nereye gidersiniz?"
 Hızla kaçarlar ormana, geceye sığınır, güvenirler.
 Kestiler ormanda atlılar, iyi bildikleri yolları.
 380 Ötede beride kuşattılar çıkışları tümünden bekçiler.
 Çalılar, pımallar, dikenler vardı bu geniş
 Ormanda, birkaç ağaç görünürdü dikenli, seyrek.
 Daracık, çarpık yollar, yapraklar, kırılan dallar,
 Ilgarlanan nesneler, karanlık, korku, kargıları engeldi
 385 Euryalus'a, sapıyor, bulamıyordu çevrede çıkış yolu.
 Gitti Nisus. önlemsiz, görünmeden düşmana, geçince
 Bataklığı, Albanus adından dolayı Alba denen
 Yerde durdu, geniş topraklarında kral Latinus'un,
 Boşuna aradı arkadaşını, bakınıp arkasına dedi ki:
 390 "Mutsuz Euryalus, nerede bıraktım seni? Nerede
 Bulabilirim?" Aradı yeniden, dönerek geri,
 Bu yanıltan ormanda, dolaşık yollarda, bakındı izlerine,
 Dolaşıyor sessiz çalılıklarda, bulurum arkadaşımı diye.
 At sesleri duyuyor, işitiyor atçıların gürültülerini.
 395 Gelir az sonra kulaklarına bir ses daha,
 Görür umulmayan saldırının, ormanın, gecenin tuzağa
 Düşürdüğü Euryalus'u, şaşırmış, atlıların ezdiği,
 Sürüklediği, boşuna çırpınırken, direnirken baskıda.
 Ne yapmalı? Hangi çabayla, hangi pusatla kurtarmalı
 400 Bu genç yiğiti? Yoksa atılıp kılıçların ortasına
 Ölmek, yaralarla güzel bir ölümü hızlandırmak mı?
 Götürüp arkaya, salladı tuttuğu kargıyı, kaldırıp
 Gözlerini yüksek ay'a yakardı: "Ey tanrıça, yardım et
 Bize, güçlendir çabamızı, sen ey yıldızların
 405 Süsü, ormanların koruyucusu, Laton'un kızı.
 Ey babam, Hyrtacus'un, adıma, kendisine adaklar sunduğu,

Benim de, avlarımla sungulara katıldığım, güç ver.
 Tapınağının kemerlerine andaçlarımı astığım, kutsal
 Kubbelerine çıktığım, uçsun oklarım ereğe, şaşsın Düşman."

- 410 **F**ırlattı kargısını, tüm gücünü toplayarak, bunları
 Söyledikten sonra. Yardı gecenin karanlığını uçan
 Kargı, saplandı sırtına Sulmon'un, kırıldı gömülünce
 Gövdesine, delip geçti yüreğini temren.
 Yıkıldı yere, sıcak sıvılar boşaldı göğsünden,
 415 Soğudu, sarsılıyor, hırıltılar çıkaran böğürleri hep.
 Bakındılar, orada, çevreye düşmanlar. Fırlattı bir kargı
 Daha, kulak düzeyinden vargücüyle, kaçışırken düşmanlar
 Bir şakağından girip ötekine vardı vınlayan
 Temren Tagus'un, kaldı sıcacık beyninde.
 420 Azgındı Volscens, kudurgandı, bilmezdi kimin ok
 Attığını, görmezdi, kimden öç alacağını kestiremezdi
 "Şimdi sen, sıcak kanınla ödeyeceksin bana cezasını
 Bu iki ölünün" diyerek saldırdı Euryalus'a
 Dalkılıç. Haykırır kendinden geçen Nisus, korkunç,
 425 Saklanmaz karanlıkta daha, katlanamaz acıya:
 "Benim bunları yapan, bana saldır kılıcınla,
 Ey Rutul onun ne suçu var ne de gücü,
 Andolsun tüm olup bitenleri gören göğce,
 Yıldızlara, yoktur onun suçu bunda,
 430 Mutsuz bir gönüldeşini çok sevmekten öte."

- B**unları söylemişti, oysa birinden giren kılıç
 Çıkışmış ötekinden kaburganın, vurulunca tüm güçle,
 Yarıldı ak göğsü. Yuvarlanmış Euryalus ölümüne,
 Kanardı güzel gövdesi, düşmüş eğik boynu
 435 Omuzlarına. Böyledir sabanla sökülen kızıl çiçek,
 Gevşer ölürken, bükülür boynu yağmurdan gelinciğin,
 Eğilir ağırlığı altında düşen damlaların boyuna.

Daldı düşman içine Nisus, yalnız Volscens'ti
 Vurmak istediği, kuşatmış adamları çevresini sımsıkı,
 440 Engel değildi onu izlemesini bu önlem, püskürtme,
 Atıldı yıldırım gibi saptı açılan ağzına
 Kılıcını, bağırarak için Rutul'un, ölümlük öldürdü
 Düşmanını da. Yaralanmış gövdesiyle atılmış üstüne
 Verirken son soluğunu gönüldeşinin, sonunda
 445 Dinlendi, sessiz, esen bir ölüm ortamında.

İkisi de mutlu, etkin olursa benim şiirlerim
 Unutulmaz adınız bir gün bile sizin,
 Eviniz, komşunuz oldukça Capitol'un ölümsüz kayası,
 Roma'nın atası sürdükçe egemenliği yeryüzünde.

Üstün gelen, çok ağırlık ılgarlayan Rutuller
 Ağlayarak, can çekişen Volscens'i konak yerine
 Götürdüler, konak yerinde çok sızlandılar, kanı
 Tükenmişti Rhamnes'in, öldürülmüş önderler orda burda,
 Vurulmuş Sarranus, Numa. Yığınla toplanmalar yanında
 455 Ölü gövdelerin, yarıcanlı yiğitlerin, tüten, köpüklü
 Kanlarla sıcaklanan yerlerde, kıyılarda. Gösterirlerdi
 Birbirlerine, ılgarlananlar arasında parlayan tolgasını
 Messapus'un, dökülen kanla ıslanan göğüs takılarını.

Günün ilk ışınlarını yeryüzüne yayan Aurora
 460 Daha yeni çıktığında yatağından Tithon'un, güneş
 Yeniden aydınlatmaya başladığında ortalığı, Turnus
 Kuşandı tunç pusatlarını, donatıp ordusunu, çağırıldı
 Savaşa, düzenlenen birlikleri, özendirdi.
 Adamları da kışkırtılar türlü sözlerle, kızdırdılar
 465 Savaşçıları. Korkunç bir görünüş takılmış uçlarına
 Kargıların başları, bağrısmalar, çığrısmalar ardınca
 Gezdirilen, Euryalus'la Nisus'un.

Savaş düzeni kurdular surların solunda Aeneas'ın
Yandaşları, sağ yanı çevirmişti ırmak.

- 470 Koruyarak büyük hendeklerini, toplandılar yüksek
Kuleler üzerinde üzgün, büyük acı veriyordu
Kargıların ucunda tanıdıkları kanlı başlar.

Takındı kanatlarını söylenti, dolaştı kentin içinde
Ortalığa yaydı olayı, iletti anasının kulaklarına,

- 475 Euryalus'un, birden dondu kadın, soğudu gövdesi,
Düştü elinden iş, söküldü iplik yumağı.
Bastı çığlığı mutsuz kadın, fırladı yerinden,
Yolarak saçlarını, koşarak siperlere, birliğin sonuna,
Ne ordudan korkusu kaldı ne pusattan, yıkımdan.

- 480 Doldurdu gökleri yakınmalı çığlıklarla:
"Böyle mi görecektim seni Euryalus? Yaşlı günümün
Güvencesi değil miydin? Yalnız bıraktın beni,
Acımasız. Sustun, atılırken böyle büyük yıkımlara
Demedin birkaç söz bu mutsuz anana.

- 485 Burada, bilinmeyen yerde yatıyorsun, yem olmuşsun
Latinus köpeklerine, kuşlarına. Ben, anan yoktum
Ölüm töreninde, kapamadım gözlerini, yıkamadım yaralarını,
Gece gündüz özenle dokuduğum, işlediğim giysiyi
Yaşlılığımın, kaygılarımın avuntusunu giydiremedim sana.

- 490 Nerede arayım seni? Nerde koparılmış, atılmış
Elin, ayağın, hangi topraktır dağılmış gövden?
Bu muydu beklediğim oğlum? Denizde, karada senden
Umduğum? Öldürün beni duygunuz varsa, atın
Tüm okları bana Rutuller, yok edin kılıçla.

- 495 Ey tanrılar önderi, acı bana, gönder mutsuz
Başımı yıldırımınla Tartarus'a, bitmez acımasız yaşamım."
Sarstı gönülleri bu yakınma, dolaştı tüm savaşçıları,
İnilti, azaldı üzüntüden erlerin vuruşma gücü,
Bozuldu hepsinde denge. Görünce yalınlanan üzüntülerini

500 Savaşçıların Idacus ile Actor, yürüdüler Ilioneus'la
Ağlayan Iul'un önerisiyle, mutsuz anayı tutarak
Elleri üstünde konutuna.

Bu ara yayıldı uzaklara tunç borunun korkunç
Sesi, bir gümbürtü ardından, gökleri dolduran.

505 Koşuştu Volkslar, kaplumbağa düzeninde donanmış
Kalkanlarla siperleri yıkmaya, hendekleri doldurmaya.
Kimi gedik arar girecek, kimi de duvarlarda
Boş bırakılmış, bekçisiz, açık aralıklı yer.
Bunların karşısında Troyalılar, uzun süren savaşlarla
510 Deneyimli savaşçılar, okları, kargıları fırlatırlar
Siperlerinde, sivri, sağlam kazıklarla vurarak düşmanı
Püskürtürler. Ağır taşlar yuvarlayarak kumak istediler
Kaplumbağa biçimli kalkanları, düşmanları dağıtmayı,
Yıldırmayı, düşman alışımlı direnmeye, kalkanla korunmaya.
515 Ancak duramadılar daha en kalabalık, yoğun yere
Yuvarlamış Troyalılar kocaman bir kaya, dağıldı, ezildi
Rutullerin çoğu, parçalandı kalkanları, bozuldu alay.
Dayanamadılar savaşa daha, fırlattılar siperlerden
Pusatlarını, bıraktılar vuruşmayı, kaçtılar.
520 Oyluma doğru, kurtuldular.

Korkunç görünüm, savurdu beri yandan Mezentius
Yalımlanan bir Etrüsk çamını sallayarak siperlere.
Messapus, Neptunus'un oğlu, at bakıcısı yıkıyor
Siperi, merdiven istiyor dayanmak için duvara.

525 **Y**ardım edin bana ey musalar, esinleyin şiirimi,
Yakanırım size, ey Calliope sana da, okuyun, anlatın
Turnus'un kılıcıyla yere yıkılanları, yutulanları,
Orcus'a yollanan savaşçıları, açıklayın savaşın
Tüm evrelerini benimle. Anlatırsınız bunları ey tanrılar.

- 530 **G**eniş, yüksek dorukta yapılmış büyük kule,
Saldırıyor tüm İtalyalılar, birbiri ardınca kaleye,
Vargüçleriyle, yıkmaya. Troyalılar taşlar savuruyorlar,
Saldırganlara, savunuyorlar, derin mazgallardan oklar
Atıyorlar, durmadan. Hepsinden önce Turnus, öfkeli,
535 Fırlattı tutuşmuş bir yangın topağını kuleye,
Yayıldı yellerin etkisiyle yalımlar yapışınca duvara,
Sıçradı, sardı yangın kapıları, tüm ağaç bölümleri.
Şaşırmış içerdekiler, korkmuş, kurtulmak için yıkımdan
Uğraştılar boşuna. Kaçışırken yangından uzak yere,
540 Birden gümbürtülerle çöktü kule, çıktı gürültüsü
Göğe. Ezilmiş, kendi kargısıyla yaralanmış can çekişen
Nice insan, yıkıntılarda dağıldılar öteye beriye,
Ağır bir direğin altında sıkıştılar, yere yıkıldılar.
Yalnız, Helenor'la Lycus kurtulmuş yıkımdan.
545 Helenor delikanlı çağında, Maeonia kralının oynaşı,
Kölesi Lycumnia'dan doğma, evlilik dışı oğlu,
Soylulara yakışmayan pusatlarla göndermiş kral Troya'ya,
Ünsüzlere özgü çıplak kılıç, ak kalkan taşıyordu.
Görünce kendini Turnus'un binlerce savaşçısı içinde,
550 Bu genç, Latin birlikleriyle sağından solundan çevrili,
Avcıların ağına düşmüş, kuşatılmış bir yaban gibi,
Kargıların önüne fırlayan, ölümü düşünmeyen, atılan
Kurtuluş yolu arayan, sıçrayan, fırlamış o da
Düşman birliklerinin içine, kargıların yağdığı yere,
555 Aldırmadan, sakınmadan, ürkmeden yürüyerek ölüme.

- O**ndan hızlı koşan Lycus geçer düşman
İçinden, kargılar arasından ulaşır surlara, tırmanır
Yüksek kuleye, tutmak için ellerinden arkadaşlarının.
Koşar ardınca Turnus, elinde kargısı, bağırır
560 Küçümseyerek: "Elimden kurtulur musun, öyle mi sandın
Ey dangalak?" Söylerken bunları çeker indirir onu,

Büyük bir parçasıyla duvarın asıldığı yerden,
 Böyledir bir tavşanı, kar gibi kuğuyu kıvrık
 Pençesiyle gövdesinden tutup kaldıran Jupiter kuşu da,
 565 Aldırmadan anasının uzun meleyişlerince ağıldan kuzuyu
 Kapan Mars'ın acımasız kurdu da. Yükselir bir gürültü,
 Yürürler ileri, doldururlar hendekleri, fırlatırlar üstüne
 ,Siperlerin yanan, yalımlanan yangın gerçeklerini kimileri.

Çökertti Ilioneus, fırlattığı, dağdan koparılmış
 570 Kocaman bir kayayla Lucetius'u, tutuşmuş odunla kapılara
 Yaklaşanı, Liger vurdu Emathion'u, Asilas da yıktı
 Carynaeus'u, biri beceriyle atmış oku, öteki kargısını,
 Devirmiş Ortygius'u Caeneus, Turnus da üstün Caeneus'u,
 Öldürdü Turnus Itys'i, Choinus'u, Dioxippus'u, Promolus'u,
 575 Sagaris'i, kulenin doruğunda duran İdas'ı vurdu
 Capys, önceden Temillas'ın okuyla yaralanan
 Privernus'u götürmüşken, atarak kalkanını, elini yarasına.
 Şaşkın, fırlayan kanatlı bir ok çivilemiş
 Elini böğrüne soldan. Koparmış öldüren bir vuruş
 580 Soluğunu, parçalamış göğsünü götürmüş.

İlginç pusatlara bürünmüştü Aeneas'ın oğlu,
 Erkek güzeliydi gerçekten, İberyaya mavisini, parlak,
 İğneyle dokunmuş giysiler içinde, büyütülmüştü onu
 Gönderen babası, Ana Tanrıça'nın ormanında Symaethia ırmağı
 585 Kıyısında, varsıl bir sunağı vardı orada, Palicus'un,
 Suçluları bağışlayan. Bırakıp kargısını Mezentius, döndürdü
 Üç kez başının üstünde kayışı gergin sapanını,
 Fırlattı uçarken yumuşayan kurşun yuvarlakla düşmanın
 Ortasında, birden yıkıldı kumların üstüne.

İlk kez attığı okla vurmuş düşmanı derler,
 590 Korkup kaçan hayvanlarının ardınca koşmaya alışkın

Ascanius, yiğit Numanus'tu eliyle yere serdiği.
 Adı Remulus'tu önceden, Turnus'un küçük kız kardeşiyle
 Evliydi, daha yakın sürede, kendini beğenmiş,
 595 Ağzı bozuk bir delikanlıydı birliğin önünde
 Giden, büyüklenen, evlilikle övünen. Bağırıyordu
 Vargücüyle çevresine yürürken:

"**U**tanmaz mısınız, iki kez yenilmiş Frigyalılar, surlarda
 Savunmaya, ölüme karşı direnmeye, siperlere sığınmaya?
 600 Bakın kadınlarımızla savaş sonucu evlenmek isteyenlere!
 Hangi tanrı, hangi çılgınlık İtalya'ya gönderen sizi?
 Burada ne Atreusoğulları ne de yalancı Ulysses var.
 Pek yumuşak değil soyumuz, soğuk ırmakta yıkarız
 Yeni doğan çocuklarımızı, alıştırırız soğuğa, suya,
 605 Avlanırlar ormanlarda, korkusuz dolaşırlar, oyuncak edinirler
 Atları eğitmeyi, yay germeyi, ok atmayı.
 Alışkındır gençlerimiz azla yetinmeye, çalışmaya, sabanla
 Toprağı kazmaya, savaşlarda siperleri yıkmaya, sarsmaya.
 Kılıç kullanmakla geçer bizde yaşam, aşınır
 610 Böğürleri boğaların, kırbaçlanır kargımızın temreniyle.
 Sarsmaz bizi yaşlılık, kırmaz gücümüzü, üzmez.
 Örtüriz tolgayla ağarmış başımızı, severiz ılgarı,
 Savaş için toplanmayı, vurgunla, soygunla yaşamayı.
 Oysa siz parlak, erguvan boyamlı giysilere hürünürsünüz,
 615 Üşengeçsiniz, işsizliği, oyunu seversiniz, boş gezersiniz,
 Giydiğiniz uzun kollu gömlek, püsküllü başlık.
 Siz, gerçek Frigya kadınları, Frigya erkekleri değil.
 Yürüyün Dindyma tepesine, dinletsin size alıştığı
 Ezgileri iki borulu çalgı. Çağırıyor sizi İda
 620 Tanrıçasının düdükları. Bırakın kılıçları, pusatları erlere.

Dayanamadı daha, bu ağır sözlere, konuşmaya
 Ascanius, yöneldi düşmana, bir ok yerleştirdi

Gergin yayına, yakarırken açtı kollarını yanlara.

Dimdik durarak, öfkeyle, seslendi Jupiter'e:

625 "Ey yüce Jupiter, onayla bu ataklığımı, yardımcım ol.

Görkemli adaklar getireceğim elimle tapınağına.

Sunağına, alnı altınla süslü bir ak boğa,

Anası boyunda, başı dik, boynuzlarıyla saldıran.

Ayaklarıyla toprağı kaldıran, tozu dumana katan."

630 Duydu bu yakarışı Jupiter, bir sol yanında

Göğün, korkunç gürleme, bir yay uğultusu.

Tınlayarak uçan ürkünç ok ulaştı başına

Remulus'un, deldi temren şakaklarını, gömüldü içeri.

"Git, alay et erdemle, büyüklen, yakışıksız sözlerle,

635 Böyledir yanıtı Rutullere iki kez yenik Frigyalıların."

Böyle dedi Ascanius, sevinç çığlıkları kopardı Troyalılar,

Yükseldi yıldızlara değin, gürleyen övünç haykırısları.

Otururken uzun saçlı Apollon bir bulut üstünde,

Bakıyordu Ausonia ordusuna, kente yukardan,

640 Şunları söyledi görünce Iulus'un başarısını:

"Yeni bir yiğitlik tir yaptığın, oğul, yükselir yıldızlara

Ünün, tanrı soyundan geldin, tanrılar gelecek

Soyundan, kazanacak bütün savaşları Assaracus soyu,

Gelecekte, böyle buyurmuş yazgı, yetmez sana

645 Yalnızca Troya." İner gökten söyleyince bunları.

İter esen yelleri, yürür Ascanius'a doğru,

Dönüştürür yüzünü yaşlı Butis'e, Dardanoslu Anchises'in

Eski koruyucusuna, evinin güvenilir, gönüldeş bekçisine.

Arkadaş seçmişti onu babası Ascanius'a. Yürüyordu

650 Apollon girerek sesiyle, pusatlarıyla, benziyle,

Ağarmış başıyla, korkunç donanımıyla yaşlı kılığına.

Şunları söyledi atılgan Iulus'a: "Yeter yaptığın,

Ey Aeneas'ın oğlu, bir okla suçsuz Numanus'u vuruşun,

Yüce Apollon övmüş, yüceltmiş seni, kıskanmadı

- 655 Pusatlarına benzeyen senin pusatlarını da.
 Girme savaşa daha oğul." Böyle konuştu
 Apollon, gizleyip kendini ölümlü gözlerden, görünmedi,
 Söylevinin ortasında, uzaklaştı, incecik bulutlar içinde.
 Tanıdılar Dardanos önderleri o tanrıyı da, tanrısız
 660 Okları da, duydular okluktan çekilen okların cızırtısını.
 Öylediler savaş tutkunu Ascanius'un girişimlerini,
 Uyarak Phoebus'un sözlerine, sürdürdüler savaşı yine,
 Atıldılar yaşam uğruna korkulur durumlara.

- B**ir gürültü yayıldı korunaklar boyunca kulelere,
 665 Gerilir yaylar, kayışlı sapanlardan atılır oklar,
 Kaplar ortalığı temrenler, sesler yayılır kalkanlardan,
 Oyuk tolgalardan, karışır yankılar, kızışır savaş.
 Böyle çarpar toprağa batıdan gelen yağmur
 Bulutu, Oğlak dönencesinin etkisiyle, böyle düşer
 670 Kışın, Jupiter suları allak bullak ettiğinde
 Güncy yelleriyle, dolular, gökte yırttığı bulutlar.

- I**dalı Alcanor'un oğulları Bitias'la Pandarus,
 Jupiter'in kutsal ormanında lera'nın büyüttüğü,
 Boyları yurtlarının dağlarındaki çamlar gibi gençler
 675 Açtılar başkanın onlara güvendiği kapıyı, güvenerek
 Pusatlarına, çağırırlar düşmanı surlardan içeri.
 Sağda solda, kapının girişinde, saklanırlar, donanmış
 Kılıçlarla, dik başlarında parlayan sorguçar,
 Benzerler, bir akarsuyun çevresinde, Po ya da
 680 Athesis kıyısında, yapraklı doruklarını göğe yükselten,
 Yellerle sallanan, sulardan başlarını kaldıran,
 İki güzel meşe ağacına, bu delikanlılar.
 Koşular, görünce kapıları açık, Rutuller.
 Birden Puercens, pusatları süslü Aquicolus,
 685 Atılğan Tmarus, yiğit savaşçı Haemon

Ya tüm takımlarıyla kurtuluşu kaçmakta buldular,
Ya da kapının eşiğinde yaşamdan ayrıldılar.

Kabarmış hıncı hepsinin, azmış savaş tutkuları,
Troyalılar siperlerin önünde toplandılar,

690 Göğüs göğüse dövüşmek için uzaklara koştular.

Yoğunlaşmışken öfkesi, başka yönde Turnus'un
Kargaşa çıkarırken savaşçılar arasında, duyurdular ona
Yeni saldırı tutkusuyla düşman kapılarının açık
Bırakıldığını. Bırakır savaşı, korkunç bir öfkeyle
695 Saldırır, iki dikbaş kardeşin koruduğu Dardanos
Kapısına. Devirir ilk karşılaştığı Antiphates'i,
Büyük Sarpedon'la Thebaili odalığının oğlunu, attığı
İtalya kızılıcığından yapılmış, gevşek boşlukta uçan,
Göğsünün altından yemek borusuna saplanan okla.

700 Köpüklü kan boşandı bu kara yaradan,
Isındı ciğere gömülen temren. Sonra serer
Yere kılıçla Meropus'u, Erymas'ı, Aphidnus'u,
Gördü parlak gözlü, taşkın yürekli yiğit
Bitias'ı, bıraktı ona işlemeyen, öldürmeyen kargıyı,

705 Ağır bir topuz fırlattı, tıslayarak boşlukta
Uçan, yıldırım gibi, ne iki katlı boğa derisi,
Ne de altın işlemeli, iki katlı sağlam zırh
Dayanırdı ona, sallandı yıkıldı kocaman adam.
Yerden bir gürültü, gümbürtü düşen kalkandan.

710 Böyleydi Eubolia'da, Baia kıyısında denize atılan
Kayalar üzerinde kurulan, eğik dalgakıran.
Çökerken gümbürtüler çıkaran, sulara gömülen taşlar,
Kara kumlar yükselir, bulanır yüzeyi denizin.
Sarsıldı gümbürtülerle Prochyta tepesi, Jupiter'in
715 Buyruğuyla Typhoeus üstüne ağır bir yatak
Gibi yerleştirilen İnarim.

Yüreklendirdi Latin savaşçılarını yüce Mars.

Batırdı göğüslerine sivri, keskin iğnelerini.

Kaçmayı, bir de kara korkuyu gönderdi Troyalılara.

720 Latinler toplanıyorlar, tanrının verdiği savaş gücüyle,
Savaşçı tanrının esinlediği ataklıkla.

Pandarus, görünce kardeşinin ölüsünü yerde, sezdi
Yazgının dönüşünü, durumun değişmeye başladığını,
Döndürdü vargücüyle menteşeler üzerinde kapıyı,

725 Dayandı geniş omuzlarıyla kapadı, bıraktı dışarda
Birçok arkadaşını, kanlı savaşa girişenleri,
Saldıranlardan kimini aldı surlardan içeri,
Dangalak! Görmedi kente kapadığı savunmasız kimseler
Arasına birliğiyle katıldığını Rutuller kralının,

730 Kocaman gövdeli bir kaplana benzeyen adamı.
Birden parladı gözleri Turnus'un, şangırdadı pusatları,
Korkunç, titriyor tepesinde kan rengi sorgucu,
Parlak yalımlar yansıyor kalkanından. Ürkmüş
Görünce korkunç yüzünü Acneas'ın arkadaşları,

735 Kocaman gövdesini. Pandarus, atıldı birden ileri,
Kardeşinin ölümü acısıyla, öfkeli, bağırdı, dedi ki:
"Burası ne Amata'nın kızına çeyiz diye verilecek
Konak, ne de Turnus'u saklayan yurdu Ardea'nın
Siperleridir. Görüyorsun olanaksızdır çıkış."

740 Gülümsedi Turnus, soğukkanlı, dingin gönüllü, dedi ki:
"Yiğitsen başla, göreyim, vuruşalım karşı karşıya,
Anlatırsın Priamus'a, bir Akhilleus da burada varmış."
Böyle dedi, vargücüyle budaklı, kalın bir
Kargıyı döndürdü, fırlattı. Havayı yaran okun

745 Değiştirmiş yolunu Saturnus kızı Juno,
Kapıya saplanıp kaldı atılan ok.

"Kurtuluş yok sana elimle attığım oktan.

Bilir onu atan alacağı sonucu, açacağı yarayı."

Kaldırdı tüm gücüyle kılıcını Turnus, söyledikten

- 750 Sonra bunları, indirdi şakaklarının arasından, ayırdı
 Alnını, tüysüz yanaklarında derin yarayla,
 Bir gürültü, büyük, gövdesinin ağırlığıyla sarsılan
 Yer. Ölürlen açılan kollar, ayaklar, beyin kanına
 Bulaşmış pusatlar, dağılmış ikiye yarılmış başın
 755 Omuzlara sarkan bölümleri toprak üzerinde.

- K**orkuya kapılan, şaşırın, kaçışın Troyalılar, çılgın,
 Düşünseydi Turnus engelleri yıkmayı, kapıları açmayı
 Kendi eliyle, arkadaşlarını surlardan içeri sokmayı,
 Son günü olurdu savaşın da, Troya halkının da.
 760 Azgın öfkesi, öldürme tutkusu, sürüklemiş onu
 Düşmanların ortasına.
 İlk Phaleris saldırır, keser dizini Gyges'in,
 Alır ellerinden kargılarını, fırlatır kaçanlara.
 Juno'dur onun savaş gücünü, ataklığını çoğaltan,
 765 Katar öldürülenlere Halys'le Phegeus'u vurup kalkanla.
 Sonra vurdu Turnus surlar üzerinde dolaştığını
 Görmeden, Mars'a karşı yergiler yağdıran Alcandrus'u,
 Halius'u, Noemon'la Prytanis'i, arkadaşlarını çağırın
 Lynkeus'u, sağını dayayıp duvara kılıcını sallayarak
 770 Uçurdu başını yürürken üzerine, bir vuruşta, tolgasıyla
 Uzağa. Sonra öldürdü azgın yabanları yoketmekte,
 Oklarına, kargılarına ağı sürmekte ün kazanmış,
 Becerikli Amycus'u, Aeolus soyundan Clytius'u,
 Musaların sevecen gönüldeşi, Crethea'yı da serdi yere,
 775 Crethea, musaların arkadaşı, hep şiirle, ezgiyle
 Uğraşan, kitarının tellerini geren, hep atlar,
 Pusatlar, yiğitler, savaşlar üstüne şiirler yazanı.

- T**oplandılar, savaşçıların öldürüldüğünü duyan Troyalı
 Önderler, Mnestheus, atak Serestus geldiler, kaçışın
 780 Adamlarını, orduya saldıran, sokulan düşmanı gördüler.

Bağırdı Mnestheus: "Ne bu kaçışınız? Nereye? Hangi Surlar, hisarlar var elinizde başka?

Bir adam, tek başına, siperlerinizle çevrili

Yurttaşlar, kentinizde kessin önüne geleni, karşılık

785 Görmeden? Sayısız genci göndersin Orcus'a oldu mu?

Mutsuz yurdunuzu, eski tanrılarınızı, yüce Aeneas'ı

Düşünmez misiniz, onlara acımasız, utanmaz mısınız?"

Yüreklendi, böylece, hepsi toplandılar savaş düzeninde,

Çekildi yavaşça Turnus, savaştan, yaklaştı urnağa,

790 Ordunun akarsuyla çevrelendiği yere. Koştı ardınca

Bağrısan Troyalılar, sıkıştırdılar onu.

Böyledir oklarla, kargılarla sıkıştırılan azgın arslan da

Ürker, bakar öfkeyle, dönmez arkasını, kaçmaz,

Engeldir öfkesi, saldırganlığı çekilmeye, arar çıkış

795 Oklar, kargılar, avcılar arasından çıkmaya,

Geçmeden saldırıya, kurtulmak ister başaramaz.

Geriledi özenle Turnus, aradı kurtuluş yolu,

Çekildi yavaşça, tutamaz taşan öfkesini de.

İki kez saldırdı girdi düşman içine,

800 İki kez püskürttü duvarlar boyunca kaçan düşmanı.

Toplandı kolayca bir ordu, birleşti çabayla.

Direnemez Saturnus'un kızı Juno, koruyamaz adamını,

Gönderdi Jupiter İris'i gökten kardeşine, korkunç

Buyruklar salacağını bildirdi, çekilmezse Turnus.

805 Troya surlarından daha. Karşı duramadı bu genç,

Üzerine yağın oklara kalkarıyla, fırlatılan kargılara,

Dört yandan uğramış saldırıya, taşlar yağıyordu

Tolgasına, çınılıyordu şakaklarının oyuklarında hep

Fırlatılan taşların, okların etkisiyle, yamuldu, tunç

810 Tolgası, sarktı başından sorgucu, direnemedi, tükendi

Gücü, çoğaldı kat kat Troya kargıları, okları,

Atıldı yıldırım gibi Mnestheus. Terler boşaldı

Tüm gövdesinden, pis sular aktı, daraldı soluğu,
Sarsıldı yorgun örgenleri, güçlkle yaklaştı ırmağa.
815 Atıldı pusatlarıyla, akan suya, sonunda,
Akarsular tutmuş onu yumuşak dalgalar üzerinde,
Benimsedi, sonra bütün kirlerden, pisliklerden
Arındırarak gönderdi arkadaşlarına.

ONUNCU KİTAP

AÇILIR bu arada güçlü Olympos konağı, çağırır
Toplantıya tanrılar atası, insanların kralı, yıldızlarla
Donanmış konağına, yukardan tüm karaların görüldüğü yere,
Görünür oradan Dardanos ordusu, Latin halkı.

5 Açıktır kapılar göksellerin konaklarında. Dedi ki Jupiter:

"**Y**üce tanrılar, neden değişti düşünceniz, tutumunuz?
Nedendir aranızın açıklığı, birbirinize karşı hıncınız?
Yasaklamıştım İtalya'nın Teucerlere savaş açmasını.
Nedendir bu bölünme? Hangi korkudur hepinizi

10 Birbirinize karşı silahlandıran, kılıçla, kargıyla donatan?
Yavaş olun, gelecek gerçek savaş günü de.

Azgın Kartaca aşarak doruğundan Alplerin, acımasızca
Saldırdığında Roma'ya, büyük yıkım, kargaşa yarattığında,
Direnmenin, vuruşmanın yeridir yiğitçe, hızla, korkusuzca.

15 Durun şimdilik birliği koruyun, dayanışmayı sürdürün."

Bunlardı Jupiter'in sözleri, kısaca, daha da kısaydı
Altın Venüs'ün yanıtı:

"Ey insanların da, tanrıların da ölümsüz egemeni, babam!
Kime yakaralım, sığınalım, yardım dileyelim daha?

20 Görüyorsun bizi yermelerini Rutullerin, Turnus'un seçkin
Atlarını savaşın ortasına sürdüğünü, Mars'ın yardımıyla
Kabarıp yiğitlendiğini. Teucerler koruyamıyor surları, siperleri,
Kapı girişlerinde, surların diplerinde, geçiyor savaş,
Kanla doluyor korunma hendekleri.

- 25 Aeneas orda yok. Kurtarmaz mısın Teucerleri, kuşatmadan?
Saldırıyor düşman, daha bitmeyen surlarına Troya'nın.
Bir ordu daha yoldadır, Aetolia'nın Alpi ilinden
Tydeus oğlu buyruğunda, saldırmaya Teucerlere.
Biliyorum ne yaralar alacağını savaşta, senin kızınken
- 30 Saldırıyor bana bir ölümlü, direniyor pusatlarıyla!
Senden yardım görmeden, çıkmışsa İtalya'ya Troyalılar
Sana karşı, çeksinler cezalarını, direnmişler buyruğuna
Gerekmez onlara ilgi. Tanrısız yasaya, göksellerin
Gücüne dayanarak işe girişmişlerse neden yüzçevirmek
- 35 Şimdi, onlardan, değiştirmek kiminin yazgısını yeniden
Kurmak? Neye yarar anımsamak Eryx kıyısında
Yanan donanmayı? Aeolia'nın azgın yellerini, fırtına
Kralını? Bulutlardan gönderilen İris'i anmak?
Şimdi de dokunulmaz, kutsal varlıklara, ölülerin ruhlarına
- 40 Saldırıyorlar, birden göklerden gönderilen azgın Alecto
Öfke saldı bize karşı tüm İtalya illerine.
Kalmamış etkisi bende beklediğimiz egemenliğin,
Yardım gördükçe yazgıdan umduğum, egemenliği
Ver dilediğine, üstün gelene. Bir ülke yoksa
- 45 Teucerlere, acımasız karının bırakacağı, kurtar savaştan
Ascanius'u, sağlıklı, dileğim budur şimdi senden,
Esenlikle göreyim torunumu, bir o kalsın bana.
Sevecen Aeneas salınsın dalgalarında bilinmez denizlerin,
Yürüsün yazgının gösterdiği yolda. Yalnız çocuğu
- 50 Kurtarmak isterim bu korkunç savaştan, esenlikle.
Amathus, yüksek Paphos, Cythera, İdalion illerinde
Toprağım var, bırakır pusatlarını yaşar oralarda
Ünsüz sansız. Bırak ezsin Ausonia'yı Kartaca,
Eşsiz gücüyle, engel yok Tyr illerinin
- 55 Girişimine. Mutlu mu kılmış Teucerleri Grek ateşinden
Kaçmak, engin denizlerde, geniş ülkelerde bunca
Sıkıntıya katlanmak, yeni Pergama'yı kurmak için

- Latium'a varmak, korkulu günler geçirmek, yıkılmak?
 Daha güzel değil miydi onlar için yurdun,
- 60 Eski Troya'nın külleri üstünde durmak? Ver mutsuzlara
 Ksanthus'u, Simois ırmaklarını, yakarırım ey atam sana,
 Görsünler yıkımını bir daha İlion'un." Kızdı
 Juno, dedi ki: "Neden hep kızdırırsın beni, bozarsın
 Sessizliğimi, gizli acılarımı döktürürsün bana?
- 65 Hangi tanrı, hangi insan sürüklemiş Aeneas'ı
 Savaşa, kral Latinus'a karşı kötü davranmaya?
 Diyelim yazgıdır İtalya'ya gelmesini buyuran,
 Bir de Cassandra'nın çılgınca yorumları, biz mi önerdik
 Ona ordusundan ayrılmasını, yaşamı yellere bırakmasını?
- 70 Kim demiş ona bir çocuğa bırak savaş yönetimini,
 Surları korumayı, Tyrrhenlerle antlaşmayı, halkı
 Kışkırtmayı? Hangi tanrısız, acımasız güçtür yıkan
 Aeneas'ı? Neye karışmış Juno, bulutlardan inen İris?
 Suçtur, yeniden doğan tanrıyı yalımlarla kuşatmaları
- 75 İtalyanların, tanrıça Venilia'nın oğlu, Pilumnus'un
 Torunu Turnus'un ata yurdunu görmesi gereksizdir
 Denirken neden saldırır kılıçlarla, yalımlarla Latinlere
 Troyalılar, nedendir yabancı yerleri almaları, ılgarlamaları?
 Kaynata seçmek, başkasının karısını kaçırmak kendine
- 80 Baş isterken gemileri pusatlarla donatmak neden?
 Kurtarabilirsin Grekler elinden Aeneas'ı, doldurursun
 Ortalığı yellere, bulutlarla, boş kalmaz onun yeri,
 Dönüştürürsün istersen tüm gemileri birer nymphaya,
 Biz direnirsek Rutullere karşı suç mu işleriz?
- 85 Orda değil Aeneas, bilmiyor bunları, bilmesin de.
 Madem senin Paphos, İdalium, eski Cythera, savaşkan,
 Azgın insanlarla dolu kentle savaşmak nedir?
 Yıkılım mı Frigya'yı senin için, yok edelim mi?
 Biz miyiz buna girişen, yoksa mutsuz Troya'yı
- 90 Greklere bırakan? Kimdir savaşa sürükleyen Asya

İle Avrupa'yı birbiriyle; kız kaçırıp barışı bozan?
 Ben mi yendirdim o alçak Troyalıya İsparta'yı?
 Ben miyim onu silahlandıran, savaş tutkusunu azdıran?
 O gün düşünmeliydin yandaşlarını, boşuna yakınlırsın.

95 Sızlanırsın, geciktin, kalmadı tartışmanın yararı."

Bunları söylemişti Juno, kıpırdamadı gökseller
 Onayladılar sözlerini, yellerin etkisiyle hışırdayan
 Ormanda yayıldı mırıltıları, yavaşça, hızlanarak ortalığa,
 Gemicilere rüzgârların başladığını bildiren esintiler gibi.

100 **B**aşladı, bütün evrenin egemeni, sonsuz güçlü
 Baba söze, konuşurken yüce konağı tanrının sessizdi,
 Susmuştu titreyen yeryüzü, yüce gökler durgun,
 Dindi yeller, şimdi deniz dalgaları da.
 "Dinleyin öyleyse, kulak verin, tutun sözlerimi.
 105 Bir antlaşma olmadıkça Teucerler, Rutuller arasında,
 Sonu gelmez bu çatışmanızın daha,
 Ne umarsa umsun yazgıdan, savaştan Rutuller, Teucerler
 Birdir ikisi de gözümde, ne bundan yanayım, ne ondan,
 İlgilendirmez beni ordunun kuşatılması, İtalya'nın yazgısı,
 110 Troya'nın uğursuz girişimi, yanlış tutumu da.
 Dışlamıyorum Rutulleri bu yasadan, görececek gereğini
 Yazgının uluslar, yıkımı, mutluluğu; eşit davranır
 Hepsine kral Jupiter, yürüyecek buyruğu yazgının."
 Andıkti kardeşi Styx ırmağına, katranlı çevrintili suları
 115 Gösterdi dökülen kıyılara titretti birden Olympos'u,
 Kesip konuşmayı, Jupiter, kalktı altın koltuğundan,
 Uğurladılar kapısına değin, ortalarında, gökseller onu.

Bu ara, tutmuş Rutuller tüm kapıları çepeçevre,
 Kuşatmışlar korunakları yalımlarla, yerlere serdiler
 120 Savaşçıları. Toplandılar siperler arkasında kuşatılan Aeneas

- Yandaşları, yok kaçma umudu. Yüksek kulelerde
 Mutsuzlar duruyorlar, yetersiz birlikle siperleri koruyorlar.
 En önde İmbrusus oğlu Asius, Hicetaon oğlu
 Thymoetes, Assaracus kardeşler, Castor'la yaşlı Thymbris,
 125 Yanlarında Sarpedon kardeşler, hani Likya dağlarında
 Doğmuş Clarus, Themon adlarıyla tanınmış kimseler.
 Dağdan kopan kocaman taşı kaldıran ağır
 Gövdeli, güçlü adam Lymessuslu Acman, değil
 Daha yeğnik babası Clytus'la kardeşi Mnestheus'tan.
 130 Kimi kargıyla, kimi taşla savunmada,
 Kimi yalımlı odunlar, kimi oklar fırlatmada.
 Hepsinin ortasında Venüs'ün büyük özen gösterdiği
 Dardanos çocuğu, dimdik, çıplak başı, görkemli,
 Boynunda parlayan alın sarısı bir takı,
 135 Düğümlü, şimşir ya da Oricius'ta sakızlı ağaç
 İşlemeli, fildişi oymalı bir süs, süt gibi
 Ense, altın kasnakla tutturulmuş pırıl pırıl
 Dalgalı saçlar, omuzlardan aşağı dökülen, sarkan.
 Görmüş yüce kişiler de ey İsmar seni, nice
 140 Yaralar açtığını, ağulu pusatlar kullandığını.
 Maonia'nın soylu kuşağından geldiğini, verimli
 Toprakları süren, altınlı Pactolus kıyısında duranlar.
 Oradaydı, önceleri, Turnus'u siperlerden kovmakla ünlü
 Mnestheus, bir de Campania kentlerinden biri, hani adına
 145 Capua denen Capys.

- B**unlar tartışırken çetin bir savaşı aralarında,
 Gece yarısı geliyordu suları yararak Aeneas.
 Çıkınca Evandrius'un ilinden ulaştı Etrüsk ordusuna.
 Görüştü kralla, sordu adını, soyunu, amacını,
 150 Söyledi kendisinin ne getirdiğini, Mezentheus'un
 Topladığı orduyu, Turnus'un çılgın işlerini, anla'tı,
 Anımsattı insan işlerinin pek güvenilir olmadığını,

- Yakarışlı sözlerle, gecikmeden katıldı Tarchon ona
 Birlikleriyle, bir de antlaşma düzenledi, uydu yazgıya,
 155 Tanrısal yazgıya, Lidyalı birlik, girip buyruğuna
 Yabancı bir önderin, bindi gemiye. Önde Aeneas'ın
 Gemisi, başı Teucerlerce kutsal, saygın İda'nın
 Frigyalı arslanlarıyla çizimli, süslü gemisi.
 Büyük Aeneas, oturmuş geminin başucunda,
 160 Düşünmede tüm savaş olanaklarını, solunda Pallas,
 Bir bilgi bekliyordu yoğun gecede, kılavuz
 Yıldızlar o yiğitin denizde, karada serüvenlerine.

- A**çın Helicon'u ey musalar, esinleyin şiirimi,
 Anlatın, burada, Toscana kıyısından kalkan Aeneas'ın
 165 Yönettiği donanmış gemilerle denizlerde giden orduyu.

- M**assicus'tu yöneten, suları yaran tunç Tiger'i,
 Bin delikanlıdan oluşan birlik, Clusium surlarından,
 Cosa ilinden çıkmış yola, kargılı, kalkanlı,
 Okluk, ölüm saçan oklar, yay omuzlarında.
 170 Yanında korkunç Abas, eşsiz pusatlarıyla ünlü
 Birliği, geminin başında parlayan yıldızlı Apollon
 Yontusu, altıyüz dencyimli savaşçı vermiş ona
 Anayurdu Populonia, tükenmez madenleriyle tanınmış İloa
 Adası da göndermiş üçyüz kişi.
 175 Üçüncüsü Asylas, tanrıların, insanların yorumcusu, hayvan
 Barsaklarından, gökteki yıldızlardan, kuşların dilinden,
 Yıldırım yalımlarından anlam çıkaran, geleceği bilen.
 Buyruğunda sıkı, düzenli, korkunç kargılı bin kişi.
 Hepsi Alpheia kıyısından Pisa'dan gönderilen, Etrüsklerin
 180 İlinden. Ardınca geliyordu bunların güzel Astur,
 Atlarına, renkli pusatlarına güvenen Astur.
 Onun ardında sözbir etmiş üçyüz kişi,
 Caere'deki evlerini, Minian'daki tarlalarını, eski Pyrgi'yi
 Havası kötü Graviscae'yi bırakıp gelen savaşçılar.

- 185 **A**nmadan geçemem seni ey Cinyra, en yiğit önderi
Ligurialıların
Savaşta; ne seni ey ufak birliğinin başında bulunan Cupavon,
Tolgasının tepesinde kuğu tüyleri yükselen, sevgidir
Suçun, biçim değiştiren babandan, başındaki tüyler.
Ağlarken Cynus sevgilisi Phaeton'un ölümüne yeşil
190 Kavaklar altında, kız kardeşlerinin gölgesinde yanık ezgilerle,
Avunurdu, derler, anlatarak musalara, sarsan sevgisini.
Sonunda yumuşak tüyler kaplamış ağarmış, yaşlı
Gövdesini, ayrılmış yeryüzünden, çıkmış haykırarak göklere.
Oğlu, savaşçı yandaşlarıyla, sarılarak küreklere sarsar
195 Güçlü gemiyi, kocaman Centaurus'u, direnir dalgalar
Üzerinde çetin gemi, dikilir, yarar suları
Derin denizde koca bir kayayla silahlı uzun gövdesi.

- B**ir ordu getiriyor ata yurdundan Ocnus da,
Bilici kadın Manto'yla Toscana ırmağının oğlu,
200 Odur anasının adını, sana, surlarına veren,
Mantua diyen. Kalabalıktır Mantua soyu, ayırdır
Kökeni, dörder oymaklı üç topluluk, başkenti
Tüm obaların, hepsi Tuscus kanından gelir.
Ayaklandırmış Mezentius beşyüz kişi kendine karşı,
205 Orada, yeşil kamışlar arasına saklanan Mincius,
Benacus oğlu, yüzdürüyordu korkunç gemisini sularda.
Ağır Aulestes ardında, dalgaları döven kürekçiler,
Yüz kürekle dimdik, köpüren mermer sular,
Kaynaşan. Triton, korkunç gemisi bunların, çalgısıyla
210 Mavi denizleri titreten. Benzer kıllı insan yüzüne,
Denize gömülen gövdesinin yarısı da balınaya. mırıldanır
Kızıla çalan göğsünün altında sular.
Otuz gemiye bindiler, seçkin önderler, gidiyorlardı
Yardıma Troya'ya, yarıyorlardı tuzlu suları tunçlarla.

- 215 **G**ün çekilmişti gökten, Olympos'ta yarılamıştı yolunu,
 Geceleri dolaşan yüce Phoebus arabasıyla.
 Üzgün Aeneas, hep kaygılı, yorgun, geçmiş
 Dümene, yönetiyordu yelkenleri de, gemiyi de kendince.
 Gördü yolun ortasında hepsini, tüm arkadaşlarını,
- 220 Eskileri, bunlar sevecen Kübele'nin deniz tanrıçaları,
 Nymphalar, tanrısal buyrukla gemiyken periye dönüşenler.
 Bunlar, eskiden kıyıya çekilmiş gemiler sayısınca,
 Yanyana yüzüyorlar, dalgaları yarıyorlar,
 Tanıdılar uzaktan krallarını, onu türkülerle kuşattılar.
- 225 Onların en güzel konuşanı Cymodocce, giderek
 Ardınca tuttu sağ eliyle geminin pupasını,
 Yükseldi denizden, soluyla itti yanlara dalgaları.
 Seslendi durumu bilmeyen Aeneas'a: "Uyanık mısın
 Ey tanrı soylu Aencas? Uyan, yürüt yelkenleri de.
- 230 Biz, kutsal İda tepesinden gelen çamlarız,
 Deniz nymphalarıyız şimdi, eskiden gemilerindik senin.
 Acımasız, düşman Rutuller saldırınca yalımlarla, kılıçlarla
 Bize, çözdük istemeyerek halatları, sensin aradığımız
 Şimdi denizde. Başka biçim vermiş Ana Tanrıça,
- 235 Acımış bize. Perileriz, sular altında yaşarız.
 Hisarda. siperler içindedir küçük Ascanius, çevirmiş
 Onu Latinler kargılarla, oklarla kötüdür durum.
 Yiğit Etrüskler, Arcadialı atlılar tutmuşlar birlikte
 Kendilerine verilen savaş alanlarını ellerinde.
- 240 Turnus girmek çabasında araya, birleşmeyi önlemeye.
 Kalk! Çağır Aurora gelirken savaşçılarını toplanmaya,
 Pusatlar kuşanmaya, al, altın işlemeli, yenilmez
 Kalkanını, ateş tanrısının sana verdiğini de eline.
 Dinlemezsен sözlerimi, görecek yarın güneş Rutullerin
- 245 Ortalığı yıktığını, ölülerle kan gölüne çevirdiğini."

Ayırılırken, bunları söyleyip, itti güvenle geminin
 Sağ eliyle yüksek pupasını, uçuyordu sularda gemi,
 Daha hızlıydı fırlatılan, yellerle yarısan oktan,
 Kargıdan, birden. Şaşakaldı durumu bilmeyen Troyalı,
 250 Oğlu Anchises'in, anlamadı pek neler olduğunu.
 Bakarak korkusuzca gökkubbeye, yakardı, kısaca, dedi ki:
 "Ey tanrıların İdalı yüce anası, Dindyma'yı seven,
 İlleri kalelerle, arslan koşumlu arabalarla süsleyen,
 Beni savaşa yönelten, yardımcım ol, uğur getir
 255 Frigyalılara, tut ellerinden ey tanrıça, budur dileğim."
 Bunları söylemişti, gün bitirmiş dönüşünü, saldırmış,
 Kuşatmıştı geceyi yayılan ışıklarıyla evrene.
 Açıklamış arkadaşlarına yapılacak işleri Aeneas, gecikmeden,
 Yüreklendirmiş pusatlara sarılanları, savaşa girmeye.

Sonra gördü Teucerlerle, ordunun konak yerini,
 Durup geminin yüksek pupasında, salladı sol eliyle
 Görkemli kalkanını. Yükseldi sulardan yıldızlara haykırışları
 Dardanosluların, çoğaldı öfkeleri düşmana, yeniden umutla,
 Fırlattılar tüm kargılarını. Benzediler kara bulutlar
 265 Altında, Strymon'da, kıvanç çılgınlıklarıyla uçan tunalara,
 Güney yellerinden kaçan, boşlukta dolaşan, bağrısan.
 Şaştı görünce Rutuller kralı, Ausonia önderleri,
 Sularda kayan, pupaları kıyıya yönelmiş donanmayı,
 Uzaktan görünen, kendilcrine yaklaşan. Aeneas'ın
 270 Işıldayan başlığı başında, tepesi parlayan sorgucu,
 Kıvılcımlar çıkaran tolgası, yalımlanan altınlı kalkanı.
 Değildi başka türlü, parlak gecede, kuyruklyıldızın,
 Korku salan, kızıl aydınlığı, akyıldız yalımları,
 Ölümlülere yıkım getiren, darlık veren,
 275 Uğursuz ışıklarıyla gökyüzünü kaplaması, kaygılı kılması.

Ancak, atak Turnus yitmedi, daha önceden
 Kıyıya varmak, gelenleri karadan kovmak umudunu.
 Yüreklandirdi çevresindekileri şu sözlerle: pekiştirdi
 Güçlerini: "İşte karşınızda düşman, yakında, serebilirsiniz
 280 Yere, avucunuzda Mars da, yiğitler gösterin kendinizi,
 Düşünün evinizi, karınızı, savaş mutluluğunu, ataların
 Ününü, sanını, diriltin yeniden bu büyük başarıyla.
 Saldıralım onlara birden, titreyerek ilk adımlarını
 Attıklarında, yazgıdır yiğitin yardımcısı."
 285 Böyle dedi. düşündü kimleri göndersin düşmana,
 Kimlere güvensin, kuşatılmış siperleri alsın, diye.

Çıkardı, bir süre, savaşçıların yüksek pupalardan
 Köprüler kurarak, Aencas, karaya. Gözetledi çoğu
 Gelgitlerini denizin, güvenle sıçrayıp geçti sudan,
 290 Kimi kaydı küreklerden kıyıya. Gözetledi Tarchon
 Rüzgârsız, kayalara çarpan, kırılan dalgaların
 Olmadığı, suların kabarmadığı güvenli bir bucak.
 Birden, seslendi yoldaşlarına, çevirip başını geminin:
 "İmdi, seçkin yiğitler, asılın güçlü küreklerle.
 295 Kaldırın, hızlandırın gemileri, yarın düşman toprağını
 Keskin burnuyla, kalsın karada geminin izleri.
 Kırılsın pupam, ne çıkar, bana kalacaksa ülke."
 Söyledikten sonra bunları Tarchon, hepsi birden
 Yüklendiler küreklerle, köpükler çıkararak, gemiler
 300 Latin kıyılarına doğru hızla giderler,
 Bağlanmak, gemileri güvenceye almak için, sağlam,
 Kıyıyı bulurlar. Varamaz senin gemin ey Tarchon!
 Çarpar sivri bir kayaya, mutsuz, takılır, sallanır
 Uzun süre, yarar dalgaları, devrilir, dağılır.
 305 Bırakır içindeki savaşçıları denizin ortasında.
 Sularda sürüklenen kırık kürekler, direkler, tahtalar
 Kabaran dalgalarla geriye çekilir, engeller ilerlemeyi.

Durmaz Turnus, gecikmeden sürer bütün ordusunu
Getirir karşısına Teucerlerin, hızla, kıyıya.

- 310 Öter borular, atılır ilkin Aeneas üstüne
Köylü savaşçıların. Uğur belirdi, püskürttü Latinleri,
Vurdu kendisine saldıran Theron'u, en yiğit eri,
Yırttı kılıçla örme zırhını, kesip altın
İşlemeli gömleğini, yardı böğrünü, aldı canını.
- 315 Sonra yıktı, ölen anasının karnı yarılarak
Doğan, ey Phoebe sana adanan, Lichas'ı, bıçağın
Etkisinden kurtulan, mutlu sayılan kişiyi.
Öldürdü iri kıyım Cisseus'u, korkunç Gyas'ı,
Bir topuzla bir birliği dağıtını. Kurtaramadı onları
- 320 Hercules'in güçlü eli, pusatları, Alcides'in arkadaşı,
Babaları Melampus, dünyanın ağır işleriyle uğraşan.
İşte Pharus, anlamsız konuşmalarıyla tanınan,
Ağzında bıraktı sözünü fırlattığı okla Aeneas.
Sen de, ey yanaklarında sarı ayva tüyleri çıkan,
- 325 Clytius'un ardınca giden mutsuz Cydon, kapıldığın
Yeni tutkuyla, yıkılırdın yere Dardanos elinden,
Giderdi gençliğin, dileğin, Phorcus oğulları toplanıp
Bir engel çıkarmasaydı, yardımcın olmasaydı, ey salak.
Birden, yedi kişi, yedi kargı fırlattı Aeneas'a,
- 330 Tolgaya, kalkana çarpıp tepti bir kaç geri,
Sevecen Venüs saptırdı gövdesine yakın gelenleri.
Dedi ki, gönüldeşi Achat'a Aeneas: "Ok getir
Bana, atmam İlion ovalarında Grek gövdesine
Saplanan okları boşuna Rutullere, gerekmez."
- 335 Fırlatır uzun bir oku hızla, deler kalkanını
Uçan ok, gömülür göğsüne Macon'un, zırhıyla,
Koşar kardeşi Alcanor, tutar sarsılan kardeşini,
Saplanır onun da omzuna fırlatılan ok, asılır
Daha tüm gücünü yitirmemiş kolu,
- 340 Sağ omzundan, saplanıp ölüm yarasına.

- Çekip fırlattı Numitor, Aeneas'a kardeşinin gövdesine
 Saplanan oku, vuramadı, sıyırdı kalçasını, geçti
 Büyük Achat'ın. Atıldı birden ileri gençlik
 Gücüne güvenen Curesli Clausus, uzaktan fırlattığı
 345 Keskin bir okla vurdu çenesinin altından Deryop'u,
 Kesildi soluğu, geçti sözden de, yaşamdan da, ağır
 Etkisiyle, yırtıldı gırtlığı, atılan okun.
 Yıkıldı yere yüzükoyun, kızıl koyu kan
 Boşaldı ağzından yaralının. Yüce Boreas soyundan
 350 Üç Trakyalı, bir de İsmara ilinden gönderilen
 İdas'ın oğulları, üç başka Trakyalı gitmiş ölüme.
 Atıldı Auruncalılardan Halesus, ileri, birliğiyle, yürüdü
 Arıınca Neptunus oğlu Messapus, ünlüdür atlarıyla,
 Bunlar buradan, onlar oradan giriştiler püskürtmeye
 355 Birbirlerini. Ausonia sınırlarında sürüyordu savaş.
 Göklerde çarpışırken eşit güçte rüzgârlar, değişik
 Yönlerde, ne kendileri kımıldar, ne bulutlar, ne deniz
 Yerinden oynar, sürdükçe karşılıklı savaş, alınmaz
 Beklenen sonuç, direnir hepsi, kalır yerinde.
 360 Troyalılarla Latinlerin karşılıklı savaşları da.
 Ayak ayağa dayanmış, göğüs göğüse savaşçılar da.
- Öte yanda suların taşları, kıyılardan uzak
 Ağaçları söküp yuvarladığı alanda savaşıyordu
 Arcadialılar, törelerine karşın, yaya düzeninde,
 365 Gördü Pallas arka dönüp kaçmalarını Latinlere,
 Yörenin elverişsiz doğal konumu gereği bırakmışlardı
 Atlarını, son olanağı denemek kalmıştı geriye.
 Tatlı sözler, yakarışlar, kınamalar güçlendirdi savaşçıları.
 "Nereye kaçışınız, arkadaşlar? Düşünün kendinizi,
 370 Yiğitçe, işinizi, önder Evandrius'u, başarılarınızı,
 Babamın ününe, sanına bağladığım umudu, saygı
 Gösterin, güvenmeyin ayaklarınıza. Yol açın kılıçla

Düşmanın baskın geldiği, sıkıştırdığı yerden. Budur
Sizden yüce yurdun, önderiniz Pallas'ın beklediği.

- 375 Tanrılar değil sıkıştran, ölümlüyüz, ölümlü düşmanla
Savaşıyoruz. Bizim de yüreğimiz, elimiz vardır.
Bakın kesiyor azgın dalgalarıyla yolumuzu deniz.
Kaçılmaz karaya da, deniz, Troya hangisini seçelim?"
Böyle deyip atıldı yoğun düşmanın ortasına.

- İlkin Lagus çıktı karşısına yolda, mutsuz
Yazgı, koparırken büyük, ağır bir kayayı, deldi
Belkemiğini kaburgadan ayıran temren,
Çekti birden, kemiklerin ortasına saplanan, kargıyı.
Umduğu gibi vuramadı Hisbon düşmanını, elvermedi
385 Durum, şaşırdı, görünce arkadaşının öldüğünü, sarsıldı,
Birden atıldı Pallas, olanak vermeden davranmasına
Sapladı kılıcı şişkin ciğerine, vargücüyle.
Öldürdü. Sonra, Sthenelus'u, eski Rhœtus soyundan
Anchemolus'u, üvey anasıyla yatarak suç işleyeni.
390 Siz, Rutul tarlalarında ölen, Larid'le ThyMBER,
Daucus'un, birbirine benzemekle anayı, babayı yanıltan
Sevecen ikizleri. Ayırmış şimdi sizi birbirinizden,
Yoketmiş ikizce benzerliğinizi Pallas. ThyMBER,
Uçurdu kılıcıyla başını Evandrius. Arıyor seni
395 Gövdenden koparılan, atılan sağ kolun.
Kılıç tutmaya çabalıyor, titrek, yarı canlı parmakların.

- Arcadialılar, başkanın uyarısından, üstün işinden
Sevindiler, üzüntüyle, öçle düşmana karşı ayaklandılar.
Pallas, arabasından savurduğu kargıyla deldi kaçan
400 Rhoetus'u. Bu yüzden geciktirdi Ilus'u vurmayı.
İlkin Ilus'a yöneltmişti güçlü kargısını, uzaktan,
Kaçarken, ey sevecen Theutros, seninle kardeşin Tyres'in
Önünden, yuvarlandı arabasından, yarı yarıya çıkmışken canı

- Dövdü Rutul topraklarını tepinen topuklarıyla.
 405 Yazın estiği gibi gönüllerince rüzgârlar, çoban
 Yangın çıkarıp ormanlarda yayarsa çevreye, tutuşursa
 Birdenbire, ağaçsız kırlar, yayılınca korkunç
 Yalımlar ordusu Vulcanus'un ortalığa, sevinirse durumu
 Gözleyen çoban tepeden, sen de kıvanırsın öyle, Pallas,
 410 Görünce ordunun birlik içinde başarısını.
 Öteden, atak Halesus, atıldı savaşçıların önüne,
 Sığınıp arkasına kalkanının, öldürdü Ladon'u, Phereta'yı,
 Demodocus'u, kesti parlak kılıcıyla boğazına doğru
 Kalkan sağ elini Strymonicus'un, dağıttı yüzüne
 415 Attığı taşla Thoas'ın kanlı beyniyle karışan
 Kemiklerini, saçtı çevreye. Ormanlarda büyütmüş Halesus'u
 Geleceği bilen babası. Ölürken ağarmış yaşlı
 Adam, sönerken gözlerinin ışığı, Parcalar yakaladılar
 Oğlunu, sundular Evandrius'un oklarına.
 420 İlkın, yakardı şöyle, Pallas: "Ey baba Tiber,
 Şimdi fırlatacağım okun, yolunu kayır, beni de,
 Geçir acımasız göğsünden Halesus'un,
 Adayacağım sana, ondan soyduğum giysileri, pusatları."
 Dinledi yakarışını tanrı, korurken Imaon'u Halesus,
 425 Bırakır açık göğsünü Arcadialıların kargısına mutsuz.

- Önler yiğit Laurus, bu yıkım karşısında, savaşta
 Ordunun çözülmesini, saldırır, öldürür ilkin önünde
 Duran Abas'ı, yavaşlatıyor, engelliyor savaşı diye.
 Alır yerlerini Arcadialı gençler, alır Etrüskler,
 430 Bir de Greklerin, gövdelerini yokedemediği Troyalılar
 Çarpışıyor eşit yiğitlerle, eşit önderlerle iki ordu,
 Öylesine sıkışmış ki savaş birlikleri, üst üste yığılı,
 Kargılar engeller kargıları, eller elleri kımıldatmaz,
 Bu yanda Pallas sıkıştırır birliği, karşıda Laurus.
 435 Eşit yaşları da, konumları da, yalnız yurda dönmeleri

Olanaksız, olumsuz yazgı. Uygun bulmadı Olympos
Kralı, birbiriyle savaşmasını iki önderin, bire bir.
Daha güçlü düşmanlar bulmuş onlara yazgıları.

Öğütler sevecen kız kardeşi, uçan arabasıyla alayı
440 Yaran, Turnus'a, savaşırken Laurus'a yardım etmesini.
Dedi ki, görünce arkadaşlarını: "Bırakma günüdür savaşı,
Yalnız savaşacağım Pallas'la, yalnız banadır borcu,
Dilerim, tanık olsun bize, babası da."
Bıraktılar arkadaşları, buyruk üzere alanı, çekildiler.

Uzaklaşınca, bu bencil buyruk üzere Rutuller, baktı
Uzaktan Turnus'un kocaman gövdesine, süzerek baştan
Ayağa, şaşkınlıkla Pallas, onun üstünlük taslayan,
Sözlerini yanıtlayarak, şunları söyledi:
"Ya seni öldürüp soymakla büyük ün kazanacağım,
450 Ya elinden ölmekle, birdir babam için ikisi de,
Bırak korkutmayı." Sonra çıktı ortaya. Dondu
Yüreklerinde kan Arcadialıların, şaşakaldılar.
Atladı Turnus arabasından, yürüdü, göğüs göğüse
Vuruşmak için, yüksek bir yerden ovada saldırıya
455 Geçen boğayı görünce uçan arslan gibi,
Bir görünümü vardı Turnus'un girişince dövüşe.
Görünce bir ok atımına geldiğini, Pallas
Atılır ileri, güvenir yardımına yazgının, seslenir
Bu tutarsız, dengesiz savaşta yüce göklere:
460 "Babamın sana gösterdiği yakınlık, kurduğu,
Senin de bir yabancı gibi oturduğun sofraya adına
Ey Alcides, esirge beni, güçlerin eşit olmadığı
Dövüşte. Ölürken görsün kendisini soyduğumu, kanlı
Pusatlarını aldığımı, baksın yenenin yüzüne Turnus."
465 Duydu gencin sesini Alcides, sızladı yüreği,
Ağladı. Tatlı sözler söyledi bir baba olarak:

"Gününi bekler kişi. Kısadır kişinin yaşamı,
 Dönmez geri geçen süre, bir erdemdir ünlenmek
 Başarılarla. Nice oğullar öldü Troya'nın yüksek
 470 Surları dibinde, orada can verdi oğlum
 Sarpedon da, çağırıyor yazgı Turnus'u da,
 O da geldi yaşamın sınırına, doldu günü."
 Bunları söyledi, çevirdi gözlerini Rutuller ülkesinden.

Fırlattı tüm gücüyle kargısını Pallas,
 475 Çekti parlak kılıcını kıvrık kınından.
 Çarpar uçan ok omuzları örten zırha, geçer
 Sıyrır, kayar kalkanın üstünden, kocaman gövdesini
 Turnus'un. Fırlatır Pallas'a keskin, demir uçlu
 Kargıyı, döndürerek Turnus, başının çevresinde.
 480 "Bak bakalım daha keskin değil mi okumuz."
 Diye haykırır, deler demirli, tunçlu giysileri,
 Kat kat öküz derisiyle kaplı kalkanı
 Ortasından uçu sivri kargı, titreşir sesler
 Çıkararak, yarar zırhı, güçlü göğsünü de
 485 Çıkar öteden. Boşuna çeker çıkarmak için
 Pallas yaraya gömülen kargıyı, çıkarır, gider
 Çıkarılan temrenle canı da, yaşamı da eş yolda.
 Yıkıldı yarasının üstüne, şangırdayan pusatları,
 Isırdı kanayan ağzıyla düşman toprağını
 490 Dedi ki, Turnus, ölünün yanında dikilerek:
 "Unutmayın, ey Arcadialılar sözlerimi, anlatın
 Evandrius'a, gönderiyorum ona Pallas'ı, yarasın işine.
 Avunsun, gömme töreni düzenlesin, yapsın gereğini.
 Bilsin, ağırdır Aeneas'la arkadaş olmanın karşılığı."
 495 Çiğnedi sol ayağıyla ölüyü, bunları söyleyip.
 Büyük bir armağandı, ölünün kılıç askısı, çekti
 Aldı onu. Korkunç bir olay işlenmişti buna,
 Düğün gecesi öldürülen gençler, kanlı yataklar.

Eurytes oğlu Elonus işlemiş altınla kılıç askısına.

500 Seviniyor, övünüyor Turnus ölüden aldıklarıyla şimdi.

Böyledir geleceği bilmeyen insanın durumu,

Büyüklenir, övünür başarılarıyla, bir gün gelir

Çok ağır olur satın almak Pallas'ın yaşamını,

Ödemek ondan soyulanların karşılığını, Turnus için.

505 Dövünür, yerinir. Götürüyor inleyerek, gözyaşlarıyla

Arkadaşları kalkan üzerinde Pallas'ın ölüsünü, topluca.

Ne büyük acı, görkemli süs götürüyorsun babana.

İlk gün olmuş seni savaşa da, ölüme de götüren.

Nice Rutul ölüsü bıraktın savaş alanlarında.

510 **D**uyurmak için Aeneas'a bu büyük yıkımı,

Söylenti değil, güvenilir bir ulak uçar,

Anlatır ona Teucerlerin yıkıma sürüklendiğini.

İlkin önüne çıkanı biçti kılıçla, geniş

Bir yol açtı düşman içinde öfkeyle. Turnus

515 Sensin aradığı, döktüğün kanlarla büyüklenen sen,

Gözlerinin önünde, Pallas. Evandrius. yabancı olarak

Katıldığı toplantı. oturulan masa. düzenlenen antlaşma.

Sulmon'un dört oğlunu, Ufens'in dört yetiştirmesini

Sürükler, adar cehennem tanrısına, atar üstüne

520 Kanlarıyla ıslanan odunların, yakar diri diri.

Fırlatmış uzaktan ölüm saçan kargısını Magus'a,

Eğdi kurnazca başını, geçti üstünden titreyen

Kargı, boşa. Sarıldı dizlerine Aeneas'ın, yakardı:

"Koruyan tanrılar, büyüyen umudun İulus adına,

525 Bağışla bir babayla oğluna bu canı, yakarırım.

Büyük konağım, içinde gümüş işlemeler, som altınlar

Gömülü derinde. Üstünlük sağlamaz Teucerlere

Benim ölümüm, bir yaşamın bitişi de yetmez

Öyle büyük bir başarı kazanmaya." Böyle

- 530 Dedi, karşılık verdi şu sözlerle Aeneas:
 "Söylediğin altınları, gümüşleri, varsılığını sakla
 Çocuklarına. Turnus bozmuş öldürünce Pallas'ı savaşta
 Geçerli can bağışlama geleneğini, hepsinden önce.
 Budur babam Anchises Manlarının, Iulus'un düşüncesi."
 535 Bunları söyledi, tuttu sol eliyle tolgasını, çevirdi
 Başını, sapladı sapına dek kılıcı yakaran gırtlığına.

- A**z ötede Haemon'un oğlu, Phœbus'un, Trivia'nın rahibi
 Çevrelemiş alnını, şakaklarını, ak, kutsal bağ.
 İlginç giysiler içinde, parlak pusatlarla donanmış.
 540 Koştu, sıkıştırdı ovada, devirip çıktı üstüne,
 Öldürdü, örttü yoğun gölgeyle. Topladı Serestus,
 Ölenin pusatlarını, götürdü, adadı kral Gradivus'a.
 Düzenler birliklerini Vulcanus soyundan Caeculus'la
 Mars dağlarından gelen Umbro, savaşmaya. Kızdı
 545 Buna Dardanosoglu, kesti kılıçla Anxur'un
 Sol elini, kalkanının tüm çevresini bir vuruşta.
 Büyük konuşmuştu, üstün geleceğini sanmış sözleriyle.
 Göklere yükselirmiş umudu, nice uzun yıllar
 Yaşayacak, saçı ağarmış biri olacakmış kanısınca.
 550 Parlayan pusatlar içinde fırladı öne Tarquitus,
 Ormanlarda yaşayan Faunus'la nympha Dryope'nin oğlu.
 Aeneas'a karşı. O da, vurdu çektiği kargıyla
 Yapıştırdı birbirine zırhını, kalkanını Tarquitus'un
 Düşürdü başını toprağa, ağız açtırmadan yalvarmaya.
 555 Sızlanmaya. Yuvarlayıp yerde sıcak gövdesini öfkeyle
 Şunları söyledi dökerek içinin hıncını:
 "Yat burada pis, gömmeyecek sevecen bir ana
 Seni, geleneksel tören de yok ölü gövdene,
 Ya yırtıcı kuşlara yem olur ya sürüklenirsin
 560 Dalgalarla, didikler aç balıklar yaralarını."

İlkin kovaladı Turnus'un Antaeus, Lucam adlı
 Öncülerini, yiğit Numa'yı, sarışın Camertes'i büyük
 Toprakların soylu egemeni, Ausonia'nın en varsılı,
 Sessiz Amyclae'nin kralı Volscens'in oğlu hızla,
 565 Yüz kollu, yüz elliymiş Aegaeon, böyledir söylenti,
 Yalımlar çıkarmış ağızlarının, göğüslerinin ellisinden de,
 Yıldırımlarına karşı Jupiter'in eşit sayıda kalkan,
 Tutarken, kılıç sallarken. Öyleydi kızınca Aeneas da
 Savaş alanında, kılıç ısınınca kandan.
 570 Ürkmüş Niphae'nin arabasına koşulu dört at,
 Görünce öfkeyle geldiğini Aeneas'ın, uzaktan koyulmuş
 Kaçmaya, çıkmış yoldan, düşürmüş sürücüyü yere,
 Sürüklemiş ırmağa, saldırırken arkaya, vurmuş
 Aeneas dördünü göğsünden, derin yaralar açmış.

A 575 Aldı savaşa, bu ara; iki beyaz atlı
 Arabasıyla Lucagus, kardeşi Liger, dizginlerini tutan
 Atların. Döndürdü Lucagus öfkeyle yalın kılıcını.
 Tutuşur öfkeyle Aeneas, fırlar o yana, dikilir
 Karşılarına güçlü kargısıyla, saldırmaya, bir dev.
 580 Dedi ki Liger:
 "Görüyorsan, karşında ne Diomedes'in atları, ne Akhilleus'un
 Arabası, ne Frigya ovaları var. Görürsün savaşın da,
 Yaşamın da sonunu burda." uçar sözleri uzaklara
 Dangalak Liger'in. Karşılık vermez ona, boşuna,
 585 Fırlatır kargıyı düşmana Troyalı yiğit. Eğilir
 Öne Lucagus, dürtür kargıyla atları arabada,
 Uzatır sol ayağını ileri, savaşmaya, girer atılan
 Ok parlak kalkanının kıyısından kayarak, sol
 Kasığını yırtar. Sarsılır yaranın etkisiyle,
 590 Yuvarlanır ölürken arabadan, yığılır yere.
 Şunları söyler ona dinsever Aeneas da: "Lucagus
 Ne kaçan ağır atların, ne düşmanın korkaklığıdır

Seni benim önüme düşüren, sendin atlayan
Tekerleklerden, dizgini elinden bırakan."

- 595 Bunları söyleyip tultu atları. Arabadan düşen
Mutsuz, savunmasız kardeşi, açıp ellerini yakardı
Aeneas'a: "Andolsun yurduna, seni büyüten anaya,
Babaya, bağışla beni, ey Troyalı yiğit, acı bana."
Daha yakaracaktı besbelli, dedi ki Aencas: "Böyle
600 Konuşmadın önce, yalnız kalmasın kardeşin, öl."
Yardı canevi göğsünü kılıçla bir uçtan bir uca.

Ölüm saçıyordu ovada Dardanos önderi böylece,
Öfkesi bir çağlayan, bir kara çevrinti gibiydi.
Sonunda, kurtuldu boş kuşatmadan, küçük Ascanius'la
605 Genç arkadaşları, çıktılar konak yerinden, ayrıldılar.

- Seslendi Juno'ya, çoktandır olayları gözleyen, Jupiter:
"Ey sevgili kız kardeşim, değerli eşim, kaygılandığın
Gibi, senin, değişmemiş düşüncesi Venüs'ün, koymuş
Ağırlığını Troya'dan yana, değil alışkın güçsüz
610 Savaşçıları ataklığa, korkusuz vuruşmaya, yiğitliğe."
Uysalca dedi ki Juno: "Ey görkemli kocam nedir
Acı sözlerinden korkan, üzgün bir kadını kaygılandırman?
Eski sevgin, yakınlığın kalsaydı, bana duyduğun,
Kırmazdın beni şimdi, ey yüce kişi, önlemездin
615 Turnus'u savaştan kaçırmamı, yarasız, esenlikle babası
Daunas'a götürmemi, yüreğine biraz su serpmemi.
Ölsün de kanıyla güldürsün Teucerleri, bu dinsever.
Bizim tanrısal soyumuzdandır o da, Pylumus'tur dördüncü
Göbekten atası, yardımseverdir, eli açıktır üstelik
620 Nice adaklar, bağışlar götürmüş senin tapınağına."
Şu kısa karşılığı vermiş ona gök katlarının kralı:
"Geciksin istiyorsun yaklaşan ölümü bir gencin,
Budur dileğin, böyle bir gücüm var sanıyorsun,

Turnus'u kaçıran, korkutan yazgıdan kurtar, koru.

- 625 Boşunadır umudun, yakarışlarında daha büyük
Yardım gizliyse, bütün savaşı değiştirmekse dileğin,
Bekleme benden daha çoğunu, yazgıdır egemen."
Gözyaşları dökerek dedi ki Juno: "Sarsıyor sözlerin
Eziyor beni, avunmalıyım, yaşayacak mı esenlikle Turnus?
630 Suçlu değilse de karanlıktır sonu, boştur düşlerim,
Çok isterdim yanılmamı, güçlüsün yaparsın en iyisini."

- S**öyledikten sonra bunları, gecikmeden indi gökten,
İterek fırtınayı, büründü bulutlara, geçerek uzaydan
635 Ulaştı Laurentia, Ilion birliklerinin konaklama yerine.
Bir görüntü yarattı Aeneas kılığında tanrıça, ince
Sisten, güçsüz. Dardanos pusatlarıyla donanmış,
Şaşırır gören, kalkanı, tolgası, tanrısal görünümü,
Sorgucu hep Aeneas. Anlamsız sözler söyler.
640 Sevimsiz ses, yürüyüş, davranış verir ona.
Böyle görüntüler dolaşmış ölümlük insanın, düşlere
Dalanın, bunalım geçirenin çevresinde, söylentiye göre.
Fırlar ileri ilk birliğin önüne bu gülünç görüntü,
Kızdırır oklarıyla, tedirgin eder sesiyle Turnus'u.
645 Dikelir Turnus, fırlatır uzaktan tıslayan kargısını,
Döner arkasını kaçır görüntü. Yanılır Turnus.
Gerçek Aeneas sanır kaçanı, boş bir umuda
Kapılır, anlamaz yanıldığını bile.
"Nereye kaçırıyorsun, Aeneas? Unutma düğünün var,
650 Şu kolumdur aradığın toprağı verecek sana."
Bunları haykırarak sallır sıyrılmış kılıcını, koşar
Ardınca, bilmez yellere karıştığını umduğu kıvancın.
Yüksek kayanın çıkıntısına bağlanmış bir gemi,
Merdivenler kurulmuş, iskele düzenlenmiş koyda,
655 Kral Osinus'u Clusium kıyısından getiren.
Koştı gemide gizlenmeye titrek görüntüsü Aeneas'ın,

Turnus da uğraşır girmek için gemiye,
 Gecikmeden, tırnanır, yüksek merdivenden atlar gemiye.
 Güçlkle çıkınca uca, kopardı halatı Saturnia,
 660 Sürüklenir, sular üzerinde, çözülmüş gemi,

Çağırır savaşa varolmayan Turnus'u Aeneas,
 Gönderir ölüme karşılaştığı birçok savaşçının gövdesini.
 Gizlenmez artık uçan, silik görüntü karanlıklara,
 Yükselir, karışır bir kara buluta, yokolur.

- 665 Alır götürür Turnus'u suların ortasında bir kasırga.
 Anlamaz oynanan oyunu Turnus, bilmez kurtulduğunu.
 Bakar arkaya, yakarır açarak ellerini göklere:
 "Ey yüce baba, yakıştı mı bana, bu alçaklık, neydi
 Suçum? Nedendir bana verdiğin ceza? Gidişim
 670 Nereye? Neredeyim? Kaçışım nereye? Dönecek miyim?
 Görecek miyim bir daha Laurentum surlarını, ordusunu?
 Ardımca gelen savaşçılar, beni izleyen ordu,
 Bıraktım hepsini iğrenç bir ölüme, ne alçaklık?
 Görüyorum dağılanları, duyuyorum iniltilerini vurulanların
 675 Şimdi, ne yapıyorum? Hangi derin, uygun toprak
 Açılacak bana? Kayırın güzel yeller, vurun
 Gemiye taşı, kayaya dipte, kıyıda, yalvarırım.
 Ben, yakaran Turnus, dağıtın gemiyi, korkunç
 Azgın Syrtis'te, ne Rutuller ne yıkım bilir yerimi."
 680 Bunları söyledi, ölümle yaşam arasında duraksadı,
 Kılıçla mı, kargıyla mı vurayım kendimi. deleyim
 Gövdemi, yoksa çılgınca sulara atılayım, ulaşayım
 Kıvrık kıyıya, saldırayım Teucerlere, savaşayım onlarla,
 Karşı durayım pusatlarına. Üç kez girişti
 685 İki yolu da denemeye, önledi üçünü de yüce Juno,
 Acıyarak bu gencin durumuna, tutumuna.
 Sonunda, götürdü gelgitlerle çalkanan denizi yaran
 Gemi Turnus'u babası Daunus'un eski kentine.

- B**u arada, Jupiter'in kışkırtmasıyla saldırdı azgın
 690 Mezentius, eğlenen Teucerlere, Turnus'tan boşalan yerde.
 Koştular Tyrrhenler, çevirdiler onu hep birlikte,
 Sıkıştırdılar sayısız kargıyla, derin öfkeyle.
 O da, durdu derin sulardan yükselen kaya gibi
 Rüzgârların taşkınlığına, denizin kudurmasına, göklerin
 695 Baskısına aldırmadan, dimdik, olduğu yerde.
 Serdi yere karşısına çıkan Dolchaon oğlu
 Hebrus'u Lagatus, kaçmaya çalışan Palmus'u,
 Saldırıyordu Lagatus, kocaman dağ parçası gibi
 Bir kayayı kapıp fırlattı yüzüne, alnına,
 700 Kesti korkak Palmus'un dizini, devirdi, aldı
 Omzundan pusatlarını, verdi oğlu Lausus'a sorgucunu.
 Öldürdü Frigyalı Evas'ı, Paris'in yoldaşı, yaşdaşı
 Mimas'ı. Amycus'un karısı, Theanon'un doğurduğu gece,
 Cisse'nin kızı, kraliçe, ışıktan gebe kalarak,
 705 Doğurmuştu Paris'i. Gömülmüş yurdunun toprağına Paris,
 Mimas da Laurentium kıyısında bilinmeyen bir yerde.
 Köpeklerin saldırısından kaçan, yüksek dağlarda yaşayan
 Bir yaban domuzu gibi, nice yıllar çamlı
 Vesulus'u koruyan Laurentium'un kamışlı bataklıklarından,
 710 Beslenen, tuzağa düşünce homurdanan, titreyen, azan,
 Korkan, susan, omuzlarını kaldıran, kuduran, kimseyi
 Yanına yaklaştırmayan, ürküten, kaçırان, uzaktan kargılarla,
 Haykırışlarla sıkıştırılan, buna karşın hepsine direnen,
 Karşı koyan, yılmayan, çevresine saldıran,
 715 Dişlerini gıcırdatan, sırtında kılları dikilen domuz gibiydi,
 Kimsenin öfkeyle saldıramadığı Mezentius da.
 Yalın kılıç saldıran olmadı ona, korkusuzca, uzaktan
 Gürültülerle, fırlatılan kargılarla yıpratmak, hepsinin işi.

- E**ski Corythum ülkesinden gelen nişanlısını
 720 Bırakıp kaçan bir Grek, Acron'u Mezentius

- Ordunun ortasında kargaşa çıkaranı gördü uzaktan,
 Sevgilisinin verdiği kızıl sorguça süslenmiş.
 Açlıktan bunalan, hep geniş ovalarda dolaşan
 Bir arslan, görünce kaçan karacayı, kalkık
 725 Boynuzlu bir geyiği tutamaz kendini, saldırır
 Çılgınca, açar kocaman ağzını, dikilir yelesi,
 Atılır üstüne avının, parçalar, döker bağırsaklarını,
 Kirli kanla yıkar ağzını, yalanır.
 Öyle atıldı kalabalık düşman içine Mezentius da,
 730 Yıkıldı mutsuz Acron, vurdu kara toprağa
 Ayaklarıyla tükenirken soluğu, kanlandı kırılan kargı.
 Ne kaçarken vurmayı düşündü, ne kovalamayı Crodes'i
 Kargıyla, çıktı karşısına dövüşmeye birebir
 Yiğitçe, uzaktan okla toprağa sermek yerine,
 735 Pusatla yüzyüze tuzak kurmadan, eğriliğe sapmadan.
 Kargısını, ayağını bastırıp yere yıkılanın üstüne,
 "İşte bir savaş yiğiti, büyük Crodes devrildi."
 Deyince haykırdı arkadaşları, sevinç türküsü çıkırdılar.
 Ölürken dedi ki: "Kim olursan ol, ey beni yenen
 740 Uzun sürmez kıvancın, kalmaz öcüm yanına,
 Böyledir yazgın, yıkılırsın bir ovada sen de."
 Dedi ki: öfkeyle karışık bir gülümsemeyle Mezentius:
 "Şimdi sen öl. Tanrıların babası, insanların kralı
 Verir benim yargımı." batırdı kargıyı gövdesine.
 745 Demir gibi katı bir uyku bastırdı gözlerini,
 Kapandı gözkapakları sonsuz bir geceye.

- D**evirdi Caedus yere Alçathous'u, Sacrator Hydaspes'i,
 Rapo da Parthenius'u, güçlü, korkusuz Orses'i vurdu,
 Messappus Clonius'u, Lycaon'un oğlu Ericetes'i öldürdü.
 750 Yuvarlanmış ürken, dizginsiz atından yere birisi,
 Ötekiler yaya dövüşerek öldüler. Ataların erdemini

Taşıyan, yiğit Valerus vurdu saldıran Likyalı
 Agis'i. Yıktı Thronisius'u Salius, Salius'u da uzağa
 Ok atmada, yay germede benzersiz Neacles.

- 755 **E**şit dağıtmış acıyı, ölümü acımasız Mavors
 İki orduya da, yenenler yenilenler eşit, öldürmede,
 Bilen yok sayısını kaçakların iki yanda da.
 Acıyordu tanrılar, Jupiter'in konağında anlamsız savaşına
 Boşuna birbirlerinin kanına girmelerine, kaygılarına
 760 Ölümlülerin. Venüs, Saturnia Juno bakıyorlar savaşanlara.
 Azdırıyor solgun Tisiphone binlerce savaşçıyı.

- B**üyük bir kargıyı sallayarak, öfkeyle, yürüyordu
 Mezentius ovada. Büyük Orion dolaşırken omuzlarını
 Geçmeyen Nereus sularında, yol açarak kendine
 765 Görkemli görünüşüyle, yükselirken ya da dağların
 Doruğundan yüzyıllık ağacı sökerek getirirken yere
 Yere basar, başı bulutlarda saklanırken neyse
 Öyleydi geniş pusatlara bürünmüş Mezentius da.
 Uzun savaş birliğinde, onu gözetleyen Aeneas
 770 Yürüyecek ona karşı. Korkusuz Mezentius dimdik
 Duruyor, beklerken yüce gönüllü düşmanını ayakta
 Kaygısız, gözleriyle ölçer bir ok atımı uzaklığı:
 "Sağ elimdir tanrım, kayırsın onunla tuttuğum kargı
 Beni, sana giydirim, adarım, ey Lausus, gövdesinden
 775 Giysileri, Aeneas'tan alacağım pusatları, gereçleri."
 Bunları söyledi, fırlattı uzaktan tıslayan kargısını,
 Saptı kalkana çarpan kargı, saplandı böğrüne
 Seçkin Antor'un, Hercules'in arkadaşı, Argos'tan
 Gönderilen, bir süre Evandrius'un yanında kalan
 780 Sonradan İtalya kentine yerleşen. Ölürken
 Sapan kargının açtığı yaradan, mutsuz,
 Baktı göğe, anımsadı güzel Argos'u.

O ara, fırlattı kargısını dinsever Aeneas,
 Deldi üç katlı tunç çevresini kalkanın kalın
 785 Keten üstlüğü, üç kat boğa gönünden
 Gömleği, saplandı bağına, ölümcül değildi vuruş
 Güldü görünce aktığını Tyrrhen kanının Aeneas,
 Hızla çekti, yandan asılan kılıcını kından,
 Yürüdü çırpınan, şaşkın düşmanın üzerine, inledi
 790 Lausus babasının durumuna, döküldü yanaklarına yaşları.
 Burada senin sarsan ölümün, üstün başarıların,
 Gelecek kuşaklar inansın, inanmasın büyük işlerine,
 Ey genç, unutmayacağım anılarla dolu yaşamını.

Güşsüz, bitkin Mezentius gerilerken kaçmak için
 795 Sürüklüyordu kalkanına saplanan düşman kargısını da
 Birlikte kalkaniyla. Birden atıldı savaş içine
 Oğlu Lausus, engelledi kılıcını kaldıran Aeneas'ı
 Saldırısını, arkadaş çığlıklarıyla, küçük kalkaniyla.
 Geciktirdi, yaralı babasını korudu bir süre
 800 Savaş alanından götürülünceye değin, durdurdu girişimi.
 Uzaktan, oklar fırlatarak engeller, saldırırlar düşmana,
 Öfkelenir Aeneas, korur kendini, sığındığı kalkaniyla.
 Kaçışır ekinciler tüm tarlalardan düşünce dolular
 Bulutlardan, bırakır işleri tarımcılar, sığınır yolcular
 805 Saklanır kayaların, ırmak kıyısında uygun bir
 Çıkıntının, tepenin altına, kovuklara, beklerler
 Gelmesini güneşin, sürdürmek için işlerini,
 Günün açılmasını. Bunun gibiydi ok bulutunun
 Altında, savaşa, Aeneas da, beklerdi dinmesini kasırganın.
 810 Uyarır Lausus'u, gözdağı verir Lausus'a: "Öleceksin,
 Nereye koşarsın, gücünün üstünde girdiğin iş?
 Yanılıyor babana duyduğun sevgi seni."
 Dinlemiyor, atılıyor çılginca çocuk, öfkelenir, çıldırır
 Gibi ırdanos önderi, toplamış Parcalar da Lausus'un

- 815 Son ipliklerini yaşamının. Saldı güçlü kılıcını
 Gövdesinin ortasına gencin, daldırdı tutağına değin.
 Deler kılıç kalkanını, önce zırhıyla anasının
 Ördüğü altın işlemeli gömleğini atak çocuğun,
 Doldurur göğsünü kanla, uçar göklere canı,
 820 Üzgün ulaştı ölülerin ruhlarına, bıraktı geride gövdesini.

- G**örünce gencin ölürken sararan, insanı şaşırtan
 Yüzünü, benzini Anchises'in oğlu tutamadı kendini,
 İnledi derin üzüntüye kapılarak, uzattı elini,
 Sezdi kendisinin de babasına duyduğu sevgiyi, dedi ki:
 825 "Ey mutsuz çocuk, ne verilebilir sana övgüye değer,
 Dinsever Aeneas'ın elinden ölmek erdeminden başka,
 Yüksek benliğine yakışan? Senin olsun kıvançla
 Kullandığın pusatlar, göndermek isterim inanıp
 İnanmadığını bilmediğim ataların ruhlarına, küllerine
 830 Mutsuz çocuk, avun büyük Aeneas'ın elinden ölmekle."
 Çağırdı duraksayan arkadaşlarını Lausus'un, kaldırttı
 Kanı, törece taranmış saçlarına bulaşan ölüyü.

- B**u arada, babası Mezentius yıkıyordu kanlı
 Yaralarını, Tiber kıyısında suyla, dindirmeye kanı.
 835 Yaslanmış, dinleniyordu, bir ağacın gövdesine, dalda
 Tunç tolgası, ötede ağır zırhı, çimende.
 Seçkin gençler çevresinde, güçlkle soluyor, bitkin,
 Boynu bükülmüş, sarkmış göğsüne sakalları, yorgun.
 Hep Lausus'u soruyor, adamlar yolluyor, bekliyor,
 840 Üzgün bir babanın buyruklarını oğluna iletiyor.
 Getirdiler ağlayarak arkadaşları, kalkanın üstünde ölüsünü
 Lausus'un, güçlü bir vuruşun açtığı yarayla yıkılanın.
 Uzaktan duyunca iniltiyi, anlamış kötü durumu,
 Toza toprağa buladı ağarmış saçlarını, kucaklayıp
 845 Ölüyü, dedi ki, kaldırarak iki elini göklere:

- "Ey oğul, çok mu sevdim yaşamı, benim
 Yerime çocuğum ölsün. düşman önüne çıksın,
 Katlanayım buna ben de diye mi? Ben
 Senin yaralarınla kurtulan baban, ölümünle yaşayan.
 850 Yazık! Pis bir ölüme sürüklendim, mutsuzum.
 Şimdi vuruldum, yaralandım. Kirlettim adını suçumla,
 Kırgın bana yurttaşlarım, yurdum. Arınmalıyım uzaklaşıp
 Ataların tahtından, kurtulmalıyım öfkesinden atalarımın,
 Halkımın, ölerək ödemeliyim karşılığını yersiz işlerimin.
 855 Yaşıyorum oysa, geçemem insanlardan, ışıktan daha,
 Gececeğim." Bunları söyleyip, dikeldi derin yaralı
 Kalçasının üstüne, yıkmadı acısı daha derin
 Yaranın, getirtti atını, süsüydü orfın, avuntusuydu,
 Onunla giderdi bu at savaşılar, yenerdi.
 860 Durgun görünce atını, seslendi ona şöyle:
 "Ey Raebus, nice yıllar geçirdik. Bir yaşam varsa
 Ölümlüyc, ya yeneceğiz, getireceğiz kanlı pusatlarını
 Bugün, bir de başını Aeneas'ın birlikte, alacağız
 Öcünü Lausus'un acılarının, ya da yolumuz açılmazsa
 865 Güçle, öleceksin benimle yiğit atım,
 Sen, ne yabancı buyruğuna girer ne Teucerlere yararsın."

- B**öyle söyleyip bindi atına, atın alıştığı
 Üzre, iki elinde uçları sivri kargılar,
 Başında dik, at kıllarıyla süslü, parlak
 870 Tunç başlık. Sürdü düşman içine hızla,
 Yanıyordu yüreği, kızgınlık, utanç, yakınmayla
 Karışık çılgınlık, ataklıklar dolu baba sevgisi,
 Güven veren yiğitlik, üç kez haykırdı Aeneas'a.
 Tanıdı haykıranı Aeneas, kıvançla yakardı:
 875 "Buyursa tanrıların babası, yüce Apollon istese,
 Çağırırsan beni, başlasan savaşa, gel."
 Bunları söyleyip yürüdü düşmana, elinde kargı.

Dedi ki: "Neden beni korkutman, öldürdükten sonra
 Oğlumu, ey azgın? Buydu biricik yolu' beni
 880 Öldürmenin, ne ölümden korkar, ne tanrılara yakanırız.
 Ölmek içindir gelişim, bırak. İşte getirdiğim
 Andaçlar." Fırlattı kargıyı düşmana, bir daha,
 Bir daha, dolandı çevreyi, işlemedi altın kalkana
 Kargılar. Üç kez daha dolaşmış çevresini
 885 Aeneas'ın, üç kez döndürmüş başının çevresinde
 Sol eliyle tuttuğu kalkanını, kımıldamadan
 Troyalı yiğit, bir kargı ormanına dönüştü tunç
 Kalkanı. Bıkmış beklemekten, kargıları kalkandan
 Çekmekten, çşit olmayan atlı yaya savaşından
 890 Kaygılı, Aencas saldırdı, sapladı kargısını
 İki şakak boşluğuna, savaş atının.
 Şahlandı hayvan, tepti ayaklarıyla havayı, düşürdü
 Üstünden biniciyi, sonra atıldı üstüne, öne
 Doğru, kalınca atın altında kırıldı omuzu.

895 **C**ınlattı gökleri bağrışmaları Troyalıların, Latinlerin.
 Uçup geldi Aeneas, çekti kılıcı kından, dedi ki
 Ona: "Nerde atak Mezentius, onun korkunç,
 Atılgan gücü nerede?" Karşılık verdi toparlanıp
 Göğe kaldırarak gözlerini Tyrrhen yiğiti:
 900 "Atak düşman, nedir bu yermen, gözdağı vermek?
 Ölüye sövmek de ne? Suç değil adam öldürmek,
 Öldür, kurtulmak için gelmedim. savaşa seninle.
 Böyle bir antlaşması da yoktu oğlum Lausus'un.
 Bir dileği olursa yenenden yenilenin,
 905 Biricik isteğim beni gömdürmen, bilirim uyruklarım
 Öfkeli bana, koru ölümü, kızgın uyruklarımdan,
 Gömün oğlumla beni." Bunları dedi, vurdu boynunu
 Kılıç, karıştı pusatlarından damlayan kana canı.

ONBİRİNCİ KİTAP

BU ara, yükseldi denizden, uyanan Aurora,
Üzgün Aeneas buyururken gömme törenini arkadaşlarına.
Yıkılmış ölümüyle Pallas'ın, daralmış yüreği, bezgin
Adak sunuyordu gün doğarken utkuyla tanrılara.

5 Yapraksız, büyük bir meşe dikmiş üstüne tümseğin.

Donattı Mezentius'tan soyduğu parlak pusatlarla
Sana sunuyor büyük utku gereçlerini yüce savaş
Tanrısı, sana. Bağladı kan damlayan tolgasını,
Kırık kargılarını oniki yerinden delinmiş zırhını,

10 Soluna tunç kalkanı, boynuna da astı süslü
Fildişi saplı kılıcını, dengi dengine.

Sonra çevresinde birlikleriyle toplanan arkadaşlarına,
Önderlere yönelerek, kıvanç gösterileri arasında
Sürdürdü uyarın konuşmasını: "Başardık büyük görevi

15 Yiğitler, korkmayın yapılacak işlerden, işte kendini
Beğenmiş bir kraldan alınanlar. İşte elimle yıktığım
Mezentius. Açıldı bize Latin krallığının hisarlarına
Varan yol. Sağlayın pusatları yitirmeyin savaş
Umudunu, yılmayın, çıkar bir engel, tanrıların.

20 Kaldırın sancakları, çıkın konak yerinden, yürüyün
Dövüşçü gençler, diyecekleri gün gelince. Silin
İçinizdeki korkuyu, güçlenin yarının savaşlarından.
Şimdi verelim toprağa gömülmemiş arkadaşları, budur
Geçerli saygı yercaltı evreninde, Acheron'da, gidin

- 25 O seçkin kişileri, bu yurdu kanlarıyla bize
Bırakanları saygıyla gömün, son görevinizdir.
İlkin Pallas götürülsün yurduna, üzgün babası
Evandrius'un. Erdemliydi, uğursuz günde göçtü."

- A**ğlayarak yürüdü Pallas'ın cansız gövdesinin
30 Konulduğu yere, yaşlı Acetes'in koruduğu toprağa.
Acetes, önceden, Evandrius'un pusatlarını taşıyan bir
Parhasialı, şimdi sevgili gencin ölüsünü koruyan,
Mutsuz bir olay sonucu ölenin. Ölünün çevresinde
Tüm uşaklar, yanaşmalar, Troyalılar, kalabalık topluluk,
35 Töreye göre, dağınık saçlı, ağıtçı Ilion kadınları.
Girince yüksek kapılardan Acencas yükseldi göğe
Çığlıkları göğüslerini döven, haykıran kadınların,
İnledi bu gürültüyle Aeneas'ın konağı.
Görünce kar gibi Pallas'ın arkaya düşmüş başını,
40 Solgun yüzünü, dümdüz göğsünde Ausonia kargısıyla
Açılmış yarayı, boşaldı gözyaşları, dedi ki:
• "Ey mutsuz çocuk, kıskanmış seni benden, bana
Gülen yazgı, görmen gerekmez miydi benim egemenliğimi?
Başarılarımla koltuğa oturduğumu, yurdu yönettiğimi?
45 Ayrılırken, sözvermiştin baban Evandrius'a,
Kucaklayıp ordunun başına getirdiğinde beni, seni
Göndererek bildirdiğinde durumu, çekinmişim düşman güçlü
Demiştim, anlatmışım çetin bir halkla savaşmayı
Bitmiş hepsi. Kim bilir, kapılmış boş bir umuda,
50 Yakarır, adaklar götürür sunaklara babası, şimdi.
Oysa biz, bu genci göksel törenlerle gömmekteyiz,
Ününe yaraşan uygulamalarla, hep birlikte.
Mutsuz! Göreceksin oğluna düzenlenen töreni.
Umduğumuz utku, beklenen mutlu dönüş değil.
55 Bu değil büyük andım. Ey Evandrius, görmezsin sırtında
Utanç yaralarını oğlunun bir baba olarak, kaçmadı,

Yazık bana, büyük yıkım Ausonia'ya, ne büyük
Yıkım ey Iulus senin için de bu."

- A**ğlayarak söyledi bunları, sonra buyurdu kaldırılın
- 60 Dedi saygın, acınası ölü, düzenlensin tören,
Gönderilsin bin seçkin, ordudan, ağlasın babasıyla
Yoldaş olsun, avutsun, ortak olsun acılarına.
Bir sal, kocayemiş, meşe dallarından kolay taşınan,
Genç kız parmaklarıyla derlenen çiçekler, yatak,
- 65 Örtülen toprak ananın besinlerinden yoksun, bükülmüş
Menekşe, sümbül gibi kır otlarından yapılan,
Parlaklığı, güzelliği daha gitmeyen, uçmayan, hepsi
Saygın bir ölünün kutsanması, geleneğe uygun
- 70 Tören, ardından iki dokuma getirtti Aeneas,
Erguvan boyamlı, atkıları altın telle çekilmiş
Dokumalar önceden, Saydalı Dido'nun elinde
Andaç diye kendisine göndermiş onları
İşlemekle kıvanan, övünen becerili kadın.
- 75 Ölünün üstüne serdi birini, derin saygıyla,
Sardı yalımların yutacağı saçlarına ötekini
Uzun bir dizinin sağlanmasını buyurdu ordudan
Laurentium savaşında düşmandan ılgarlanan araçları,
Gereçleri toplamaya, taşımaya, atlarla, kargılar da
- 80 Hepsi, kazanılan savaşla alınan, sağlanan.
Bağlattı ellerini arkalarına yeraltına, karanlık yere
Gideceklerin, kanları cehennem yalımlarına serpilecek
Tutsakların. Getirilsin, dedi, kesik ağaç kütükleri
Yazılsın düşman önderlerinin adları çektikleri kütüklere,
- 85 Ilgarlanan pusatlar da katılsın. Getirildi mutsuz Acates,
Yaşlı, çökmüş, yüzünü tınaklayan, göğsünü döven,
Dövünen, uzandı bırakıldığı yere boylu boyunca.
Getirdiler Rutullerin kanlarıyla ıslanmış arabaları,
Süsleri, koşumları alınmış Aethon'u, savaş atıydı

- 90 Pallas'ın, üzgündü, gözyaşları dökülmüş yanaklarına.
 Ölünün kargısını, tolgasını taşıyordu, Turnus almıştı
 Öteki pusatlarını yenice Pallas'ı. Teucerler birliği
 Geliyordu arkadan, üzgün, Tyrrhen önderleri, pusatları
 Başaşağı Arcadialılar, uzaklaşınca uzayan birlik
- 95 Durdu Aeneas, inledi derinden, şunları söyledi:
 "Daha nice gözyaşı döktürecek bize savaşın
 Korkunç yazgısı, çağırıyor bizi. Kal sağlıcakla
 Sonsuza dek ey büyük Pallas, kal sağlıcakla."
 Döndü yüksek surlara, yürüdü konuşmadan orduya.

- 100 **E**lçiler geldiler Latin illerinden, zeytin dalları
 Başlarında. Sorulunca neden geldiklerini söylediler.
 Ovanın şurasında burasında dağılmış ölü gövdeler,
 Vurulmuş kargılarla, hepsinin toplanması, törenle gömülmesi
 Yolunda. Savaşılmaz yenilmiş, soluğu bitmiş ölümlerle.
- 105 Esirgensin artık, eskiden kaynata, gönüldeş denilenler.
 Kötü davranmadı yakaranlara, iyi yürekli Aeneas,
 Güler yüz gösterdi, şu sözlerle karşılık verdi:
 "Hangi uygunsuz yazgıdır, ey Latinler sizi
 Bizimle savaştıran, gönüldeşlik bağlarımızı kesen?"
- 110 Barış istiyorsunuz benden ölümler, Mars'ın işleri
 İçin, tüm yaşayanlarla barışmak, kıvanmak isterim.
 Gelmezdim, vermeseydi yazgı bana bu yerleri.
 Halkla savaşmıyorum, kralınızdır kesen gönüldeşlik bağı,
 Turnus'un gücüne, pusatlarına güvenen.
- 115 Turnus karşı çıkmalıydı ölüme. Savaşı pusatlarla
 Bitirmek, Teucerleri buradan sürmekse çabası, dileği
 İşte onun boy ölçüşeceği savaş araçlarım, kargılarım.
 Kim güçlüyse, tanrı kimi kayırırsa, o yaşayacak.
 Şimdi gidin, mutsuz yurttaşlarınızı yakın."

- 120 **B**unları söylemiş Aeneas, susmuş hepsi, gözleriyle,
Kaş göz oynatarak koyulmuşlar anlaşılmaya aralarında.
Derken, genç Turnus'a hıncıyla, öfkesiyle tanınan
Yaşlı Drances başladı söze: "Ey ünü büyük,
Pusatlarıyla daha da büyük Troyalı yiğit,
125 Hangi övgülerle göklere değer başın?
Doğruluğun mu, yoksa savaş başarıların mı övülesi?
İleteceğiz ata yurduna sözlerini, kıvançla dosdoğru.
Uygun düşerse yazgı, seninle kral Latinus'u
Uzlaştıracamız, başka yoldaşlar arasın kendine Turnus.
130 Biz kuracağız yazgının elverdiği surları,
Kıvanacağız, omuzlarımızda Troya taşlarını taşımakla."
Bunları söyledi hepsi katıldı sözlerine.
Oniki günlük bir barış sağlanmış aralarında,
4 Daldılar ormanlara Teucerler, Latinler odun taşımaya.
135 Dövüş çekiş yok, dolaştılar tepelerde, inlerdi
Dışbudaklar balta vuruşlarından, devrilirdi göğe yükselen
Çamlar, yarıyor kamalarla meşeler, kokulu sedirler,
Taşınıyor gıcırdayan arabalarla yüklerin altında.

- K**anatlı söylenti bir dedikodu yaymış ortalığa,
140 Kaygıya boğdu Evandrius'u, hisarlarını, evini tümünden,
Bu söylentiydi Latium'da Pallas'ın üstünlüğünü yayan da.
Arcadialılar, koştular kapılara, eski töreye göre,
Ellerinde tören ışıldakları ölümler için, uzun
Bir yolda, yalımların aydınlığı, tarlalar arasında.
145 Karşılaştılar törende Frigyalılarla, dövünen Arcadialılar.
Analar, gördüler evlerinin önüne, geldiğini alayın,
Çılgınlıklarla, acı haykırışlarla doldurdular kenti.
Önleyemedi kimse bitkin Evandrius'un alaya girmesini,
Kapandı yere konan salın üstüne, kucakladı
150 Pallas'ı gözyaşları dökerek, derinden inleyerek,
Binbir güçlülle, üzgün sözler çıktı ağzından:

- "Bunlar değildi babana verdiği sözler, Pallas,
 Daha uyanık olmalıydın acımasız Mars'a karşı.
 Bilmez değilim, pusatlarla başarmanın, ilkin savaşa
 155 Atılmanın, ilk vuruşmada yükselmenin, tutkunun etkisini.
 Mutsuz girişimleri bir gencin, komşuların başlattığı
 Savaşta, acı sonuç. Duymadı bir tanrı yakarışlarımı,
 Sen, kutsal kızı, ölümünle mutlu ol,
 Çekmedin böyle bir acıyı, ben çok yaşadım,
 160 Aştım acılarla yazgının çizdiği yaşam sınırımı,
 Artakaldım, baba olarak. Altında kalaydım
 Rutul oklarının Troya birlikleriyle savaşırken.
 Verirdim canımı, alayın eve götürdüğü ölü
 Ben olsam, şimdi, Pallas değil. Suçlamazdım
 165 Sizi Teucerler, kınamazdım sözleşmeyi, barışı,
 El sıkışmayı. Yaşımın sonucu sayılırdı bu acı
 Tören. Gününden önce beklemiş ölüm oğlumu.
 Binlerce Volsk öldüren, iletirken ölse, Teucerleri
 Latium'a, avunurdum biraz. Gücüm yetmez Pallas,
 170 Daha büyük törene, dinsever Aeneas'ın, yüce
 Frigyalıların, Tyrrhen önderlerinin, ordusunun yaptığından.
 Onlar, savaş gücünle kazandığın gereçleri taşıyorlar.
 Pusatlarla örtülmüş koca kütüktün sen de, şimdi,
 Yaşdaşı olsaydın ey Turnus, vurulmuş Pallas'ın.
 175 Ben mutsuz, neden engellerim Teucerleri savaştan?
 Gidin, bildirin krala şu sözlerimi benim:
 Daha yaşarsam ben de Pallas'ın ölümünden sonra
 Senin gücünden bu. Görüyorsun oğulla babaya borçlu
 Turnus yaşamını, budur bana senin, yazgının
 180 İyiliği, yararı. Mutluluk beklemiyorum yaşamdan,
 Yetkim yok, ilet sin ruhlar kıvancımı yeraltına."

Bu arada saçmış aydınlığını acınası ölümlülere
 Aurora, çağırmış hepsini işine gücüne.

Aeneas baba, Tarchon, düzenlemiş ocağı, yığmış
 185 Odunları, kıvrık kıyıda, yakmaya törenle ölüler.
 Töre gereği, taşımış yakınının ölüsünü, hepsi.
 Tutuşan odunlar, göğü karartan yoğun dumanlar.
 Üç kez dolaştılar ocağı, parlak pusatlarıyla savaşçılar,
 Atılılar üç kez, üzgün insanlar, yalımların çevresinde,
 190 Ağlayan, haykıran, yakınan, yalvaran, sızlanan, çırpınan.
 Islattılar gözyaşlarıyla toprağı, pusatlarını, ıslattılar.
 Göklere yükseldi çığlıkları insanların, gürültüsü boruların.
 Savurdular yalımlara, kimi öldürülen Latinlerden alınan
 Pusatları, süslü kılıçları, kalkanları, tolgaları, dizginleri,
 195 Kimi de kendi arkadaşlarından kalan, onları ölümünden
 Kurtaramayan yararsız okları, kargıları.
 Birçok öküz kesildi güçlü, çevresinde ocağın,
 Ölüme adak. Birçok kıllı domuz, kırlardan
 Toplanmış, koyun kesiliyor, atılıyor yalımlara, bakar
 200 Kimileri kıyıda yanan arkadaşlarına, yarı sönmüş
 Ocaklara. Dururlar serin gecenin parlak yıldızlarla
 Kapladığı göğü döndürmesine değin, bakarlar yakılanlara.

Onlardan az değildi mutsuz Latinlerin karşıda
 Kurdukları ölü yakma ocakları. Gömmüşler kimini,
 205 Kimini de götürmüşler kırlara komşu Latinus kentlerine.
 Ötekiler, kocaman yığın, karışık, atılmış ölüler,
 Yalımlar içinde, ne sayı belli, ne kimlik.
 Yayılmış geniş ovaya birbiriyle yarışırca yalımların
 Aydınlığı, kırlarda parlayan ocaklar. Kovmuş yoğun
 210 Geceyi gökten, üçüncü günü barışın, karıştırıyor
 Halk üzüntüyle, arıyor dağılmış kemikleri,
 Gömüyorlar daha sıcaklığı gitmemiş toprağa.
 Varlıklı Latinus kentinde, evlerde yaşandı gürültünün
 En büyüğü, çığlıklar, kargışlar, ağlamalar, dövünen
 215 Anal r, mutsuz gelinler, öksüz çocuklar üzgün.

Yürekleri sızlayan, çırpınan bacılar, uğursuz savaşı,
 Turnus'un düğününü yerenler, kınayanlar. Görsün kendi
 İşini kendi pusatlarıyla, kılıcıyla, odur isteyen
 Tutkuyla İtalya krallığını, görkemli saygıyı, diyenler.

- 220 Onaylıyordu bunları korkunç Drances, yalnız Turnus'tu
 Nedeni kargaşanın, bir oydu savaşı başlatan,
 Diyordu. Vardı Turnus'tan yana çıkanlar da,
 Büyük ünü koruyordu onu kraliçenin,
 Bir de savaşta kazandığı parlak ün, ılgarlar.

- 225 **B**u çalkantı, bu gürleyen gümbürtü ortasında, daha
 Sarsıcıydı Diomedes'in kentinden gelen elçilerin
 Getirdiği yanıt: boşunaydı tüm çabalar, ne altın,
 Ne adak, sungu geçerliydi, ne yalvarış, yakarış.
 Başka pusatlar, başka yollar aramalıydı Latinler.
 230 Yoksa, barış istemek gerek Troya kralından.
 Büyük üzüntü duydu bundan kral Latinus.
 Gönderecek Aeneas'ı buraya yazgı, egemen kılacak,
 Tanrıların öfkesi, yeni mezarlar kanıt buna.
 Büyük bir toplantı düzenledi konağında kral,
 235 Buyurdu gelmesini bütün önderlerin, yetkili kişilerin.
 Hepsi koştular, uyarak buyruğa, kral konağına,
 Yolları dolduran kalabalıkla. Toplananlar ortasında
 Hepsinin yaşlısı, kralı, bezgin, üzgün Latinus.
 Aetolia kentinden dönen elçilere buyurdu
 240 Söylesinler getirdikleri yanıtı, bildirsinler durumu.
 O zaman sustu hepsi, tutuldu dilleri, yalnız
 Venulus başladı buyruk üzre söze:

- E**y kentliler, gördük Diomedes'i de, Grek ordusunu da,
 Gezi süresinde çok güçlükler yendik. İlion
 245 Ülkesine saldıran, yıkan elle de buluştuk.
 Bir kent kuruyordu yurdunun adıyla kral,

- Argypia denen, Japigia'nın Gargais ovalarında.
 Girince içeri, karşısında konuşma yetkisi verince
 Bize, sunduk armağanları, anlattık kim olduğumuzu,
 250 Yerimizi, Arpi'ye gelişimizi, savaşanları, dileklerimizi.
 Dinledikten sonra bizi, şunları söyledi tatlılıkla:
 "Ey Saturnia krallığının mutlu insanları,
 "Ey eski Ausonialılar, hangi yazgıdır sizi savaşa
 "Sürükleyen, tedirgin eden, böyle yıpratın, bilinmeyen?"
 255 "Bizdik İlion tarlalarını savaşla soyan, alan,
 "(Yüksek surlar önünde vuruşan, onları yıkandan
 "Simois suyunun yuttuğu insanlardan sözaçmıyorum
 "Savaşla çekilen sıkıntılardan, yıktığımız İlion kentinden de.)
 "Çektiğimiz cezasıdır suçumuzun, kötülüğümüzün.
 260 "Acırdı bizi görse Priamus. Tanığımdır Minerva'nın
 "Uğursuz yıldızı, Euboia kayası, azgın Caphareus.
 "Sürüklendi Atreus oğlu Menelaus sonunda Proteus
 "Sütunlarına bu savaşın. Gördü Uiysses Aetna'nın
 "Cycloplarını. Anlatayım mı Neoptolemus'un krallığını,
 265 "İdomeneus'un yıkılmış Penatlarını? Libya kıyılarında
 "Yaşayan Locrerleri? Achaların en yiğiti, Mycenae önderi
 "Geçerken konağının eşiğinden öldü acımasız karısının
 "Elinden, vurdu Asya'nın başbuğunu soysuz karı.
 "Kıskanmadı mı tanrılar ataların tapınaklarına dönmemi
 270 "Sevgili karımı kucaklamamı, güzel Calydonia'yı görmemi?
 "Şimdi korkunç görüntüler geliyor ardımca, göklere
 "Kanat açmış yiten arkadaşlarım şimdi, dolaşırlar
 "Irmaklar boyunca başıboş, yazık! Ne acı!
 "Doldururlar ağlamaklı seslerle kayaları. Beklemeliydim
 275 "Bu yıkımları, göksel varlıklara saldırdığım
 "Çılgınlık ettiğim, Vunus'un sağ elini kılıçla
 "Yaraladığım günden beri karşılığını yaptıklarımın.
 "Olmaz, gerçekten! İtmeyin böyle savaşılar beni.
 "Savaş gerekmez bana Teucerlerle daha Pergama'nın

- 280 "Çöküşünden beri, düşünmek istemem eski acılarımı.
 "Yurdunuzdan bana getirdiğiniz andaçları götürün,
 "Sunun Aeneas'a. Karşı durduk korkunç kargılarına,
 "Dövuştük onunla. İnanın bana, söylediğim gerçektir.
 "Direnir kalkanın içinde, kasırgadır fırlattığı kargı.
- 285 "İki yiğit daha çıkarsaydı Ida toprağı
 "Onun gibi alırdı Dardanoslar Inachus illerini.
 "Değişirdi yazgısı Greklerin, onlar ağlaşırdı şimdi,
 "Troya surlarının dibinde kızgın savaşta,
 "Acencas'la Hector'un gücüdür Grek utkusunu kıran,
- 290 "On yıl vuruşmayı sürüncemede bırakan.
 "Korkusuzdu ikisi de, eşsizdi pusatlar içinde ikisi de.
 "Daha dinseverdi Acencas. Anlaşın, uzlaşın onunla,
 "Kaçının, onunla, yarışmadan pusata karşı pusatla."
 Ey kralların en erdemlisi, duydun yanıtını Diomedes'in
- 295 Bu büyük savaş konusunda ne düşündüğünü de."

Bitirince konuşmasını elçi, bir kaynaşma, mırıltı Latinler
 Arasında, değişik düşünceler, aykırı görüşler, böyledir
 Suları durduran taşlara çarpan dalgaların hışırtısı,
 Çatırdısı yakın kıyılardan, duyulan.

- 300 Durulunca kaygılar, yatışınca taşkınlıklar, ağızlar susunca
 Yakardı tanrılara, seslendi yüksek koltuğundan dedi ki:

Ey Latinler, düşünölsün isterdim hepsinden önce
 Devletin esenliğı, savaştan önce gün geçirmeden.
 Şimdi kuşatmış kentin surlarını düşman, toplantının
 305 Yararı yok, kaçılmaz savaştan, yurttaşların, tanrıların
 Sevdığı yenilmez, yenilse de pusatları bırakmaz, çetin
 Bir ulusa karşı girmişiz savaşa. Yardım beklemeyin
 Aetolia ordusundan, durum kötü, kendi kendini
 Korumalı kişi, güvenmesin başkasının gücüne.

- 310 İşte bizi darmadağın eden, direncimizi kıran

Düşman gözlerimizin önünde, tutabilirsiniz onu elinizle.
Yakınmıyorum kimseden, yapılmış erdemin gereği neyse,
Girmiş bütün güçleri krallığın savaşa.

Anlatayım size içimi kemiren düşüncüyü, kuşkuyu

315 Kulak verin sözlerime, size öğreteceğime.

Toscana ırmağı kıyısında toprağım vardır eskiden
Kalma, uzar batıdan Sicanus sınırlarına, Rutuller,
Auruncuslar sabanla eker, işler o sert tepelerde
Toprakları. Sürüler yayılır, otlar çetin yaylımlarında.

320 Bütün bu yöre, bu çamlarla kaplı yüksek

Tepe verilsin gönüldeş Teucrlere, barış sağlayalım
Aramızda, yasalara, eşitliğe, tüzeye uygun.

Otursunlar oralarda. kursunlar surlarını, illerini gönüllerince.
Başka bir yurt, başka insanlarla birlikte yaşamaksa,

325 Ülkemizden ayrılmaksa dilekleri bırakalım, İtalya meşesinden
Yirmi gemi, yetmezse daha çoğunu yapalım.

İşte tüm gereçler orada, deniz kıyısında,
Sayısı, biçimi, donanımı kendilerine kalmış, gemilerin.
İşçisi, tuncu, gereci, yapımı bizden.

330 İletmek için bunları, barışı, birliği sağlamak için
Yüz elçi gönderelim soylu Latinlerden.

Ellerinde barış simgesi yeşil yapraklı dallar,
Değerli armağanlar, altın işlemeli, fildişi takılar,
Krallık simgemiz erguvan giysiler, özel koltuk.

335 Toplanın, devletin çıkarlarını, kötü durumu görüşün."

Dikeldi kızgın Drances, tedirgindi Turnus'un işinden.

Öfkeliydi, yiyordu içi içini, ona karşı
Savaşta korkaktı, söylevde atak, dili kolundan
Güçlüydü toplantılarda, halkı kıskırtmada etkili.

340 Erdemliydi ana yönünden, belirsizdi baba soyu.

Sunları söyledi Turnus'a duyduğu taşkın öfkeyle:
 "Açıktır sorun, gerek yok görüşmeye, olaşmaya,
 Ey iyiliksever kral. Hepsi bilir burada,
 Halkın mutluluğudur konu, yazgısıdır, esenliğidir.

345 Çekinirler söylemeye, yapılması gereken işleri saymaya.
 Bıraksın büyülenmeyi, versin konuşma yetkisi bize de,
 Öldürme alışkanlığını, uğursuz kıyınları, kan dökmeyi.
 Beni de vurmak, yoketmek istediğini de söyleyim,
 Alalım ölümlerini büyük öncülerimizin, görüyoruz

350 Bütün kentin acısını. Buna karşın o,
 Güvenerek kaçmaya, saldırıyor Troya ordusuna, çıkıyor
 Göçe pusatlarının gürültüsü. Kat Dardanoslara önerdiğin,
 Göndereceğin andaçlara kızını da, ey yüce baba,
 Engel olmaz bir güç, bir baskı bunda sana,

355 Soylu bir damad edinmene, sonsuz bir
 Barış içinde esenlik sağlamana.
 Bir korku varsa gönlünüzde, düşüncenizde,
 Ondan dileyelim, gelelim, giderilmesini, Turnus'dan
 Uysun yurdun töresine, kralın tüzesine.

360 Neden bütün mutsuz yurttaşları savaşımlara, sakıncalara
 Sürükleyişin, Latium'a acılar, üzüntüler çektiğin?
 Esenlik yok savaşta, barıştır hepimizin istediği
 Senden, ey Turnus, bir de barış güvencesi Lavinia.
 İlk ben, kendine düşman saydığın, benim de

365 Yadsıdığım, geliyorum aracı diye, esirge adamlarını,
 Bırak büyülenmeyi, git kovulduğun yerden, buradan.
 Yeter gördüğümüz ölümler, çölleşen geniş tarlalar.
 Kapılmışsan ün tutkusuna, gücünün büyüklüğüne göğsünde.
 Düşünle gelecek krallığa, varıllığa yönelmişse gönlün

370 Yiğit ol, çık düşman karşısına erkekçe.
 Turnus, kral kızıyla evlenecek, yücecek diye gerekmez
 Ağlamayı bilmeyen sürüler gibi ovalara dökülmemiz,
 Ayak takımına dönmemiz, öteye beriye dağılmamız,

Yüreğin varsa, atandan erkeklik kalmışsa sende,
375 Savaş seni çağırana."

Kudurttu Turnus'u bu sözler, yalımlandı öfkesi,
Sarsıldı şu sözlerle vurgulandı yüreğinin taşkınlığı:
"Hep söylev çekersin, söze sığınırsın ey Drances,
Savaşın kol gücü istediği günde. Çağrılınca
380 Yaşlılar koşarsın önde, boş sözlerle dolacak
Toplantı değil bu, kovmak gerek surlara,
Siperlere dayanan düşmanı, kanla dolmadan hendekler.
Gürle konuşurken alıştığın gibi suçla beni de
Korkaklıkla, Drances, yığınlarca Teucer öldüren sen,
385 Ilgarlarla ovaları dolduran, sayısız gelir sağlayan.
Yap elinden geleni, yok ortada engel.
Gerekmez uzağa gitmek düşman aramaya, çevirmiş
Surlarımızı, firdolayı düşman, karşımızda işte.
Yürüyelim mi üstüne? Var mısın? Ne durursun?
390 Mavors hep saçmalayan dilinde, hızla kaçan
Ayaklarında mı yoksa?
Yenilmişim! Kim söyleyebilir bunu gerçekten,
Kanıtlayabilir, Ilionluların kanlarıyla Tiber'in
Kabardığını, Evandrius soyunun kökünün kazındığını,
395 Arcadialıların pusatlarının alındığını gören alçak?
Öyle tanımamış beni Bitias, dev gövdeli Pandarus.
Yendiğim binlerce kişiyi düşman hisarlarına kapanmış
Savaşçıları Tartarus'a gönderdiğim günde.
Esenlik yok savaşta. Söyle bunu ey dangalak
400 Dardanosların başkanına, sen kendi adamlarına.
Karıştır ortalığı durma, korku sal halka,
Kışkırt, ayaklandır iki kez yenilmiş insanları,
Latinus'un ordusunu da küçümse, titriyor Myrmidon önderleri
Frigyalılar karşısında, Tydid, Larissalı Akhilleus. Kaçıyor
405 Aufidus ırmağı Adriyatik dalgalarından geriye.

Düzmece nedenlerle korkarmış görünür benden, suçlamak
İçin beni kötü girişimler yükler bana yalancı.
Kaçınma boşuna, çıkmayacak benim elimle canın,
Senin olsun canın, kalsın ödleğ göğsünde.

- İmdi sana yöneldim ey yüce baba, yüksek
Düşüncene, kalmışsa güvenin, umudun ordumuza,
Yalnız bırakılmışsak, bir saldırıyla kaçıp yıkılacaksak,
Tersine dönmüşse savaş yazgımız, barış isteyelim,
Pusatları bırakıp uzatalım boş ellerimizi, yakaralım.
- Kalmışsa bizde güven, eski erdem, o başka.
Ne mutludur o kimse, yücedir atarak savaş kaygılarını,
Görmek için bu kötü yıkımları, bu alçalışı,
Çimenleri ısıran, ölereğ toprağı karışıp ölümsüzleşen.
Şimdi gücümüz, özlü bir gençliğimiz varsa,
- İtalya illeri halkından bize yardım gelirse,
Çok kan dökülmüşse Troyanın utkusu, ünü uğrunda.
Onlar da gömme törenleri düzenleme çabasıdaysa,
Uygunsa fırtına tüm işler için hepimize,
Neden kaçalım alçakça daha savaşın eşliğinde?
- Boru ötmeden korkmak neden? Nice yıllar
Geçer, değişir dünya, iyileştirir kötüyü zaman,
Kandırır, oyalar yazğı nicesini, ulaştırır ereğı.
Yardım görmedik Aetolia'dan, Arpi'den. Bizimle Messapus,
Mutlu Tolumnusius, savaşçı gönderen halkın önderleri
- Gecikmeyecek Latium, Laurentium, ovaların seçkinleri
Ardınca gelecek ün, ululuk. Yardımcımızdır Volsk
Halkından soylu Camilla, savaşçı atlılarıyla,
Zırhlarla donanmış ordusuyla.
- Yalnız beni çağırıyorsa savaşa Teucerler,
- Yararsız, aykırı sayılıyorsam topluma, girerim
Savaşa, bilirim uzak değıl utku yumruğumdan,
Böyle büyük bir umut uğruna vururum.

Savaşırken büyük Akhilleus olsa da düşmanım, korkmam,
Vulcanus'un yaptığı pusatlarla donansa bile.

- 440 Ben, yaşamını kaynatası Latinus'a adayın Turnus.
Ben, yiğitlikte dengi bulunmayan, eskiler arasında.
Beni çağırıyor Aeneas. Budur benim dileğim de.
Ölmesin benim yerime Drances, tanrıların öfkesiyle,
Erdemde, ünde sanda geçmesin benden ileri."

- 445 **T**artışırken Latinler aralarında, senlik benlik yarışında.
Aeneas geçirmiş ordusunu savaş düzenine.
Birden daldı gürültüyle konağa bir ulak,
Kargaşa saldı ortalığa, ayağa kaldırdı kenti.
Tiber boyunca yürüyor, dedi, Teucerler, Troya
450 Ordusu, görkemli, doldurdu ovayı uçtan uca.
Birden korkuya kapıldı halk karıştı ortalık.
Yürekler oynadı, kabardı toplumun öfkesi, azgın.
Silaha sarılır genci yaşlısı, yönelir savaşa.
Üzgün babalar yakarırlar mırıldanarak.
455 Öte yandan çığlıklar yükselir göğe. Kutsal,
Derin ormanda gelişigüzel toplanan, cıvıldaşan
Kuş sürüleri, Po suyunun bol balıklı kaynağında,
Durgun göllerinde dolaşan, ötüşen kuğular gibi.
"Kalkın ey yurttaşlar erlik günüdür, toplanın, bırakın
460 Söyleşmeyi, oturduğunuz yerde barış istemeyi, çevirmiş
Ülkeyi düşman ordusu." Bunları söyledi Turnus,
Fırladı yerinden, hızla, çıktı dışarı konağından.
"Volusus, buyur da Volsk birliklerine, önderlere, toplansın
Rutuller de, sen de Messapus, kardeşin Coras'la sürün
465 Athıları, orduyu savaşa, yayın geniş ovaya.
Kenti korusun ordunun bir bölümü, tutsun kaleleri.
Gelsin benimle bir bölümü de, gösterdiğim yere."

- K**oştular tüm hisarlarına kentin savunmaya.
 Kesti toplantıyı, konuşmayı yüce Latinus baba,
 470 Üzgündü, şaşkındı, bir uğursuz zamandı,
 Kınadı kendi kendini, neden kabul etmedi önceden Troyalı yiğiti,
 Ve neden damat olarak istemedi onu diye.
 Hendeklerle korumuş kapıları, taşlar, direkler taşımış
 Kimileri. Duyuruyor kanlı bir savaşı boğuk
 475 Borular. Analarla çocuklar, kentin surlarını donattılar,
 Bir taş gibi. Vargücüyle çalışıyordu hepsi.
 Gidiyor Pallas tapınağına, kalelerine kalabalık kadınlar
 Arasında kraliçe, adaklar sunmaya. Yanında
 Kızı Lavinia, bunca yıkımın nedeni,
 480 Duruyor, dikmiş yere güzel gözlerini.
 Tapınağa giren, tütsüler yakan, kapılar önünde
 Üzülen, yürek doğrayan sözlerle yakaran kadınlar:
 "Ey yüce savaş tanrıçası, Tritonialı genç kız,
 Kır elinle Frigyalı soyguncunun kargısını, yık
 485 Onu yüzükoyun yere, göm yüksek kapıların önünde."

- Ö**fkeyle donandı Turnus, toparlandı savaş için,
 Giyindi bir Rutul zırhı, tunç kabartılarla kaplı
 Bacaklarında altın işlemeli dolaklar, fırladı öne.
 Şakakları çıplak, yandan asılı kılıcı,
 490 İniyordu kaleden panlılar içinde, görkemli.
 Düşman karşısında korkusuz, yüreğinde üstünlük duygusu.
 Böyledir koşumlarından boşalan, ağıldan dışarı fırlayan,
 Ovada gönlünce dolaşan, otlayan, uzaktan gördüğü
 Kısarak sürüsüne yaklaşan, ırmakta yüzen, başını
 495 Sular üzerinde tutmaya alışan bir aygır da,
 Kaldırır boynunu kıvanır, oynatır dalgaları, yeleleri
 Omuzlarında, yayılır yüzeye, dolanır, oynar.

- İlkin Camilla koşar yardımına, Volskların komutanı,
 Saygıyla karşılar onu kraliçe, iner atından
 500 Kapıda, tüm savaşçılar da, atlarından iner
 Basar yere, kraliçenin ardınca. Dedi ki Camilla:
 "Ey Turnus, yiğitlik güven sağlar, mutluluk getirirse
 Çıkarım Aeneas ordusunun önüne, yalnız başıma,
 Yürürüm üstüne Tyrrhen atlılarının, savaşa, korkusuz.
 505 Bırak, ben atlayım ilkin savaşa, vuruşmaya.
 Sen bekle düşmanı yayalarla, koru surlarımızı."
 Turnus, bu korkunç kıza dikmiş gözlerini, demiş ki:
 "Sen, ey Etalya'nın kıvancı, kız, ne diyeyim
 Sana? Hangi sözlerle öveyim, yücelteyim seni?
 510 Hepsinden üstün gücün, birlikte girelim savaşa.
 Öncüler, bildirdiler, ilerliyor ovalarda ilgarıcı Aeneas,
 Doğrulandı söylenti, göndermiş atlılarını saldırıya, bize.
 Yakındaymış, aşarak ıssız tepelerden geliyormuş kendisi de
 Kente doğru. Ben de boş bir yerinde ormanın
 515 Pusu kurmuşum, tutmuşum iki geçidi savaşçılarla,
 Çarpışmaya onunla, şimdi.
 Sen, topla orduyu Tyrrhen atlılarına karşı, düzenle,
 Seninledir atak Messapus, Latin birlikleri, Tiburnus
 Savaş birliği, sen de başlarında komutan."
 520 Söyledikten sonra bunları, çağırdı Messapus'u da savaşa,
 Öteki önderleri de, böyle sözlerle, saldırdı düşmana.

- Bir oylum vardı kıvrımlı, savaş tuzaklarına uygun,
 Sık ağaçlarla, çalılıkla çevrilmiş iki yandan,
 Karanlık, içinden daracık bir yol, güçlülle
 525 Geçilir, sıkışık, korkulu boğazlar, eğri büğrü,
 Orada, dağın doruğunda, bir yayla var uzakları
 Gören, bilinmeyen, güvenli, sağdan soldan savaşa,
 Çıkıp tepelerden büyük taşları kolayca yuvarlamaya
 Çevreyi kollamaya, çekilmeye, savunmaya yatkın.

- 530 Geçti bildiği bu yollardan genç yiğit,
Tuttu bir yeri, saklandı içinde uğursuz ormanın.

Bu ara, seslendi, gökte oturan Diana, çevik
Ayaklı Opis'e, kutsal topluluktan, arkadaşlarından kıza,
Latonia'ya, şu dokunaklı sözleri söyledi:

- 535 "Çetin, acı bir savaşa giriyor Camilla,
Ey kız, boşunadır donanması bizim pusatlarımızla,
Daha değerlidir, ötekilerden bence, sonradır Diana'nın
Sevgisi buna. Birden doğmamış yüreğinde tatlılık.
Soğutmuş halkı baskı yöntemiyle kendinden.
- 540 Kovulmuş, eski Privernum ilinden bencil Metabus,
Kaçarken vurularak savaş içinden almış küçük
Kızını da, Camilla demiş adına, anası Casmilla
Anısına. Çıkıyordu kucağında tuttuğu kızıyla yüksek
Doruklarına ıssız yaylımların, engelliyordu gidişini hep
- 545 Sağından solundan atılan kargılar, dolaşıyordu
Çevresinde uçar gibi Volks savaşçıları da.
Kaçarken kesmiş yolunu köpüren Amasenus suyu,
Bulutlardan dökülen yağmurlarla kabaran, kıyılara taşan.
Yüzerek geçecek ırmağı, üstün gelmiş babalık
- 550 Duygusu, bırakamadı kızını, düşündü çıkar yolu,
Bağladı esnek ağaç kabuklarıyla yarı yanmış
Meşeden bir kargıya ortasından sımsıkı, tuttu
Fırlatmak için güçlü eliyle, su yüzeyinden
Aşırp karşıya, kaldırdı göklere yüzünü, başladı
- 555 Yakarmaya tanrılara, salınırken elinde kargı:
"Sen, ey Laton'un yüce kızı, kırlar, yalımlar egemeni,
Adıyorum sana bir baba olarak, gördüğün
Bu kıızı, kulundur senin, kaçıyor tutarak
Kargılarını göklerde ilk kez, düşmandan, sensin sığınağı,
560 Güvenilmez esen yellere, sen ol koruyanı."
Bunları söyledi, döndürdü vargüçüyle fırlattı kargıyı.

- Sesler yükseldi çalkanan sularından ırmağın, mutsuz
 Camilla görünmez oldu sularda, tınlayan kargıyla
 Sıkıştınca Metabus'u büyük bir kalabalık, attı
- 565 Kendini sulara, geçti karşıya esenlikle, buldu
 Diana'nın armağanı kargıyı hızla, çayırdı. Çıkardı.
 Yanaştırmamış onu kimse evine, sularla çevrili
 Sokmamış, alışkındı yabanlığa, girmezdi buyruğa,
 Dağlarda, kırlarda yaşamayı severdi çobanlar gibi.
- 570 Orada, dikenli çalılar arasında, ürkünç bir inde,
 Beslerdi kızını, bir yaban kısrakının memelerinden
 Yumuşacık dudaklarına parmaklarıyla sağdığı bol sütle.
 Geline çocuk, izlerini sürerek ayaklarını toprağa
 Basacak çağa, sivri bir kargı verdi küçücük
- 575 Eline, bir de yayla okluk asarak omuzuna.
 Altın düğmeli saçları, sırtında uzun üstlük,
 Arslan gönünden, başından arkaya sarkan, sallanan.
 Sallardı küçücük ellerinde kargıları, fırlatmaya,
 Döndürerek başının çevresinde sapanı. Vurdu Stryman
- 580 Kıyısından gelen bir turnayı, ak kuğuyu.
 Tyrrhen illerinden nice analar gelin almak
 İçin yakardılar. Adanmış kendini yalnız, Diana'ya,
 Dokunulmaz kızlığına, pusatlarıyla, sevgiyle sonsuza dek.
 Böyle bağlanmasın isterdim orduya, savaşmaya,
- 585 Teucerlere saldırmaya, kalsın o da kadın arkadaşlarım
 Arasında, biricik güvendiğim, bağlandığım olsun.
 Yazık! Ters bir yazgıdır onu yöneten,
 Ey nympha gökten in, dolaş Latin ülkesini,
 Uğursuz bir savaştır orada, öfkeyle sürdürülen.
- 590 Al pusatlarını, çıkar okluğundan öcün okunu.
 Kim olursa olsun kutsal gövdesini delen,
 Yaralayan Troyalı. Latin ödesin kanıyla bana.
 Yaptığını. Götürürüm bulut içinde düşkün gövdesini,
 Ilgarlanmayan pusatlarını, gömerim toprağa yurdunda."

595 Bunları söyledi, kaydı yumuşak uzaydan, şakırdatıp
Pusatlarını, kara bir kasırgaya bürünen gövdesi.

Bu arada, yaklaşıyordu Troya ordusu,
Etrüsk önderleri, buyruklarında atlı, yaya birlikleri,
Savaş düzeninde alaylar. Oynayan, kişneyen atlar
600 Ovayı cımlatan, koşumları titreten, yerleri eşen.
Görünür uzaktan ova, parlayan kargılardan, oklardan
Yükselen, ışıldayan, çalılık gibi dikilen pusatlardan.
Arkada Messapus, çevik Latinler, Coras'la kardeşi,
Önde genç Camilla'nın birliği, savaşa atak,
605 Ovada, sağ eller arkada, kargılar kalkık
Öne doğru hepsinde, düşmana saldırmaya.
Artar er haykırışları, şahlanan at kişnemeleri.
Yaklaştılar ordular birbirine bir ok atımı,
Durdular, sonra, birden haykırışlarla birbirine saldırdılar.
610 Atlar kişnemelerle, savaşçılar oklarla gökleri doldurdular.
Uçuşan karlar gibi oklardan kara bulutlar.
Birden saldırır birbirine kargılarla Tyrrhenus, Aconteus,
Tüm güçleriyle, bir gürültüyle yıkıldılar yere,
Öldü göğüs göğüse çarpışan atları da.
615 Düştü yıldırım gibi, bineğinden, Aconteus, ya da
Sapanla fırlatılan ağır bir taş hızıyla
Uzaklara, uçtu çıkan canı karıştı yellere.
Birden dağıldı birlikler, sırtlayıp kalkanları Latinler,
Kaçarlar atlarıyla, sığınırklar kalelere.
620 Bastırır Troyalılar, başlarında yiğit Asylas.
Yaklaşırken kentin kapılarına, döndü Latinler arkaya
Haykırarak, çevirdiler atların başlarını geriye.
Bu kez, ötekiler kaçışır, dizginleri çevirirler.
İlerleyen, çekilen, gürleyen, derin deniz gibi,
625 Kıyılara çarpan, köpüren suları kayalara fırlatan,
Kumları ıslatan, taşları sürükleyen, çekilirken dalgalardan

- Sıçrayan suları emen, geürdüği çakılları gütüren,
 Kumsallarla kaplı kıyıları arkasında bırakan.
 İki kez sürmüş kaçan Rutulleri surlara Toscanalılar,
 630 İki kez de kendileri kalkanları sırtlayıp kaçtılar.
 Üçüncü kez er ere, birlik birliğe başladı
 Savaş kıyasıya, düşman seçti düşmanını.
 Çıgıllıklar, iniltiler ölenlerden, pusatlar, gövdeler kan
 Gölünde, yıkılanlar, yarı canlılar, yiğitler, atlar,
 635 Yuvarlananlar, birbirine karışanlar, azan, yükselen savaş.
 Korkunca Remulus'la vuruşmaktan Orsiloehus, fırlattı
 Kargıyı atına, saplandı temren şakağına.
 Sarsılır, direnir yaranın acısından, azar, kişner,
 Tepinir, atılır ileri, gerer göğsünü hayvan,
 640 Düşer yere birden, yuvarlanır Remulus atından.
 Öldürür Catullus İolan'ı, bir de korkusuz, geniş,
 Çıplak omuzlu, kocaman gövdeli, güçlü, açık
 Başlı Herminius'u, yaradan, vurulmaktan kaçınmayan,
 Aldırmayan düşman saldırısına. Delince kargı geniş
 645 Omuzlarını, kıvrandı, iki kat oldu acıdan.
 Kara kan damlayan yaralar, kılıçlarla vuruşmalar,
 Aranan tatlı bir ölümdür kanayan yaralar içinde.

- S**avaşanlar ortasında bir Amazon gibi Camilla,
 Okluk omuzunda, sağ göğsü çıplak savaşa giren,
 650 Uzun kargısını fırlatan, yorulmayan sağ elinde
 İki ağızlı baltasını sımsıkı tutan, saldıran.
 Diana'nın altın yayını, oklarını omuzunda taşıyan,
 Dönüp arkasını kaçarken, güçlü yayıyla
 Ardınca koşanlara kanatlı oklar atan.
 655 Çevresinde seçkin arkadaşları Larina, Tulla, bir de
 Tunç baltalı Tarpeia gibi İtalyalı kızlar,
 Hepsi Camilla'nın seçtiği özel koruyucular,
 Savaşta, barışta kendine yürekten bağlı yandaşlar.

- Bunlar, Thermodon kıyılarında oturanlar, değişik boyalı
 660 Pusatlarla, Trakyalı Amazonlara karşı savaşanlar,
 Hyppolites'in çevresinde toplananlar, dönerken Mars'ın kızı
 Penthesila savaş arabasına çılgılığı basan kadınlar,
 Yarımay biçimli kalkanlarını sallayan, gürültü koparanlar.
 Ey korkunç kız, kimdir ilk vurduğun kargınla?
 665 Hangisi sonuncusu? Nicedir yıktığın ölü gövdeler?
 İlk Clytius oğlu Euneus, açık göğüsle
 Saldırırken deldi gövdesini uzun çam kargı.
 Kan boşalır ırmak gibi, yıkılır yere,
 Kapanır ölürken yarasının üstüne.
 670 Öldürdü sonra Liris'i, Pagasus'u, dizginleri tutuyordu
 Düşerken, karnından vurulmuş atından biri,
 Uzatıyordu boş elini yuvarlanan arkadaşına öteki.
 Yıkıldı birden ikisi de. Kattı bunlara Hippotas
 Oğlu Amastrus'u da. Koşar uzaktan ardınca
 675 Tereus, Harpalycus, Demophoen, Cromis gibi yiğitlerin,
 Korkutarak kargıyla. Vurdu bu kız sallayıp attığı
 Ok sayısınca Frigyalıyı. Tanınırdı korkunç pusatlarıyla
 Atının üstünde, Apulialı avcı Ormytus uzaktan.
 Sırtında vuruşkan bir boğadan soyulmuş, geniş
 680 Omuzlarını örten deri, başında parlayan dişleri,
 Açılmış ağzı, geniş çenesini örten kurt başı.
 Elinde avcı kargısı, gezinir birliğin ortasında, '
 Hepsinden uzun boyu. Kaçarken birliği yakalamış
 Onu kolaylıkla Camilla, delmiş acımasız göğsünü
 685 Kargısıyla, haykırmış ona şu sözleri de:
 "Sen, ey Tyrrhen, düşünmedin mi avlanırken ormanda?
 Geldi bir kadın önünde yıkılmanın günü,
 Büyüklenmenin, senin gibilerin. Az bir ün değil
 Camilla'nın elinden ölmen, kutsal atalarına gitmen."
 690 İlk Orsilochus, Butes, iki kocaman Teucer
 Yıkıldı. Delmiş kargı Butes'i sırtından, zırhla

Tolga arasından, kalkan tutarken sol eliyle
 Açıkta kalan boyun boşluğundan, temrenle.
 İlk dolaştı çevresinde kaçır gibi Orsilochus'un
 695 Sonra daralttı çizgiyi, yaklaştı, sıkıştı sıkıştırdı,
 Vurdu güçlü baltasıyla ard arda zırhına, kemiklerine,
 Yukarı kalkarak, aldırmadan anlamsız yakarışlarına.
 Dağıldı başı, döküldü yüzüne sıcacık beyni.

Gördü Camilla, birden karşılaşınca kekeleyen, korkan

700 Oğlunu Apenin dağlarında oturan savaşçı Aunus'un,
 Sonuncusu değildi tuzak kurmayı seven Ligurlerin.
 Anladı savaştan kurtuluş yok, kaçmak da boşuna,
 Kraliçenin önünden, döküp işi yalana dolana
 Dedi ki: "Bir kadınsın besbelli, ne kalır

705 Sana güvenince atına? Bırak kaçmayı, yeterse
 Gücün, yaya vuruşalım seninle, göğüs göğüsc,
 Yerde, çık karşıma göreyim seni.
 Anlarsın kimin boş bir ünle kabardığını, sevindiğini."

Duyunca bu sözleri karardı öfkeden gözleri,
 710 Üzüldü, birden indi atından, soyundu pusatlardan,
 Yalın kılıçla, kalkanla girişti dövüşe yaya.
 Görünce çöktüğünü kurduğu tuzağın atladı atına
 Çevirdi dizgini, ökçeledi hayvanı kaçtı hızla
 Delikanlı, durmadı. Seslendi ona Camilla:

715 "Yalancı Ligur. Boşunaymış büyüklenmen, övünmen, babanın
 Yolunda giderek tuzak kurman, eğriliğe sapman,
 Tuzağın canlı götürmeyecek seni baban Aunus'a."
 Söyledikten sonra bunları kız, koştu çevik ayaklarıyla
 Arabanın önüne bir ateş hızıyla, tuttu

720 Dizginlerini, karşıdan saldırdı düşmana, döktü kanını.
 Yüksek kayanın tepesinden, bulutlarda gezen güvercini
 Gören, saldıran, güçlü turnaklarıyla sıkıştıran, sivri
 Gagasıyla parçalayan, yumuşak tüylerini göklere saçan,
 Kanını döken kutsal doğan gibiydi Camilla.

- 725 **İ**lgisiz kalmadı Olympos tepesinde oturan,
 İnsanların da. tanrıların da atası, gözlerini yere çeviren.
 Kışkırttı Tyrrhen önderi Tarchon'u korkunç savaşta,
 Çoğaltıp öfkesini taşkınlık verdi yüreğine, azdırdı.
 Dolaşırdı Tarchon ölümler, inleyen yaralılar arasında
- 730 Atla, seslendi kendi dillerince, özendirdi birlikleri,
 Adlarını çağırarak, soktu savaş düzenine, dedi ki:
 "Ey ödle, beceriksiz Tyrrhenler, kimdir sizi böyle
 Alçaltan, ürküten, utanılacak duruma düşüren?
 Bir kadın, çevrenizde dolaşan, birlikleri kovalayan,
- 735 Neye yarar kılıcınız, ellerinizde tuttuğunuz kargılar?
 Böyle uysal değildiniz geceleri Venüs törenlerinde,
 Kıvrık çalgıyla duyurulan Bacchus oyunlarında, sevişmede,
 Donatılmış sofralarda, şarap dolularını boşaltmada,
 Gelsin uğurlu gün, kesilsin yağlı adaklar.
- 740 Kutsal ormanda şölene, sevişmeye, kıvanca çağrı."

- B**unları söyledi, sürdü atını savaşın ortasına,
 Ölüme susamış, saldırdı Venulus'a çılgınca, tutup
 Çeker atının üstünde düşmanı vargücüyle,
 Bastırır göğsüne sımsıkı. Birden yükselir
- 745 Göklere çılgınlık, çevirirler oraya yüzlerini Latinler,
 Uçar uzayın düz ovasında Tarchon, elinde
 Pusatlarıyla düşmanı. Söktü kargının ucundan temreni,
 Ölüm yarası açmak için çıplak yerinde.
 Uğraşır kurtulmaya Venulus boğazına dolanan elden
- 750 Direnir, güce karşı güçle, didinir boyuna.
 Çırpınır uçarken boşlukta boz kartalın pençeleri
 Arasında götürdüğü yaralı yılan tıslar, kıvrılır,
 Oynatır pullu derisini, kaldırır başını korkutmak
 İçin boşuna. Sıkıştırır kartal avını daha,
- 755 Vurur kıvrık gagasıyla, döver kanatlarıyla havayı,
 Aldırmaz çırpınışlarına yılanın, süzülür.

Böyleydi Tarchon da, götürürken Tibur'dan kaptığı avını
 Ordusuna kıvançla. Yüreklendi Lidyalılar başarısından
 Önderin, düşmana saldırdılar. Dolaşırda çevresinde, kargı
 760 Elinde, çevik Camilla'nın Aruns, yazgının buyruğunda,
 Uygun bir gün beklerdi onu öldürmeye. Hangi
 Savaşa girmişse bu genç kız öfkeyle, giderdi
 İzinden sinsice, görünmeden Aruns da. Yendiği
 Düşmandan birkaç adım uzaklaşsa kraliçe
 765 Çevirirdi dizginleri o yöne hızla genç adam da.
 Bir burada, bir şurada, nereye gitse dolaşır
 Çevresinde, ardında tuttuğu öldürücü kargısıyla alçakça.

O ara kutsal Kübele'nin tapınak görevlisi Chloreus,
 Göründü uzaktan Frigya yapımı parlak pusatlarıyla,
 770 Tunç pullu, altın düğmeli, yumuşak tüylü
 Postu çekmiş sırtına bindiği köpüklü atın.
 Bürünmüş, yurduna yabancı, erguvan giysilere,
 Attığı Gortyn okları, parlak Likya yayıyla.
 Omuzlarında çınlayan altın yay, altın tolga
 775 Başında, kutsal. Tutturmuş altın düğmelerle, altın
 Sarısı, bükümlü, hışırdayan keten giysilerini,
 İşlenmiş iğneyle gömleği, yabancı işi dolakları.
 Savruktu kız, Troya pusatlarını tapınağa asmada,
 Altınlara bürünmüş bir avcı kılığında dolaşmada,
 780 Korumaz kendini, düşünmez değişik savaş oyunlarını.
 Gider Chloreus'un ürkünç savaş birlikleri arasında.
 Aşırı, kadınca bir ılgar tutkusuyla, aldırılmaz.
 Oysa, kollamış en uygun evreyi tuzakçı düşman,
 Aruns, yakardı tanrılara kargıyı fırlatmadan:
 785 "Ey tanrılar yücesi, kutsal Soractes'i koruyan Apollon
 Tüm tanrılardan üstün tuttuğumuz, senin içindir
 Toplanıp yakılan çamlar, sana güvenerek basarız
 Yalın ayak kohlara, seni kutsarız, sana

- Tapanız, koru pusatlarımızın ününü, utandırma bizi,
 790 Ey yüce baba. Ne ılgardır düşündüğüm, ne ün,
 Ne gelir, kızı vurmakla, yeter bana geçmişteki sanım,
 Elimden olsun ölümü, yaralansın, yıkılsın vuruşumla,
 Adsız sansız dönsem de ne çıkar yurduma?"
 Duydu yakarışı Phoebus, onayladı yarısını dileğin,
 795 Uçurdu kalan yarısını da kanatlı yellerle.
 Şaşırtarak, ölüme götürmek için, birden Camilla'yı,
 Olanak sağladı, yüksek yurduna dönmesini önledi,
 Aruns'un, kasırgaya çevirdi yakarışlarını.

- U**zayda tınlayınca fırlatılan kargı, çevirdi
 800 Gözlerini Volsklar kraliçeye, hep onunla
 İlgilendiler, o , ne uzaya baktı, ne de
 Uçarak gelen kargının sesini duydu.
 Saplanınca çıplak memesinin altına fırlatılan kargı,
 Gömülünce etine, emince kanını ayıldı kız.
 805 Koşutlar kaldırmaya yıkıldığı yerden kraliçeyi kızlar,
 Şaşkın, kaçıyordu hepsinden çok korkan Aruns.
 Sevinçle karışık korkusu, ne kargısına güveni kalmış,
 Ne kızın fırlattığı oklara karşı direnci.
 Öyledir avcının oklarından kaçarak yüksek dağlarda,
 810 Issız yerlerde saklanan bir kurt da: bir çobanı,
 Ya da genç boğayı öldüren. sonra ürken.
 Sarsılan, ataklığından derin bir korkuya kapılan,
 Titreyen kuyruğunu karnının altında kıvıran, ormanlara
 Sığınan. Böyleydi korkak Aruns'un gözlerden
 815 Kaçması, görünmeden savaşçılar arasına saklanması.

Çekti ölürken oku, çıkmadı kaburga kemiklerine
 Saplanan sivri, kıvrık temren derin yaradan.
 Akar, tükenir kanı, dolunur ölüm soğukluğuyla
 Gözleri. Uçtu güzel benzinin tatlı pembeliği.

- 820 Tükenirken soluğu, çağırdı kısık sesiyle Acca'yı,
Arkadaşları arasında en güvendiği, en eski olanı,
Tüm gizemlerini bileni, şunları söyledi yavaşça:
"Kardeşim Acca, dayandım acıya şimdiye değin,
Tüketti beni yara, kalmadı gücüm daha,
- 825 Karanıyor gözlerim, çevrem. İlet sözlerimi Turnus'a
Sürdürsün savaşı, savunsun kenti, sokmasın Troyalıları.
Koş, kal sağlıcakla." Bunları söyledi, bıraktı
Dizgini, kaydı toprağa yavaşça. Soğumaya başladı
Bütün gövdesi, ağır ağır, hüküldü boynu.
- 830 Ölüme yenik başı, bıraktı pusatlarını, kaçtı
Bir iniltiyle karanlıklara anlamsız yaşamı.
Korkunç bir çığlık yükseldi altın yıldızlara,
Kızıştı Camilla'nın ölümüyle savaş daha.
Geçtiler sıkışık savaş düzenine bütün Teucerler,
- 835 Tyrrhenler önderleriyle, Evandrius'un Arcadia alayları.

Çoktandır oturmuş dağların doruğunda Diana'nın
Bekçisi Opis, bakıyordu savaşılanlara kaygısız.
Görünce kızgın savaşçıların çığlıkları içinde
Acı bir ölüme sürüklendiğini, Camilla'nın, uzaktan,

840 İnledi, yüreğinin derinlerinden gelen şu sözlerle:
"Yazık! Yazık! ey genç kız, çok ağır ödedin
Karşılığını Teucerlerle savaşmanın, korkusuz ataklığının.
Boşunaymış ıssız çalılıklarda Diana'ya tapındığın,
Okluğumuzu omuzlarında taşıdığın.

845 Ünsüz bırakmaz seni kraliçen, yerde kalmaz
Adın, unutulmaz ölümünle, yaşar toplumlar içinde,
Alınır öcün de, kalmaz karşılıksız sana yapılan.
Ödeyecek senin gövdeni yaralayan acımasızca,
Ettiğine yakışan bir ölümle karşılığını."

850 Bir toprak yığını dağın eteğinde, Dercennus'un mezarı,
Eski Laurentum kralının, meşelerle gölgeli,

- İlkin güzel tanrıça koşup gelmiş oraya,
 Tepenin üstünden, görmek için Aruns'u.
 Görünce parlak pusatlar içinde, burnu havada
 855 Dedi ki: "Nereye gidersin? dön bu yana.
 Gel buraya, alacaksın öldürmenin ödülünü Camilla'yı.
 Ölmen değer mi Diana'nın oklarıyla?"
 Sonra kanatlı bir ok çekti altın okluğundan
 Treissa, fırlattı gergin yayından uzağa, öfkeyle.
 860 Öyle gerilmiş, birleşmiş gibiydi uçları yayın,
 Değerken okun temrenine sol eli, memesinin ucuna
 Gelmişti yayı çeken sağ eli yatay durumda.
 Birden, boşlukta vınlayarak uçan temren gömüldü
 Aruns'un göğsüne daha duymadan sesini.
 865 İlerken son soluğunu vermeye bırakmış onu
 Yoldaşları bilinmeyen bir ovada tozlar içinde.
 Uçtu birden Opis kanat çırparak göklere.

- Ölünce Camilla, kaçtı koruyucu atlı bölümü de,
 Dağıldı Rutuller, şaşkın, sıvıştı, atak Atinas da,
 870 Bırakmış gitmiş önderler, başıboş savaşçılar
 Korudular kendilerini çevirip atları surlara sığındılar.
 Kimse direnmedi kargılarıyla, ölümü birlikte götüren
 Teucerlere, göze alamadı onları beklemeyi bile.
 Hepsi bitkin, omuzlarında gevşemiş yaylar, yürüyorlar.
 875 Titredi koşan atların ayaklarından yumuşak toprak.
 Yuvarlanırlar surlara kara bir toz bulutu gibi.
 Durumu görünce göğüslerini döven, çılgınlıkları göğse
 Yükselen, yıldızlara varan, ağlaşan analar.
 Koşarak, açık kapılardan ilk içeri girenler.
 880 Onlardı birden aralarına karışan düşmana yenilenler,
 Acınası bir ölümden kaçamayan, yere serilenler,
 Yurdun surlarında, evlerinin güvenli eşiklerinde soluğu
 Tükenenler. Ne yakarışlarını dinlerler, ne içeri alırlar

Arkadaşlarını, korkarlar. Acımasız bir boğuşma, bir ölüm,
 885 Saldıranlar savunanlar arasında, pusatlara bürünmüş,
 Birliklerde, girişleri tutanlar, kapılara yüklenenler.
 Bir vuruşma yüzleri gözyaşlarına boğulmuş anaların
 Gözleri önünde, dışarda kalanlarda itişme kakışma,
 Derin hendeklere yuvarlanma. Kimi kudurmuş öfkeden
 890 Yıkmaya, kırmaya kapıları bütün gücüyle.
 Surların üstünde savaşa katılan analar, gerçek yurt
 Sevgisiyle, Camilla'yı örnek alan kadınlar.
 Korkunç okları, kalın meşe odunlarını, yarı
 Yanmış kazıkları birer pusat gibi surlardan atanlar,
 895 Mutlulukla yurt uğrunda ölüme koşanlar, yiğitçe.

Duyunca olanları sarsıldı ormanda pusuya yatan
 Turnus, büsbütün yıkıldı Acca'nın verdiği bilgilerle.
 Öldürülmüş Camilla, dağılmış Volsk birlikleri, düşman
 İlerlemekte, Mars'ın yardımıyla tutulmuş tüm ülke,
 900 Korkuya kapılmış halk, surlara dayanmış korku.
 Öfkelenir Turnus, bırakır buyrukları gereğince Jupiter'in,
 Aldığı tepeleri, karanlık çalılıkları, yaylımları.
 Uzak kalınca gözlerden tuttu ovanın yolunu.
 Saygın Aeneas ulaşır açılan geçide, tepeye,
 905 Çıkar karanlık ormandan açığa.
 Yürüyor ikisi de kalelere, hızla, tüm birliklerle.
 Pek uzak değillerdi birbirlerine, kısalmıştı yol.
 Görmüş uzaktan Aeneas toz duman içinde
 Ovada Laurentium birliklerini, tanımış Turnus da
 910 Korkunç Aeneas'ı pusatlar içinde, duymuş gelen
 Ordunun ayak seslerini, atların soluklarını, kişnemeleri.
 Başlardı vuruşma, birlikler arasında, yazgıyı deneme,
 Daldırmasa yorgun atlarını gül rengi Phoebus İberya
 Sularına, günün ardında geri getirmeseydi geceyi,
 915 Yerleşiler kentin önünde sığınaklara, çekildiler hisarlara.

GÖRÜNCE Turnus çöktüğünü Latinlerin, savaş yazgısının Tersine döndüğünü, geri teptiğini verdiği sözün, Kendisine çevrildiğini tüm gözlerin düşmanca korkutmaya, Kabardı öfkesi. Böyledir Kartaca ovalarında dolaşan

5 Göğsünden vurulmuş, derin yarası sızlayan bir arslan da, Titretir yelesini, saldırmak için avcıya çevirir Güçlü boynunu, kırar temreni, kükrer, kanlar Boşalır ağzından. Böyleydi Turnus'un kabaran, Kızıışan öfkesi de. Şunları söyledi krala

10 Derin bir kızgınlıkla, uluorta:
"Durmak yok Turnus'a, gereksiz ödleğ Troyalıların Sözlerinden dönmelerini beklemek, boş umuda kapılmak. Sen, kutsal baba, düzenle antlaşmayı. düşüneyim, Ben, ya kolumun gücüyle gönderirim Asya kaçacağı

15 Frigyalıyı Tartarus'a, gözleri önünde Latinlerin, Kurtulurum suçtan, kınamalardan halk içinde. ya da Kocası olur Lavinia'nın bu savaşta kazanan."

Karşılık verdi kral Latinus. dingin gönüllü:
"Ey seçkin delikanlı öfken, yiğitliğin oranındadır benden

20 Alacağın karşılık da, düşünmeliyim tüm olasılığı, önlemi, Davranmam gerek duruma göre benim de şimdi. Senindir baban Daunus'un krallığı, kendi gücünle Aldığın iller de. Latinus'un altını da, yüceliği de var, Nice soylu kızlar, Latinus, Laurentum bağlarında.

- 25 Söyleyeyim gerçeği sana, sapmadan, açıkça,
İşlesin yüreğine sözlerim, anla olanı biteni.
Çok isteyen olmuş eskiden kızımı, elvermedi
Yazgı, böyle bildirmiş tüm tanrılar, insanlar.
Yıkıldım sevginle, aramızdaki kandaşlık bağıyla, yıkıldım,
- 30 Bir de karımın acı gözyaşları sımsıkı bağladı beni.
Kestim ilişkiyi damadımla, savaştım dinsizler gibi
Yazgıyla. Görüyorsun o günden beri çektiğimi Turnus,
Nice savaşa sürüklendiğimi, nelere katlandığımı.
İlk kez yenildik büyük savaşta, güçle koruduk
- 35 Umudunu İtalya kentinin, ısınmış kanımızla
Tiber suları, kemiklerimiz ağarttı büyük ovaları.
Neden dönerim sözümde? Nedir beni şaşırtan?
Neden Turnus yaşarken sağlanmaz barış Troyalılarla.
Son verilmez savaşa, beklenir onun ölümü?
- 40 Ne düşünür kandaşımız Rutuller, bütün İtalya,
Kızımı evlendirmek, birliği korumak için, sen
Ölesin desem? Dilerim yalanlasın sözlerimi yazgı.
Düşün değişkenliğini savaşın, yıllarca yurdu Ardea'dan
Uzak kalan, yaşlanmış babana acı."
- 45 Yatışmadı bu sözlerle Turnus'un öfkesi,
Kudurdu daha da, göz çıkarıldı kaş yapılırken.
Öfkeyle başladı söze, şunları söyledi:
"Yakarırım ey yüce kişi sana kaygılanma benimle.
Bırak, ölümle gelsin ünüm sanım, övüncüm.
- 50 Yeter gücümüz elimizle kargı, kılıç kullanmaya.
Kan damlar bizim de açtığımız yaradan.
Kurtaramaz onu tanrıça anası, gizleyemez kaçarken
Kadinsı bulutlarda, yararsız gölgelerde saklayamaz."

Ağlardı yeni savaşın korkusunu çeken kraliçe.

- 55 Uyardı yakın ölümle kızgın damadını, dedi ki:
"Ey Turnus, yalnız benim için değil gözyaşlarım,

Değeri varsa sence Amata'nın, senin içindir.

Sen, mutsuz yaşlılığımın biricik umudu,

Latinus'un övücü, egemenliğin güvencesi, görkemi.

60 Soyumuzun direği, yakarırım savaşıma Teucerlerle, çekil.

Bekliyor beni de, bu savaşta, seni bekleyen yazgı

Ey Turnus. Bırakacağım bu uğursuz ışığı, gideceğim

Görmeyeceğim tutsaklığımın damadım olduğunu Aeneas'ın."

Duyunca Lavinia anasının bu sözlerini, ıslattı kızaran

65 Yanaklarını gözyaşları, kızıştı ısıyan yüzü öfkeden,

Bir fildişi sanırdı gören, Hint işi kan rengi,

Erguvan boyalı, ya da türlü güllerle karışık

Ak zambaklar gibi parlayan bir yüzü vardı

Genç kızın öylesine güzel, görkemli.

70 Çıldırdı sevgiden Turnus, bakınca kızın yüzüne

Tutuştı savaş tutkusuyla, kısaca dedi ki Amata'ya:

"Yalvarırım anam sana, yoldaş etme gözyaşlarını

Uğursuz düşünceleri bu çetin, korkunç savaşta bana,

Gelmez Turnus'un elinden ölümü geciktirmek.

75 Idmon, ilet Frigyalı tyrana, benim ağır

Sözlerimi: yarın, kızıl arabasında gökleri kızartmadan

Aurora saldırtmasın Rutuller üstüne Teucerleri, dinlensin

Biraz savaş araçları Rutullerin de, Teucerlerin de.

İkimiz bitirelim bu savaşı, kendi kanımızla.

80 Bu alanda kazanan evlensin Lavinia'yla."

Döndü evine hızla, söyledikten sonra bunları,

Pilumnus'tan kalmış atlarını istedi, sevinirdi baktıkça

Kışneyen atlara, önce Orithyia kentine, sonra Turnus'a

Geçen atlar. Kimi yellere, kimi karlarla yarışan.

85 Bakıcıların elleriyle göğüslerini okşadığı,

Boyunlarında perçemlerini çevikçe taradığı atlar.

Turnus, omuzlarında parlak madenden örülmüş altın

İşlemeli zırhı, bir de takındığı kılıç, kalkan,

Kızıl sorguçlu tolgayla donanmış.

- 90 Kılıç, yalımlar tanrısının, baba Daunus için
Yaptığı, Styx ırmağına batırarak su verdiği.
Sonra kaptı girişin ortasında, büyük direğe
Dayalı, Auruncus Actor'dan ılgarlanan kalın kargıyı,
Bağırdı sallayarak: "Hep çağırdığım yere gecikmeden
95 Gelen kargım, erlik günü şimdi, elindesin
Yine Turnus'un, büyük Actor'un elindeki gibi,
Yardımcım ol, o karı kılıklı Frigyalının zırhını
Koparayım, yere screyim gövdesini, güçlü elimle,
Sıcak demirle kıvrılmış, özel sularla ıslatılmış
100 Düzgün saçlarını dağıtayım, toza toprağa bulayım."
Böyle çıldırınıştı öfkeden, kıpkızıl olmuştu yüzü,
Kıvılcım saçardı dışarı fırlayan gözleri.
İlkin saldıran, böğürtülerle korku salan
Bir boğa gibi, öfkeden boynuzlarıyla güçlü
105 Kütükleri sökmeye koyulan, baskın yellere direnen
Dövüşürken tozu dumana katan.

Hızla donanmış, anasının verdiği pusatlarla Aeneas
Sevinçle, çoğalmış korkunç savaşa öfkesi, atak,
Bir vuruşma tutkusu, gözlerini döndüren, yalımlanan,
110 Yatıştırmak için İulus'un korkusunu, kaygısını, açıkladı
Yazgıyı, sonra bildirdi kesin yanıtı kral
Latinus, bir de barış koşullarını.

- A**ydınlatırken dağların doruklarını yeni doğan günün
Işıkları, yükselirken derin çevrintilerden güneş atları,
115 Burun deliklerinden fışkıran ışınlar saçan solukları.
Büyük kentin surları önünde Rutuller, Troyalılar,
Ölçtüler biçtiler savaş alanlarını saptadılar.
Alanın ortasında ölü yakma yerleri, çimenler
Üzerinde tüm tanrılara sunaklar, ateş yakanlar,

- 120 Su taşıyanlar, şakaklarında mine çiçekleri, tören giysili.
İlerliyor Ausonia birliği, donanmış ağır kargılarla,
Çıkıyor taburlar kapılardan, ötede tüm Troyalılar,
Tyrrhenler ordusu, değişik pusatlarla donanmış savaşçılar.
Hepsi donanmış pusatlarla korkunç bir savaşa çağırmış
- 125 Gibi Mars. Dolaşır ortasında binlerce savaşçının
Parlak, alun işlemeli giysilere bürünmüş önderler,
Assaracus soyundan Mnestheus, yiğit Asylas,
Neptunun torunlarından atbakıcısı Messapus.
Buyruk gereğince, toplanınca görev alanında ordular
- 130 Dikildi toprağa kargılar, bırakıldı yere kalkanlar.
Kaygılı analar, pusatsız insanlar, güçsüz yaşlılar
Kulelerde, konutların çatılarında durdular kimileri
Kapıların üstüne çıkarak oturdular.

- turmuş Juno, şimdi Albanus denen, eskiden
- 135 Anı sanı geçmeyen, ünsüz dağın doruğunda,
Bakıyor tepelere, gözlüyor ovayı, Latinus kentini,
Laurentum'dan, Troya'dan gelen iki savaş ordusunu.
Birden, dedi ki, Turnus'un kız kardeşine, yüceliğini,
Kutsallığını, ününü sanını kızlığı karşılığında gök
- 140 Tanrısı Jupiter'den kazanan, ırmakların, göllerin,
Tanrıçaların, durgun suların tanrıçası Juno:
"Ey nymphea. ırmakların süsü, gönlümüzün kıvancı,
Bilirsin, en güzelisin yeryüzünde tüm Latin kızlarının
Jupiter'in yatağından geçen, içlerinde bir sensin
- 145 Severek uğraştığım bir yer edindirmeye gökte,
Öğren lutuma'nın uğradığı yıkımı, suçlama beni.
Yazgının elverdiği, Parcaların uygun bulduğu ölçüde
Latium başarısını, savundum Turnus'u, senin yurdunu,
Görüyorum savaştığını o gencin yazgısı güçlü biriyle.
- 150 Doğuyor Parcaların günü, yakındır acımasız saldırıları.
Ne bu savaş görür gözlerim, ne de barışı.

İyilik istersen kardeşine başla gecikmeden göreve,
Gider sıkıntımız, bakarsın güler yüzümüze yazgı."
Döküldü gözyaşları Iuturna'nın güçlkle konuşurken

- 155 Kraliçe. Üç dört kez vurdu yavaşça güzel göğsüne:
Dedi ki Juno: "Günü değil gözyaşı dökmenin,
Koş, kurtar ölümden gücün yeterse kardeşini,
Ya kızıştır savaşı, ya da bozuver antlaşmayı.
Överim ataklığını." Sonra bırakıp gitti onu
160 Acılar, kaygılar, duraksamalar, şaşkınlıklar içinde.

- S**onra krallar, dört koşumlu arabasında iri
Gövdeli Latinus önde, başını çevreleyen oniki dilimli,
Altın işlemeli başlık, atası güneşin simgesi,
Ardınca gelir iki beyaz koşumlu arabasıyla,
165 Geniş temrenli iki demir kargı tutan Turnus.
Roma soyunun atası yüce Aeneas, göksel
Pusatları, yıldız parıltılı kalkanıla görkemli,
Yanında büyük Roma'nın ikinci umudu Ascanius.
Çıktılar ordudan. Bir rahip parlak giysiler içinde,
170 Getirdi, yaklaştırdı yalımlanan sunağa iki yaşında
Kırılmamış bir koyunla bir domuz yavrusunu.
Krallar, doğan güneş aydınlığına yüzlerini dönenler,
Ellerinde tuzlu çörekleri ezerler, adakların başlarına
Dökerler, şakaklarını bıçakla kerterler, sunaklara
175 Kutsal içki serperler. Yakardı yalın kılıç dinsever
Aeneas: Tanıgım ol, ey güneş, sen de uğrunda
Nice emekler çektiğim, gönül verdiğim ülke,
Ey yüce baba, sen de, ey Saturnus kızı Juno,
Yardımlarını dilediğim tannça, ey ünlü Mars sen de.
180 Bütün savaşları, güçlü eliyle yöneten tanrı,
Göllerin, akarsuların, yüce göklerin tanrıları, mavi
Denizlerin tanrıları, tanıgım olun hepiniz,
Ausonialı Turnus kazanırsa savaşçı çekilmek düşer

Yenilenlere Evandrius'un yurduna, bıraksın İulus da ülkeyi,
 185 Gerekmez yeniden ayaklanması, pusatlar kuşanıp savaşması,
 Aeneas ordusunun bu krallığa saldırması, yıkım getirmesi.
 Bizim kazanmamızı istemişse yazgı, bu savaşı,
 Umduğum, dilediğim gibi bizden yanaysa tanrılar,
 Söyleyemem İtalyalılara başegsinler diye Teucerlere,
 190 Dilerim yaşasın eşit yasalar altında, barış
 İçinde, bu yenilmez iki ulus sonsuza dek,
 İstemem krallığı da, onların olsun tanrılarım, sunaklarım,
 Kalsın egemenlik, ordular kaynatam Latinus'un elinde,
 Lavinia denecek adına Teucerlerin kuracakları kentin.

İlkin Acneas başladı söze, sonra yüzünü göğe,
 195 Sağ elini yıldızlara kaldıran Latinus:
 "Ey Acneas, andolsun yeryüzüne, denize, yıldızlara,
 Lato'nun iki soyuna, iki alınlı Janus'a, sonsuz
 Gücüne tanrıların, Jupiter'in kutsal sunaklarına.
 200 Seninleyim, duysun barışı yıldırımla onaylayan tanrı da.
 Andolsun bu sunaklara, ortadaki ocağa, tanrılara, tanık
 Olsun hepsi, bozmaz İtalya barışı, kesin bu,
 Kopmaz birlikten baskıyla, gözdağıyla dönmez sözünden.
 Ayrılmaz antlaşmalardan, sular taşsa, karaları bassa,
 205 Ortalık karışsa, gökler Tartarus'a gömülse, değişmez.
 —Sağ elinde tuttuğu egemenlik değneğini sallayarak—
 Bu değnek, yeşermez, köklenmez, gölge salmaz,
 Ayrılmış anasından, ormanda, kesilince gövdesinden,
 Kalmış bıçağın altında kolları da, saçları da.
 210 Eskiden ağaçtı, işlenmiş becerikli ellerle, süslenmiş,
 Egemenlik örneği olmuş ellerinde Latin soylularının."

Bu sözlerle pekiştirdiler, aralarında antlaşmayı, önderler
 Önünde. Kestiler töre gereğince adakları, attılar
 Yalımlara, çıkardılar sıcak bağırsaklarını çırpınan adakların,
 215 Dizdiler süslü kaplara doldurup kutsal sunaklara.

- O**ransızdı bu savaş Rutullerin gözünde çoktan beri,
 Kaygılarla, kuşkularla, korkuyla dolmuştu yürekleri.
 Çoğaldı korkuları varınca güçteki dengesizlik ayırımına.
 Yavaş adımlarla sunağa yaklaşan, yakaran Turnus
 220 Gözleri yerde, bir kat daha yükseltti korkuyu.
 Solgundu yanakları, azalmıştı gücü genç gövdesinin.
 Anlayınca kızkardeşi Iturna çoğalan, yayılan söylentiyi,
 Halkın gönlüne değişik kaygının, kuşkunun dolduğunu,
 Atıldı birliklerin içine, girerek kılığına Comert'in,
 225 Soyluluğu, yiğitliği, üzü, ataklığı atalardan gelenin,
 Güçlü savaşçının. Değişik söylentiler çıkarır, yayar
 Orduda birlikler arasına, şunları söyler:
 "Utanmaz mısınız ey Rutuller, yalnız başına bir kişinin
 Ölümü göze almasından, savaşa atılmasından? Bunca
 230 Yiğit savaşçınız, güçlü ordunuz, birlikleriniz varken?
 Eşit değil misiniz onlarla? İşte Troyalılar, Arcadihlılar,
 Turnus'un yazgı düşmanları Etrüskler hepsi burada.
 Düşman kalmaz karşımızda bire birle savaşırsak,
 Üstünüz sayıca. Yükselir tanrılara sunaklarda kendini
 235 Adayan ölmez, söylenir üzü dilden dile.
 Oysa, burada toplanan, uyuşmuş bizler, yurdundan
 Uzak, başeğceğiz bencil önderlerin, yenenlerin buyruğuna."
 Duygulandı bu sözlerle genç savaşçılar, kızdılar,
 Bir de mırıltı dolaştı birliklerde yavaştan,
 240 Latinler de değiştiler, Laurentiumlular da.
 Savaşın durmasını, yurdun esenliğini umanlar, dileyenler,
 Şimdi savaşmaya yöneldiler, andı bozmak istediler.
 Acıdılar tüzeye aykırı tutumuna Turnus'un.

- D**aha bir güç kattı buna Iturna, belirtti
 245 Gökte bir tansık, benzeri görülmemiş, ürkünç,
 Derin bir şaşkınlığa kapıldı tüm İtalya halkı,
 Uçarken azgın altın sarısı kartalı kızıl

- Boşlukta Jupiter'in, kovalarken kanatlarından sesler çıkaran
 Kuş sürüsünü kıyılarda, birden süzüldü sulara
 250 Kaldırdı güçlü, kıvrık turnaklarıyla tuttuğu kuğuyu
 Birden şaşı İtalya halkı, görünce tansığı:
 Kaçışan kuş sürülerinin cıvıldaşarak geri döndüğünü.
 Bir bulut gibi gökleri kapladı, sıkıştırdı düşmanı
 Kovaladı, yıldırdı kuşlar. Birden düştü sulara
 255 Kıvrık peçesinden kurtulan kuğu hızla
 Yükseldi, bulutlara kaçtı kartal.
 Bir uğur saymış olayı Rutuller, esenlediler,
 Savaşa yöneldiler, dedi ki ilkin bilici Tolumnius:
 "İşte buydu benim de çoktandır umduğum, beklediğim.
 260 Bir uğurdur bu tanrıdan gelen, benim anladığım.
 Gelin ardımca Rutuller, çekin kılıçları, önder
 Benim, korkmayın mutsuzlar yoz bir yabancidan,
 Sizi savaşa yıldırmaq isteyen, kıyılarınızı yıkan,
 Ilgarlayandan, kaçacak o, yelken açacak engine, birleşin,
 265 Sıklaşın daha, savaşı, kurtarın tutsak kralınızı."

- B**unları söyledi, koştu fırlattı kargıyı, önüne
 Çıkan düşmana. Gıcırdayarak uçan kızılıç kargı
 Ulaştı yerine. Bir gürültü, bir kaynaşma, karıştı
 Ortalık, tutuştu hepsinin yüreği, bir gümbürtüyle.
 270 Dokuz yakışıklı kardeş duruyordu yanyana, Arcadialı
 Gylippus'la Tyrrhenli bir kadından doğma hepsi.
 Bunlardan ortada durana, en yakışıklı olana, saplandı
 Böğründen ok, deldi kuşağının düğmesini, gömüldü
 Bağırsaklarına, kırıp geçti kaburgasını, yıkıldı
 275 Kızıl kumların üstüne, pırıl pırıl pusatlarla
 Donanmış alımlı, görkemli, yiğit delikanlı.
 Tutuşmuş, öfkeli, kaygılı kardeşleri atıldılar ileri,
 Kiminin elinde kılıç, kiminin kargı, saldırdılar,
 Dönmüş gözlerle. Çıkar karşılara Laurentum taburları,

- 280 Öteden Troyalılar, Agyllalılar, pusatları boyalı Arcadialılar.
 Kabaran, dalgalanan sular gibi taşkın.
 Kılıçla savaştı hepsinin biricik ereği.
 Yıkıldılar sunakları, oklardan kara bir bulut kapladı
 Gökleri, başladı yoğun bir demir yağmuru.
- 285 Rahipler götürür bardakları, tasları, Latinus kaçtı
 Ne kutsal tanrılar kaldı, ne bitmemiş uzlaşma geride.
 Ötekiler saldırdılar arabalarla, yalın kılıç
 Bindikleri atlarla, orada burada.

- 290 **B**ozmak tutkusuyla barışı sürdürü atını üstüne
 Messapus, egemenlik taşıyan Tyrrhen kralı Aulestes'e,
 Birden, geri çekilirken ürken mutsuz kral
 Yıkıldı başüstü, omuz üstü arkasındaki sunağa.
 Hızla koşan Messapus aldırmadan yakarmalarına
- 295 Vurdu, derin bir yara açtı, sonra dedi ki:
 "İşte büyük tanrılara yaraşan iyi bir adak."
 Koşar İtalyalılar, daha soğumadan, pusatlarını soyarlar.
 Kapmış sunağın üstünden yanan odunu Corynaeus,
 Tutmuş yalımlarını, karşıdan üzerine gelen, Ebuus'un
- 300 Yüzüne, birden tutuşmuş uzun sakalı, yayılmış
 Çevreye bir yanık kokusu. Birden atıldı üstüne şaşkın
 Düşmanın, yakaladı saçlarından sol eliyle
 Bastırdı diziyle yere, gömdü soğuk kılıcını
 Göğsüne, yardı. Görünce kargılar arasından çoban
- 305 Alsus'u en önde yalın kılıç izleyen Padalirius
 Vurdu başına, baltasının tersiyle, yarıldı alnının
 Ortasından çenesine değin, ayrıldı ikiye, bulandı
 Kana tüm pusatları Padalirius'un, yığıldı yere,
 Birden demir bir uyku bastırdı gözlerine,
- 310 Kapandı gözkapakları, sonsuz, derin bir geceye.

Dinveser Aeneas, başı açık, uzatarak pusatsız
 Sağ elini, çağırıyordu yüksek sesle arkadaşlarını:
 "Nereye saldırınız? Birden nedir bozuşma, bölünme?
 Yenin öfkenizi. Sağlanmış antlaşma, saptanmış tüm
 315 Koşullar. Yalnız benimdir savaşma yetkisi, bırakın
 Beni, atın korkuyu, yapacağım gerekeni, elimle,
 Uzlaşmayı, bana bıraktı yazgı Turnus'u,"
 Bu sözler arasında, bu konuşmalar ortasında,
 Nereden geldiği, hangi elin altığı bilinmeyen,
 320 Tıslayan, kanatlı bir ok vurdu yiğiti,
 Anlaşılmadı Rutulleri sevindiren tanrı mı, yazgı mı,
 Bilinmedi bu parlak başarının, utkunun nedeni,
 Ün sağlamadı kimseye yarısı, vurulan Aeneas'ın.

Görünce Turnus, savaş yerinden Aeneas'ın ayrıldığını
 325 Komutanların şaşkınlığını, kapıldı birden umuda, tutuştu,
 Koşulsun, dedi, atlar, kuşanılsın pusatlar, atladı
 Arabasına, burnu havada, dizginler elinde.
 Uçar gibi saldırdı, öldürdü birçok yiğiti,
 Yuvarladı kimini yere, yarı canlı, ya ezdi
 330 Birlikleri arabasıyla, ya vurdu kaçanları kargıyla.
 Kabarır, gürler Hebrus'un soğuk suları vurunca
 Kanlı Mavors kargısıyla kalkana, gevşetir azgın
 Atların dizginlerini başlatır savaşı, sürer alana,
 Uçar atlar önünde güney-kuzey yellerinin,
 335 Geniş Trakya ovalarında, inler yerler atların
 Ayakları altında, çevrede toplanan korkunç, karanlık
 Tuzaklar, yüzler, tanrısal görüntüler. Böyledir savaşta
 Turnus da, terleyen, buğular çıkaran, azan atlar,
 Mutsuz ölüleri çiğneyen, çevik toynaklarıyla kanlı,
 340 Islak kumları karıştıran, tepen atlar.
 Sürükledi ölüme Sthenelus, Thamiris'i, bir de Pholus'u,
 Birini yakından dövüşle, ötekini uzaktan kargıyla,

Sonra İbmrasus'un Likya'da büyüttüğü, yaya ya da
Atlı savaşmak için rüzgârlarla yarışınlar diye
345 Donattığı oğulları Glaucus'la Lades vuruldu uzaktan.

Öteden atıldı savaşın ortasına yiğit Eumedes,
Yaşlı Dolon'un savaşta ünlü oğlu, atasının
Adını taşıyan, öyle korkusuz, atılgan, soğukkanlı,
Grek ordusuna katılmak için uğraşan, Akhilleus'un
350 Arabasına gözkoyan, ödül olarak isteyen.
Ödüllendirmiş onu Tydeus oğlu, yatıştırmış tutkusunu,
İlgi duymazdı daha Akhilleus'un atlarına, babası da.
Uzaktan, açık ovada, görünce onu Turnus.

Koştı ardınca, sezdirmeden, düşürdü yeğnik bir okla
355 Iraktan, durdurdu atları, sıçradı arabasından, vardı
Yanına hızla, can çekişirken, bastı boynuna,
Çekti parlak kılıcını sağ eliyle gömdü boynuna
Derinlemesine, bir de şunları söyledi ölürken düşmana:
"Ey Troyalı, savaşla almak istedin Hesperia'yı, tarlaları

360 Şimdi ölü gövdenle ölçersin onları, budur
Benimle savaşmanın ödülü, böyle kurulur hisarlar."
Yıkıldı attığı oklarla Asbutes, Chloreus, Sybaris,
Dares, Thersilochus, düştü şahlanan atından Thymaetes,
Ezildi atının ayakları altında, katıldı ölenlere.

365 Böyledir Edonus'un boraları da, yükseklerden esen, Ege
Sularında fırtınalar koparan, ard arda gelen dalgaları
Kıyılara çarpan, dağıtan, bulutlara, göklere kaçırان,
Azgın yellere uzaklaştıran. Bunlara benzerdi Turnus da
Taburları yararken, yol açarken, savaşçılar kaçarken

370 Öfkeli, arabasında ayakta saldırırken, sorgucu uçarken
Ters yellere karşı. Çıldırırca fırladı Phlegus
Arabanın önüne, duramadı, yakaladı köpüklü dizginini
Değiştirdi yönlerini saldıran çevik atların.

Sürüklenirken asıldığı hamutlarda, saplandı geniş ok

- 375 Böğrüne, deldi iki katlı zırhını, bir yara açtı
 Gövdesinin üzerinde, pek de derin olmayan.
 Buna karşın döndü geri sığınıp kalkanına
 Saldırdı düşmana yalın kılıç, yardım istedi.
 Birden hızlanmış araba, dönen tekerlekler, dingil
 380 Fırlattı yiğiti yere, atıldı üstüne Turnus,
 Tolgayla zırhın yaklaştığı iki kıyı arasından
 Kesti başını kılıçla, bıraktı kumlara gövdesini.

- Ölüm saçarken ovaya üstünlük sağlayan Turnus
 Getirdiler adım başı uzun kargısına dayanan,
 385 Kana bulanmış Aeneas'ı kışlaya, karşılıklı yardımla
 Mnesticus, gönülden Achates, bir de Ascanius.
 Aeneas öfkeli, uğraşır çıkarmaya saplanan, kırılmış
 Oku, yardım ister kılıçla genişletmeye yarayı
 Yol açmak için etine gömülmüş temrene,
 390 Yeniden savaş alanına dönmeye, vuruşmaya.
 Önceden gelmişti Iasus oğlu Iapix, Phoebus'un seçkin
 Gözdesi. Eskiden gönül vermişti ona Apollon,
 Öğretmiş tüm becerileri, kanatlı oklar atmayı,
 Çalgıyı, kıvancı da vermek istemişti ona.
 395 Oysa, o, tepmiş hepsini kesince babasının yaşamından
 Umudu, öğrendi bitkilerden sağaltım gereçleri yapmayı,
 Birçok utanç veren işlerle uğraşmayı yeğlemişti.
 Dayanmış kargısına, bitkin, acılar içinde duruyordu
 Aeneas ayakta, kaygılı bir kalabalık ortasında, bakmadan
 400 Başlarında Iulus'un bulunduğu üzgün gençlerin gözyaşlarına.
 Yaşlı Paeon gibi kıvrımış eteklerini gelenek
 Gereği. Yarar görmedi Phoebus'un uğurlu, güçlü
 Otlarından, Paeon'un etkili elinden, dinmemiş acıları,
 Uğraştı sağ eliyle kavradığı sivri oku
 405 Çıkarmaya, elvermedi yazgı, yarar yok Apollon'dan.
 Yayıldı giderayak ovaya korku, yakındır yıkım.

Görüyorlar kaplandığını toz bulutlarıyla göklerin,
 Saldırıyor atlılar, iri yağmur gibi yağıyor
 Ortasına kargılar ordunun, yükseliyor savaştan, Mars'ın
 410 Vuruşlarıyla yıkılan gençlerden göklere acı çığlıklar.

Sarsıldı oğlunun derin acılarıyla Venüs, topladı
 Girit'in Ida dağından geyikotu, bir ana duygusuyla,
 İnce tüylü, bol yapraklı, erguvan çiçekli
 Bitkiyi. Bilirdi gövdelerine uçan oklar saplanan
 415 Yaban keçileri de bu otu. Büründü koyu bulutlara
 Venüs, getirdi, yıkayıp kaynattı arınmış suyla
 Bir kapta otu, büyüsel etkilerle, tanrısal kokularla
 Kardı, sağlık koruyan bir melhemle, yıkadı yarayı,
 Yaşlı İapis'in bilmediği bir suyla, arındırdı,
 420 Sürünce bu büyülu gereci kesildi birdenbire
 Gövdenin tüm ağrıları, bu karışımla, sağaldı,
 Dindi derin yaralardan boşalan kanlar da.
 Sonra düştü gövdeye saplanan ok el sürmeden.
 Geldi gövdenin eski gücü, düzeldi sağlığı.
 425 "Getirin pusatları, ne durursunuz?" Haykırdı İapis,
 Yüreklelendirmek için düşmana karşı savaşçıları.
 "Ne insan işidir bu başarı, ne de sağaltımın,
 Benim elim değil seni kurtaran, ey Aeneas,
 Yüce tanrıdır sağaltan, büyük işlere gönderen."

Giydi altın işlemeli dolaklarını savaşa düşkün
 430 Aeneas, öfkelenildi geciktiğine, salladı kargısını.
 Sonra takındı kalkanını yandan, kuşandı zırhını,
 Dolayıp kollarını kucakladı Ascanius'u öptü pusatlar
 Arasında, yavaşça, dedi ki: "Öğren benden
 435 Oğlum erdemi, gerçek çabayı, başkalarından da yazgıyı.
 Koruyacağım kolumun gücüyle seni, şimdi savaşta,
 Açacağım büyük başarı yolunu sana. Anımsa

Olgunluk çağına geldiğinde bunları, gecikmeden,
 Örnek al atalarını, soyuna, güç kaynağı ol,
 440 Lâyık ol baban Acneas'a, ananın kardeşi Hector'a."
 Söyledikten sonra bunları çıktı büyük kapıdan
 Dışarı, sallayarak elinde kocaman kargıyı, yanında
 Atheus'la Mncstheus ilerler güçlü taburun başında,
 Çıkmış hepsi kışladan, arkadan gelen bir topluluk.
 445 Toz duman ova, ayaklar altında titreyen toprak.

Gördü karşıdan yaklaşan orduyu Turnus, tüm
 Latinler de gördüler. Kemiklere işleyen soğuk ürperme,
 İşitti gürültüyü, Latinlerden önce Iuturna,
 Sezdi durumu, kaçtı korkudan titreyerek.
 450 Uçar gibi giden Aeneas, çekiyordu kırılgan ordusunu
 Açık havaya, üzgün. Karıştı gökler denizin
 Ortasından karaya doğru bir bulut, durum kötü,
 Sezilen fırtınadan korkan köylüler, ağaçlar devrilecek,
 Yatacak ekinler, yok olacak bütün tahıl diye,
 455 Doldurur gürültülerle kıyıları, fırtınanın önünce yeller,
 Böyleydi saldırışı düşmana, ordusuyla, Troyalı önderin.
 Toplandı, düzenlendi birlikler üçgen biçiminde,
 Yoğun. Vurdu kılıçla kalın gövdeli Osiris'i
 Troyalı Thymbareus, Archetius'u Mnestheus, Epulonus'u Archates,
 460 Ufens'i de Gyas. Yıkılır bilici Tolumnius da barıştan
 Sonra Troya birliğine ilkin ok atan düşman.
 Doldurdu çılgınlık gökleri, toz duman içinde,
 Rutuller, arkalarını döndüler, tarlalar arasından kaçtılar.
 Aeneas, yakıştırmadı ününe, kaçanları ardından vurmayı,
 465 Öldürmeyi. Varmadı direnenlerin üstüne, uzaktan ok
 Atanların, ardınca gitmedi. Yalnız Turnus'u aradı
 Gözleri, bulanık ortamda, çağırmak için savaşa.

Derin korkuya kapılan özverili Iuturna itti
 İleri Metiscus'u, alıp elinden dizginleri, Turnus'u
 470 Çekti geri, uzaklaştırdı arabadan, kaçırdı gözden.
 Aldı dizginleri eline, arabanın yönetimini. Sesi,
 Gövde yapısı, pusatlarıyla Turnus'a benzeyen Metiscus.
 Varlıklı bir beyin büyük konağı çevresinde uçuşan,
 Kanatlarıyla yüksek kemerlere çarpan, yavrularına yem
 475 Toplayan, cıvıldaşan, gölcükleri gezen kara kırlangıç
 Gibiydi, düşmanlar arasında atlarıyla dolaşan, uçar
 Gibi birlikler içinde korkusuz gezinen, atılan,
 Saldıran, görkemli kardeşini gözlerden gizleyerek orada
 Burada gösteren, barındıran Iuturna,
 480 Savaşa sokmayan, ıssız yerlerde, uzaklarda koruyan.

Dolaşıyor Aeneas, kıyıyı bucağı, arıyor savaşmak,
 Kaçmasını önlemek için onu, çağırıyor dağılmış
 Büyük taburlar arasında dövüşe, haykırışla, nerede
 Görse düşmanı, kaçırıyor, uçar gibi sürerek,
 485 Koşturarak, yön değiştirerek, sapıp saptırarak Iuturna.
 Ne gelir elden? Çalkanır kuşkular içinde, şaşırır,
 Değişik kaygılar dolar yüreğine, bilmez yapacağını.
 Fırlatır, tuttuğu demir uçlu, kargılardan birini
 Koşarken Messapus, döndürerek, saptadığı ereğe şaşmadan.
 490 Durur birden Aeneas, çöker dizüstü,
 Sığınır kalkanına, korunmaya, buna karşın
 Kopardı sorgucun ucunu tolganın tepesine hızla
 Çarpan ok. Köpürdü öfkeden Aeneas, atılıp
 Savaşa, anlar arabasıyla, koşumlarıyla kaçtığını Turnus'un,
 495 Dolambaçlı yollardan, düşer ardına, tanık gösterir
 Jupiter'i, bozulan antlaşmanın odağı tüm sunakları.
 Tutamaz kendini daha, saldırır düşmanın ortasına,
 Mars'ın da yardımıyla başlar korkunç, kanlı savaş,
 Bırakır elinden azgın öfkenin tüm dizginlerini.

500 **H**angi tanrıdır bildirecek bana bu yıkımları?
 Hangi şiirdir işleyecek türlü kıyınları, önderlerin
 Ölümünü şurda burda, geniş ovada, Turnus'un,
 Troyalı yiğitin vurduklarını? Sensin isteyen ey Jupiter
 İnsanlar arasında sonsuz barış yerine savaşı.

505 **S**aldırdı Rutullerden Sucron'a birdenbire Aeneas,
 İlk atılım, durdurdu yerlerinde savaştan Teucerleri,
 Yaraladı çok geçmeden böğründen, hızla gönderdi
 Ölüme, gömdü kanlı kılıcı böğrüne, kaburgasına.
 Vurdu Turnus da bineğinden düşen Amycus'la kardeşi
 510 Diores'i, yaya dövüşte, üzerine geleni uzun
 Kargısıyla, ötekini kılıçla, keser ikisinin de başını
 Asar arabaya, götürür kan damlaya damlaya.
 Öldürdü Aeneas da Talos'u, Tanais'i, yiğit Cethegus'u,
 Gönderdi üçünü de ölüme, Echionius'la
 515 Peridia'nın oğlu, kaygılı Onytes'i de vurdu.
 Öldürdü Turnus da Likya'nın Apollon tarlalarından gönderilen
 İki kardeşi, bir de savaş istemeyen, Arcadia'dan gelen
 Genç Menaetes'i. Lerna sularında balıkçılıkla ünlüydü
 Delikanlı. yoksuldu babası, kiracıydı evinde, tarımla
 520 Geçinir aşındırmazdı varlıklı kimselerin eşiğini, bilmezdi.
 Türlü yönlerden gelen, kurak ormanları, kuru
 Dalları, çalıları, yaprakları tutuşturan, hışırdatan yangın
 Gibi, yüksek dağlardan akan, uğuldayan, köpüren,
 Çevreyi silip süpüren, yıkan, denize dökülen
 525 Azgın ırmaklar gibi saldırdı Aencas, bir de
 Turnus savaştı. Şimdi daha taşkın içlerinde
 Öfke, göğüslerini sarsan, önüne geçilemeyen, durmayan,
 Kıran, döken, vuran, yaralayan, yıkan, öldüren.
 Burada, Murranus övünürken atalarının, dedelerinin adlarını
 530 Saymakla, Latin soyunu, yasalarını, işlerini övmekle
 Yuvarlandı arabasından, Aeneas'ın başı çevresinde sallayıp

- Fırlattığı kocaman bir taşla, yıkıldı dizginlerle kayışlar
 Arasında, sürüklendi tekerleklerle, ezildi kendisini
 Tanımayan atların ayakları altında, hızla koşan.
- 535 Koştu Turnus, ölkeyle gürleyen, saldıran Hyllus'a
 Karşı, fırlattı şakaklarını örten, altın işlemeli
 Tolgasını delen, temreni beynine gömülen kargısını.
 Ey Greklerin yiğiti Creteus, kurtaramadı kol gücün
 Seni Turnus'un elinden, Cupercus'u da tanrıları Acneas'ın
- 540 Saldırısından koruyamadı, gerdi kılıca karşı göğsünü,
 Tunç kalkan geciktiremedi mutsuzun ölümünü.
 Gördü Laurentum ovaları senin de yıkımını, görkemli
 Gövdenin yere uzandığını boyunca, ey Aeolus.
 Çöktün sen de, ne Grek taburları. ne de Troya
- 545 Krallığını yıkan Akhilleus yenebilmişti seni,
 Buradaymış ölümün sınırları. İda'nın eteğinde, Lyrnesus da
 Birer büyük konağın, Laurentum toprağında da mezarın.
 Geldi karşı karşıya bütün ordular, tümünden
 Latinler, Troyalılar, Mnestheus, atak Screstus,
- 550 Atbakıcısı Messapus, yiğit Asylas, Toscana taburu,
 Evandrius'un Arcadiyalı birlikleri vuruşmaya, tüm
 Savaşçılar bütün erkini, vuruş gücünü göstermeye,
 Ne durmak, ne dinlenmek, elden geldiğince savaş, kıyasıya.

- S**imdi Venüs, anaların en güzeli, buyurmuş Aeneas'a
- 555 Sokulsun hisarlara, yürütsün hızla taburları, kente,
 Birden dağıtsın Latinleri, salsın korkulara diye.
 Araştırırken Turnus'u birlikler arasında gözleyen Aeneas.
 Bakınırken çevreye, taburlara gördü kentin savaştan
 Uzak kaldığını esenlik içinde, yıkımdan ırak.
- 560 Daha güzel bir yenginin, tutuştu düşüncesiyle.
 Çağırdı Mnestheus'u, Sergestus'u, yiğit Serestus'u, öteki
 Önderleri yanına, bir tümsek üstünde, topladı Teucerlerin
 Yedeklerini de. Sokulurlar birbirlerine, kargılar ellerinde.

Kalkanları. Şunları söyledi ortada Aeneas ayakta:

- 565 "Yapın söylediklerimi, durmayın, bizimledir Jupiter,
Gecikmeyin birden giriştiğimiz işte. almayın ağırdan.
Alacağım savaş nedeni kenti bugün, Latinus
Krallığını yakarım, yıkarım direnirse yenilenler,
Engel koyarsa, sererim yere, duman çıkarırım çatılardan
570 Beklemek mi gerek. savaşmasını bizimle Turnus'un,
Yeniden direnmesini yenilince? Yurttaşlarım, burada başlayan
Uğursuz savaş bitsin artık burada, getirin
İşildakları, barış isteyin kıvanç yalımlarıyla."

- B**öyle söyledi, hepsi düzenli birlikler oluşturdu
575 Saldırdılar sıkışık savaş düzeninde hisarlara.
Birden kuruldu merdivenler duvarlara, yalımlar yükseldi.
Vurdular, ilk savunanları. kapılara saldıranlar,
Kargılar, oklar fırlatanlar, ortalığı karıştıranlar.
Aeneas, birliğinin önünde, uzatıp elini hisarlara
580 Bağırarak suçladı Latinus'u, tanık tuttu tanrıları,
Onun, yeniden, savaşı başlattığına, barışı İtalya'nın
Bozduğuna, bu kez de sözleşmeyi geçersiz kıldığına.
Şaşırdı, korkudan darmadağın oldu halk, karıştı.
Kimi koşar kente kapıları açmaya, çağırmaya
585 İçeri Teucerleri, kimi sürükler kralı hisarlara,
Kimileri kapar kargıları koyulurlar kenti savunmaya.
Diyelim bir arı yuvası bulmuş süngertaşı oyuğunda
Bir çoban, duman üfürünce sakınmadan içeri,
Karışır ürken arılar, fırlar balmumu evlerinden,
590 Vızılıtlar, çoğalan öfkeler, yayılan yoğun kokular,
Karanlıkta mınıltılarla çınlayan kaya, hava boşluğuna
Yükselen, çevreyi dolduran, karartan duman.

Öyleydi durumu da Latinlerin, bitkin, şaşkın, dağınık,
Yılgın, üzüntülerle sarsılan, çalkanan tüm kentte.

- 595 Gördü, konağından, kraliçe gelen düşmanı, surların
Çevrildiğini, damlar üzerinden uçtuğunu yalımların,
Rutul birliklerinin, Turnus taburlarının düşmana karşı
Çıkmadığını, mutsuz gencin öldüğünü sandı savaşta.
Birden şaşırdı, daraldı yüreği üzüntüden.
- 600 Haykırdı, bu yıkıma, bozguna kendisinin yolaçtığını.
Derin acılar içinde söyledikten sonra bunları
Yırttı erguvan giysilerini eliyle, yöneldi ölüme,
Bağladı korkunç ölüm ipini yüksek direğe.
Latinler o mutsuz kadının ölümünü birden öğrendiler.
- 605 İlkın kızı Lavinia yolmuş sarı saçlarını,
Tınakladı gül yanaklarını, çevresinde toplananlar
Çığlığı bastılar, yankılandı ölüm haykırışları uzaklara.
Yayıldı mutsuz olayın söylentisi tüm kente,
Kırılmış halkın umudu, yırtık giysiler içinde
- 610 Latinus, kârısının ölümüyle, yurdunun yıkımıyla çökmüş.
Dağınık, tozlu, ağarmış saçlarıyla tiksiniç, kirli,
Dövünür, yakınır, neden önceden Dardanoslu Aeneas'a
Vermediğinden kızını, onunla yakınlık kurmadığından.

- B**u arada, ülke sınırlarında dolaşan, birkaç
- 615 Düşmanın ardınca giden savaşçı Turnus isteksizdi,
Atlar yavaşlamış, araba durmuş, hız azalmış.
İletmiş kulaklarına yeller korkularla karışık çığlıkları,
Kenti sarsan yıkımları, üzücü, tatsız olayları,
Dövünmeler, ağlamalar, halk yorgun, il bitkin.
- 620 "Vay bana! Nedir surları sarsan, bu gürültü?
Kentten yayılan bu korkunç gümbürtü neden, nereden?"
Bunları söyleyip çekti dizginleri, durdu, şaşkın.
Arabacı Metiscus kılığında, atları, dizginleri yöneten
Kızkardeşi şunları söyledi ona: "Turnus, izleyelim
- 625 Troyalıları, bakarsın açılır ilkin bir yol
Bize, başarıya götüren, vardır evlerini savunacak

Başka erlerimiz, ellerindeki pusatlarla.

Saldırıyor Aeneas, savaş açmış İtalyalılara, biz de
Saldıralım korkunç ellerimizle, ölüm saçalım Teucerlere.

630 Daha az olmaz utkumuz, ünümüz başka savaştakinden."

Yanıtladı Turnus onu, dedi ki: "Ey kızkardeşim
Seni, eskiden, sözleşmeyi bozduğun günde tanıdım
Kandırdın bizi, bir tanrıçasın savaşa
Katıldın. Düşmem tuzağına daha, şimdi,

635 Kimdir Olympos'tan seni gönderen, korkulur işlere
Başlatan? Mutsuz kardeşinin acıklı ölümünü görmeye mi
Geldin? Ne yapayım? Hangi yazgı esenler beni?
Gördüm öldüğünü gözlerimin önünde benden yardım
İsteyerek Murranus'un, koruduğun en değerli gönüldeşinin.

640 Güçlü bir yaraya yenilmiş güçlü yiğit.
Mutsuz Ufens, görmesin alçaklığımızı diye.
Teucerlerin elindedir şimdi ölüsü, pusatları.
Yalnız evlerimiz kurtuldu yıkımdan, dayanılır mı
Yıkılsa onlar da? Gücüm yetmez mi Drances'in sözlerini
645 Yanıtlamaya? Döneyim arkamı, Turnus kaçtı desinler mi?
Bundan kötü mü ölüm? Ey koruyan tanrılar, siz
Kayırın beni, acımasızdır bana gök tanrıları.
Arınmış, suçsuz, atalarına, dedelerine saygılı,
Kötülükten ırak bir tinle geleceğim katınıza."

650 **B**unları söylemişti köpüklere batmış atın üstünde
Yüzünden okla yaralı Saces, çıka geldi düşman
İçinden, uçar gibi, çöktü yakararak önünde
Seslendi adıyla Turnus'a: "Ey Turnus kurtuluş sende,
Acı yurttaşlarına, yıldırım gibi Aeneas'ın erleri,
655 Korkutuyor, yıkacak İtalya surlarını, yakıyor evleri,
Uçuyor yalınlar çatılarda, sana çevirmiş gözlerini
Bakıyor Latınlar, düşünüyor kral Latinus da kimi
Damat edineceğini, kiminle sözleşme gereğini.

Öldürecek kendi kendini, bağlı sana yürekten
 660 Kraliçe de, kaçtı gün ışığından korkuya düşerek.
 Kentin kapıları önünde, şimdi, direniyor düşmana
 Messapus'la yiğit Atinas, kuşatmış iki yandan
 Yığınla birlikler sık, dik kargılardan, korkunç
 Tarla, sen de dolaşırsın arabayla ıssız çayırlarda."
 665 Değişik düşünceler içinde, şaşırды Turnus, bilemedi
 Yapacağını, gömüldü sessizliğe, sarsıldı yüreği.
 Bir derin sevgi, korku, kuşku, kaygı, kargaşa,
 Kabaran özgüvenç, şaşkınlık, bir de öfke.

Dağıldı gölgeler, geldi bilincin ışığı, aydınlık,
 670 Çevirdi gözlerini yalınlanan, baktı kaygıyla hisarlara
 Giderken arabanın üstünde büyük kente.
 Öteden, dalgalanan, kabaran, çatıdan çatıya, kendi
 Yaptırdığı kuleden kuleye sıçrayan, göğe yükselen,
 Tekerlekler üzerinde kurulan, direklerle donatılan yüksek
 675 Bir kuleyi tutuşturan, yayılan yalımlar.
 "Ey sevgili bacım, engel olma bana daha,
 Üstün gelmekte yazgı, gidelim tanrının, acımasız
 Yazgının bizi çağırdığı yere, savaşmak Aeneas'la,
 Acıdır ölüm, kaçınılmaz, göremezsın alçaldığımı daha,
 680 Yakarırım, bırak beni, yıkım gelmeden yıkılayım."
 Bunları söyledi, sıçradı arabasından hızla yere,
 Atıldı düşmanlara, kargılar arasında arkada bıraktı
 Üzgün kızkardeşini, yardı düşman birliklerini ortadan,
 Bir dağ doruğundan yağmurların, ya da yellerin
 685 Etkisiyle yuvarlanan, oyulan toprağından kopan, kıran,
 Ezen, ağaçları, insanları sürükleyen, yıkan, güröldeyen
 Bir kaya gibiydi saldırışı düşmanlara Turnus'un da.
 Yanyor birlikleri, yürüyor hisarlarına kentin, kanla
 Islanmış yerlerde. Kargılardan, kılıçlardan göğe yükselen
 690 Sıkıntılar, ortalığa korku salan gürültüler, titreten

Gümbürtüler arasında, haykırır eliyle gösterdiği yere:
 "Durun Rutuller, indirin kargıları siz de Latinler,
 Bana düşmüş yazgıyı denemek, sizin yerinize,
 Benim içindir artık bozulan antlaşmanın
 695 Kılıçla karşılığını vermek, saldırmak benim işim."
 Çekildi yanlara hepsi, yer açıldı savaşa...

Duyunca Turnus adını Aeneas baba çıktı
 Surlardan, ayrıldı yüksek siperlerden, kaldırdı
 Tüm engelleri, düzenledi işleri, atılırken
 700 Kıvançla ileri şangırtılar duyuldu pusatlarından.
 Aeneas, Athos dağı gibi yüce, Eryx gibi ulu,
 Sık meşecleriyle, doruklarını kaplayan pırıl pırıl
 Karlarıyla övünen, göklere yükselen baba Apenninus
 Gibi büyük. Rutuller, Troyalılar, İtalyalılar, tüm
 705 Savaşçılar, surlara tırmananlar, azgınca kente saldıranlar.
 Dikmişler gözlerini yarışırca Aeneas'a. indirip pusatları
 Omuzlarından. Şaşırmış Latinus bile, ayrı yurtlardan
 Gelen, ayrı soylardan, bu iki büyük yığitin
 Karşı karşıya gelmesine kılıçlarla savaşmasına.

Boşalır boşalmaz geniş savaş alanı, fırlattılar
 710 Hızla birbirlerine, uzaktan kargıları.
 Giriştiler vuruşmaya, şangırtılar yayıldı tunç kalkanlardan.
 Toprak inler, yükselir şakırtılar birbirine çarpan
 Kılıçlardan, karışmış erdem, yığitlik birbirine savaşta.
 715 Benzer bu savaş çobanları korkutan, durduran
 Büyük boynuzlu alınlarıyla birbirine azgınca saldıran,
 Böğüren Sıla'nın, ya da Taburnus'un iki boğasına.
 İlkın açılan, sonra gerilip boynuzlaşan korkunç.
 Ürker sürü. sorar gibi kimin kazanacağını
 720 Bakışır inekler, yaralar birbirini boynuzlarıyla boğalar,
 Yırtar, kanlar boşalır boyunlarından, omuzlarından, inler

Karşılıklı böğürmelerden bütün yaylım, yankılanır.
 Böyleydi Troyalı Aeneas'la Daunus'un yiğit oğlu
 Vuruşurken, kalkanlardan taşan, gökleri dolduran sesler de.

- 725 **J**upiter, elinde tartı ölçeği, bakıyordu ikisinin
 Yazgısına, hangisi ağır basacak, hangisi yeğnik,
 Kim gidecek ölüme, kimin sürecektir yaşamı.
 Turnus bencil, güvenli, salladı tüm gücüyle,
 Gövdesinin yukarı kaldırdığı kılıcı, vurdu.
- 730 Korkudan haykırdı Troyalılar, Latinler bir ağızdan,
 Şaşıp kalmış olduğu yerde iki ordu,
 Kımıltısız. Kırıldı uğursuz kılıç ortada bıraktı
 Atak savaşçıyı, kaçmakta buldu kurtuluşu yelden
 Hızlı, pusatsız, elinde bilmediği bir kılıç sapı.
- 735 Söylentiye göre, başında savaşın, unutmuş Turnus
 Hızla binerken arabasına, babasından kalan kılıcı:
 Kapmış dalgınlıkla sürücü Metiscus'un kılıcını,
 Yetmiş arka dönüp kaçan Teucerleri kovmaya
 Bu kılıç. Sonra kırılmış Vulcanus'un kılıcına çarpınca.
- 740 Bir ölümlünün kılıcı dayanıksız, dağıldı buz
 Gibi, parlar parçaları bozarmış kumlar üzerinde.
 Bilmez geniş ovada kaçacak yeri Turnus,
 Dolaşır orda burda, eğriler çizer, şaşkın.
 Çevirmiş dört yandan sımsıkı Teucerler, bir
- 745 Yanda kalın surlar, bir yanda ıssız bataklık.

- K**oşuyor yılmadan, kargıyla dizinden vurulmuş Aeneas
 Ardınca, engel değil yarası, yaklaşıyor yılgın
 Turnus'a adım adım, ırmak kıyısında, ya da
 Kızıl çitlerle çevrili alanda sıkışan, korkan
- 750 Geyiği kovalayan, havlayarak ürküten bir avcı
 Köpeği gibi. Böyleydi durumu da Turnus'un.
 Ancak kaçır sapa yollardan, dik yamaçlardan

- Geyik, ürkek, bırakmaz ardını yine de azgın
 Umber köpeği, açar ağzını yakalamış gibi
 755 Gıcırdatır dişlerini, ısırır ısıracak, hep boşuna.
 Ürkünç bir bağışma yankılandı bütün çevrede,
 Kıyılarda, göllerde, çınladı gökler gürültülerle.
 Kaçarken Turnus çağırır adlarıyla Rutulleri, kınayarak,
 İster onlardan hepsinin bildiği ünlü kılıcını.
 760 Korkutur acımasız bir ölümle, Aeneas, kim yaklaşırsa
 Turnus'a, yıkarım kentinizi diyerek titreyen Rutulleri.
 Yaralıdır, yaklaşır buna karşın, kaçan Turnus'a.
 Beş kez dolaşırlar alanı, sonra gelirler eski
 Yerlerine, bir oyun, önemsiz bir ödül değil
 765 Söz konusu, Turnus'un ölüm kalım savaşıdır bu.

- B**ir yaban zeytini vardı orada, yaprakları acı,
 Faunus'a adanmış, gemicilerce kutsal sayılan, eskiden.
 Bu ağaca bağlanmış, fırtınadan kurtulanlar, Laurentum
 Tanrısına sunulan adaklarını, eski giysilerini gelenek
 770 Uyarınca. Teucerler, anlamadan kesmişler, ovayı açmak
 İçin savaşçılara bu kutsal ağacı da, ötekiler arasında.
 Bu ağacın gövdesine saplanmış, duruyordu şimdi,
 Aeneas'ın öfkeyle fırlattığı ok savaşa, hızla.
 Eliyle çıkarmak istedi Dardanoslu saplanan demiri
 775 Fırlatmak için koşmakla yetişemediği düşmanın ardından,
 O zaman, korkudan yıkılan Turnus dedi ki:
 "Yakarırım, acı bana ey Faunus, ey kutsal toprak.
 Saygı gösterdim sana hep, Troyalılar savaş
 Nedeniyle karşı çıkmış, saymamışlar seni."
 780 Boşa çıkarmadı yakarışı tanrı. Sökemedi kütüğe
 Saplanan demiri çok uğraşmışken Aeneas, tüm
 Gücüyle, kıramadı oku sıkıştıran, kenetleyen ağacı.
 Aeneas, uğraşırken demiri sökmeye, girer bakıcı
 Metiscus kılığına Daunus'un kızı Iturna,

- 785 Getirdi kılıcı kardeşine, gücendi Venüs, kızın
 Böyle aşırı davranışından, öfkeleni, giderek ağacın
 Yanına söküp çıkardı kütüğe gömülen kargıyı.
 Pusatlarıyla yeniden güçlendiler, yüreklendiler. başlarını
 Kaldırdılar, biri kılıcına güvenen, öteki güçlü
 790 Kargısına dayanan, kıyasıya korkunç bir savaş.

- S**eslendi göklerin yüce kralı Jupiter, bir boz
 Bulutun üstünden savaşı gözleyen Juno'ya:
 "Ne olacak bu savaşın sonu, kadını? Nedir
 Düşündüğün? Bilirsin sen de, bilmen de gerekir ağacak
 795 Göklere Aeneas, yükselecek yıldızlara, öyledir yazgısı.
 Ne düşünürsün? Ne umarsın soğuk bulutlarda durmaktan?
 Yakışır mı bir ölümlünün tanrısı vurması, incitmesi?
 Ne yapabiliirdi sen araya girmesen Iuturna? Sensin
 Kılıcı verdiren Turnus'a, yenilirken yüreklendiren,
 800 Nedir yaptığın? Çekil aradan, uy buyruklarımıza,
 Tutsak olma böyle gizli bir acıya, görmeyim
 Güzel yüzünde kaygı, üzüntü daha. Geldi
 Beklenen son, kovaladın denizde, karada,
 Kötü bir savaşa soktun Troyalıları, yıktın bir yuvayı,
 805 Mutsuzluk, uğursuzluk getirdin evlenmeye, yeter artık,
 Dur olduğun yerde." Bunlardı Jupiter'in sözleri.
 Şunları söyledi Saturnus kızı tanrıça:
 "Anladım, önceden, buyruğunu ey yüce Jupiter,
 Bıraktım Turnus'u da, yeryüzünü de, gittim gönlüm kırık.
 810 Yoksa görmezdin göksel konutumda, yalnız başıma,
 Katlandığımı yersiz yergilere, dururdum ayakta savaşın
 Ortasında, yalımlara bürünür, sürüklerdim Teucerleri yıkıma.
 Benim, yardım etsin diye mutsuz kardeşine
 Iuturna'ya öğüt veren, kurtarmak için yaşamını
 815 Kargı çekmeden, yay kullanmadan direnmesini öneren.
 Andolsun azgın sularına Styx'in, yalnız odur

Yüce tanrıları inanç korkularıyla bağımlı kılan.
 Gidiyorum artık, kaçıyorum iğrendiğim savaştan.
 Ancak, bir dileğim var senden, yazgıda bulunmayan,
 820 Latinlerin mutluluğu, yurttaşlarımla geleceği, üzü konusunda,
 Mutlu bir evlilikle sağlanınca barış, uzlaşma
 İki toplumun isteğine, düşüncesine göre düzelince
 Durum, kalsın Latinlerin adı, değişmesin töre,
 Teucerler denmesin onlara, Troyalılar denmesin,
 825 Eski giyim kuşamları, dilleri kalsın, korunsun.
 Dursun Latium, sürsün Alba krallarının egemenliği,
 Gelişsin, yayılsın İtalya erdemiyle gücü Roma'nın,
 Kendi öldü, bırak ölsün adı da Troya'nın."

Gülerek dedi ki, insanların da, tüm varlıkların da atası:
 830 "Sen, Jupiter'in kızkardeşi, Saturnus'un öteki kızı,
 Yüreğinde taşkın öfke dalgaları yuvarlanan. Boşunadır
 Girişimin, doğru değil, bırak çılgınlığı,
 Veririm istediğini, severek uyarım sözüne, çekinmem.
 Koruyacaklar atalarının törelerini, dillerini Ausonialılar,
 835 Kalacak adları da. toplumsal olacak karışma, kaynaşma,
 Egemenlik Latinlerin, yasalar, tapımlar, törenler eşit,
 Hepsinin dili Latince. Yeni bir ulus doğacak,
 Karışarak Ausonia kanıyla, bir kuşak yükselecek,
 Göreceksin insanları da, tanrıları da geçtiğini töre sürmede,
 840 Sana, tanrısal varlığına bağlılıkta, benzersiz, üstün."
 Sevindi buna Juno, gülümseyerek açıkladı kıvancını,
 Çekildi gökten, sıyrılınca büründüğü buluttan.

Bir başka düşünce belirdi, tanrıda bundan sonra.
 Uzaklaştırmak, savaşa koyulan kardeşinden, Iuturna'yı.
 845 İki kızkardeş varmış, Furia denen, kötülük
 Eden, birlikte doğurmuş onları karanlık gece,
 Megaera'yı, yeraltında, başlarında kıvrık yılanlar kımıldarsa

Yeller estirir kanatları. Bunlar Jupiter'in oturduğu
Koltuk altında, korkunç kralın eşiğinde görünür.

850 Bunlar ürkünç acılar, korkular salarlar ölümlülere,
Sayrılıklar, yıkımlar getirir, savaşla sarsar illeri,
Gerekirse, tanrının istenci uyarınca, yürütürler işleri.
Birden, gönderdi gökten, bunlardan birini Jupiter,
Bildirsin diye kötü yazgıyı Iturna'ya.

855 Uçarak indi yere gümbürtüler içinde.
Gecenin kızı. Öyledir bir Part'ın, ya da
Cydon'un fırlatduğu yılan ağusuna bulanmış,
Ölüm saçan, yoğun bulutlar arasından görünmeden
Tıslayarak hızla geçen, yeryüzüne varan

860 Bir ok da. Görünce İlion ordusunu, Turnus'un taburlarını
İssız bir yerde, çalılar üstünde büzülen, gecenin
Gecinde pinekleyen, uğursuz sesler çıkaran ufacık
Bir kuş kılığına girdi, birden Turnus'un
Önünde uçtu öteye beriye, öttü, sonra

865 Kanatlarıyla kalkanına çarparak gezindi çevresinde.
Kesildi gücü Turnus'un, bir uyuşukluk çöktü
Üstüne, gevşedi tüm gövdesi, tutmaz olmuş eli,
Dikilmiş saçları, tıkaandı gırtlığında sesi.

Tanıyınca kanat vuruşlarını, gürültüsünü Furia'nın

870 Uzaktan, kızkardeş, Iturna, yolar dağınık saçlarını
Yırtar yüzünü tırnaklarıyla, dövünür, vurur göğsüne,
Der ki: "Ey Turnus, ne yardım olur sana kızkardeşinden?
Ne düşer ben acımasıza? Ne kurtarır yaşamını?

Elimde mi katlanmak bu yıkıma? Çekiliyorum
875 Savaştan. Korkutmayın uğursuz kuşlar beni.
Tanırım ölüm getiren sesini kanat vuruşlarının,
Kandıramaz beni büyük buyrukları yüce Jupiter'in,
İşte kızlığımın karşılığı. Neden ölümsüz yaşam
Veriyor bana? Ölüm yargısından dışlıyor?

- 880 Ben de bu derin acıdan kurtulur, gölgeler
 Ülkesine, mutsuz kardeşimle birlikte giderdim,
 Ölümsüzüm şimdi. Ey mutsuz kardeşim elimde mi
 Sensiz mutlu yaşam? Beni, bir tanrıçayı yeraltına
 Göndermek için uygun, derin bir uçurum gerek."
 885 Böyle söyledi, örtündü mavimsi giysiyi başına,
 Attı kendini çılgınlık içinde derin sulara.

- A**eneas, dikelip salladı bir ağaç gibi
 Uzun kargısını, seslendi şu öfkeli sözlerle düşmanına:
 "Neden durursun Turnus? Kimdir engelleyen seni?"
 890 Kaçarak değil, güçlü pusatlarla gerekir savaş.
 Gir istediğin kılığa, topla neyse gücün, tuzağın,
 Ya kanatlarının gücüyle yıldızlara değin yükselmeyi,
 Ya da yerin dibine inmeyi, gizlenmeyi dile."
 Turnus başını sallayarak: "Korkmam kıskırtan sözlerinden,
 895 Ey azgın, tanrılarla düşmanım Jupiter'dendir korkum."
 Böyle bitirdi sözü, baktı çevresindeki büyük kayaya.
 Eskiden tarla sınırlarını ayırmak için konan,
 Sınır anlaşmazlığını gideren kocaman kayaya.
 Yeryüzünün seçkin, oniki yiğiti kaldırabilirdi kayayı
 900 Fırlatmak için yerinden söküp öfkeyle, karşısında
 Duran düşmanına, kavradı elinin vargücüyle atmaya.
 Ne koşmaya, ne kayayı oynatmaya yetti yiğitin gücü.
 Kırılmıştı tümünden direnci, bilmezdi yapacağını bile,
 Bir iş gelmiyordu elinden, sarsılmıştı büsbütün,
 905 Titriyor dizleri, soğuyor kanı katılaşıyordu.
 Yuvarlandı kendiliğinden, elinden kurtulan, boşluğa düşen
 Taş, ne atılan yere vardı, ne yerinde kaldı.
 Uykuya dalınca kapanır gözler uzadıkça gece çöker
 Yorgunluk, boşuna çabalarız devinmeye, kesilir gücümüz.
 910 Ne dilimiz döner, ne sesimiz çıkar, ne gözler görür,
 Ne gövdenin direnci kalır. Böyleydi durumu da Turnus'un,

Hangi yola başvurmuşsa olmadı, boşa çıktı
 Tüm çabaları, kırdı gücünü acımasız tanrıça,
 Şaşırdı yapacağını, kabardı yüreği, bulanık düşünceleri,
 915 Bir Rutullere baktı, bir de kente, kuşku, korku.
 Titredi görünce kendisine çevrilmiş kargıyı,
 Ne kendini kurtarma, ne düşmana saldırma, şimdi
 Ne arabasını görür, ne kendisini yöneten bacısını.

O, duraksarken, fırlattı başı çevresinde döndürdüğü
 920 Kargıyı vargücüyle, en uygun durumu kollayan,
 Aeneas uzaktan. Bir mancınıkla hisara fırlatılan taşın,
 Yıldırımdan bile duyulmamıştı böyle gürültü, gümbürtü.
 Uçar ürkünç ölümü taşıyan koyu kasırga
 Gibi kargı, deldi geçerek zırhın kıyısından
 925 Yedi kat gönden kalkanın alt bölümünü,
 Gömüldü tıslayarak uyluğuna, yıkıldı dizüstü yere
 Bükülerek, o kocaman gövdeli Turnus.
 Haykıracak ayaklandı Rutuller, yankılandı sesleri yörede,
 Dağda, yamaçta, yayıldı geniş ovaya.
 930 Turnus bitkin, çökmüş, uzattı yakarak elini
 Aeneas'a dedi ki: "Buydu gereği, yakınmam yazgımdan,
 Kurtulmak da istemem. Yararlan güzel yazgından.
 Acıma uygun varsa yaşlı bir babaya karşı
 Senin de, büyük Anchises gibi bir baban
 935 Vardı, acı yaşlı Daunus'a, gönder beni,
 Dilersen ışıktan yoksun gövdeyi yurduma, babama.
 Yendin. Gördüler Ausonialılar, el uzattığını sana, yenilen
 Kişinin. Karındır Lavinia, gereği, aşırı öfke."
 Duruyordu kımıldamadan, pusatlarla donanmış Aeneas,
 940 Tarıyor gözleriyle çevresini, yumuşar gibiydi, durgundu
 Sağ eli de, duraksamış. Birden gördü omuzunda
 Mutsuz kayışı. Pallas'ın kuşağında parlayan düğmeleri.
 Turnus vurmuştu onu, ılgarlamış, takınmış acımasızca

- Tüm takılarını. Derin bir acıya kapıldı görünce
945 Onları Aeneas, öcün yalımlarıyla tuttu,
Korkunç bir öfkeyle dedi ki: "Ey Turnus, var mı
Elimde kurtuluş, takındın oğlumdan ılgarladığın takıları?
Seni, Pallas gönderiyor ölüme bu yarayla, Pallas.
Kanınla veriyorsun karşılığını şimdi sen de suçunun."
950 Bunları söyleyerek, taşkın bir öfkeyle, sapladı kılıcı
Düşmanın göğsüne, çöktü tüm gövdeye ölüm soğuğu.
Gitti bir iniltiyle karanlıklar ülkesine yaşam.

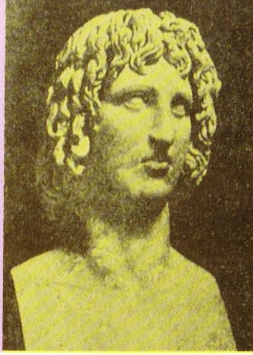
İÇİNDEKİLER

Okuyucuya	7
Giriş	11

AENEAS

Birinci Kitap	27
İkinci Kitap	53
Üçüncü Kitap	79
Dördüncü Kitap	103
Beşinci Kitap	126
Altıncı Kitap	155
Yedinci Kitap	184
Sekizinci Kitap	211
Dokuzuncu Kitap	235
Onuncu Kitap	262
Onbirinci Kitap	291
Onikinci Kitap	320

PAYEL YAYINEVİ — Cağaloğlu Yokuşu
Evren Han Kat 4, No: 63
Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 528 44 09 - 511 82 33
Fax: 512 43 53

VERGİLİUS

Oniki kitaptan oluşan bu ünlü destan, yakılan Troya kentini terk edip doğaüstü bir yol göstericinin peşinde, geleceği zafer dolu yeni bir kent kurmak için batıya doğru yola çıkan Troyalı Aeneas'ın Lavinium'u (sonraki Alba Longa ve Roma kentlerinin yerinde ilk kurulan kent) kurmasını anlatır.

Aeneas, Yunanlıların zaferinden sonra yanına ailesini, yandaşlarını ve aile tanrılarını alarak yanmakta olan Troya'dan kaçarken karışıklık içinde karısını kaybeder. Ama karısının hayali ona batıya, Tiber Irmağı'nın suladığı topraklara gitmesini bildirir. Aeneas bunun üzerine çıktığı serüvenlerle dolu, uzun yolculukta Trakya, Girit Adası ve Sicilya'dan geçer. Afrika kıyısına geldiğinde Kartaca yakınlarında gemisi kazaya uğrar, yolculuğu son bulur. Onu kabul eden Kartaca'nın dul kraliçesi Dido'ya başından geçenleri anlatır; ikisi birbirlerine âşık olurlar ve Aeneas orada kalır. Tanrı Mercurius'un, asıl hedefinin Roma olduğunu sert bir biçimde hatırlatması üzerine Aeneas suçluluk ve çaresizlik duygusu içinde Dido'yu terk eder; Dido kendini öldürür. Aeneas yolculuğunu sürdürerek sonunda Tiber Irmağı'nın ağzına ulaşır. Yörenin kralı Latinus onu çok iyi karşılar. Ama öteki İtalyanlar, özellikle Latinus'un karısıyla Rutulların önderi Turnus, Aeneas'ın gelişine ve Latinus'un, Turnus'la nişanlı olan kızı Lavinia'yı onunla evlendirmek istemesine içerlerler. Çıkan savaşta Troyalılar zafere ulaşır, Turnus öldürülür. Aeneas, Lavinia ile evlenir ve Lavinium kentini kurar.

—AnaBritannica

ISBN 975-388-082-0

9 789753 880824